

Biuletyn

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza

Nr 59/2021

STRAŻ GRANICZNA W LATACH 1991-2021

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza

ul. Gen. Władysława Sikorskiego 78
11-400 Kętrzyn

www.cs.strazgraniczna.pl
e-mail: cssg@strazgraniczna.pl

ISSN 1505-1757

BIULETYN
Z OKAZJI 30. ROCZNICY
POWOŁANIA STRAŻY GRANICZNEJ

BIULETYN

NR 59

KĘTRZYN

2021

KOMITET REDAKCYJNY: Mirosław Doroszkiewicz (przewodniczący),
Katarzyna Dzieszkiwicz (sekretarz),
Katarzyna Dzieszkiwicz (redaktor),
Tomasz Bieniek, Radosław Borowicz,
Jacek Guźniczak, Edward Milewski,
Andrzej Sawicki, Beata Szczepanowska,
Marek Szymański, Wioletta Zglińska-Groch,
(członkowie)

Redaktor wydawniczy
Katarzyna Dzieszkiwicz

Projekt okładki
Mariola Sajkowska

Skład i łamanie
Katarzyna Dzieszkiwicz

© Wszelkie prawa zastrzeżone.

ISSN 1505-1757

CENTRUM SZKOLENIA
STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
Kętrzyn 2021
ark. wyd. 12
ark. druk. 16,75

Druk: „Poligrafia” CSSG Kętrzyn
Zam. nr 191/2021, nakład 300+50 egz.

Szanowni Państwo,

z wielką przyjemnością oddajemy w Państwa ręce biuletyn, wydany z okazji 30. rocznicy powołania Straży Granicznej. Publikacja opisuje historię naszej formacji z perspektywy poszczególnych oddziałów, ośrodków szkolenia i Komendy Głównej Straży Granicznej.

Przez minione trzy dekady wiele się zmieniło. Kiedy w 1992 roku rozpocząłem służbę w naszej formacji, dysponowaliśmy stosunkowo niewielkimi siłami i środkami. Teraz, spoglądając wstecz, z satysfakcją mogę powiedzieć, że dla Straży Granicznej był to okres nieustannego rozwoju. Dziś mamy odpowiednie narzędzia prawne i wyposażenie najnowszej generacji.

Jednak nawet najlepszy, najbardziej nowoczesny sprzęt bez dobrze wyszkolonych funkcjonariuszy, nie zagwarantuje bezpieczeństwa. Dlatego jestem dumny, że przewodzę formacji, której funkcjonariusze profesjonalnie wypełniają złożone Ojczyźnie zobowiązanie. Nasi partnerzy, z którymi współpracujemy zarówno w ramach Unii Europejskiej, jak i innych organizacji, są pełni uznania dla funkcjonariuszy polskiej Straży Granicznej. Wysoko cenią ich wiedzę, poziom wykształcenia i profesjonalną realizację zadań, które niejednokrotnie wymagają dużego poświęcenia. Właśnie to osobiste zaangażowanie ludzi, dla których służba i praca w Straży Granicznej jest nie tylko zawodem, ale przede wszystkim pasją, stanowi fundament, na którym przez minione 30 lat Straż Graniczna budowała swoją pozycję. O nich między innymi jest ta publikacja.

Serdecznie zapraszam Państwa do lektury.

*Komendant Główny Straży Granicznej
gen. dyw. SG Tomasz PRAGA*

Spis treści

Słowo wstępne	3
Grzegorz C w y ł: Komenda Główna Straży Granicznej w latach 1991–2021	7
Marcin B e ł c z ą c k i: Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej im. gen. bryg. Stefana Paślawskiego w Kętrzynie	25
Katarzyna Z d a n o w i c z: Podlaski Oddział Straży Granicznej im. gen. dyw. Henryka Minkiewicza z siedzibą w Białymstoku 1991–2021	43
Grzegorz Z a r e m b a: Nadbużański Oddział Straży Granicznej w Chełmie	65
Inga B a b i ń s k a: Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej w Przemyślu w 30. Rocznicę powołania formacji	79
Alina T y m c z y s z y n, Marcin D a r d z i ń s k i: Karpacki Oddział Straży Granicznej w Nowym Sączu	93
Ryszard K o m i n e k: XXX lat SG – Śląski Oddział Straży Granicznej im. nadkom. Józefa Bocheńskiego.....	113
Piotr W o j t u n i k: Historia Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim.....	131
Andrzej J u ź w i a k: Morski Oddział Straży Granicznej. Ludzie i wydarzenia.....	157
Kamil S i k o r a: Nadwiślański Oddział Straży Granicznej im. Powstania Warszawskiego w Warszawie	179
Arletta S k o r e k: Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie przykładem ewolucji systemu szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej w 30. rocznicę powołania formacji	199
Tomasz K a n i a k: Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej im. gen. bryg. Wilhelma Orlika-Rückemanna w Lubaniu	221
Piotr P r o c h w i c z: Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Korpusu Ochrony Pogranicza	237

kpt. SG Grzegorz Cwyl

KGSG w Warszawie

KOMENDA GŁÓWNA STRAŻY GRANICZNEJ W LATACH 1991–2021

W wyniku przemian społeczno-politycznych rozpoczętych na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku zaszła potrzeba przeobrażenia formacji chroniącej granicę państwową. Działające do tej pory Wojska Ochrony Pogranicza miały zostać zastąpione przez nową formację typu policyjnego – Straż Graniczną. Tym samym odstąpiono od wojskowego zabezpieczenia granicy na rzecz ochrony typu policyjnego – ze służbą, która stała się centralnym organem administracyjnym w sprawach ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego. Nowa formacja została powołana ustawą z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej¹. Nie od razu jednak podjęła ona służbę w ochronie granicy państwowej. Trzeba było ją najpierw zorganizować. Do momentu zakończenia prac rozformowywane Wojska Ochrony Pogranicza pełniły jeszcze przez pewien czas obowiązki związane z ochroną granicy. Krzysztof Kozłowski, ówczesny Minister Spraw Wewnętrznych, powołał w dniu 5 listopada 1990 roku 13-osobowy Zespół do Opracowania Struktur Straży Granicznej, pod przewodnictwem płk. Marka Lisieckiego.

Zmiana charakteru formacji z wojskowego na policyjny pociągała za sobą konieczność reorganizacji struktur. Reorganizacja ta dotknęła także struktur centralnych. W miejsce dowództwa typu wojskowego musiała zostać stworzona inna forma kierowania. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z 12 października 1990 roku o Straży Granicznej, Komendant Główny SG był centralnym organem administracji państwowej w sprawach ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego, natomiast art. 5 ust. 5 stanowił, że wykonuje on swoje obowiązki za pomocą urzędu zwanego „komendą”. Jednak ustawa nie określała szczegółowo struktur i zadań nowej instytucji.

Zarządzeniem nr 021 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 7 maja 1991 roku w sprawie rozwiązania jednostek Wojsk Ochrony Pogranicza oraz utworzenia jednostek organizacyjnych Straży Granicznej powołano do życia Komendę Główną Straży Granicznej. Zarządzenie

---

¹ Ustawa z dn. 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz. U. 1990 r. nr 78, poz. 462.

określało jej etat osobowy na 323 funkcjonariuszy i 116 pracowników. Ponadto tym samym zarządzeniem powołano Oddział Administracyjno-Gospodarczy Komendy Głównej Straży Granicznej z etatem 299 funkcjonariuszy i 42 pracowników².

Jednak prace organizacyjne nad strukturą podjęto już wcześniej. 10 grudnia 1990 roku zarządzeniem nr 1/90 wprowadzony został regulamin organizacyjny KGSG. Wprowadzano w nim nową strukturę organizacyjną komendy, znacznie różniącą się od struktury Dowództwa WOP. Komenda miała składać się z dziewięciu komórek organizacyjnych nazwanych „Biurami”:

- Biuro Ochrony Granicy Państwowej;
- Biuro Kontroli Ruchu Granicznego;
- Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- Biuro Prezydialne;
- Biuro Prawne i Administracji Granicy Państwowej;
- Biuro Kadr i Szkolenia;
- Biuro Łączności i Informatyki;
- Biuro Dochodzeniowo-Śledcze;
- Biuro Finansów.

Takie zaprojektowanie struktury komendy wynikało z potrzeby jej dostosowania do mających ją czekać zadań. Z zapisów ustawy o Straży Granicznej wynikało, że KGSG ma stanowić wsparcie dla Komendanta Głównego Straży Granicznej. Natomiast w zarządzeniu nr 1/90 Komendant Główny SG bardziej szczegółowo określił te zadania. Komenda Główna SG miała być urzędem wykonawczym zapewniającym sprawne działanie Straży Granicznej. Podstawowym działaniem Komendy Głównej SG miało być koordynowanie i organizowanie wykonywania ustawowych zadań Straży Granicznej. KGSG miała też wspierać terenowe jednostki organizacyjne SG poprzez wzmocnienie ich potencjału wykonawczego. Komenda Główna Straży Granicznej miała zastąpić w kierowaniu ochroną granic Dowództwo Wojsk Ochrony Pogranicza, dlatego powyższe zarządzenie zastępowało Zarządzenie nr 0112/72 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 października 1972 roku w sprawie zakresu działania Dowództwa Wojsk Ochrony Pogranicza. Nastąpiła zmiana, gdyż od teraz

---

² Zarządzenie nr 021 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 07.05.1991 r. w sprawie rozwiązania jednostek Wojsk Ochrony Pogranicza oraz utworzenia jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, <http://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/po-1991/9392,Straz-Graniczna-od-1991.html> (dostęp 20.04.2021).

to Komendant Główny Straży Granicznej, jako centralny organ administracyjny, miał określać strukturę podległej sobie instytucji³.

Komenda Główna SG została zlokalizowana w budynkach przy al. Niepodległości 100 oraz ul. 17 Stycznia 23 w Warszawie.

Fot. 1. Budynek Komendy Głównej Straży Granicznej przy al. Niepodległości 100 w Warszawie – źródło: zasoby własne SG

Zadania Oddziału Administracyjno-Gospodarczego KGSG zostały określone w zarządzeniu nr 22/1991 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 9 maja 1991 roku. Miał on prowadzić obsługę gospodarczą służbowej działalności Komendy Głównej Straży Granicznej oraz Granicznej Placówki Kontrolnej Warszawa – Okęcie, a także emerytów i rencistów WOP.

Strukturę KGSG starano się maksymalnie dostosować do zmieniających się warunków pełnienia służby, stąd też wynikały dosyć częste jej reorganizacje. Już 31 stycznia 1991 roku zarządzeniem Komendanta Głównego SG nr 5/1991 zostało zlikwidowane Biuro Prawne i Administracji Granicy Państwowej, a Biuro Prezydialne zmieniło się w Biuro Prezydialno-Prawne.

---

³ Zarządzenie nr 1/90 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 10.12.1990 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej.

Następna zmiana struktury KGSG nastąpiła dwa lata później. Wtedy to, 1 czerwca 1993 roku, Biuro Techniki i Zaopatrzenia i Oddział Administracyjno-Gospodarczy zostały połączone i zmieniły nazwę na Biuro Administracyjno-Techniczne. Natomiast 19 sierpnia tego samego roku zarządzeniem nr 34/93 Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej zastąpił Biuro Prezydialno-Prawne.

Kolejna reorganizacja Komendy to zarządzenie nr 46 z dnia 18 października 1993 roku, która wyszczególniała następujące komórki organizacyjne:

- Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- Zarząd Ochrony Granicy Państwowej;
- Biuro Kontroli Ruchu Granicznego;
- Inspektorat Służby Granicznej;
- Biuro Łączności i Informatyki;
- Biuro Kadr i Szkolenia;
- Biuro Finansów;
- Biuro Administracyjno-Techniczne.

Powyższe zarządzenie jest też interesujące z innego powodu. Po raz pierwszy użyto w nim określenia „Zarząd” w odniesieniu do jednej z komórek. Był to jak się miało okazać trwały trend. Już w zarządzeniu nr 10 z dnia 31 lipca 1996 roku status „Zarządu” otrzymało Biuro Kontroli Ruchu Granicznego. Natomiast wcześniejszym o rok zarządzeniem nr 28 z dnia 31 lipca 1995 roku utworzono samodzielne Biuro Prawne, które opuściło struktury Gabinetu Komendanta Głównego Straży Granicznej.

W związku z podjętymi przez państwo polskie staraniami o włączenie do struktur Unii Europejskiej, zaistniała potrzeba stworzenia odpowiednich struktur odpowiadających za przystosowanie Straży Granicznej do działania w ramach wspólnoty europejskiej. Zatem zarządzeniem nr 34 z 5 czerwca 1997 roku powołano Zespół Pełnomocnika Komendanta Głównego Straży Granicznej do Spraw Integracji Europejskiej. Zespół ten stanowił początek tworzenia nowego pionu współpracy międzynarodowej w ramach Straży Granicznej.

W dniu 7 lipca 1998 roku zarządzeniem nr 18 Komendant Główny Straży Granicznej rozwiązał Inspektorat Służby Granicznej KGSG i w jego miejsce powołał Biuro Spraw Wewnętrznych. Utworzył także Samodzielny Zespół Kontroli, Skarg i Wniosków KGSG, zaś Archiwum SG przekształcił w odrębne Biuro. 1 lipca 1999 roku zarządzeniem nr 21 Biuro Administracyjno-Techniczne zostało przekształcone w Biuro Techniki i Zaopatrzenia, zaś Samodzielny Zespół Kontroli, Skarg i Wniosków KGSG w Inspektorat Kontroli i Nadzoru KGSG.

Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 1999 r. nr 11, poz. 95) nakładała na Komendanta Głównego

Straży Granicznej zadanie powołania pełnomocników ochrony i zorganizowania pionów ochrony informacji niejawnych. W związku z tym zarządzeniem nr 55 z dnia 30 listopada 1999 roku powołano Biuro Pełnomocnika Komendanta Głównego Straży Granicznej do spraw Ochrony Informacji Niejawnych. Natomiast 18 maja 2000 roku zarządzeniem nr 18 powołano Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej.

*Fot. 2. Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej
obecnie znajduje się w strukturach Zarządu Operacyjno-Śledczego KGSG
– źródło: zasoby własne SG*

Po ukazaniu się rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 września 1996 roku w sprawie określenia wzoru i trybu nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym Straży Granicznej oraz trybu nadawania tym jednostkom imion, pojawiła się inicjatywa ufundowania i nadania sztandaru Komendzie Głównej Straży Granicznej. Z inicjatywą wystąpiła Krajowa Komisja Wykonawcza Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej. Do realizacji tego przedsięwzięcia został powołany Społeczny Komitet Fundacji Sztandaru przy Komendzie Głównej Straży Granicznej. Powyższe zrealizowano

w dniu 10 listopada 1999 roku, kiedy to na Placu im. Marszałka Józefa Piłsudskiego przed Grobem Nieznanego Żołnierza uroczystie przekazano sztandar Komendantowi Głównemu Straży Granicznej⁴.

Fot. 6. Poczet sztandarowy Komendy Głównej Straży Granicznej wraz z kompanią reprezentacyjną SG w trakcie uroczystości przed Grobem Nieznanego Żołnierza – źródło: zasoby własne SG

Do tej pory reorganizacje Komendy, chociaż znaczące, ograniczały się do tworzenia nowych bądź zastępowania istniejących komórek organizacyjnych w strukturze. Nie wynikało to z własnej inicjatywy, lecz z reagowania na zmieniające się okoliczności działania. Miało się to zmienić w roku 2001, kiedy nastąpiła duża zmiana struktury KGSG spowodowana zmianą uprawnień SG i potrzebą stworzenia nowych pionów merytorycznych.

Podjęmowane wówczas prace legislacyjne uwzględniały potrzebę zapewnienia skutecznych form walki z przestępczością, celem eliminowania potencjalnych zagrożeń związanych ze swobodnym przepływem osób. Zmiany wprowadzone do ustawy o Straży Granicznej nowelą z dnia

---

⁴ *Księga Pamiątkowa sztandaru Komendy Głównej Straży Granicznej*, Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 03 września 1996 r. w sprawie określenia wzoru i trybu nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym Straży Granicznej oraz trybu nadawania tym jednostkom imion, Dz. U. 1996 r. nr 113, poz. 541.

11 kwietnia 2001 roku⁵ przewidywały rozszerzenie uprawnień o charakterze operacyjno-rozpoznawczym poprzez przyznanie prawa do prowadzenia tzw. zakupu kontrolowanego oraz tzw. przesyłki kontrolowanej, a także ukształtowanie nowych rozwiązań w zakresie kontroli operacyjnej, dotyczących skrócenia trybu zarządzania kontroli oraz ograniczenia liczby podmiotów uczestniczących w procesie decyzyjnym (art. 9e, art. 9f, art. 9g). W ustawie dodano nowy art. 10a i 10b celem ułatwienia dostępu do informacji zawartych w systemach ewidencyjnych, w szczególności zapewnienia możliwości korzystania przez Straż Graniczną z tzw. danych wrażliwych oraz uzyskiwania danych w zakresie korzystania z sieci telekomunikacyjnych. Kolejną istotną zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 11 kwietnia 2001 roku było przyznanie funkcjonariuszom Straży Granicznej prawa do korzystania z niektórych uprawnień poza obszarem strefy nadgranicznej w związku ze zwalczaniem przestępstw i wykroczeń pozostających w zakresie właściwości formacji. Zmiana dotyczyła przede wszystkim uprawnień do legitymowania i zatrzymywania osób, przeszukiwania osób, rzeczy pomieszczeń i środków transportu, obserwowania i rejestrowania zdarzeń na drogach i w innych miejscach publicznych oraz zatrzymywania pojazdów. Kompetencja do legitymowania osób, ograniczona wcześniej tylko do okoliczności wystąpienia uzasadnionego podejrzenia, że osoba popełniła przestępstwo lub wykroczenie, została rozszerzona na wszystkie przypadki ustalania tożsamości osoby.

Nowa struktura Komendy Głównej Straży Granicznej była odpowiednią na te nowe zadania. Została ona wprowadzona zarządzeniem nr 32 z dnia 19 października 2001 roku i miała składać się z następujących komórek organizacyjnych:

- 1) Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 2) Zarząd Ochrony Granicy Państwowej;
- 3) Zarząd Kontroli Ruchu Granicznego;
- 4) Biuro Dochodzeniowo-Śledcze;
- 5) Biuro Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej;
- 6) Biuro Łączności i Informatyki;
- 7) Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- 8) Biuro Prawne;
- 9) Biuro Finansów;
- 10) Biuro Kadr i Szkolenia;
- 11) Zespół Pełnomocnika Komendanta Głównego Straży Granicznej do Spraw Integracji Europejskiej;

---

⁵ Ustawa z dn. 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. 2001 r. nr 45, poz. 498.

- 12) Inspektorat Nadzoru i Kontroli Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 13) Biuro Ochrony Informacji Niejawnych;
- 14) Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej;
- 15) Archiwum Straży Granicznej;
- 16) Zespół Prasowy Komendanta Głównego Straży Granicznej⁶.

Dodatkowo w ww. zarządzeniu zaznaczono, że w skład Komendy Głównej SG wchodzi stanowiska doradców Komendanta Głównego SG, jak również dopuszczono możliwość zorganizowania nietatowego pododdziału odwodowego, który w następnych latach był niejednokrotnie używany do wsparcia granicznych jednostek organizacyjnych SG.

Fot. 7. Funkcjonariusze nietatowego pododdziału odwodowego brali udział w zwalczaniu skutków „wielkiej wody” w roku 2010 w rejonie Warszawy – źródło: zasoby własne SG

W tym zarządzeniu przywołano rolę Komendy Głównej Straży Granicznej, która miała zapewnić: „merytoryczną, organizacyjną, prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową obsługę Komendanta Głównego Straży Granicznej (...) w wykonywaniu jego ustawowych zadań”⁷.

---

⁶ Zarządzenie nr 32 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 19.10.2001 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2001 r. nr 6, poz. 21.

⁷ Ibidem.

Jednak nowa struktura nie przetrwała długo, a właściwie to czekały ją bardzo szybko rewolucyjne zmiany, które spowodowane były potrzebą dalszego usystematyzowania zadań i określenia konkretnej komórki do realizowania jednego rodzaju zadań. Dlatego już 17 grudnia 2001 roku zarządzeniem nr 36 wprowadzono następującą strukturę KGSG:

- 1) Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 2) Zarząd Graniczny;
- 3) Zarząd Operacyjno-Śledczy,
- 4) Centrum Koordynacji Działań Straży Granicznej;
- 5) Biuro Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej;
- 6) Biuro Łączności i Informatyki;
- 7) Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- 8) Biuro Prawne;
- 9) Biuro Finansów,
- 10) Biuro Kadr i Szkolenia;
- 11) Biuro Współpracy Międzynarodowej i Integracji Europejskiej;
- 12) Inspektorat Nadzoru i Kontroli Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 13) Biuro Ochrony Informacji Niejawnych;
- 14) Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej;
- 15) Archiwum Straży Granicznej⁸.

W Zarządzie Operacyjno-Śledczym KGSG skupiono wszystkie sprawy związane z koordynacją pracy operacyjno-rozpoznawczej oraz dochodzeniowo-śledczej. Warto zwrócić uwagę na to, że w ramach tego Zarządu zaczęto łączyć sprawy migracyjno-azyłowe. Zadania te były realizowane dotąd przez ZOGP i BDS. Natomiast Zarząd Graniczny miał przejąć koordynację zadań związanych z fizyczną ochroną granicy państwowej, w tym kontrolą ruchu granicznego, wykonywanych dotąd przez ZKRG i ZOGP. Centrum Koordynacji Działań Straży Granicznej miało koordynować zadania służby dyżurnej oraz sprawy związane z obronnością. Całość zadań związanych ze sprawami międzynarodowymi i integracją europejską pozostało we właściwości Biura Współpracy Międzynarodowej i Integracji Europejskiej⁹.

---

⁸ Zarządzenie nr 36 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 17.12.2001 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2001 r. nr 7, poz. 28.

⁹ Ibidem.

Następne zmiany struktury obejmowały likwidację czy tworzenie komórek organizacyjnych KGSG. Powołany został Zespół Audytu Wewnętrznego¹⁰, w 2004 roku powstał Samodzielny Zespół Analizy Ryzyka¹¹, natomiast Biuro Współpracy Międzynarodowej i Integracji Europejskiej w związku ze wstąpieniem Polski do UE zmieniło nazwę na Biuro Współpracy Międzynarodowej. Do zadań tego ostatniego biura należało przede wszystkim koordynowanie współpracy międzynarodowej prowadzonej przez Straż Graniczną, a także wypracowywanie propozycji co do jej kierunków zgodnie m.in. z założeniami polityki międzynarodowej Rzeczypospolitej Polskiej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji. To zadanie nie zmieniło się do dzisiaj i skutkuje m.in. tym, że funkcjonariusze SG biorą udział w wielu działaniach o charakterze międzynarodowym¹².

Fot. 8. Grecja 2020 r. Udział funkcjonariuszy Straży Granicznej w misji poza granicami kraju – źródło: zasoby własne SG

¹⁰ Zarządzenie nr 43 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 23.09.2002 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2002 r. nr 5, poz. 55.

¹¹ Zarządzenie nr 29 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 30.06.2004 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2004 r. nr 7, poz. 34.

¹² Zarządzenie nr 17 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 15.06.2004 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej. Dz. Urz. KGSG 2004 r. nr 5, poz. 21.

15 września 2004 roku powołano do życia Nadwiślański Oddział Straży Granicznej. Ta jednostka organizacyjna SG przejęła zadanie obsługi finansowej i logistycznej Komendy Głównej Straży Granicznej. W związku z tym zarządzeniem nr 63 z dnia 20 grudnia 2004 roku wprowadzono nową strukturę KGSG:

- 1) Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 2) Zarząd Graniczny;
- 3) Zarząd Operacyjno-Śledczy;
- 4) Centrum Koordynacji Działań Straży Granicznej;
- 5) Biuro Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej;
- 6) Biuro Łączności i Informatyki;
- 7) Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- 8) Biuro Prawne;
- 9) Biuro Finansów;
- 10) Biuro Kadr i Szkolenia;
- 11) Biuro Współpracy Międzynarodowej;
- 12) Inspektorat Nadzoru i Kontroli Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 13) Biuro Ochrony Informacji Niejawnych;
- 14) Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej;
- 15) Zespół Audytu Wewnętrznego;
- 16) Samodzielny Zespół Analizy Ryzyka.

Archiwum Straży Granicznej stało się częścią Biura Ochrony Informacji Niejawnych¹³. Natomiast zarządzeniem nr 49 z dnia 22 sierpnia 2005 roku pojawiła się nowa komórka organizacyjna KGSG, czyli Samodzielny Zespół do spraw Lecznictwa i Orzecznictwa¹⁴.

Przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do struktur Unii Europejskiej przyczyniło się w znaczącym zakresie do wyposażenia Straży Granicznej w nowe kompetencje. Głównym celem nowelizacji z dnia 22 kwietnia 2005 roku o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw było dostosowanie prawa krajowego do standardów prawnych prawa wspólnotowego w zakresie Układu z Schengen. W nowelizacji dodano nową kategorię przestępstw, w których rozpoznawaniu, zapobieganiu, wykrywaniu oraz ściganiu sprawców właściwa jest Straż Graniczna. Należą do nich przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu

---

¹³ Zarządzenie nr 63 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 20.12.2004 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2004 r. nr 12, poz. 75.

¹⁴ Zarządzenie nr 49 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 22.08.2005 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2005 r. nr 8, poz. 51.

oraz przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, pozostających w związku z wykonywaniem komunikacji lotniczej¹⁵.

Kolejna zmiana struktury KGSG była związana ze zmianą ustawy o Straży Granicznej. Zmiana zakładała utworzenie nowego pionu w strukturach Straży Granicznej. Zostało to usankcjonowane zarządzeniem nr 16 z dnia 28 kwietnia 2006 roku. Powstał wtedy m.in. Zarząd ds. Cudzoziemców, a struktura KGSG przedstawiała się następująco:

- 1) Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 2) Zarząd Graniczny;
- 3) Zarząd Operacyjno-Śledczy;
- 4) Zarząd do Spraw Cudzoziemców;
- 5) Zarząd Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej;
- 6) Centrum Koordynacji Działań Straży Granicznej;
- 7) Biuro Kadr i Szkolenia;
- 8) Biuro Finansów;
- 9) Biuro Prawne;
- 10) Biuro Współpracy Międzynarodowej;
- 11) Biuro Analiz Strategicznych;
- 12) Biuro Łączności i Informatyki;
- 13) Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- 14) Biuro Ochrony Informacji Niejawnych;
- 15) Inspektorat Nadzoru i Kontroli Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 16) Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej;
- 17) Samodzielny Zespół do Spraw Zamówień Publicznych;
- 18) Samodzielny Zespół do Spraw Lecznictwa i Orzecznictwa;
- 19) Zespół Audytu Wewnętrznego.

Tym samym nastąpiło przekazanie niektórych zadań ZOŚ i ZG do nowo powstałego Zarządu do Spraw Cudzoziemców. Podniesiono też rangę BSW zmieniając w Zarząd Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej. Samodzielny Zespół Analizy Ryzyka przekształcił się w Biuro Analiz Strategicznych¹⁶.

Ta struktura została wkrótce zmieniona. Zaistniała bowiem potrzeba zorganizowania komórki odpowiedzialnej za koordynowanie zadań w zakresie zatrzymywania osób podejrzanych o posiadanie broni, amunicji lub

---

¹⁵ Ustawa z dn. 22.04.2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2005 r. nr 90, poz. 757.

¹⁶ Zarządzenie nr 16 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 28.04.2006 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2006 r. nr 3, poz. 15.

materiałów wybuchowych, realizację wart ochronnych na pokładach samolotów, ochronę szlaków komunikacyjnych i przeciwdziałanie terroryzmowi. Taką komórką był Zarząd Zabezpieczenia Działań, utworzony na mocy zarządzenia 49 z dnia 9 maja 2007 roku¹⁷.

Kolejne zarządzenie tylko w niewielkim stopniu zmieniło strukturę organizacyjną¹⁸. Następną zmianą objęła dodanie nowego biura – Biura Lotnictwa, przeznaczonego do koordynacji zadań związanych z lotnictwem Straży Granicznej¹⁹. Zlikwidowano też Zespół do Spraw Lecznictwa i Orzecznictwa²⁰.

Następną głęboką restrukturyzację wprowadzono zarządzeniem nr 64 z dnia 24 września 2009 roku. Wtedy to rozszerzono zakres zadań Komendy Głównej Straży Granicznej. Miała ona zapewnić obsługę Komendanta Głównego Straży Granicznej pod względem merytorycznym, organizacyjnym, prawnym, logistycznym – w zakresie łączności, informatyki, obserwacji technicznej i awaryjnego zasilania oraz kancelaryjno-biurowym. Ponadto utworzono dużą komórkę organizacyjną – Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej. Sztab miał przejąć zadania Biura Analiz Strategicznych, Centrum Koordynacji Działań i częściowo Zarządu Zabezpieczenia Działań. Zarząd Operacyjno-Śledczy wchłonął w swoje struktury Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej oraz jeden z wydziałów ZZD – Wydział Obserwacji. Ostatecznie struktura KGSG przedstawiała się wtedy następująco:

- 1) Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 2) Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 3) Zarząd Graniczny;
- 4) Zarząd Operacyjno-Śledczy;
- 5) Zarząd do Spraw Cudzoziemców;
- 6) Zarząd Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej;
- 7) Biuro Łączności i Informatyki;
- 8) Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- 9) Biuro Lotnictwa Straży Granicznej;

---

¹⁷ Zarządzenie nr 49 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 09.05.2007 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2007 r. nr 5, poz. 45.

¹⁸ Zarządzenie nr 75 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 21.08.2007 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2007 r. nr 8, poz. 74.

¹⁹ Zarządzenie nr 109 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 15.11.2007 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2007 r. nr 12, poz. 104.

²⁰ Zarządzenie nr 42 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 05.06.2009 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2007 r. nr 7, poz. 47.

- 10) Biuro Prawne;
- 11) Biuro Finansów;
- 12) Biuro Kadr i Szkolenia;
- 13) Biuro Współpracy Międzynarodowej;
- 14) Inspektorat Nadzoru i Kontroli Komendanta Głównego Straży Granicznej;
- 15) Biuro Ochrony Informacji Niejawnych;
- 16) Zespół Audytu Wewnętrznego;
- 17) Zespół do Spraw Zamówień Publicznych²¹.

Tendencja ograniczania struktury organizacyjnej KGSG utrzymywała się w kolejnych latach. Zarządzeniem nr 62 z dnia 1 października 2012 roku likwidowano kolejne komórki organizacyjne KGSG: Gabinet Komendanta Głównego Straży Granicznej, Biuro Lotnictwa Straży Granicznej, Zespół do spraw Zamówień Publicznych, Zespół Audytu Wewnętrznego. Zadania realizowane przez te komórki weszły w zakres zadań Sztabu Komendanta Głównego Straży Granicznej, Biura Spraw Międzynarodowych, Biura Ochrony Informacji Niejawnych, Zarządu Granicznego, Biura Finansów, Inspektoratu Nadzoru i Kontroli Komendanta Głównego Straży Granicznej, ponadto ZSW powrócił do nazwy Biuro Spraw Wewnętrznych²².

Dodatkowo tym zarządzeniem stworzono możliwość zorganizowania w KGSG Sali Tradycji Straży Granicznej, co też się wkrótce stało. W nowo utworzonej sali zgromadzono eksponaty dotyczące historii polskich formacji granicznych. Kilka z nich stanowią unikaty na skalę krajową. Jednym z nich jest plakietka z Honorową Odznaką Korpusu Ochrony Pogranicza „Za Służbę Graniczną”. Plakietka została wykonana w 1934 roku przez żołnierzy Batalionu KOP „Stołpce” na dziesięciolecie utworzenia Korpusu Ochrony Pogranicza. W tworzeniu Sali Tradycji brali udział członkowie Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych, którzy na podstawie Porozumienia nr 17 z dnia 28 maja 2020 roku mają możliwość udostępniania eksponatów znajdujących się w ich posiadaniu²³.

---

²¹ Zarządzenie nr 64 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 24.09.2009 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2009 r. nr 11, poz. 66.

²² Zarządzenie nr 62 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 01.10.2012 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2012 r., poz. 53.

²³ Ibidem, Porozumienie nr 17 Komendanta Głównego Straży Granicznej i Prezesa Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych z dn. 28.05.2020 r. w sprawie współpracy Straży Granicznej i Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych.

Fot. 9. Sala Tradycji Straży Granicznej w Komendzie Głównej Straży Granicznej
– źródło: zasoby własne SG

Fot. 10. Plakieta z Honorową Odznaką Korpusu Ochrony Pogranicza
„Za Służbę Graniczną” – źródło: zasoby własne SG

Zarządzeniem nr 19 z dnia 29 stycznia 2018 roku Biuro Spraw Wewnętrznych zostało wyłączone ze struktur KGSG. Komenda Główna Straży Granicznej zaś miała tylko zapewnić obsługę Komendanta Biura

Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej pod względem: finansowym, logistycznym – w zakresie łączności, informatyki, obserwacji technicznej i awaryjnego zasilania, realizacji zadań służby dyżurnej operacyjnej, realizacji zadań archiwum zakładowego²⁴.

Dodatkowo ustawa z dnia 9 maja 2018 roku o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera (Passenger Name Records, PNR) nałożyła na Komendanta Głównego Straży Granicznej obowiązek utworzenia Krajowej Jednostki do spraw Informacji o Pasażerach (funkcję tę pełni jedna z komórek organizacyjnych Straży Granicznej). Wydanie ww. ustawy było spowodowane koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa lotów poprzez gromadzenie danych o pasażerach i współpracę ze służbami innych państw w tym zakresie. By zrealizować ten obowiązek w strukturach Zarządu Operacyjno-Śledczego KGSG powstała komórka wchodząca w skład III Wydziału, która ma za zadanie realizować te specyficzne zadania. W związku z ogromem zadań związanych z tymi działaniami, zorganizowano analogiczne sekcje we wszystkich oddziałach SG²⁵.

Ostatnią zmianę struktury wprowadziło zarządzenie nr 30 z dnia 18 lipca 2019 roku, która wygląda następująco:

- 1) Biuro Prezydialne;
- 2) Zarząd Graniczny;
- 3) Zarząd Operacyjno-Śledczy;
- 4) Zarząd do Spraw Cudzoziemców;
- 5) Biuro Łączności i Informatyki;
- 6) Biuro Techniki i Zaopatrzenia;
- 7) Biuro Prawne;
- 8) Biuro Finansów;
- 9) Biuro Kadr i Szkolenia;
- 10) Biuro Spraw Międzynarodowych;
- 11) Biuro Kontroli;
- 12) Biuro Ochrony Informacji;
- 13) Biuro Analityczno-Sytuacyjne;
- 14) Biuro Lotnictwa Straży Granicznej;
- 15) Audyt Wewnętrzny.

Zniesiono Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej. Powstały natomiast nowe komórki, które przejmowały zadania realizowane do tej

---

²⁴ Zarządzenie nr 19 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 26.01.2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2018 r., poz. 19.

²⁵ Ustawa z dn. 09.05.2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, Dz. U. 2018 r., poz. 894.

pory przez Sztab. Utrzymano podział dotyczący zabezpieczenia logistycznego, który jest realizowany przez Komendę Główną i Nadwiślański OSG²⁶.

Komenda Główna Straży Granicznej na przestrzeni 30 lat działalności nieustannie ewoluowała, by jej struktura odpowiadała stawianym przed nią wyzwaniom. Podstawowym zadaniem jest zapewnienie wsparcia Komendantowi Głównemu Straży Granicznej w realizowaniu zadań przypisanych Straży Granicznej. Stąd też wynikały zmiany struktur wraz ze zmianą zadań, jakie ustawodawca nakładał na naszą formację. Likwidowanie i tworzenie komórek organizacyjnych służyło elastycznemu dostosowywaniu się do tych zadań i zaistniałych warunków ich realizowania.

Obecnie Straż Graniczna realizuje wiele nowych zadań określonych zarówno w ustawie o Straży Granicznej, jak również w innych ustawach. Podstawy prawne ukształtowane na przestrzeni lat służą dziś podejmowanej na płaszczyźnie międzynarodowej współpracy ze służbami granicznymi innych państw, a także gwarantują elastyczność funkcjonowania w kraju nowoczesnej, w pełni profesjonalnej służby, jaką jest Straż Graniczna, odpowiedzialnej za zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Komenda Główna Straży Granicznej od momentu powstania przeszła długą drogę od wojskowego stylu centralnego dowodzenia do nowoczesnego centrum kierowania formacją graniczną.

Fot. 11. Front budynku Komendy Głównej Straży Granicznej przy al. Niepodległości 100 w Warszawie – źródło: zasoby własne SG

²⁶ Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 18.07.2019 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Straży Granicznej, Dz. Urz. KGSG 2019 r., poz. 26.

Komendanci Główni Straży Granicznej:

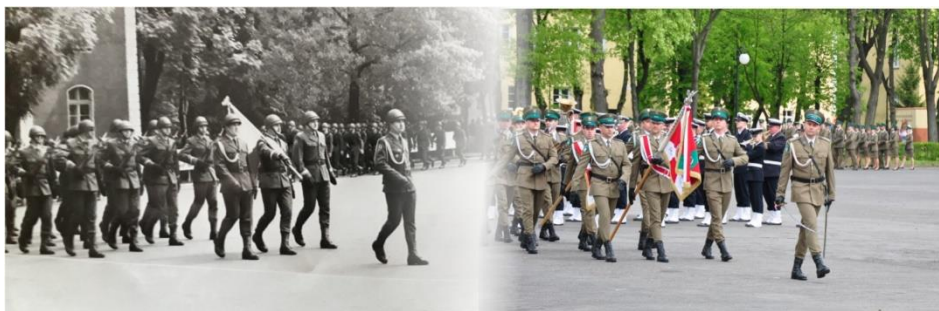
- płk SG Marek Lisiecki (30.11.1990 – 01.06.1992);
- ppłk SG Krzysztof Janczak (p.o. 01.06.1992 – 31.10.1992);
- płk SG Jan Wojcieszczuk (01.11.1992 – 03.01.1997);
- gen. bryg. SG Andrzej Anklewicz (03.01.1997 – 07.11.1997);
- gen. bryg. SG Marek Bieńkowski (12.11.1997 – 26.10.2001);
- gen. dyw. SG Józef Klimowicz (26.10.2001 – 05.10.2005);
- gen. bryg. SG Marian Kasiński (p.o. 06.10.2005 – 03.11.2005);
- gen. bryg. SG Mirosław Kuśmierczak (03.11.2005 – 17.12.2007);
- gen. bryg. SG Jacek Bajger (p.o. 17.12.2007 – 16.01.2008);
- gen. bryg. SG Leszek Elas (17.01.2008 – 10.04.2012);
- gen. dyw. SG Dominik Tracz (11.04.2012 – 30.12.2015);
- gen. bryg. SG Marek Łapiński (31.12.2015 – 22.01.2018);
- gen. dyw. SG Tomasz Praga od 23.01.2018 r.

chor. SG Marcin Belczącki

W-MOSG w Kętrzynie

WARMIŃSKO-MAZURSKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ IM. GEN. BRYG. STEFANA PASŁAWSKIEGO W KĘTRZYNIE

Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej w Kętrzynie został utworzony 16 maja 1991 roku na podstawie Zarządzenia nr 21 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 7 maja 1991 roku w sprawie rozwiązania jednostek Wojsk Ochrony Pogranicza oraz utworzenia jednostek organizacyjnych Straży Granicznej. Minister Spraw Wewnętrznych dr inż. Henryk Majewski z dniem 15 lutego 1991 roku powołał na stanowisko pierwszego Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej mjr. SG Jana Olszewskiego.

Obecnie Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej w Kętrzynie jest jednym z dziewięciu Oddziałów Straży Granicznej Rzeczypospolitej Polskiej i jednocześnie jednym z pięciu odpowiadających za porządek prawny na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej.

W-MOSG odpowiedzialny jest za ochronę odcinka granicy państwowej z Federacją Rosyjską o długości prawie 200 kilometrów. Aktualnie w szeregach Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej służbę pełni 1 300 funkcjonariuszy i pracuje ponad 300 pracowników. Obecnie funkcję Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej pełni gen. bryg. SG Robert Inglot.

10 września 1992 roku na podstawie Decyzji Nr 26/92 Komendanta Głównego Straży Granicznej Warmińsko-Mazurskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Kętrzynie został nadany sztandar. Uroczystości z tym związane odbyły się 14 listopada 1992 roku.

16 maja 2010 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nadał Warmińsko-Mazurskiemu Oddziałowi Straży Granicznej imię gen. bryg. Stefana Paślawskiego, w następstwie czego 8 maja 2012 roku nadał Warmińsko-Mazurskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Kętrzynie sztandar – symbol niezłomnej wierności Rzeczypospolitej Polskiej, honoru, zasług i tradycji Straży Granicznej.

Nasz patron, gen. bryg. Stefan Paślawski

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji z dniem 16 maja 2010 roku nadał Warmińsko-Mazurskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Kętrzynie imię gen. bryg. Stefana Paślawskiego. Gen. bryg. Stefan Paślawski, wielokrotnie odznaczany, służył w Wojsku Polskim na wielu stanowiskach dowódczych, po czym w 1925 roku w stopniu pułkownika został przeniesiony do Korpusu Ochrony Pogranicza. W 1927 roku objął stanowisko głównego inspektora Straży Celnej i zaraz po tym został Komendantem Głównym Straży Granicznej, w 1928 roku otrzymując stopień generała brygady. Po przejściu w stan nieczynny, od 1934 roku piastował stanowiska wojewody białostockiego oraz stanisławowskiego, aż do wybuchu II wojny światowej.

Po kampanii wrześniowej został internowany w Rumunii, w obozie w Băile Herculane, a później w Târgoviște. Od wiosny 1941 roku do wiosny 1945 roku przebywał w niewoli niemieckiej. Od października 1942 roku był jeńcem Oflagu VI B Dössel. Na emigracji we Francji i Wielkiej Brytanii. Zmarł 17 lipca 1956 roku w Bangor, w Walii.

UROCZYSTOŚCI W WARMIŃSKO-MAZURSKIM
ODDZIALE STRAŻY GRANICZNEJ
„Wczoraj/Dziś”

Placówki podległe Warmińsko-Mazurskiemu Oddziałowi Straży Granicznej

Do czasu powstania W-MOSG w strukturze nie występowały wyodrębnione organizacyjnie drogowe przejścia graniczne. Jedynie w Bezledach i Gronowie odprawy odbywały się na zasadzie uproszczonego ruchu granicznego. Rozwój gospodarczy oraz rosnąca liczba osób przekraczających granicę przyczyniły się do potrzeby rozbudowy infrastruktury granicznej tj. Granicznej Placówki Kontrolnej w Bezledach, która od 1993 roku obsługiwała międzynarodowy ruch osobowy. Placówce w Bezledach podlegało również kolejowe przejście graniczne w Skandawie po rozwiązaniu GPK Skandawa (wyłącznie ruch towarowy), które od 1 września 2007 roku zostało włączone w terytorialny zasięg działania Placówki Straży Granicznej w Barcianach. Natomiast dpg w Gronowie wchodzące w skład GPK Braniewo na początku obsługiwało tylko ruch służbowy. 3 listopada 1994 roku rozszerzono status przejścia o międzynarodowy ruch osobowy, udostępniony obywatelom RP i FR w godz. 8.00–20.00, a już miesiąc później przejście obsługiwało ruch całodobowy. 1 lipca 1995 roku powstało również Graniczne Przejście Kontrolne w Gołdapi, które zostało włączone w system ochrony granicy państwowej. Z dniem 4 stycznia 2002 roku rozszerzono status drogowego przejścia granicznego Gołdap – Gusiew o międzynarodowy ruch osobowy, dwustronny ruch autobusów rejsowych oraz ruch samochodów ciężarowych. Od tej pory przejście jest czynne całą dobę. Rozbudowano również drogowe przejście graniczne Gronowo – Mamonowo, które z dniem 8 kwietnia 1997 roku uzyskało status przejścia międzynarodowego.

W efekcie pozyskiwania i adaptacji obiektów na potrzeby Straży Granicznej do systemu ochrony granicy państwowej włączano również kolejne strażnice, a mianowicie:

- w Lelkowie (1 stycznia 1994 r.);
- w Dubeninkach (1 września 1995 r.);
- w Sępopolu (1 marca 1997 r.).

Aktualnie oddział liczy 11 jednostek organizacyjnych, a mianowicie Placówki Straży Granicznej w: Braniewie, Grzechotkach, Górowie Iławskim, Bezledach, Sępopolu, Barcianach, Węgorzewie, Baniach Mazurskich, Gołdapi, Dubeninkach oraz Olsztynie.

PSG w Braniewie

Placówka Straży Granicznej w Braniewie powstała z połączenia Strażnicy SG oraz GPK Braniewo; ochroniany odcinek granicy: długość ponad 13 kilometrów, od znaku granicznego 2395 do znaku granicznego 2417.

Podległe przejścia graniczne:

- » drogowe przejście graniczne w Gronowie,
- » kolejowe przejście graniczne w Braniewie.

PSG w Grzechotkach

Funkcjonuje od 1 lipca 2011 roku; ochroniany odcinek granicy: długość ponad 20 kilometrów, od znaku granicznego 2395 do znaku granicznego 2357.

Podległe przejścia graniczne:

- » drogowe przejście graniczne w Grzechotkach.

9 maja 2019 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podpisał Akt Nadania Placówce Straży Granicznej w Grzechotkach imienia 1. Pułku Kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza.

PSG w Górowie Iławeckim

Funkcjonuje od 16 maja 1991 roku;
ochroniany odcinek granicy: długość ponad 21 kilometrów,
od znaku granicznego 2307 do znaku granicznego 2357.

Z okazji jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości, 26 października 2018 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nadał Placówce Straży Granicznej w Górowie Iławeckim imię mjr. Bolesława Kontryma ps. „Żmudzin”.

PSG w Bezledach

Placówka Straży Granicznej powstała w wyniku połączenia
GPK Bezledy oraz Strażnicy SG w Bartoszycach;
ochroniany odcinek granicy: długość ponad 16 kilometrów,
od znaku granicznego 2307 do znaku granicznego 2272.

Podległe przejścia graniczne:

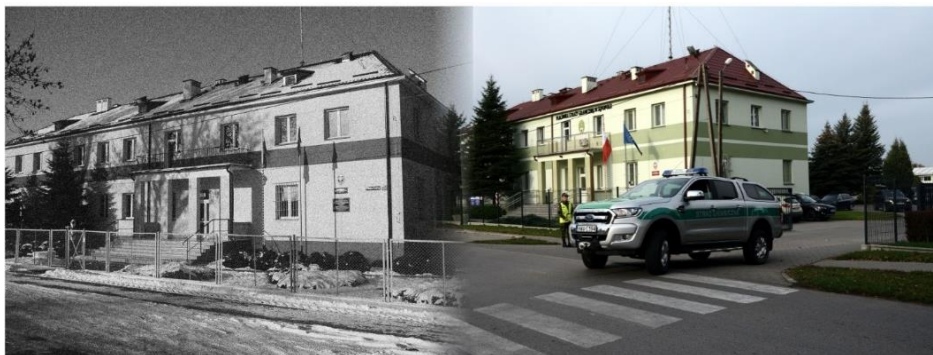
- » drogowe przejście graniczne w Bezledach,
- » kolejowe przejście graniczne w Głomnie.

PSG w Sępopolu

Funkcjonuje od 1 marca 1997 roku;
ochroniany odcinek granicy: długość ponad 22 kilometrów,
od znaku granicznego 2272 do znaku granicznego 2225.

PSG w Barcianach

Funkcjonuje od 16 maja 1991 roku;
ochroniany odcinek granicy: długość ponad 23 kilometrów,
od znaku granicznego 2225 do wschodniego brzegu rzeki Oświnki.
Podległe przejście graniczne:
» kolejowe przejście graniczne w Skandawie.

PSG w Węgorzewie

Funkcjonuje od 16 maja 1991 roku;
ochroniany odcinek granicy: długość ponad 22 kilometrów,
od wschodniego brzegu rzeki Oświnki do znaku granicznego 2124.

PSG w Baniach Mazurskich

Funkcjonuje od 16 maja 1991 roku;
ochroniany odcinek granicy: długość ponad 21 kilometrów,
od znaku granicznego nr 2124 do znaku nr 2083.

PSG w Gołdapi

Placówka Straży Granicznej w Gołdapi powstała w wyniku połączenia Strażnicy SG w Gołdapi oraz GPK Gołdap, ochroniany odcinek granicy: długość ponad 17 kilometrów, od znaku granicznego nr 2083 do znaku granicznego nr 2031. Podległe przejście graniczne:
» drogowe przejście graniczne w Gołdapi.

PSG w Dubeninkach

Funkcjonuje od 1 września 1995 roku jako Strażnica SG, w wyniku restrukturyzacji została przemianowana na PSG w Dubeninkach; ochroniany odcinek granicy: długość ponad 19 kilometrów, od znaku granicznego nr 2031 do znaku „Wisztyniec”.

PSG w Olsztynie

Funkcjonuje od 16 grudnia 2013 roku;
w zasięgu terytorialnym placówki leżą powiaty: iławski,
nowomiejski, ostródzki, działdowski, nidzicki, szczycieński, olsztyński
oraz miasto Olsztyn.

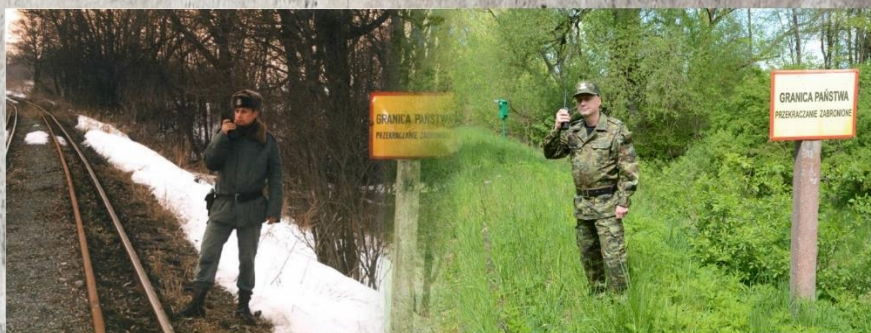
Podległe przejście graniczne:

» lotnicze przejście graniczne „Mazury”.

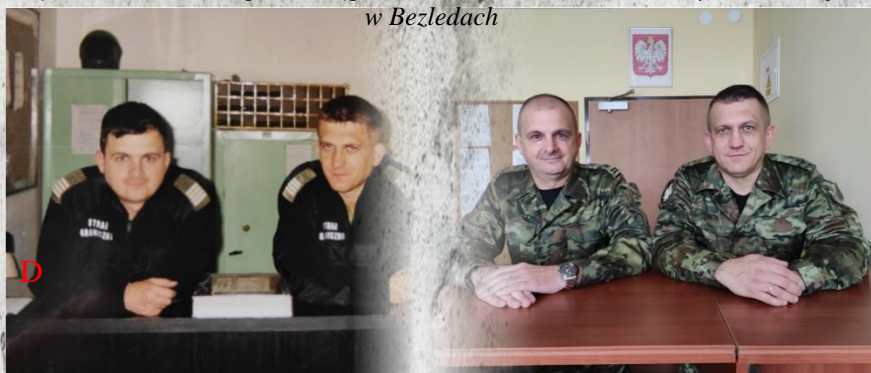

pplk SG Mariusz Haraf Komendant Placówki Straży Granicznej w Bezedach

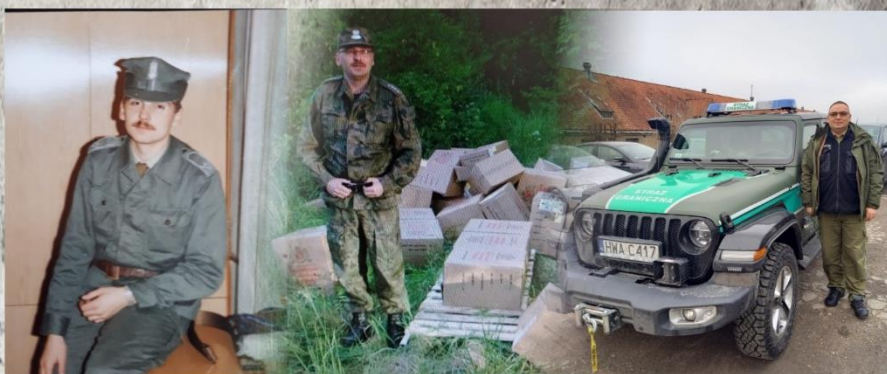
*mjr SG Robert Wink p.o. Zastępca Komendanta Placówki Straży Granicznej
w Bezedach*

*Od lewej: mjr SG Adam Deleżuch Zastępca Komendanta Placówki Straży Granicznej
w Górowie Ilaweckim, por. SG Stanisław Grudkowski Kierownik Zespołu
Służby Granicznej Placówki Straży Granicznej w Bezedach*

*st. chor. szt. SG Zbigniew Subocz Przewodnik Psa Służbowego
Placówki Straży Granicznej w Węgorzewie*

pplk SG Mirosław Mikłusz Komendant Placówki Straży Granicznej w Sępólnie

pplk SG Wiesław Dyśko Komendant Placówki Straży Granicznej w Barczanach

WARMIŃSKO-MAZURSKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ *im. gen. bryg. Stefana Pasławskiego*

mjr SG Katarzyna Zdanowicz

POSG w Białymstoku

**PODLASKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ
IM. GEN. DYW. HENRYKA MINKIEWICZA
Z SIEDZIBĄ W BIAŁYMSTOKU
1991–2021**

Podlaski Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Białymstoku utworzono w 1991 roku w miejsce Podlasko-Mazurskiej Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza.

Komendant Główny Straży Granicznej w zarządzeniu nr 6/91 z dnia 14 lutego 1991 roku określił terytorialny zasięg działania i strukturę nowego oddziału. Jednocześnie Minister Spraw Wewnętrznych rozkazem nr 2 z dnia 14 lutego 1991 roku mianował z dniem 16 lutego 1991 roku płk. Zdzisława Jakubiszyna na stanowisko komendanta oddziału.

W kilka dni później Rozkazem Specjalnym nr Pf-30 z dnia 18 lutego 1991 Komendant Główny Straży Granicznej nadał oddziałowi nazwę „Podlaski Oddział Straży Granicznej”.

Nowemu oddziałowi powierzono do ochrony odcinek granicy państwowej o długości 351 km na odcinku od rzeki Bug do trójstyku granic Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Litwy i Federacji Rosyjskiej. Długość odcinka granicy państwowej z Republiką Białorusi wynosiła 246,93 km, a z Republiką Litwy 104,28 km. Swym zasięgiem obejmował ówczesne województwa białostockie i suwalskie. Komenda oddziału przejęła obiekt koszar WOP przy ul. Bema 100 w Białymstoku. W skład oddziału weszło 7 strażnic, 5 granicznych placówek kontrolnych oraz odwody w postaci 5 kompanii, w których służbę pełnili funkcjonariusze służby kandydackiej.

We wrześniu 1991 roku zrodziła się społeczna inicjatywa ufundowania oddziałowi sztandaru oraz nadania mu imienia pierwszego dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza gen. dyw. Henryka Minkiewicza.

Fot. 1. Nadanie sztandaru Podlaskiemu Oddziałowi Straży Granicznej

Inicjatywa została poparta przez Zarząd „Rodzin Katyńskich” działający przy Muzeum Wojska w Białymstoku. 14 października odbyło się założycielskie posiedzenie Społecznego Komitetu Fundacji Sztandaru i Nadania Imienia Podlaskiemu Oddziałowi Straży Granicznej. Prace komitetu zakończyły się sukcesem i 20 stycznia 1992 roku Komendant Główny Straży Granicznej płk Marek Lisiecki nadał Podlaskiemu Oddziałowi SG sztandar oraz imię „generała dywizji Henryka Minkiewicza”. Uroczyste wręczenie sztandaru i nadanie imienia oddziałowi nastąpiło 23 maja 1992 roku w trakcie uroczystego apelu na terenie Komendy Oddziału. Sztandar poświęcił biskup polowy gen. bryg. Leszek Sławoj Głódź, a wręczył go Zastępca Komendanta Głównego SG płk Ryszard Dobrowolski. Tego samego dnia została oficjalnie otwarta Sala Tradycji Oddziału. Zgromadzono w niej eksponaty związane z formacjami chroniącymi granice Rzeczypospolitej Polskiej ze szczególnym uwzględnieniem granic wschodnich.

***

Fot. 2. gen. dyw. Henryk Minkiewicz

Gen. dyw. Henryk Minkiewicz urodził się 19 stycznia 1880 roku w Suwałkach, ojciec pochodził z Rajgrodu, a matka z Filipowa. W Galicji wszedł do paramilitarnych związków niepodległościowych, w czasie I Wojny Światowej awansował do stopnia podpułkownika, dowodził 3. Pułkiem Piechoty II Brygady Legionów. To także Komendant Garnizonu Warszawa w listopadzie 1918 roku, generał i dowódca dywizji w wojnie z Rosją bolszewicką. W 1924 roku dostał nominację na pierwszego dowódcę Korpusu Ochrony Pogranicza. Do swoich podkomendnych skierował wtedy te słowa: „Imię wasze, imię żołnierza Korpusu powołanego do ochrony granic, musi być z ufnością i szacunkiem wymawiane przez całą miejscową ludność, a jednocześnie musi być postrachem dla zbrojnych band”. Zakończył swą służbę w 1929 roku. Został aresztowany przez NKWD we wrześniu 1939 roku i umieszczony w obozie kozielskim. Był tam oficerem najwyższym rangą, zyskał szacunek współtowarzyszy niedoli, zorganizował siatkę oficerów łącznikowych. Zginął w Katyniu, prawdopodobnie 9 kwietnia 1940 roku.

***

1 sierpnia 1993 roku na stanowisko Komendanta Podlaskiego Oddziału SG został mianowany Leszek Czech.

W 1993 roku rozpoczął się proces uszczelniania granicy wschodniej. Według przyjętych założeń odcinki granic ochraniające przez strażnice SG powinny wynosić od 15–20 km, a nie jak dotychczas 35–40 km. W pierwszym okresie uszczelniania granicy wschodniej, na bazie obiektów pozyskanych od samorządów powstały strażnice SG w: Szypliszkach,

Wiżajnach, Krynkach, Mielniku. Rozpoczęto rozbudowę, zmodernizowano i uruchomiano coraz to nowe rodzaje i kategorie granicznych placówek kontrolnych: Czeremcha – Piszczatka, Budzisko – Kalwaria, Suwałki – Szestokai, Ogrodniki – Łazdijaj, Bobrowniki – Bierostowica, Kuźnica – Bruzgi.

Szybko okazało się, że zadania postawione przed Strażą Graniczną powodują lawinowy wzrost obowiązków, przybywało przejść granicznych, wzrastał ruch turystyczny, podobnie nielegalna migracja i zorganizowany przemyt towarów. Zdumienie wywoływały przeloty ponad granicą polsko-litewską śmigłowców Mi-2 i samolotów An-2 z emigrantami oraz zakazanym towarem. Nie można było wykluczyć, że powstanie kanał przerzutowy, zatem bez zwłoki zaczęto tworzyć system powiadamiania o „dzikich” przelotach i lądowaniach, wytypowano rejony dogodne do takich manewrów, uzgodniono z komendantami policji działania zapobiegawcze. W 1994 roku podlascy funkcjonariusze zatrzymali 30 grup emigrantów, łącznie około 600 obywateli państw azjatyckich.

23 września 1997 roku Komendantem Oddziału został ppłk Stanisław Mika. Dotychczasowy komendant został przeniesiony na stanowisko Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej w Kętrzynie. Mjr SG Leszek Czech na stanowisko Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej powrócił 15 grudnia 1997 roku.

Kolejną liczną grupę nielegalnych migrantów zatrzymano 23 listopada 1998 roku. Wówczas ujęto 113 osób pochodzących głównie z Afganistanu, Pakistanu i Indii. Od 1999 roku tego typu przerzuty osłabły, co było efektem różnorodnych przedsięwzięć zmierzających do uszczelnienia ochranianego odcinka granicy.

16 maja 2000 roku w Białymstoku odbyły się centralne uroczystości 9 rocznicy powołania Straży Granicznej. W uroczystościach tych udział wzięli: ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, wicepremier Longin Komołowski, Marszałek Senatu Alicja Grześkowiak, biskup polowy Wojska Polskiego gen. dyw. Leszek Sławoj Głódź, delegacje wszystkich oddziałów SG, weterani KOP oraz przedstawiciele służb granicznych Litwy i Białorusi. Główne obchody odbyły się na dziedzińcu Pałacu Branickich. Przewodniczył im Komendant Główny SG gen. bryg. SG Marek Bieńkowski. W trakcie uroczystego apelu awanse, odznaczenia i wyróżnienia otrzymało 130 funkcjonariuszy Straży Granicznej. Dla mieszkańców miasta zorganizowano „Dzień otwarty koszar”. Na terenie oddziału goście zapoznali się ze sprzętem znajdującym się na wyposażeniu oddziału oraz obejrzelili pokazy plutonu specjalnego z udziałem śmigłowców, pokazy jazdy konnej w wykonaniu szwadronu kawalerii 10. Pułku Ułanów Litewskich. Uroczystości zakończył koncert i pokaz musztry

paradnej w wykonaniu Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej z Nowego Sącza.

W 2000 roku kontynuowano proces dostosowawczy, którego celem było wstąpienie Polski do Unii Europejskiej. Podlaski Oddział Straży Granicznej odwiedziło wiele zagranicznych delegacji, m.in. eksperci Unii Europejskiej na czele z Jeanem Jacques Willem, delegacje Austrii, Niemiec, Francji i Irlandii. W październiku Graniczną Placówkę Kontrolną w Bobrownikach odwiedził Komisarz do Spraw Rozszerzenia Unii Europejskiej Guenter Verheugen. Goście zapoznawali się ze stanem przygotowań Straży Granicznej do wejścia do Unii Europejskiej oraz ze sposobem wykorzystania przez oddział środków z funduszu PHARE. Ze środków unijnych finansowano budowę obiektów nowych strażnic na przyszłej zewnętrznej granicy Unii Europejskiej.

W system ochrony granicy państwowej 12 września 2001 roku włączono Strażnicę w Płaskiej. Jej uroczyste otwarcie nastąpiło 26 września tego roku z udziałem m.in. Komendanta Głównego SG gen. bryg. SG Marka Bieńkowskiego. W jej strukturze znajduje się rzeczne przejście graniczne Rudawka – Lesnaja. Otwarte sezonowo od 1 maja do 1 października. Korzystają z niego osoby płynące najczęściej kajakiem Kanałem Augustowskim na Białoruś, a od 2017 roku również można przekraczać tam granicę pieszo lub rowerem. Kontrola odbywa się przy służbie Kurzyniec.

1 lutego 2002 roku to kolejna zmiana na stanowisku Komendanta Oddziału. Dotychczasowy Zastępca Komendanta Morskiego Oddziału SG w Gdańsku płk SG Włodzimierz Gryc objął obowiązki Komendanta Podlaskiego Oddziału SG.

Rok 2002 to rok dużych zmian w strukturze oddziału. W związku z koniecznością realizacji nowych zadań w połowie kwietnia zostały zreorganizowane komórki organizacyjne komendy oddziału. Z dniem 2 stycznia 2003 roku rozwiązane zostały strażnice w Szypliszkach, Sejnach, Sokółce, Gródku, Narewce i Czeremsze. Ich zadania przejęły Graniczne Placówki Kontrolne (GPK) w Budzisku, Ogrodnikach, Kuźnicy, Bobrownikach i Czeremsze. Utworzono dwie nowe Strażnice w Dubiczach Cerkiewnych i w Michałowie. Z kolei rok później została otwarta Strażnica w Szudziałowie. Wymienione obiekty wyróżniały się nową architekturą i wielkością.

1 maja 2004 roku Polska została przyjęta do Unii Europejskiej. W tym dniu w bezpośredniej ochronie granicy państwowej służbę pełniło 18 granicznych jednostek organizacyjnych: w Wiżajnach, Rutce Tartak, Płaskiej, Lipsku, Nowym Dworze, Szudziałowie, Krynkach, Michałowie, Białowieży, Dubiczach Cerkiewnych, Mielniku, Budzisku, Ogrodnikach, Kuźnicy, Bobrownikach, Siemianówce, Czeremsze, SKO w Suwałkach.

W 13. rocznicę powołania Straży Granicznej, 16 maja 2004 roku, ówczesny Komendant płk SG Włodzimierz Gryc otrzymał z rąk Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego awans na stopień generała brygady.

Nowe zadania stojące przed Strażą Graniczną i wprowadzenie nowoczesnych metod działania doprowadziły między innymi do otwarcia 16 kwietnia 2005 roku osobowego przejścia granicznego Białowieża – Piererow. Przejście to początkowo (1986 r.) funkcjonowało wyłącznie dla uproszczonego ruchu granicznego. Dopuszczony był ruch osobowy, na podstawie przepustek dla obywateli Polski i Białorusi. Dzięki umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej oraz Rządem Republiki Białorusi w 2005 roku uruchomiono przejście graniczne Białowieża – Piererow jako ogólnodostępne. Przejście określane jako turystyczne czynne jest przez cały rok w ciągu dnia. Dopuszczony jest ruch osobowy pieszy i rowerowy z wyłączeniem towarów. Obsługuje je Placówka Straży Granicznej w Białowieży. Historia placówki sięga roku 1945. Ówczesna Strażnica mieściła się w budynku dzierżawionym od nadleśnictwa. W latach 2004-2005 obiekt placówki został poddany gruntownej renowacji i modernizacji. Aktualnie długość ochranianego odcinka granicy państwowej z Republiką Białorusi przez placówkę wynosi 25,79 km.

Fot. 3. Drogowe przejście graniczne w Białowieży

27 września 2005 roku dotychczasowy Komendant Oddziału gen. bryg. SG Włodzimierz Gryc, który został oficerem łącznikowym Straży Granicznej na Ukrainie, przekazał obowiązki komendanta swojemu zastępcy płk. SG Marianowi Pogodzie.

Oprócz tworzenia nowych terenowych jednostek organizacyjnych, rozbudowywana była również struktura Komendy Oddziału, co wiązało się z realizacją nowych, ustawowych zadań Straży Granicznej. W 2007 roku powstały dwie nowe komórki organizacyjne: Wydział do Spraw Cudzoziemców oraz Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców i Areszt w Celu Wydalenia.

Fot. 4. Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców przy POSG w Białymstoku

W tym również roku oddano do użytku nowy obiekt Placówki SG w Lipsku. Historia tej placówki sięga roku 1970. Ochrania odcinek granicy państwowej z Republiką Białorusi o długości 16,18 km.

Fot. 5. Placówka SG w Lipsku

W nocy z 20–21 grudnia 2007 roku na przejściu granicznym Ogrodniki – Łódzkie – po wejściu obu krajów do strefy Schengen – otwarta została granica Polski i Litwy. W związku z różnicą czasu, szlaban w Łódzkiej po stronie litewskiej podniesiono o godz. 23 polskiego czasu (o północy czasu lokalnego). Po polskiej stronie, w Ogrodnikach, taka uroczystość miała miejsce o północy polskiego czasu. Najpierw Komendant Placówki Straży Granicznej w Ogrodnikach wydał rozkaz o zdjęciu tablicy z zakazem przekraczania granicy, potem funkcjonariusze symbolicznie opuścili swoje pomieszczenia na przejściu i podniesiono szlaban.

Następnego dnia na drogowym przejściu granicznym Budzisko – Kallarija prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej prof. Lech Kaczyński i Republiki Litwy Valdas Adamkus podnieśli szlabany graniczne potwierdzając tym samym pełne otwarcie granicy polsko-litewskiej.

Fot. 6. Symboliczne otwarcie granic przez prezydentów Polski i Litwy – Budzisko 21.12.2007 r.

W dniu 3 kwietnia 2009 roku w obecności Komendanta Głównego SG ppłk. SG Leszka Elasa oraz zaproszonych gości obowiązki Komendanta Oddziału po raz kolejny objął płk SG Leszek Czech. Dotychczasowy komendant płk SG Marian Pogoda został Komendantem Nadbużańskiego Oddziału SG w Chełmie.

Najtragicznym dniem w historii oddziału był dzień 31 października 2009 roku. W tym dniu około godz. 03:45 w trakcie lotu patrolowego wzdłuż granicy państwowej z Białorusią, w trudnych warunkach pogodowych w rejonie miejscowości Klukowicze, katastrofie uległ śmigłowiec SG typu „Kania”, numer SN-26XG. Zginęła cała załoga w składzie: por. SG Andrzej Żukowski, chor. sztab. SG Bartłomiej Bartnicki, chor. SG Marcin Bezubik.

Fot. 7. Wrak śmigłowca Kania

Rok 2009 to kolejne zmiany w strukturze Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej. Zniesienie kontroli granicznej w związku z wejściem do strefy Schengen spowodowało zwiększenie aktywności działań Straży Granicznej w rejonach oddalonych od linii granicy państwowej. 18 listopada 2009 roku zarządzeniem Komendanta Głównego Straży Granicznej została zniesiona Placówka Straży Granicznej w Budzisku, a w jej miejsce utworzono Placówkę Straży Granicznej w Augustowie. Placówka SG w Augustowie prowadzi kontrole doraźne wewnątrz kraju w terytorialnym zasięgu działania. Podstawowymi zadaniami placówki jest walka z nielegalną migracją, prowadzenie kontroli legalności pobytu cudzoziemców, ochrona szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym i zwalczanie przestępczości będącej we właściwości Straży Granicznej.

Fot. 8. Placówka SG w Augustowie

Z kolei 25 września 2009 roku do nowego obiektu przenieśli się funkcjonariusze Placówki SG w Mielniku. Placówkę utworzono w dniu 05.07.1996 roku. Ochrania odcinek granicy państwowej z Republiką Białorusi o długości 18,56 km.

Fot. 9. Placówka SG w Mielniku

Niecodzienne wydarzenie miało miejsce 16 marca 2010 roku. Na drogowym przejściu granicznym w Bobrownikach wylądował helikopter z księciem Karolem, brytyjskim następcą tronu. Książę Karol zapoznał się z infrastrukturą przejścia, spotkał się również z funkcjonariuszami.

Placówka Straży Granicznej w Bobrownikach powstała jako GPK 20 czerwca 1991 roku. Początkowo zadania związane z kontrolą ruchu granicznego wykonywane były na kolejowym przejściu w Zubkach Białostockich (pociągi towarowe) oraz na drogowym przejściu w Bobrownikach (uproszczony ruch osobowy). 20 marca 1993 roku na dpg w Bobrownikach rozpoczęto wspólne odprawy graniczne i celne samochodów ciężarowych. Najpierw po stronie białoruskiej, a od 2 sierpnia 2000 roku w nowym obiekcie zbudowanym według standardów obowiązujących w Unii Europejskiej. Placówka SG w Bobrownikach ochrania odcinek granicy państwowej z Republiką Białorusi o długości 23,11 km.

W strefie działania Placówki znajduje się drogowe przejście graniczne Bobrowniki – Bierestowica. Jest czynne całodobowo i obsługuje ruch osobowy i towarowy.

Fot. 10. Drogowe przejście graniczne w Bobrownikach

W 21. rocznicę powołania Straży Granicznej, 22 maja 2012 roku, Podlaski Oddział Straży Granicznej otrzymał nowy sztandar ufundowany przez Komitet Fundacyjny Sztandaru. Wykonanie nowego sztandaru poddyktowane było zmianą Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 września 1996 roku w sprawie określenia wzoru i trybu nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym Straży Granicznej oraz trybu nadawania tym jednostkom imion. Dotychczasowy sztandar wysłużył swoje i zajął zaszczytne miejsce w Sali Tradycji POSG. Płat nowego sztandaru zdobiją odznaka Korpusu Ochrony Pogranicza, herb Białegostoku, odznaka Straży Granicznej i herb Suwałk. Na płacie głównym jest zapisane hasło: Bóg, Honor, Ojczyzna. W imieniu Komitetu Fundacyjnego Sztandaru Wojewoda Podlaski Maciej Żywno przekazał sztandar Zastępcy Komendanta Głównego Straży Granicznej gen. bryg. SG Markowi Borkowskiemu, który wręczył go Komendantowi Podlaskiego Oddziału SG płk. SG Leszkowi Czechowi.

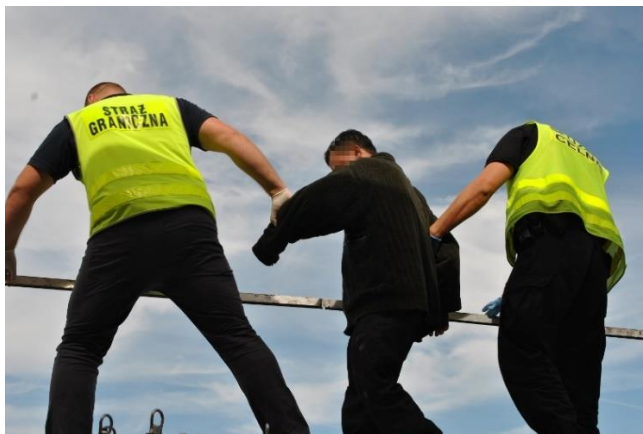
W maju 2013 roku Podlaskiemu Oddziałowi Straży Granicznej przypadł zaszczyt organizacji centralnych obchodów Święta Straży Granicznej. Było to wydarzenie wyjątkowe, połączone z promocją oficerską w centrum Białegostoku. Uroczystości zainaugurował koncert Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej z solistami Teatru Muzycznego Roma, który odbył się w dniu 16 maja 2013 roku w Amfiteatrze Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Kultury w Białymstoku. Z kolei główne uroczystości odbyły się 17 maja 2013 roku na Rynku Kościuszki przed pomnikiem Marszałka Józefa Piłsudskiego. 53 funk-

cjonariuszy Straży Granicznej otrzymało promocję na pierwszy stopień oficerski. Zorganizowano także piknik dla mieszkańców regionu z licznymi atrakcjami.

Rok 2013 (4 listopada) to kolejna zmiana na stanowisku Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej. Nowym Komendantem został płk. SG Andrzej Rytwiński dotychczasowy Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, któremu w obecności Komendanta Głównego SG gen. bryg. SG Dominika Tracza obowiązki przekazał ówczesny Komendant Oddziału.

W maju 2015 roku funkcjonariusze Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej zatrzymali jedną z większych w tamtym czasie grupę nielegalnych migrantów. Obywatel Łotwy w części ładunkowej ciężarówki przewoził 16 obywateli Wietnamu. Cudzoziemcy – 12 mężczyzn i 4 kobiety – przekroczyli granicę polsko-litewską wbrew przepisom. W sumie w 2015 roku funkcjonariusze Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej zatrzymali 239 nielegalnych migrantów (49 grup).

W tym samym roku (21.08.2015 r.) do niecodziennego zatrzymania doszło na drodze krajowej nr 8 w Budzisku (woj. podlaskie) w pobliżu polsko-litewskiej granicy państwowej. Funkcjonariusze z Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej i Służby Celnej zatrzymali 8 obywateli Wietnamu, którzy przewożeni byli w cysternach przystosowanych do przewozu gazu. Cudzoziemcy zamknięci w środku nielegalnie przekroczyli polsko-litewską granicę.

Fot. 11. Zatrzymany obywatel Wietnamu ukryty w cysternie

4 września 2015 roku uroczystie przekazano służbom granicznym nowo wybudowane obiekty (budynek główny, budynek kontroli szczegółowej, pawilony odpraw celno-paszportowych, pawilony wartowników, wiaty) wraz z infrastrukturą drogowego przejścia granicznego w Połow-

cach. Z początkiem kwietnia 2015 roku na drogowym przejściu granicznym w Połowcach rozpoczęto odprawy w ruchu poszerzonym. Nastąpiła zmiana statusu przejścia z bilateralnego – osobowego na międzynarodowe. Ponadto granicę przez przejście w Połowcach mogą przekraczać nie tylko samochody osobowe, lecz również samochody ciężarowe do 7,5 tony oraz autokary. Dotychczasowe drogowe przejście graniczne Połowce – Pieszczałka funkcjonowało od 1993 roku. Środki finansowe na realizację inwestycji pozyskano z Programu Współpracy Transgranicznej 2007–2013 PL-BY-UA, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, Funduszu Granic Zewnętrznych oraz z budżetu państwa.

Fot. 12. Uroczyste przekazanie nowo wybudowanych obiektów w dpg w Połowcach

W maju 2016 roku na dziedzińcu Pałacu Prezydenckiego w Warszawie Komendant Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Andrzej Rytwiński z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy odebrał Flagę Państwową, dedykowaną funkcjonariuszom i pracownikom Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku. Inicjatywa ta była możliwa dzięki wzajemnej współpracy: Klubu Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża działającego przy Podlaskim Oddziale Straży Granicznej, Zarządu Oddziałowego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz Koła nr 14 im. Powstańców Sejneńskich Związku Żołnierzy Wojska Polskiego działającego przy Placówce SG w Sejnach. Podlaski Oddział Straży Granicznej to pierwsza instytucja na Podlasiu, a druga w formacji, która otrzymała takie wyróżnienie. W uroczystości uczestniczył Komendant Główny Straży Granicznej mjr SG Marek Łapiński.

Fot. 13. Uroczyste przekazanie flagi przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę

16 czerwca 2016 roku odchodzący Komendant Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Andrzej Rytwiński pożegnał się ze sztandarem Oddziału i przekazał go w ręce nowego Komendanta ppłk. SG Grzegorza Biziuka, który dotychczas pełnił funkcję Komendanta Placówki SG w Krynkach.

*Fot. 14. Przekazanie obowiązków Komendanta Oddziału
ppłk. SG Grzegorzowi Biziukowi*

Pod koniec 2016 roku funkcjonariusze z Placówki Straży Granicznej w Kuźnicy ujawnili rekordowy przemyt w cysternach z gazem. Łącznie w trzech cysternach zamiast deklarowanego w dokumentach przewożonych gazu znajdowały się papierosy bez polskich znaków akcyzy o szacunkowej wartości ponad 9,5 mln zł.

Fot. 15. Ujawniona kontrabanda w cysternie

W tym czasie w strukturze Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej na granicy wewnętrznej Schengen funkcjonowały trzy placówki. Jedną z nich jest Placówka Straży Granicznej w Rutce – Tartak, która może być uznana za symboliczny łącznik z tradycją Korpusu Ochrony Pogranicza. Wybudowano ją w 1937 roku w kształcie liter „JP”, jako pomnik poświęcony Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu. W listopadzie 1937 roku do obiektu w Rutce – Tartak przeniesiono z Wiżajn siedzibę dowództwa 1. kompanii granicznej Batalionu KOP „Sejny”. W latach powojennych siedzibę swą znalazła w nim strażnica Wojsk Ochrony Pogranicza, a dzisiaj Placówka Straży Granicznej, której w dniu 17 listopada 2006 roku nadano imię Marszałka Józefa Piłsudskiego. Należy podkreślić, że jest to jedyny historyczny obiekt Korpusu Ochrony Pogranicza użytkowany wspólnie przez Straż Graniczną. 24 września 2017 roku Placówce Straży Granicznej w Rutce – Tartak im. Marszałka Józefa Piłsudskiego został uroczystie nadany proporzec.

Fot. 16. Uroczystość wręczenia proporca Placówce SG w Rutce – Tartak

W 2018 roku Placówka Straży Granicznej w Kuźnicy otrzymała imię 2. Pułku Strzelców Podhalańskich, który toczył krwawe boje w ramach Bitwy Niemeńskiej w 1920 roku na terenach, na których placówka obecnie realizuje swoje ustawowe zadania. Warto tu wspomnieć, że Placówka SG w Kuźnicy jest największą placówką w strukturze Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej. Jej historia sięga 1945 roku.

W latach 2001–2003 zmodernizowano infrastrukturę drogowego przejścia granicznego. Teren przejścia powiększono do 18,5 ha, wybudowano siedzibę Placówki Straży Granicznej i Służby Celnej, powstały platformy dla tirów, miejsca do kontroli szczegółowej, lokale biur i agencji. Zainstalowano systemy do prześwietlania samochodów, kontroli radiometrycznej, nadzoru wizyjnego. Nie ulega wątpliwości, że drogowe przejście graniczne w Kuźnicy jest jednym z najnowocześniejszych na granicy wschodniej naszego kraju, a w latach 2004–2007 stworzono również nowoczesny i bardziej przyjazny dla pasażerów system odprawy kolejowej. Obecnie Placówka SG w Kuźnicy ochrania odcinek granicy z Republiką Białorusi o długości 18,1 km.

Fot. 17. Odslonięcie tablicy pamiątkowej z okazji nadania imienia Placówce SG w Kuźnicy

17 maja 2019 roku w Warszawie podczas centralnych obchodów 28. rocznicy powołania Straży Granicznej Komendant Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku płk SG Grzegorz Biziuk odebrał z rąk Prezydenta RP Andrzeja Dudy nominację na stopień generała brygady Straży Granicznej. Jest to drugi w historii oddziału komendant, który otrzymał taką nominację.

Fot. 18. Wręczenie nominacji generalskiej Komendantowi POSG przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę

22 sierpnia 2019 roku kolejną placówką kultywującą pamięć o lokalnych bohaterach została Placówka Straży Granicznej w Szudziałowie. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nadał jej imię porucznika Tadeusza Borzuchowskiego. Uroczystości z tej okazji odbyły się 3 października 2019 roku. Porucznik Tadeusz Borzuchowski w latach 20. i 30. minionego wieku był nauczycielem w miejscowej szkole, a także znanym społecznikiem. Po powołaniu do wojska w sierpniu 1939 roku trafił do jednostki w Grodnie. Po tym jak dostał się do sowieckiej niewoli, zginął w 1940 roku w Katyniu.

Fot. 19. Uroczystości w Placówce SG w Szudziałowie

Nowoczesny i skuteczny sposób pełnienia służby przez funkcjonariuszy Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej możliwy jest dzięki doposażaniu Straży Granicznej ciągle w nowe uzbrojenie, środki łączności, środki transportu oraz nową infrastrukturę. Do użytku oddawane są kolejne nowe obiekty placówek. 6 października 2019 roku odbyło się uroczyste otwarcie nowego obiektu Placówki SG w Nowym Dworze. Jego budowa była współfinansowana ze środków z Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Poprzednia Placówka SG w Nowym Dworze zlokalizowana była w zaadaptowanym budynku po byłej lecznicy weterynarii. Placówkę SG w Nowym Dworze utworzono w 1997 roku. Ochronia odcinek granicy państwowej z Republiką Białorusi o długości 13,64 km.

Fot. 20. Uroczystość otwarcia Placówki SG w Nowym Dworze

Oddanie do użytku nowego obiektu Placówki SG w Krynkach kończy proces budowy i modernizacji placówek Podlaskiego Oddziału SG. Placówka SG w Krynkach mieściła się w budynku, w którym kiedyś funkcjonowało przedszkole. W ciągu roku powstał nowy obiekt, który dziś cieszy wszystkich jego użytkowników. Budowa placówki realizowana była z „Programu Modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2017–2020”. Placówkę Straży Granicznej w Krynkach utworzono 1 lutego 1995 roku. Ochronia polsko-białoruski odcinek granicy państwowej o długości blisko 20 km.

Fot. 21. Nowy obiekt Placówki SG w Krynkach

Podlaski Oddział Straży Granicznej stosuje obecnie najnowocześniejsze rozwiązania techniczne i informatyczne. Dysponuje różnego rodzaju środkami transportu. To między innymi motocykle, quady, samochody terenowe i szosowe, schengenbusy, pojazdy obserwacyjne oraz samoloty i śmigłowce. W ramach zakupów realizowanych z „Programu Modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu w latach 2017–2020”, Budżetu Państwa, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i innych funduszy wymieniono jedną trzecią samochodów w Podlaskim Oddziale Straży Granicznej.

Na przełomie ostatnich kilku lat na terenie komendy oddziału wyremontowane zostały budynki administracyjne.

Fot. 22. Wyremontowany budynek nr 2 w Komendzie Oddziału

Wybudowano nowoczesną stację obsługi pojazdów. Funkcjonariusze Podlaskiego OSG doposażani są sukcesywnie w nowy sprzęt uzbrojenia i techniki specjalnej.

Fot. 23. Stacja obsługi pojazdów w Komendzie Oddziału

Spore inwestycje w zakresie sprzętu i modernizacji obiektów, coraz lepsze warunki służby mają bezpośredni wpływ na skuteczność realizowanych zadań przez funkcjonariuszy SG. W mediach co chwila pojawia się informacja o kolejnych spektakularnych sukcesach. Na początku lutego 2021 roku funkcjonariusze Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej udaremniili największą w historii polskich przejść granicznych próbę przemytu papierosów. W dwóch tirach ujawniono ponad 1,8 mln paczek nielegalnych papierosów. Wartość przechwyconej kontrabandy na drogowym przejściu granicznym w Kuźnicy wynosiła blisko 27,6 mln złotych.

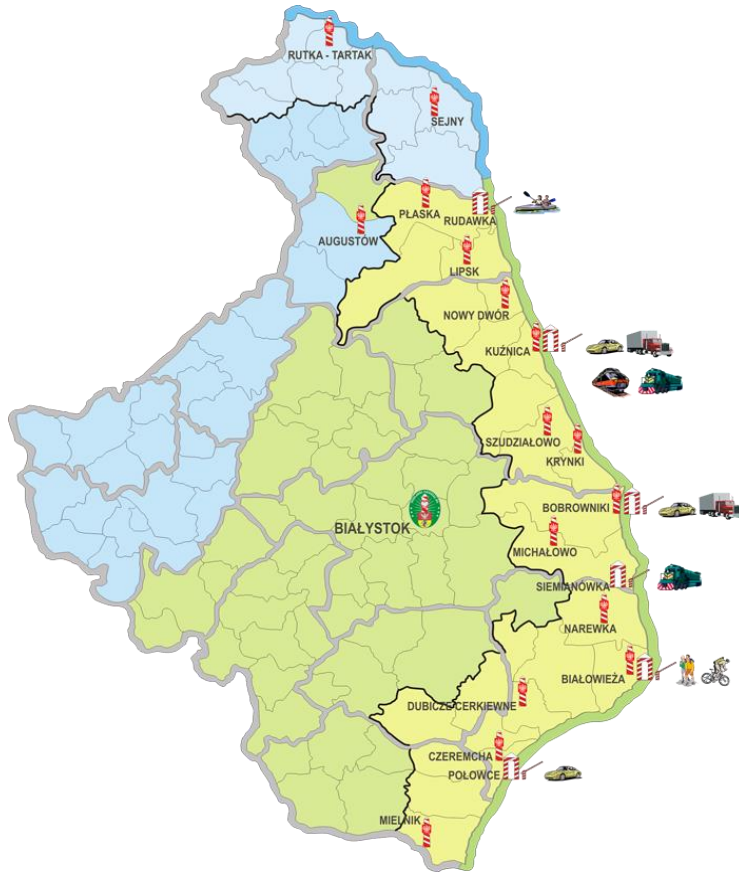

Fot. 24. Ujawniony gigantyczny przemyt papierosów

W ciągu już trzydziestu lat istnienia Podlaski Oddział Straży Granicznej im. gen. dyw. Henryka Minkiewicza z siedzibą w Białymstoku spełniał oczekiwania i skutecznie ochraniał podlegający mu odcinek wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej. Osiągnął to dzięki sumiennej i ofiarnej postawie pełniących w nim służbę funkcjonariuszy Straży Granicznej. Obecnie w Podlaskim Oddziale Straży Granicznej pełni ją około 2000 funkcjonariuszy i pracuje blisko 300 pracowników.

Jest to bardzo specyficzny oddział, który jednocześnie działa na zewnętrznej (odcinek granicy z Republiką Białoruś – 13 placówek), jak i na wewnętrznej (odcinek granicy z Republiką Litwy – 3 placówki) granicy Unii Europejskiej. Swym zasięgiem Oddział pokrywa się ze wschodnią granicą województwa podlaskiego. W strefie nadgranicznej znajdują się 34 gminy.

Na dzień dzisiejszy Podlaski Oddział Straży Granicznej dysponuje 16 placówkami granicznymi, w tym 6 placówkami z przejściami (4 przejścia drogowe: w Kuźnicy, Bobrownikach, Półwcech i Białowieży; 3 przejścia kolejowe: w Kuźnicy, Czeremsze, Siemianówce; 1 przejście rzeczne w Rudawce) i 10 placówkami bez przejść granicznych (3 placówki na granicy wewnętrznej w Rutce – Tartak, Sejnach oraz Augustowie; 7 placówek na granicy zewnętrznej w Lipsku, Nowym Dworze, Szudziałowie, Krynkach, Michałowie, Dubiczach Cerkiewnych, Mielniku).

Komendanci Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej:

- płk Zdzisław Jakubiszyn (16.02.1991 – 31.07.1993);
- płk SG Leszek Czech (01.08.1993 – 24.09.1997);
- ppłk SG Stanisław Mika (25.09.1997 – 15.12.1997);
- płk SG Leszek Czech (16.12.1997 – 31.01.2002);
- gen. bryg. SG Włodzimierz Gryc (01.02.2002 – 26.09.2005);
- płk SG Marian Pogoda (27.09.2005 – 02.05.2009);
- płk SG Leszek Czech (03.05.2009 – 03.11.2013);
- płk SG Andrzej Rytwiński (04.11.2013 – 16.06.2016);
- gen. bryg. SG Grzegorz Biziuk (17.06.2016 – obecnie).

kpt. SG dr Grzegorz Zaremba

NOSG w Chełmie

NADBUŻAŃSKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ W CHEŁMIE

Fot. 1. Budynek nr 1 Komendy NOSG – ze zbiorów NOSG

Rys historyczny Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie

Po zakończeniu II wojny światowej jednostki liniowe Wojska Polskiego odpowiadały za ochronę polskich granic. Rozkazem Naczelnego Dowódcy Michała Roli-Żymierskiego nr WP nr 0245/Org. z 13 września 1945 roku, utworzono Wojska Ochrony Pogranicza, które podporządkowano organizacyjnie Ministerstwu Obrony Narodowej. Formowanie nowych struktur rozpoczęto od utworzenia Departamentu, któremu podlegało 6 wydziałów, 11 oddziałów, 53 komend odcinków i 249 strażnic. W Chełmie stacjonował 7 oddział WOP organizacyjnie podporządkowany strukturom Lubelskiego Okręgu Wojskowego. Od tego czasu miasto Chełm nierozzerwalnie związało się z żołnierzami w zielonych otokach¹.

Jednostka Wojsk Ochrony Pogranicza w Chełmie w latach 1945-1991 podlegała następującym reorganizacjom:

---

¹ Archiwum Straży Granicznej (dalej ASG), Dowództwo WOP, Rozkaz organizacyjny nr 0245/org. z dn. 13.09.1945 roku, sygn. 217/5, k.1–3.

- 7 oddział WOP (13.09.1945–21.09.1946);
- Lubelski Oddział WOP (21.09.1946–20.03.1948);
- 13 Brygada Ochrony Pogranicza (20.03.1948–03.10.1950);
- 23 Brygada WOP (03.10.1950–06.07.1956);
- Grupa Manewrowa WOP w Chełmie Lubelskim oraz Samodzielny Oddział Zwiadowczy WOP (06.07.1956–24.04.1957);
- 23 Chełmski Oddział WOP (24.04.1957–29.01.1976);
- Nadbużańska Brygada WOP (29.01.1976–31.07.1989);
- Nadbużański Batalion WOP (31.07.1989–15.05.1991).

W wyniku przemian ustrojowych w Polsce w 1989 roku rozwiązano Nadbużańską Brygadę Wojsk Ochrony Pogranicza, a w jej miejsce powołano **Nadbużański Batalion WOP**. Podlegał on Bieszczadzkiej Brygadzie w Przemyślu i składał się z dowództwa, sztabu, pododdziałów dowodzenia oraz pięciu strażnic WOP: we Włodawie, Dorohusku, Hrubieszowie, Dołhobyczowie i Lubyczy Królewskiej. Batalion graniczny w Chełmie ochraniał granicę państwową na odcinku od znaku granicznego nr 678 do znaku nr 1156. Północny odcinek rozformowanej brygady wraz ze strażnicami w Janowie Podlaskim, Terespolu i Sławatyczach oraz GPK Terespol i Kukuryki przejęła brygada w Białymstoku. Nadbużański Batalion WOP w Chełmie istniał dwa lata do momentu ostatecznej likwidacji Wojsk Ochrony Pogranicza w Polsce. Został on rozformowany 15 maja 1991 roku².

Powołanie do życia Straży Granicznej

W wyniku prac Sejmu X kadencji uchwalono w dniu 12 października 1990 roku Ustawę o Straży Granicznej, która dokonała przebudowy całego systemu ochrony granic. Na jej podstawie powstała formacja o charakterze policyjnym, nawiązująca w swej nazwie, strukturze organizacyjnej oraz podległości resortowej do tradycji międzywojennych poprzedniczek, odpowiadająca jednocześnie wzorom formacji granicznych obowiązującym w Zachodniej Europie. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zostało zobowiązane do zorganizowania Straży Granicznej w ciągu pięciu miesięcy od dnia ukazania się ustawy tj. do 12 kwietnia 1991 roku. Do tego czasu służbę graniczną miały w dalszym ciągu pełnić Wojska Ochrony Pogranicza. W praktyce jednak okazało się, że termin ten był zbyt krótki na pełne utworzenie nowej formacji. 16 maja 1991 roku Minister Spraw Wewnętrznych Henryk Majewski wydał Zarządzenie nr 47/91, w którym nakazał

---

² H. Dominiczak, *Granice państwa i ich ochrona na przestrzeni dziejów 996–1996*, Warszawa 1997, s. 373.

rozformowanie Wojsk Ochrony Pogranicza i zorganizowanie nowej formacji³. Dzień 16 maja został ustanowiony Świętem Straży Granicznej.

Straż Graniczna stała się jednolitą, umundurowaną i uzbrojoną formacją typu policyjnego, będącą jednocześnie częścią administracji rządowej typu specjalnego. Stojący na czele formacji Komendant Główny Straży Granicznej pełni funkcję centralnego organu administracji rządowej właściwego w sprawach ochrony granicy państwowej oraz kontroli ruchu granicznego, natomiast komendanci oddziałów, strażnic, granicznych placówek kontrolnych i dywizjonów to organy terenowe. Ogólny nadzór nad funkcjonowaniem Straży Granicznej sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych⁴.

Rozkazem Komendanta Głównego SG płk. dr. hab. Marka Lisieckiego nr PF-30 z dnia 18 lutego 1991 roku nadano nazwy 14 planowanym do utworzenia oddziałom. Od tego momentu oddział nasz nosi nazwę „Nadbużański Oddział Straży Granicznej w Chełmie”⁵. Po przeanalizowaniu zasadności utworzonych oddziałów zdecydowano ostatecznie o pozostawieniu 12 oddziałów. Zarządzeniem nr 6/91 Komendanta Głównego SG z 14 lutego 1992 roku rozdzielono zasięg terytorialny działania poszczególnych oddziałów, w tym także stacjonujących na granicy wschodniej. Nadbużańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej przypisano odcinek granicy państwowej od znaku granicznego nr 1346 do znaku granicznego nr 677 o długości 457 km 640 m⁶.

Pierwszym Komendantem Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w dniu 11 kwietnia 1991 roku został ppłk Józef Biedroń. 14 czerwca 1991 roku uroczyste ślubowanie, według roty określonej w art. 33 ust. 1 ustawy o Straży Granicznej, złożyli pierwsi nowoprzyjęci funkcjonariusze Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej. Z chwilą jego utworzenia w środowisku funkcjonariuszy Straży Granicznej i kombatanatów ziemi chełmskiej zrodziła się inicjatywa nadania oddziałowi imienia i sztandaru. W dniu 25 maja 1991 roku zawiązał się „Honorowy Komitet Fundacji Sztandaru i Nadania imienia Nadbużańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Chełmie”. Przewodniczącym komitetu został przedstawiciel środowiska 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajo-

³ ASG, KGSG, Zarządzenie nr 47/91 Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 16.05.1991 w sprawie zorganizowania Straży Granicznej i rozformowania Wojsk Ochrony Pogranicza, sygn. 666/1, s. 56.

⁴ Ustawa o Straży Granicznej Dz.U. z 2020 r., poz. 305.

⁵ ASG, KGSG, Rozkaz specjalny Komendanta Głównego SG płk. Marka Lisieckiego nr PF-30 z dn. 18.02.1991 r., sygn. 666/2, k. 73–74.

⁶ ASG, KGSG, Zarządzenie KGSG nr 6/91 z 14.02.1992 roku w sprawie terytorialnego zasięgu działania terenowych organów Straży Granicznej oraz organizacji komend oddziałów, strażnic, granicznych placówek kontrolnych i dywizjonów, sygn. 666/2, s. 68.

wej porucznik w st. spocz. Tadeusz Persz ps. „Głaz”. Jednocześnie ukonstytuował się „Roboczy Komitet Fundacji Sztandaru” pod przewodnictwem Komendanta Oddziału. W wyniku prac obu gremiów oraz decyzji Komendanta Głównego Straży Granicznej nr 1 z dnia 18 września 1991 roku został nadany naszemu oddziałowi sztandar oraz imię „27. Wołyńskiej Dywizji Armii Krajowej”. Uroczystości odbyły się 22 września 1991 roku w Dorohusku, gdzie porucznik w st. spocz. Tadeusz Persz ps. „Głaz” przekazał sztandar Komendantowi Głównemu Straży Granicznej, płk. prof. dr. hab. Markowi Lisieckiemu, a ten wręczył go Komendantowi Oddziału⁷.

Fot. 2. płk. prof. dr hab. M. Lisiecki przekazuje sztandar ppłk. dypl. J. Biedroniowi
– ze zbiorów NOSG

⁷ J. Rydz, *Nadbużański Oddział Straży Granicznej im. 27. Wołyńskiej Dywizji Armii Krajowej w Chełmie*, [w:] *Straż Graniczna w dwudziestoleciu 1991–2011. Materiały poseminaryjne*, t. I, Koszalin 2011, s. 203.

Tydzień później, tj. 29 września 1991 roku miało miejsce drugie niezwykle istotne, a zarazem symboliczne wydarzenie w historii Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej. W Wytycznie – miejscu ostatniej bitwy zgrupowania KOP pod dowództwem gen. bryg. Wilhelma Orlika-Rückemanna w wojnie obronnej 1939 roku – Nadbużańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej przekazano opiekę nad pomnikiem – „Kopcem Chwały Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza”. W uroczystościach uczestniczyli między innymi ówczesny Wiceminister Obrony Narodowej Bronisław Komorowski i Komendant Główny Straży Granicznej płk dr hab. Marek Lisiecki⁸. Każdego roku gromadzimy się w tym miejscu, żeby oddać cześć bohaterskim żołnierzom KOP.

Fot. 3. Prezydent RP Andrzej Duda składa wieniec na grobach żołnierzy KOP, Wytyczno 2020 r. – ze zbiorów NOSG

Początkowy okres działalności służbowej NOSG, podobnie jak i całej formacji, wiązał się z koniecznością zbudowania od podstaw struktur i wyposażenia oddziału oraz podległych mu jednostek organizacyjnych, którym powierzono do ochrony odcinki granicy polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej. Nadbużański Oddział Straży Granicznej z chwilą utwo-

⁸ D. Nowosad, *Nadbużański Oddział Straży Granicznej w latach 1991–2011*, [w:] *Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL*, t. VIII–IX, zeszyt 1, Lublin 2003, s. 302.

rzenia realizował zadania siłami 8 strażnic i 4 granicznych placówek kontrolnych, co powodowało, że każda strażnica ochraniała średnio 60 km granicy. Biorąc pod uwagę systematyczny wzrost ruchu granicznego oraz konieczność „uszczelnienia” powierzonego odcinka granicy, rozpoczęto w NOSG budowę nowych granicznych jednostek organizacyjnych. Do systemu ochrony granicy państwowej w Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej zostały włączone kolejno jednostki organizacyjne⁹:

- 27 listopada 1992 r. Strażnica Straży Granicznej w Zbereżu;
- 5 stycznia 1994 r. Strażnica SG w Łaszczowie;
- 21 stycznia 1995 r. Drogowe Przejście Graniczne w Sławatyczach;
- 10 października 1995 r. Drogowe Przejście Graniczne w Zosinie;
- 29 listopada 1997 r. Strażnica Straży Granicznej w Kodniu;
- 12 grudnia 1997 r., Strażnica Straży Granicznej w Skryhiczynie;
- 4 grudnia 2000 r. Strażnica Straży Granicznej w Lubyczy Królewskiej;
- 4 września 2001 r. Strażnica Straży Granicznej w Kryłowie;
- 25 września 2001 r. Strażnica Straży Granicznej w Horodle;
- 29 listopada 2001 r. Strażnica Straży Granicznej w Dołhobrodach;
- 11 grudnia 2003 r. Strażnica Straży Granicznej w Woli Uhruskiej;
- 28 maja 2004 r. Strażnica Straży Granicznej w Chłopiatynie.

Fot. 4. Kontrola elementów służby Strażnicy SG w Zbereżu, początek lat 90-tych – ze zbiorów NOSG

⁹ Ibidem, s. 303–305.

W wyniku nowelizacji z dnia 24 sierpnia 2005 roku Ustawy o Straży Granicznej, odrębnie funkcjonujące strażnice Straży Granicznej połączono z granicznymi placówkami kontrolnymi (GPK). Ponadto wszystkie terenowe jednostki organizacyjne otrzymały nazwę Placówek Straży Granicznej.

W trakcie dalszej rozbudowy struktur organizacyjnych NOSG utworzono:

- 31 stycznia 2008 r. Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców i Areszt w Celu Wydalenia w Białej Podlaskiej;
- 15 października 2009 r. Placówkę Straży Granicznej w Bohuńkach;
- 1 września 2012 r. Placówkę Straży Granicznej w Lublinie;
- 17 grudnia 2012 r. Lotnicze Przejście Graniczne w Świdniku,
- 26 czerwca 2014 r. Drogowe Przejście Graniczne w Dołhobyczowie.

Fot. 5. Komendant Główny SG gen. bryg. SG Dominik Tracz, Komendant PSG w Lublinie mjr SG Piotr Dumicz, Prezydent Miasta Lublin Krzysztof Żuk oraz Sekretarz Stanu w MSW Piotr Stachańczyk w trakcie otwarcia PSG w Lublinie – ze zbiorów NOSG

Bardzo ważnym wydarzeniem w życiu oddziału była ceremonia nadania mu nowego sztandaru, która odbyła się podczas obchodów XX rocznicy utworzenia Straży Granicznej. Centralne uroczystości w NOSG z tej okazji odbyły się 18 maja 2011 roku w Chełmie na Placu Łuczkowskiego. Wręczenia nowego sztandaru Komendantowi NOSG gen. bryg. SG Jarosławowi Frączykowi dokonał Komendant Główny Straży Granicznej ppłk SG Leszek Elas.

Fot. 6. gen. bryg. SG Jarosław Frączyk przekazuje nowy sztandar NOSG pocztowi sztandarowemu – ze zbiorów NOSG

W 2008 roku w Chełmie rozpoczęła się rozbudowa i modernizacja infrastruktury komendy oddziału. Gruntownym remontom poddane zostały budynki wchodzące w skład kompleksu, zagospodarowano również tereny zielone wokół obiektów. Zwieńczeniem prac było oddanie do użytku w 2014 roku rozbudowanego budynku głównego komendy.

Fot. 7. Budowa budynku nr 1 w komendzie NOSG – ze zbiorów NOSG

W 2020 roku zakończono prace związane z budową krytej strzelnicy – jednej z najnowocześniejszych na Lubelszczyźnie. Strzelnica umożliwia prowadzenie szkoleń na wszystkich rodzajach broni będącej na wyposażeniu Straży Granicznej. Szkolenia mogą być prowadzone zarówno w warunkach dziennych, jak i nocnych. W budynku znajdują się także sale szkoleniowe, w tym stanowisko do kierowania strzelaniem, pomieszczenie punktu pierwszej pomocy, techniczne, medyczne, socjalne i administracyjne.

Fot 8, 9. Budynek oddanej do użytku na terenie komendy NOSG strzelnicy – ze zbiorów NOSG

Obecnie w Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej funkcjonuje 20 Placówek Straży Granicznej (18 pełniących służbę w bezpośredniej ochronie granicy państwa oraz dwie w głębi kraju) i 12 przejść granicz-

nych, w tym 7 drogowych, 4 kolejowe i 1 lotnicze. Średnia długość ochra-
nianego odcinka granicy państwowej przez jedną placówkę wynosi 25 km.

Dziś Nadbużański Oddział SG jest częścią w pełni profesjonalnej for-
macji, ochraniający nie tylko rubieżę państwa polskiego, lecz także ze-
wnętrzną granicę Unii Europejskiej i Strefy Schengen. W trakcie pełnionej
służby funkcjonariusze powszechnie wykorzystują pojazdy obserwacyjne
wyposażone w kamery termowizyjne i na podczerwień, umożliwiające
prowadzenie obserwacji nocą. Do patrolowania granicy państwowej uży-
wają również motocykli, quadów i nowoczesnych samochodów tereno-
wych, a na odcinku rzeczonym (rzeka graniczna Bug) łodzie patrolowe.
Zimą, w szczególnie trudnych warunkach, funkcjonariusze pełnią służbę
przy pomocy skuterów śnieżnych. Ochronę granicy państwowej na od-
cinku służbowej odpowiedzialności Nadbużańskiego Oddziału Straży
Granicznej z powietrza wspierają funkcjonariusze Wydziału III Lotni-
czego Biura Lotnictwa SG z siedzibą w Chełmie. Rozbudowywany jest
system wież obserwacyjnych stanowiących istotny element systemu
ochrony granicy państwowej. Wszystkie te elementy dają gwarancję pro-
fesjonalnego zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom Polski, jak rów-
nież pozostałym członkom UE i Schengen.

Nadbużański Oddział Straży Granicznej w Chełmie z dumą pielę-
gnuje tradycje polskich formacji granicznych. Od 1991 roku, kiedy po-
wstała Straż Graniczna, sprawujemy opiekę nad cmentarzem wojennym
i Kopcem Chwały w Wytycznie. Dbamy również o pamięć żołnierzy
27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej, opiekując się miejscami
ich pochówku na terenach obecnej Ukrainy. Placówki podległe Nadbużań-
skiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Chełmie z dumą noszą imiona
zasłużonych oficerów Korpusu Ochrony Pogranicza m.in.¹⁰:

- gen. bryg. Wilhelma Orlik-Rückemanna – PSG w Zbereżu;
  - gen. bryg. Nikodema Sulika – PSG we Włodawie;
  - gen. bryg. Stanisława Tessaro – PSG w Białej Podlaskiej;
  - por. SG Jana Bołbota – PSG w Dołhobrodach;
  - płk Wojciecha Stanisława Wójcika – PSG w Lubyczy Królewskiej;
- oraz żołnierzy 27. Wołyńskiej Dywizji AK:
- płk Kazimierza Bąbińskiego – PSG w Lublinie;
  - gen. Jana Kiwerskiego – PSG w Skryhiczynie;
  - mjr Tadeusza Persza – PSG w Horodle.

---

¹⁰ S. Dubaj, *Patroni Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej i podległych placówek SG*, [w:] Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL, t. VIII-IX, zeszyt 1, Lublin 2003, s. 315–336.

Mając świadomość upływu czasu, nie zapominamy także o żołnierzach i funkcjonariuszach, którzy po ciężkich latach służby przeszli w stan spoczynku. Współpracujemy z wieloma organizacjami kombatanckimi i stowarzyszeniami. Kultywujemy pamięć bohaterów polskich formacji granicznych, których jesteśmy spadkobiercami. 28 września 2012 roku na terenie Komendy Oddziału powstał pomnik poświęcony „Bohaterom Polskich Służb Granicznych”, a w dniu 1 października 2019 roku odsłonięto tablicę upamiętniającą żołnierzy służb medycznych i weterynaryjnych KOP poległych na obu frontach 1939 roku i zamordowanych w latach 1939–1943.

Fot. 10. Warta honorowa przed pomnikiem poświęconym służbom weterynaryjnym i medycznym KOP – ze zbiorów NOSG

W 100 rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości oddział nasz włączył się w Bieg Sztafetowy „Wokół Niepodległej”. Ruszył on 22 września 2018 roku o godz. 15.00 z miejscowości Berżniki na Podlasiu. Funkcjonariusze i pracownicy Straży Granicznej biegli wzdłuż polskiej granicy nieprzerwanie przez 18 dni, pokonując dystans ok. 3600 km. Bieg miał charakter symboliczny i włączyły się w niego wszystkie placówki podległe NOSG. Na mecie biegu ostatnią zmianę sztafety powitali Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Joachim Brudziński oraz Komendant Główny Straży Granicznej gen. bryg. SG Tomasz Praga. W biegu uczest-

niczyło 958 funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej¹¹. Na terenie Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej sztafeta została przejęta od Podlaskiego Oddziału SG o godz. 22:53 w dniu 23 września na odcinku Placówki SG w Janowe Podlaskim. 24 września br. sztafeta dotarła do Wytyczna. Tam podczas trwających uroczystości 79. rocznicy Bitwy Pod Wytycznem, prowadzący sztafetę płk SG Tomasz Zybiński – Zastępca Komendanta Nadbużańskiego Oddziału SG, zapalił okolicznościowy znicz, upamiętniający ostatnią bitwę żołnierzy KOP. Od startu do momentu przekazania sztafety Bieszczadzkiemu Oddziałowi SG uczestnicy II etapu w Nadbużańskim Oddziale SG przebiegli 369 km. W biegu wzięło udział 136 funkcjonariuszy i pracowników cywilnych oraz wiele osób spoza Straży Granicznej. Byli to m.in. policjanci, strażacy, harcerze, uczniowie oraz przedstawiciele urzędów i instytucji współpracujących z nami. Pałeczkę sztafetową w sumie przekazano sobie 85 razy. Biegliśmy nieprzerwanie przez 42 godziny 6 minut.

Fot. 11. gen. bryg. SG Jacek Szcząchor na trasie biegu – ze zbiorów NOSG

---

¹¹ <https://www.strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/wokol-niepodleglej/informacje-ogolne/6924,Bieg-sztafetowy-Strazy-Granicznej-Wokol-Niepodleglej-informacje-ogolne.html>

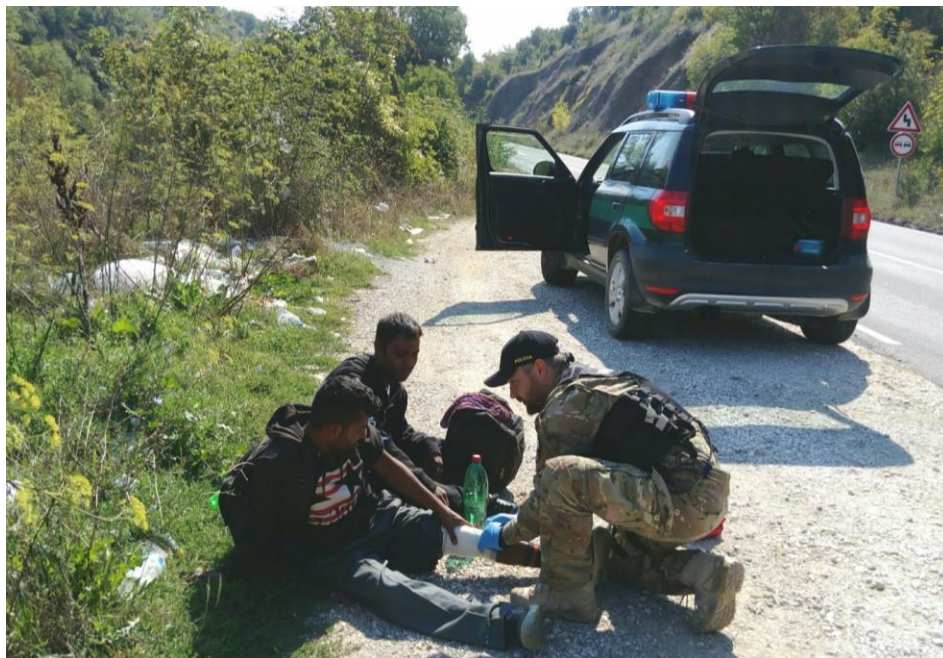
Ponadto w 2021 roku w Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej, w celu upamiętnienia i kultywowania tradycji ochrony granic Rzeczypospolitej Polskiej, od odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku do czasów współczesnych, utworzono Salę Tradycji. Jej ekspozycja zawiera wiele pamiątek związanych z polskimi formacjami granicznymi II RP. Wśród nich znajdują się dokumenty, zdjęcia, elementy umundurowania oraz wyposażenia żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza oraz Straży Granicznej II RP. Ponadto miejsce w ekspozycji znalazły także przedmioty związane z Patronem naszego Oddziału – 27. Wołyńską Dywizją Piechoty Armii Krajowej.

Fot. 12. Ekspozycja Sali Tradycji NOSG – ze zbiorów NOSG

Na przestrzeni ostatnich lat 194 funkcjonariuszy Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej aktywnie wspierało działania państw członkowskich lub kandydujących do UE, które stoją w obliczu wyjątkowo trudnych wyzwań związanych z nielegalną migracją na swoich granicach zewnętrznych tj.: Bułgarię, Grecję, Chorwację, Hiszpanię, Włochy, Rumunię, Węgry, Norwegię, Litwę, Łotwę, Estonię, Albanie. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej udziela również, w ramach umowy bilateralnej, wsparcia Republice Macedonii Północnej, gdzie z powodzeniem na przestrzeni ostatnich kilku lat 140 funkcjonariuszy NOSG stawiało czoła nielegalnej migracji oraz przestępczości transgranicznej. Na zewnętrznych granicach UE w przejściach granicznych szczególnie narażonych na presję migracyjną ustanawiane są Punkty Ogniskowe – Focal Points. Ich sieć stanowi platformę infrastrukturalną dla koordynowanych przez Agencję Frontex wspólnych działań operacyjnych państw UE.

W Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej funkcjonują punkty ogniskowe w Placówkach Straży Granicznej w Terespolu, Dorohusku i Hrebennem. Dotychczas służbę pełniło w nich 125 oficerów ze wszystkich państw członkowskich, którzy nie tylko wspierają Placówki Straży Granicznej, na których istnieją Focal Points, ale również wymieniają się doświadczeniami i wypracowują najlepsze praktyki.

Fot. 13. Funkcjonariusz Placówki SG w Lublinie w Republice Macedonii Północnej – ze zbiorów WKD NOSG

Nadbużański Oddział Straży Granicznej w Chełmie jest największym oddziałem SG w Polsce, w którym służbę pełni blisko 2500 funkcjonariuszy. Historia trzydziestu lat istnienia Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie, to okres dynamicznych zmian zarówno systemu ochrony granicy państwowej, jak i kontroli ruchu granicznego. Przez lata wypracowywany model zabezpieczenia polskiej granicy wschodniej, a zarazem Unii Europejskiej i Strefy Schengen nie byłby możliwy, gdyby nie ogromny wysiłek funkcjonariuszy Straży Granicznej, którzy przez lata z pełnym poświęceniem wykonywali powierzone zadania związane z ochroną granicy.

kpt. SG Inga Babińska

BiOSG w Przemyślu

BIESZCZADZKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ W PRZEMYŚLU. W 30. ROCZNICĘ POWOŁANIA FORMACJI

Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej powstał w dniu 16 maja 1991 roku w miejsce rozformowanej Bieszczadzkiej Brygady WOP. Na stanowisko pierwszego Komendanta Oddziału powołano ppłk. SG Albina Gorzelnika. W 162 rocznicę wybuchu Powstania Listopadowego, w dniu 29 listopada 1992 roku, odbyła się uroczystość nadania Bieszczadzkiemu Oddziałowi SG sztandaru w Kościele Garnizonowym oo. Karmelitów w Przemyślu. W ósmą rocznicę powstania Oddziału, w dniu 16 maja 1999 roku Bieszczadzkiemu Oddziałowi Straży Granicznej nadano imię patrona gen. bryg. Jana Tomasza Gorzechowskiego oraz nowy, funkcjonujący do dnia dzisiejszego sztandar, zaprojektowany przez przemyskiego artystę plastyka Jana Jawornickiego. Uroczystość nadania imienia i wręczenia sztandaru odbyła się podczas centralnych obchodów Święta Straży Granicznej na Rynku w Przemyślu. 14 maja 2015 roku w Komendzie Bieszczadzkiego OSG w Przemyślu odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą patronowi oddziału – gen. bryg. Janowi Tomaszowi Gorzechowskiemu. Generał Gorzechowski był Komendantem Głównym Straży Granicznej w latach 1928–1939. W okresie jego dowodzenia Straż Graniczna przeszła pełną reorganizację polegającą na dostosowaniu jej struktur do istniejących potrzeb związanych z zabezpieczeniem granic.

Obecnie Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej ochrania odcinek granicy o łącznej długości 373 km, w tym odcinek z Ukrainą o długości – 239 km oraz ze Słowacją – 134 km. Swoje zadania w zakresie ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego realizuje poprzez czternaście granicznych jednostek organizacyjnych. Na granicy z Ukrainą – zewnętrznej granicy Unii Europejskiej – funkcjonuje jedenaście Placówek Straży Granicznej: w Horyńcu-Zdroju, w Lubaczowie, w Korczowej, w Medyce, w Hermanowicach, w Huwnikach, w Wojtkowej, w Krościenku, w Czarnej Górnej, w Stuposianach i w Ustrzykach Górnych. Na granicy ze Słowacją – wewnętrznej granicy Unii Europejskiej – zadania służbowe realizowane są przez dwie placówki: w Wetlinie i w Sanoku. Jedna placówka umiejscowiona jest wewnątrz kraju – w Rzeszowie-Jasionce.

Fot. 1. Drogowe przejście graniczne w Medyce

W Bieszczadzkiem Oddziale Straży Granicznej funkcjonują drogowe, kolejowe i lotnicze przejścia graniczne. W Medyce ruch graniczny osób i środków transportu odbywa się w przejściu drogowym, kolejowym i jedynym w Bieszczadzkiem OSG ciągu ruchu pieszych. W Korczowej funkcjonuje największe na Podkarpaciu drogowe przejście graniczne. W Krościenku i w Budomierzu odprawa graniczna polskich i ukraińskich służb granicznych odbywa się w jednym miejscu w obiektach przejść po stronie polskiej. W Werchracie usytuowane jest całodobowe kolejowe przejście graniczne, obsługujące wyłącznie ruch towarowy. W Rzeszowie – Jasionce znajduje się lotnicze przejście graniczne, skąd realizowane są połączenia rejsowe i charterowe do i z portów lotniczych zlokalizowanych zarówno w strefie Schengen, jak i poza nią.

Fot. 2. Dni Dobrosąsiedztwa na granicy w Bieszczadach – kontrola graniczna w tymczasowym przejściu granicznym

Fot. 3. Działania na drogowym przejściu granicznym w Medyce z udziałem Zespołu Minersko-Pirotechnicznego w PSG w Rzeszowie – Jasionce

Na terenie Komendy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyśle ma siedzibę Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców. Powstał on jako pierwszy spośród pięciu ośrodków funkcjonujących obecnie w ramach Straży Granicznej.

Od lipca 2009 roku w budynkach byłego przejścia granicznego Barwinek – Vysni Komarnik funkcjonuje Polsko-Słowackie Centrum Współpracy Służb Policyjnych i Celnych w Barwinku. Głównym zadaniem Centrum jest gromadzenie i szybka wymiana informacji istotnych dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego Polski i Słowacji, a także koordynowanie wspólnych działań w terenie np. pościgów transgranicznych. Funkcjonariusze Bieszczadzkiego Oddziału SG pełnią w Centrum służbę wspólnie z funkcjonariuszami Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie, Podkarpackiego Urzędu Celno-Skarbowego w Przemyśle, Komendy Wojewódzkiej Policji w Preszowie (Słowacja) oraz Kryminalnego Urzędu Finansowego Republiki Słowackiej.

Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej aktywnie współpracuje z Europejską Agencją Straży Granicznej i Przybrzeżnej „FRONTEX” oraz udziela wsparcia krajom europejskim w oparciu o bilateralne porozumienia międzypaństwowe. W Placówkach SG w Korczowej i Medyce utworzono Punkty Ogniskowe – Focal Points, w których całorocznie pełnią służbę funkcjonariusze służb granicznych ze wszystkich państw

członkowskich Unii Europejskiej. Również funkcjonariusze BiOSG uczestniczą w charakterze ekspertów w misjach realizowanych w państwach należących do Unii Europejskiej, m.in. w Bułgarii, Grecji i we Włoszech oraz w krajach trzecich, takich jak Macedonia i Ukraina, odnosząc przy tym liczne sukcesy.

W celu skutecznej ochrony granicy państwowej Bieszczadzki OSG ściśle współpracuje ze stroną ukraińską, którą reprezentują dwa sąsiadujące Oddziały Państwowej Służby Granicznej Ukrainy: Lwowski i Czopski oraz ze stroną słowacką reprezentowaną przez Wydziały Policji Granicznej w Żylinie i Preszowie. W Placówce SG Korczowa funkcjonuje polsko-ukraiński Punkt Konsultacyjny, którego zadaniem jest bieżąca wymiana informacji między służbami polskimi i ukraińskimi. Punkt ten umiejscowiony jest po stronie ukraińskiej. Wszelka wymiana informacji, ustalenia, planowanie wspólnych patroli, a także podpisywanie umów i porozumień obustronnych realizowane są w oparciu o instytucję Aparatu Pełnomocnika Granicznego. Spotkania Pełnomocników Granicznych oraz ich Zastępców i Pomocników odbywają się cyklicznie, co najmniej kilka razy w roku lub też odbywają się w związku z zaistniałymi na granicy zdarzeniami.

Bieszczadzki Oddział SG realizuje swoje zadania w ścisłej współpracy z innymi służbami, tj. Policją, Podkarpackim Urzędem Celno-Skarbowym, Strażą Pożarną, Siłami Zbrojnymi RP, Służbą Ochrony Kolei, Inspektoratem Transportu Drogowego, Żandarmerią Wojskową, Strażą Miejską, a także GOPR-em. Wspólne działania i akcje ukierunkowane są przede wszystkim na zapobieganie i zwalczanie przestępczości granicznej, kryminalnej i gospodarczej. Ponadto obejmują działania w zakresie niesienia pomocy, organizacji systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach ludzi i środowiska, prowadzenia akcji ratowniczych w zagrożeniu powodziowym, podczas skażenia środowiska, czy w trakcie katastrof na szlakach komunikacyjnych.

Bieszczadzki Oddział SG prowadzi również szeroko rozwiniętą współpracę z Wojewodą Podkarpackim oraz Marszałkiem Województwa Podkarpackiego oraz z samorządami powiatów i gmin.

Przy Bieszczadzkim Oddziale SG od maja 1991 roku działa Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy Straży Granicznej. Głównym zadaniem NSZZ FSG jest ochrona prawna funkcjonariuszy SG. Ponadto związek podejmuje szereg inicjatyw, które mają na celu integrowanie środowiska funkcjonariuszy SG oraz kultywowanie tradycji formacji granicznych.

Sprawy pracowników zatrudnionych w Bieszczadzkim OSG reprezentuje Związek Zawodowy Pracowników MSWiAP.

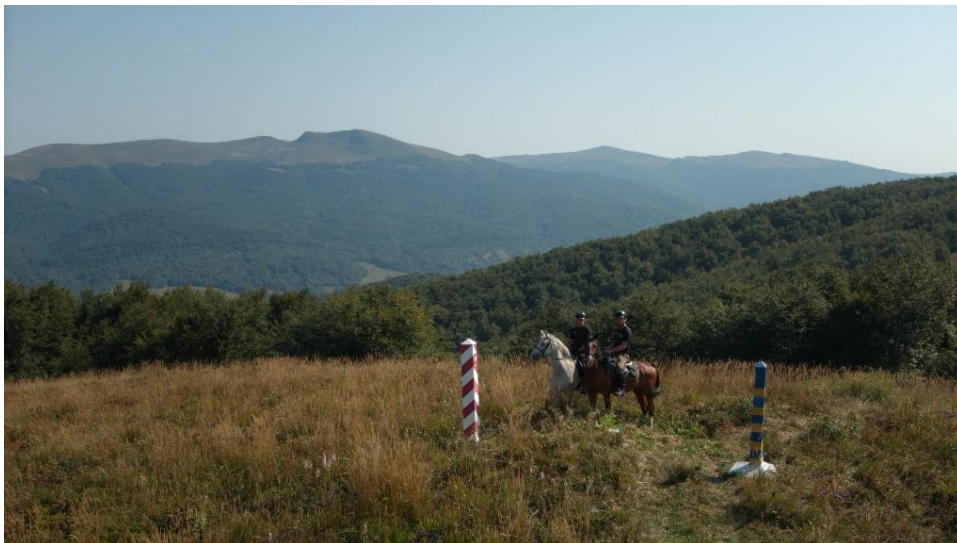
Organizacją skupiającą emerytowanych funkcjonariuszy i rencistów Straży Granicznej jest Terenowe Koło Emerytów i Rencistów w Przemyślu, funkcjonujące przy Bieszczadzkim OSG.

W 2009 roku funkcjonariusze BiOSG powołali do życia IPA Region Bieszczadzki w Przemyślu. Bieszczadzka IPA organizuje liczne turnieje sportowe, spływy kajakowe, angażuje się w działalność społeczną i kulturalną na rzecz zrzeszonych funkcjonariuszy i ich rodzin.

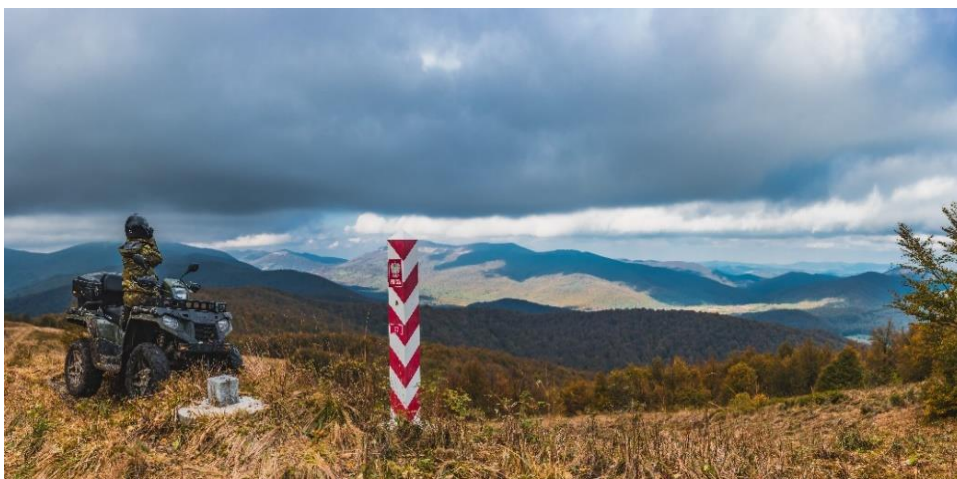
Jedną z organizacji najdłużej działających przy Bieszczadzkim Oddziale SG, od ponad 30 lat, jest Klub Honorowych Dawców Krwi PCK „VITA”. Oprócz oddawania krwi zarówno indywidualnie, jak i w ramach akcji zbiorowych, członkowie Klubu angażują się i inicjują akcje społeczne, rozprawdzają oświadczenia woli oddania narządów do transplantacji oraz propagują zdrowy tryb życia. Aktualnie „VITA” zrzesza pracowników i funkcjonariuszy BiOSG.

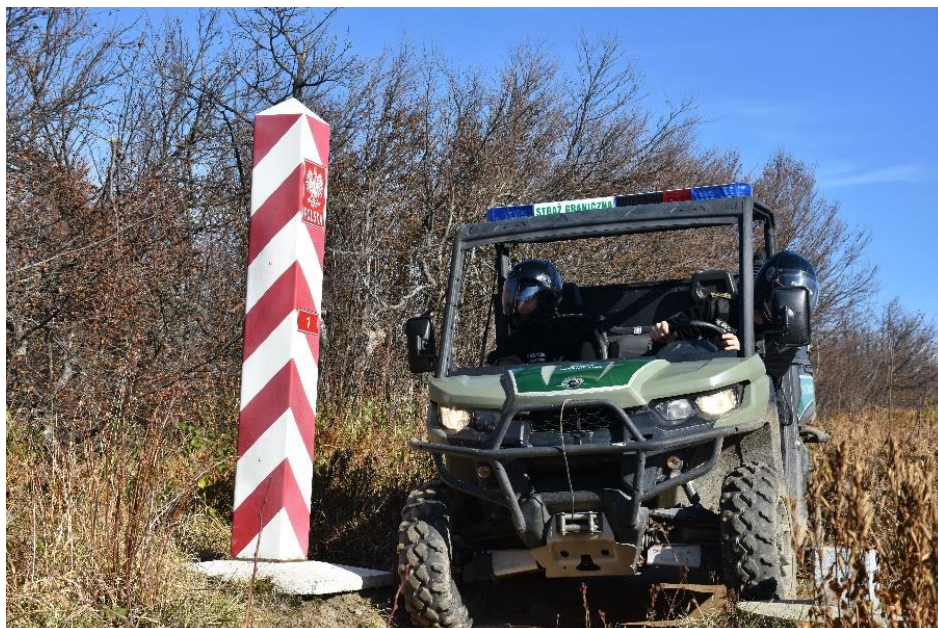
Fot. 4. Patrol konny w pobliżu granicy z Ukrainą

Fot. 5. Patrol konny na odcinku granicy z Ukrainą

Fot. 6. Funkcjonariuszka na patrolu w Bieszczadach

Fot. 7. Kontrola pasa drogi granicznej w rejonie trójstyku granic Polski, Ukrainy i Słowacji

Fot. 8. Patrol na rzece granicznej San – Placówka SG w Stuposianach

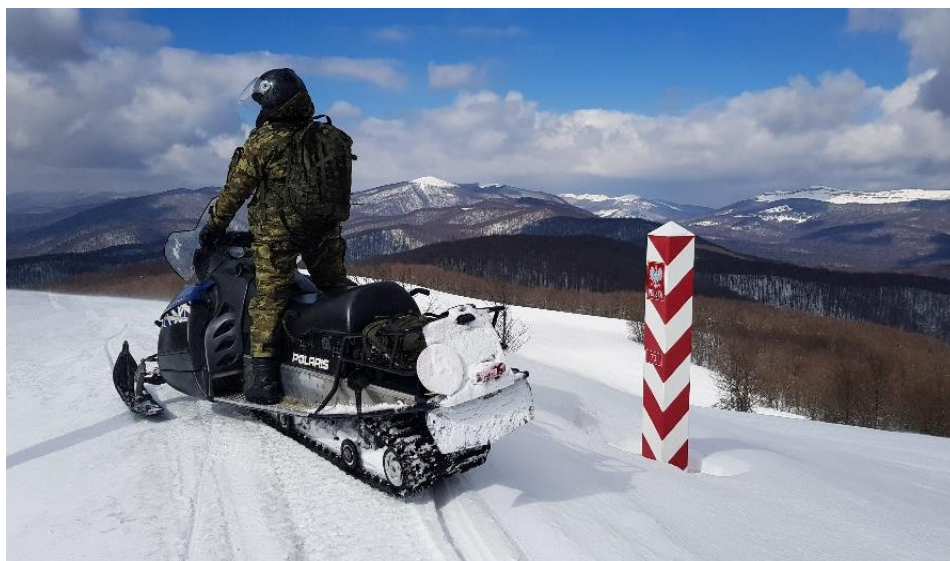
Fot. 9. Kontrola drogowa – PSG w Ustrzykach Górnych

Fot. 10. Patrol

Fot. 11. Patrol na nartach skiturowych

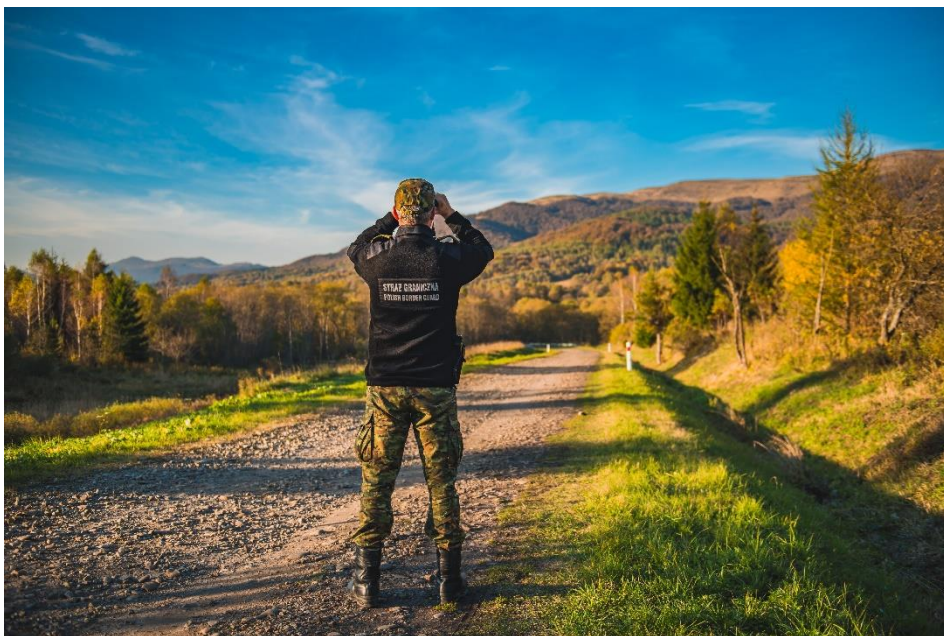

Fot. 12. Patrol zimą w Bieszczadach

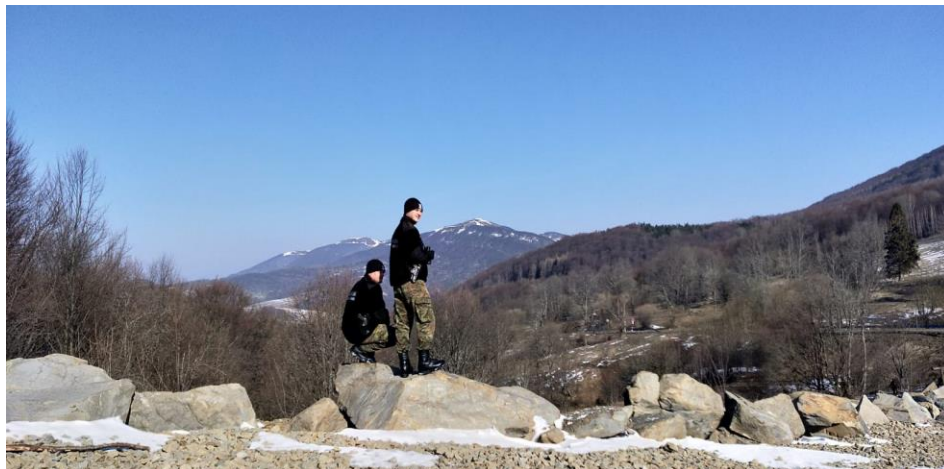

Fot. 13. Patrol na skuterach zimą

Fot. 14. Patrol w Bieszczadach

Fot. 15, 16. Służba w terenie – Ustrzyki Górne

Fot. 17. Szkolenie skiturowe dla funkcjonariuszy z górskich placówek BiOSG

Fot. 18. Szkolenie na strzelnicy BiOSG

Fot. 19. Komenda Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyślu

chor. sztab. SG Alina Tymczyszyn

chor. SG Marcin Dardziński

KaOSG w Nowym Sączu

KARPACKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ W NOWYM SĄCZU

Karpacki Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Nowym Sączu został powołany do życia Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie utworzenia Karpackiego Oddziału Straży Granicznej oraz zmiany rozporządzenia w sprawie utworzenia oddziałów Straży Granicznej. Mogłoby się wydawać, że jest to jeden z najmłodszych oddziałów Straży Granicznej, jednak swoją historią sięga 1991 roku. Wtedy, po rozformowaniu Wojsk Ochrony Pogranicza i powołaniu Straży Granicznej zasięg służbowej odpowiedzialności oraz infrastrukturę od Karpackiej Brygady WOP przejął właśnie Karpacki Oddział Straży Granicznej. Kadre oddziału sformowano na bazie kadry zawodowej Karpackiej Brygady WOP, która w związku z likwidacją Wojsk Ochrony Pogranicza została formalnie zwolniona do rezerwy wojska i na zasadzie pełnej dobrowolności przeszła do służby w charakterze funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Pierwszym komendantem Karpackiego Oddziału Straży Granicznej został, wówczas w stopniu kapitana, Tomasz Szkliński będący jednym z inicjatorów reformy służb granicznych. Wywarł on duży wpływ na nowo powstałą formację graniczną.

Kolejnymi komendantami oddziału byli:

- ppłk Mirosław Hakiel (01.06.1998 r.–08.05.2002 r.),
- gen. bryg. SG Zygmunt Staniszewski (15.05.2002 r.–15.03.2006 r.),
- płk SG Wojciech Szczygieł (16.06.2006 r.–01.10.2009 r.),
- płk SG Józef Ostapkowicz (29.12.2009 r.–31.03.2011 r.),
- płk SG Janusz Cienciała (27.06.2011 r.–06.02.2013 r.),
- płk SG Andrzej Zajac (07.02.2013 r.–31.12.2013 r.).

*Mapa. 1. Początkowe rozmieszczenie pododdziałów KaOSG;
mapa nie uwzględnia GPK w Krakowie – Balicach
– ze zbiorów Archiwum KaOSG*

Na początku swojego funkcjonowania Karpacki Oddział SG ochraniał odcinek polsko-czechosłowackiej, a po rozpadzie Czechosłowackiej Republiki Federacyjnej od dnia 1 stycznia 1993 roku polsko-słowackiej granicy państwowej, od znaku granicznego I/202 włącznie, stanowiącego rozgraniczenie z Oddziałem SG w Przemyślu, do znaku granicznego III/90 włącznie, stanowiącego rozgraniczenie z Oddziałem SG w Cieszynie¹. W strukturę Karpackiego Oddziału SG z komendą oddziału w Nowym Sączu wchodziły Strażnice SG w: Gładyszowie, Wysowej Zdroju, Tyliczu, Muszynie, Piwnicznej, Szlachtowej, Czorsztynie, Kacwinie, Jurgowie, Łysej Polanie, Zakopanem, Witowie, Podczerwonem, Chyżnem, Lipnicy Wielkiej, Zawoi oraz Graniczne Placówki Kontrolne SG w: Muszynie, Piwnicznej Zdroju, Łysej Polanie, Chyżnem, Krakowie – Balicach. Funkcjonariusze dokonywali kontroli granicznej, a przede wszystkim pełnili służbę w ochronie granicy państwowej, w trudnych i bardzo trudnych górskich terenach. Z czasem Karpacki Oddział Straży Granicznej doposażano w nowoczesny specjalistyczny sprzęt, który ułatwiał pełnienie służby w tak ciężkich warunkach.

¹ Zarządzenie Komendanta Głównego SG nr 6 z dnia 14 lutego 1991 r. w sprawie w sprawie terytorialnego zasięgu działania terenowych organów Straży Granicznej oraz organizacji komend oddziałów, strażnic, granicznych placówek kontrolnych i dywizjonów, § 1.

Fot. 1, 3, 3. Funkcjonariusze wykonujący zadania służbowe na granicy polsko-słowackiej – ze zbiorów Archiwum KaOSG

Podczas 22 lat swojego funkcjonowania Karpacki Oddział Straży Granicznej kilkakrotnie zmieniał terytorialny zasięg działania oraz strukturę. W związku z likwidacją Beskidzkiego Oddziału SG w Cieszynie, Karpacki Oddział SG z dniem 1 listopada 1998 roku przejął ochronę zachodniej części granicy polsko-słowackiej, od znaku granicznego III/90 włącznie, do znaku granicznego III/201 włącznie, włączając tym samym do struktury oddziału SSG w: Korbielowie, Rycerce Górnej, Sobłówce i Zwardoniu oraz GPK w Zwardoniu i Korbielowie.

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej wyraźniej zarysował się w Straży Granicznej podział na oddziały ochraniające zewnętrzną oraz wewnętrzną granicę UE, w wyniku czego w 2005 roku Karpacki Oddział SG przejął od Bieszczadzkiego Oddziału SG odcinek granicy państwowej od znaku granicznego I/1 do znaku granicznego I/202, włączając tym samym w strukturę oddziału SSG w: Wetlinie, Cisnej, Komańczy, Jaśliškach, Ożennej oraz GPK w Łupkowie i Barwinku. W rezultacie Karpacki Oddział SG ochraniał całą polsko-słowacką granicę państwową od znaku granicznego I/1 do znaku granicznego III/201. Zasięg terytorialny Oddziału obejmował odcinek granicy o długości 541,062 km. Teren służbowej odpowiedzialności obejmował województwo małopolskie oraz część województwa śląskiego oraz podkarpackiego.

Celem dostosowania struktury organizacyjnej Oddziału do nowych zadań, po przystąpieniu Polski do Układu z Schengen, likwidowano Graniczne Placówki Kontrolne oraz Strażnice Straży Granicznej tworząc na ich bazie duże jednostki organizacyjne, które od sierpnia 2005 roku nosiły nazwę Placówki Straży Granicznej. Na dzień 31 grudnia 2005 roku w strukturze Karpackiego Oddziału SG funkcjonowało piętnaście Placówek Straży Granicznej w: Wetlinie, Łupkowie, Barwinku, Koniecznej,

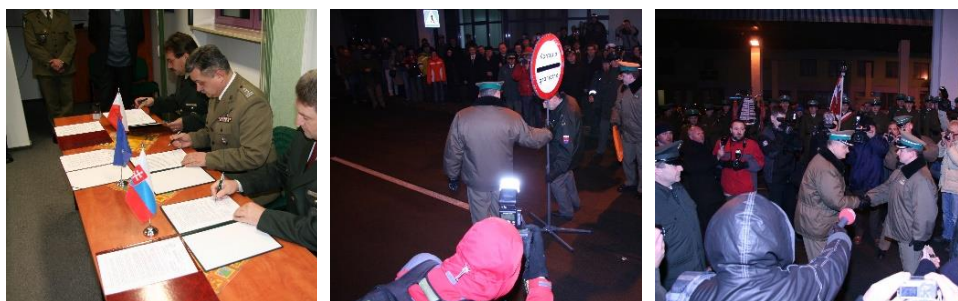

Muszynie, Piwnicznej-Zdroju, Szczawnicy, Sromowcach Wyżnych, Łysej Polanie, Zakopanem, Chyżnem, Lipnicy Wielkiej, Korbielowie, Zwardoniu oraz Krakowie – Balicach.

Mapa 2. Rozmieszczenie nowo powstałych Placówek SG. Stan na dzień 31 grudnia 2005 r. – ze zbiorów Archiwum KaOSG

W nocy z 20 na 21 grudnia 2007 roku Polska przystąpiła do Układu z Schengen. Od tego momentu granicę polsko-słowacką przekraczać można w dowolnym miejscu i czasie. W związku z powyższym zniesiona została kontrola graniczna w przejściach granicznych. Placówki przeniosły swoją działalność do strefy nadgranicznej i w głąb kraju – w zależności od potrzeb.

Fot. 4, 5, 6. Przystąpienie Polski do Układu z Schengen. Barwinek, 20/21 grudnia 2007 r. – ze zbiorów Archiwum KaOSG

W latach 2007–2013 w dalszym ciągu kontynuowane były działania reorganizacyjne i modernizacyjne. Obiekty komendy oddziału, jak i podległych placówek zostały unowocześnione i dostosowane do obowiązują-

cych przepisów. W dalszym ciągu Karpacki Oddział Straży Granicznej zmieniał terytorialny zasięg działania oraz swoją strukturę, likwidowane były kolejne placówki. Pod koniec 2013 roku Karpacki Oddział SG ochraniał odcinek polsko-słowackiej granicy państwowej od znaku granicznego I/202 do znaku granicznego III/201, a w jego strukturze funkcjonowały zaledwie cztery placówki: PSG w Tarnowie, PSG w Zakopanem, PSG w Żywcu oraz PSG w Krakowie – Balicach.

W związku z reorganizacją Straży Granicznej, na mocy Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2013 roku w sprawie zniesienia niektórych oddziałów Straży Granicznej oraz zmiany rozporządzenia w sprawie utworzenia oddziałów Straży Granicznej, Karpacki Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Nowym Sączu został zniesiony 31 grudnia 2013 roku. W związku z powyższym z dniem 1 stycznia 2014 roku ochraniający przez Karpacki Oddział Straży Granicznej odcinek granicy państwowej przejął nowo utworzony Śląsko-Małopolski Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Raciborzu, któremu przekazane zostały również Placówki Straży Granicznej podlegające uprzednio Karpackiemu Oddziałowi Straży Granicznej.

Fot. 7, 8, 9. Uroczyste pożegnanie sztandaru Karpackiego Oddziału SG. Podpisanie protokołu przekazania-przejęcia zasięgu terytorialnego Karpackiego Oddziału SG wraz z podległymi placówkami; fot. Krystian Koziołek

W miejsce rozformowanego Karpackiego Oddziału Straży Granicznej, na podstawie zarządzenia nr 1 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 14 stycznia 2014 roku powołano do życia Karpacki Ośrodek Wsparcia Straży Granicznej im. 1. Pułku Strzelców Podhalańskich w Nowym Sączu, w strukturę którego włączono Orkiestrę Reprezentacyjną SG, Pododdział Odwodowo-Reprezentacyjny oraz Wydział Zabezpieczenia Działań. W strukturze ośrodka zaczął również funkcjonować Wydział Wsparcia. Komendantem ośrodka został płk SG Mieczysław Kurek, który funkcję tę sprawował w okresie od 03.02.2014 roku do 31.12.2016 roku. Ośrodek realizował zadania na rzecz innych jednostek

organizacyjnych Straży Granicznej i wspierał działania prowadzone przez te jednostki w zakresie wykonywania zleconych działań w ramach realizowanych czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych oraz zadań specjalnych. Ponadto na zlecenie Komendanta Głównego Straży Granicznej reprezentował Straż Graniczną podczas uroczystości z okazji świąt państwowych, resortowych i patriotyczno-religijnych oraz innych wystąpień organizowanych na terenie kraju lub za granicą, a także poprzez udział w prestiżowych festiwalach, konkursach, czy paradach. Funkcjonariusze ośrodka specjalizowali się również w pozyskiwaniu funduszy z programów krajowych i zagranicznych. Realizację statutowych zadań ośrodek rozpoczął w dniu 4 marca 2014 roku. W związku z powołaniem z dniem 16 maja 2016 roku Karpackiego Oddziału Straży Granicznej, na podstawie Decyzji nr 64 Komendanta Głównego SG z dnia 6 kwietnia 2016 roku w sprawie likwidacji jednostki budżetowej – Karpackiego Ośrodka Wsparcia Straży Granicznej, ośrodek został postawiony w stan likwidacji. W dniu 29 grudnia 2016 roku uroczystość pożegnano sztandar Karpackiego Ośrodka Wsparcia SG. Ośrodek przestał istnieć 1 stycznia 2017 roku. Pracownicy oraz funkcjonariusze zlikwidowanego ośrodka zostali przeniesieni do nowo powołanego Karpackiego Oddziału Straży Granicznej.

Fot. 10. Uroczyste pożegnanie sztandaru KOW SG; fot. Krystian Koziółek

W dniu 16 maja 2016 roku na nowosądeckim Rynku odbyły się uroczystości związane z reaktywacją Karpackiego Oddziału Straży Granicznej połączone z centralnymi obchodami 25. rocznicy powołania Straży Granicznej. W uroczystości udział wzięli Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Pan Mariusz Błaszczak, Komendant Główny Straży Granicznej ppłk SG Marek Łapiński. Uroczystość uświetniła musztra paradna w wykonaniu Orkiestry Reprezentacyjnej oraz Kompanii Reprezentacyjnej Straży Granicznej, a także pokaz specjalistycznego sprzętu służbowego wykorzystywanego przez Zespół Interwencji Specjalnych oraz Wydział Zabezpieczenia Działań KaOSG. Podczas uroczystości minister Mariusz Błaszczak wręczył na ręce Komendanta Karpackiego Oddziału Straży Granicznej symboliczny stempel kontrolerski zawierający nazwę nowo utworzonego oddziału.

W dniu 29 grudnia 2016 roku uroczystość pożegnano sztandar Karpackiego Ośrodka Wsparcia SG. Ośrodek przestał istnieć 1 stycznia 2017 roku. Pracownicy oraz funkcjonariusze zlikwidowanego ośrodka zostali przeniesieni do nowo powołanego Karpackiego Oddziału Straży Granicznej.

W dniu 29 grudnia 2016 roku

Fot. 11, 12, 13. Uroczystości związane z powołaniem KaOSG połączone z centralnymi obchodami 25. rocznicy powołania Straży Granicznej; fot. Dariusz Orzechowski, Jarosław Wtorkiewicz

Komendantem powołanego z dniem 16 maja 2016 roku Karpackiego Oddziału Straży Granicznej został ppłk SG Stanisław Laciuga. Zastępcą Komendanta Karpackiego Oddziału Straży Granicznej odpowiedzialną za sprawy graniczne została ppłk SG Renata Obrzut, natomiast Zastępcą Komendanta Karpackiego Oddziału SG odpowiedzialnym za sprawy logistyczne został płk SG Marek Marcisz.

Siedzibą Karpackiego Oddziału Straży Granicznej jest Nowy Sącz, miasto na prawach powiatu, trzecie pod względem liczby mieszkańców oraz powierzchni miasto województwa małopolskiego. Komenda Karpackiego Oddziału Straży Granicznej mieści się przy ul. 1 Pułku Strzelców Podhalańskich 5, w historycznych koszarach 1. Pułku Strzelców Podhalańskich. W ostatnim czasie przeszły one modernizację i zostały dostosowane oraz wyposażone do najwyższych standardów, zachowując zabytkowy charakter.

Fot. 14. Komenda Karpackiego Oddziału Straży Granicznej; fot. Krystian Koziółek

Zarządzeniem nr 81 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 28 lipca 2016 roku określono i wprowadzono nowy symbol Karpackiego Oddziału Straży Granicznej. Podkreśla on więź łączącą Karpacki Oddział Straży Granicznej z Nowym Sączem, jak również swoim patronem. Znajduje się na nim bowiem herb miasta Nowego Sącza oraz dwie szarotki alpejskie będące symbolem strzelców podhalańskich.

W dniu 2 czerwca 2017 roku na nowosądeckim Rynku odbyła się uroczystość wręczenia sztandaru. W uroczystym apelu wziął udział Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji Pan Jakub Skiba, Komendant Główny Straży Granicznej – gen. bryg. SG Marek Łapiński oraz liczni goście i mieszkańcy Nowego Sącza. Rodzicami chrzestnymi sztandaru zostali ppłk SG Renata Obrzut – Zastępca Komendanta KaOSG oraz śp. Stanisław Kogut – Senator RP. Podczas tej samej uroczystości Karpackiemu Oddziałowi Straży Granicznej nadano imię 1. Pułku Strzelców Podhalańskich.

Fot. 15, 16, 17. Uroczyste wręczenie sztandaru Karpackiemu Oddziałowi SG; fot. Michał Tokarczyk

1. Pułk Strzelców Podhalańskich był jednym z pierwszych w pełni zorganizowanych i formalnie utworzonych pułków Wojska Polskiego, był w gotowości już w ostatnich dniach października 1918 roku, a od listopada nie tylko chronił, ale i stawał w obronie granic Rzeczypospolitej. Walczył o Polskę na Śląsku Cieszyńskim, w Galicji Wschodniej i bronił jej niepodległości w wojnie polsko-bolszewickiej w latach 1919/20. W trakcie walk z sowietami wstąpił się w bitwach na wschodnim przyczółku Dniepru w Kijowie, bronił Brześcia i Terespoła, brał udział w ofensywie z nad Wieprza w głównej grupie uderzeniowej z rejonu Kocka. W pościgu za Armią Czerwoną stoczył ciężkie walki pod Białymstokiem i walnie przyczynił się do zdobycia Grodna. 1. Pułk Strzelców Podhalańskich był ceniony i szanowany przez mieszkańców Nowego Sącza oraz miast powiatowych okręgu mobilizacyjnego, którzy nazywali go „swoim” pułkiem. Dowodem sympatii i uznania było m.in. nadanie pułkowi honorowego obywatelstwa miast takich jak: Nowy Sącz, Jasło, Gorlice, Limanowa i Nowy Targ. 1. Pułk Strzelców Podhalańskich aktywnie uczestniczył w życiu społecznym, stały przedstawiciel pułku zawsze brał udział w posiedzeniach Rady Miasta i Powiatu. Rolę łącznika między społeczeństwem a pułkiem pełniła organizacja skupiająca żony zawodowych oficerów i podoficerów „Rodzina Wojskowa”. Organi-

zacja ta prowadziła własne przedszkola, świetlice dla najuboższych dzieci oraz organizowała dla społeczeństwa szereg imprez o charakterze charytatywnym, kulturalno-oświatowym oraz towarzyskim². 1. Pułk Strzelców Podhalańskich posiadał swoją orkiestrę reprezentacyjną, teatr, szkołę, bibliotekę. Trudno było wyobrazić sobie jakąkolwiek uroczystość, paradę, honorową zmianę wart, capstrzyk bez jej udziału. To właśnie od swoich poprzedników z 1. Pułku Strzelców Podhalańskich funkcjonariusze KaOSG przejęli niektóre elementy umundurowania, takie jak kapełusz podhalańczyka czy peleryna³.

Fot. 18. Marszałek Józef Piłsudski w koszarach 1. Pułku Strzelców Podhalańskich w Nowym Sączu 27 IX 1921 r. Dowódca 1. Pułku Strzelców Podhalańskich gen. Kazimierz Horoszkiewicz; z archiwum gen. Józefa Gیزی

W dniu 2 maja 2018 roku, z okazji Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej oraz Dnia Polonii i Polaków za granicą, Prezydent RP Andrzej Duda przekazał na ręce Komendanta Karpackiego Oddziału Straży Granicznej ppłk. SG Stanisława Laciugi flagę państwową. Prezydent RP wyróżnił wręczeniem flagi Karpacki Oddział Straży Gra-

Fot. 19. Prezydent RP Andrzej Duda podczas uroczystości; fot. Kancelaria Prezydenta RP

² R. Zaziemski, *1 Pułku Strzelców Podhalańskich 1918–1939*, Sądecka Oficyna Wydawnicza, Nowy Sącz 1991, s. 60–62.

³ A. Owsianka, P. Bartosiewicz, *Straż Graniczna w dwudziestolecu 1991–2011. Materiały poseminaryjne*, Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej im. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w Koszalinie, Koszalin 2011, s. 288.

nicznej, jako instytucję szczególnie zasłużoną dla bezpieczeństwa oraz w działalności społecznej i kulturalnej. Uroczystość wręczenia flagi odbyła się na dziedzińcu Pałacu Prezydenckiego w Warszawie z udziałem najwyższych władz państwowych, Parlamentu RP, instytucji centralnych, komendantów służb mundurowych, władz wojskowych, administracyjnych i samorządowych, duchowieństwa, korpusu dyplomatycznego, organizacji pozarządowych, środowisk kombatanckich, młodzieży szkolnej i akademickiej oraz zaproszonych gości.

Fot. 20. Uroczyste wręczenie Karpackiemu Oddziałowi SG flagi państwowej przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę; – ze zbiorów Archiwum KaOSG

Karpacki Oddział Straży Granicznej od samego początku reaktywacji ochrania odcinek polsko-słowackiej granicy państwowej o długości 319,49 km, tj. teren od znaku granicznego I/202 do znaku granicznego III/90. Znak graniczny III/90 stanowi rozgraniczenie ze Śląskim Oddziałem Straży Granicznej. Następnie ochraniający przez Karpacki Oddział Straży Granicznej odcinek granicy państwowej biegnie przez przełęcz Jąłowiecką Północną zwaną Tabakowe Siodło (dawny szlak przemysłowy), Babią Górę (najwyższy pozatatrzański polski szczyt), dalej na południe do Chyżnego, następnie doliną Orawy do szczytu Wołowiec mieszczącego się na głównym Grzbiecie Tatr i na wschód poprzez szczyty: Smreczyński, Krzesanicę, Kasprowy Wierch, Świnicę, Wielki Mięguszowiecki Szczyt, północno-zachodni wierzchołek Rys (najwyższy punkt Polski), do Łysej Polany, doliną Białki i na wschód do Dunajca i jego doliną przez Pieniny; z Pienin do Eliaszówki. Dalej grzbietem karpackim do Mniszka i doliną Popradu do Leluchowa poprzez Przełęcz Tylicką i Lackową (najwyższe wzniesienie Beskidu Niskiego). Następnie przez Przełęcz Konieczniańską do znaku granicznego I/202 w pobliżu góry Grab, czyli punktu rozgraniczenia z Bieszczadzkim Oddziałem Straży Granicznej.

Terytorialny zasięg działania Karpackiego Oddziału SG początkowo obejmował wyłącznie województwo małopolskie. W strukturze oddziału funkcjonowały trzy placówki: PSG w Tarnowie, PSG w Zakopanem oraz PSG w Krakowie – Balicach. Na podstawie zarządzenia nr 86 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 18 października 2017 roku, z dniem 1 listopada 2017 roku Karpacki Oddział Straży Granicznej przejął od Nadwiślańskiego Oddziału SG Placówkę SG w Kielcach, zwiększając tym samym terytorialny zasięg działania o województwo świętokrzyskie. Placówka Straży Granicznej w Kielcach początkowo funkcjonowała w strukturach Komendy Głównej Straży Granicznej w formie Wydziału X Zamiejscowego Zarządu Operacyjno-Śledczego, a następnie od 2004 roku w strukturze Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej. Teren służbowej odpowiedzialności PSG w Kielcach jest zagrożony nielegalną migracją i przestępczością z udziałem cudzoziemców głównie ze względu na przemysłowo-rolniczy charakter. Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się trzy węzły kolejowe w Kielcach, Skarżysku Kamiennej i Sędziszowie. Ponadto przez jego zachodnią część przebiega Centralna Magistrała Kolejowa. Przez teren służbowej odpowiedzialności placówki przebiega również międzynarodowa droga E77 prowadząca z Budapesztu do Pskowa. PSG w Kielcach obsługuje również dodatkowe lotnicze przejście graniczne w Kielcach – Masłowie przeznaczone głównie dla samolotów prywatnych.

Fot. 21. Uroczyste przejęcie PSG w Kielcach; fot. Piotr Niemiec

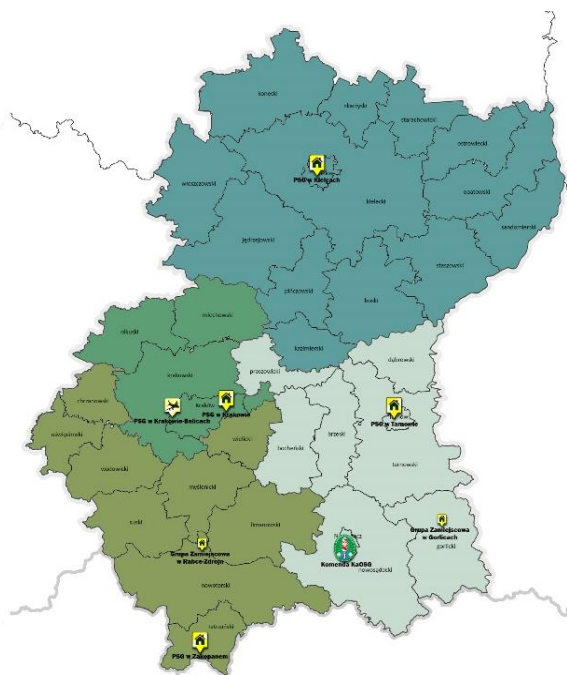
Fot. 22, 23, 24. Funkcjonariusze PSG w Kielcach podczas wykonywania czynności służbowych; fot. Alina Tymczyszyn

Na podstawie Zarządzenia nr 47 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 30 września 2020 roku, z dniem 1 października 2020 roku utworzona została Placówka Straży Granicznej w Krakowie, która swoim terytorialnym zasięgiem działania objęła powiaty: krakowski z wyłączeniem Międzynarodowego Portu Lotniczego Kraków Airport im. Jana Pawła II w Balicach, olkuski, miechowski oraz miasto na prawach powiatu Kraków. Utworzenie ww. placówki było odpowiedzią na dynamicznie rozwijające się zagrożenie migracyjne związane m.in. z nielegalnym powierzeniem i wykonywaniem pracy oraz nielegalnym pobytom cudzoziemców, a także przestępstwami, których ściganie pozostaje w kompetencji SG.

Fot. 25, 26, 27. Uroczysty Apel z okazji utworzenia Placówki SG w Krakowie;
fot. Krystian Koziółek

Mapa 3. Terytorialny zasięg działania KaOSG

W wyniku wyżej opisanych zmian reorganizacyjnych, w strukturze Karpackiego Oddziału Straży Granicznej aktualnie funkcjonuje 5 placówek: PSG w Kielcach, PSG w Krakowie, PSG w Krakowie – Balicach, PSG w Tanowie oraz PSG w Zakopanem. Placówka Straży Granicznej w Krakowie – Balicach funkcjonuje na terenie Międzynarodowego Portu Lotniczego Kraków Airport im. Jana Pawła II w Balicach. Od października 2015 roku pomieszczenia

służbowe znajdują się w nowym terminalu pasażerskim. Placówka realizuje ustawowe zadania związane z organizacją i kontrolą ruchu granicznego, dokonuje odpraw wojsk odlatujących z Polski w ramach misji wojskowych, humanitarnych i ratowniczych NATO, prowadzi rozpoznanie graniczne i migracyjne, przeciwdziała nielegalnej migracji w ramach kontroli ruchu granicznego. Funkcjonariusze sprawują nadzór nad kontrolą bezpieczeństwa realizowaną przez zarządzającego lotniskiem. Duży wzrost zainteresowania komunikacją lotniczą powoduje ciągły rozwój portu w Balicach. Rozbudowa lotniska i zwiększenie ilości lotów, najwyższy w Polsce wzrost ruchu lotniczego pasażerskiego ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie placówki.

Fot. 28, 29, 30. Funkcjonariusze PSG w Krakowie – Balicach podczas wykonywania czynności służbowych; fot. Alina Tymczyszyn, Lidia Łatecka-Łanocha

Placówka Straży Granicznej w Tarnowie została utworzona z dniem 15 stycznia 2008 roku. Jej siedziba początkowo mieściła się w budynku Komendy KaOSG w Nowym Sączu, a od dnia 15 marca 2008 roku w pomieszczeniach budynku Komisariatu Policji Tarnów – Centrum przy ulicy Narutowicza 6 w Tarnowie. Z dniem 17 października 2011 roku placówka pozyskała na zasadzie umowy użyczenia pomieszczenia znajdujące się w budynku administracyjnym Powiatowego Zarządu Dróg w Tarnowie z siedzibą w Zgłobicach przy ul. Zgłobickiej 8. Z dniem 1 lipca 2017 roku powstała Grupa Zamiejscowa Placówki Straży Granicznej w Tarnowie zlokalizowana w Gorlicach przy ulicy 11 Listopada 56 w budynku Komendy Powiatowej Policji. PSG w Tarnowie była ostatnią jednostką organizacyjną w strukturze całej Straży Granicznej, która nie posiadała własnej siedziby. W dniu 9 lutego 2018 roku zapadła decyzja o przekazaniu przez miasto Tarnów, w drodze darowizny, nieruchomości wartej 2,5 miliona złotych, na rzecz budowy nowej siedziby PSG w Tarnowie. W dniu 29 października 2019 roku dokonano uroczystego wmurowania aktu erekcyjnego pod budowę nowego obiektu placówki.

Fot. 31, 32, 33. Uroczyste wmurowanie aktu erekcyjnego pod budowę nowej siedziby PSG w Tarnobrzegu; fot. Alina Tymczyszyn

Fot. 34. Siedziba Placówki SG w Tarnobrzegu; fot. Dawid Gajda

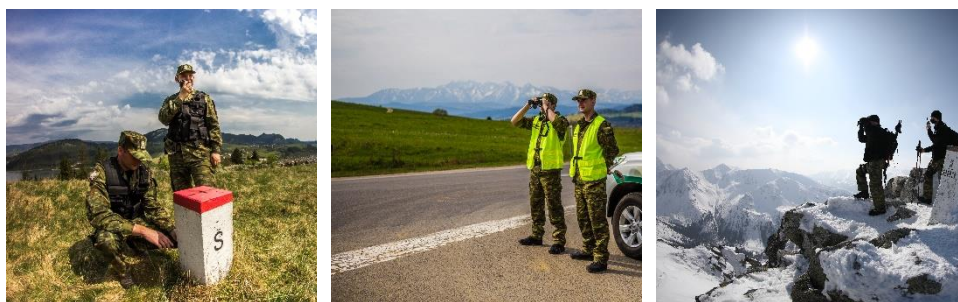
W listopadzie 2020 roku dokonano końcowego odbioru robót budowlanych inwestycji, której wartość wyniosła ponad 12,5 mln zł. Nowa siedziba PSG w Tarnobrzegu mieści się przy ul. Zbylitowskiej 9 w Tarnobrzegu. Budynek placówki wyposażony został w nowatorskie rozwiązania techniczne, takie jak np. kontrola wjeżdżających pojazdów na zasadzie odczytu tablic rejestracyjnych. PSG w Tarnobrzegu administruje odcinkiem granicy państwowej od znaku granicznego I/202 stanowiącego rozgraniczenie z Bieszczadzkim Oddziałem Straży Granicznej do znaku granicznego II/66 stanowiącego rozgraniczenie z Placówką Straży Granicznej w Zakopanem.

Fot. 35, 36, 37. Funkcjonariusze PSG w Tarnobrzegu podczas wykonywania czynności służbowych; fot. Alina Tymczyszyn – ze zbiorów Archiwum PSG w Tarnobrzegu

PSG w Tarnowie tworzy swoistą "drugą linię" dla placówek funkcjonujących na granicy z Ukrainą, gdyż w jej terytorialnym zasięgu działania leży jeden z głównych szlaków komunikacyjnych i tranzytowych łączących Europę Zachodnią z Ukrainą – autostrada A4.

Placówka Straży Granicznej w Zakopanem administruje odcinkiem granicy państwowej od znaku granicznego II/66 stanowiącego rozgraniczenie z PSG w Tarnowie do znaku granicznego III/90, stanowiącego rozgraniczenie ze Śląskim Oddziałem Straży Granicznej. Głównymi szlakami komunikacyjnymi przecinającymi rejon służbowego działania placówki są droga krajowa nr 7 prowadząca z Bałkanów na północ Europy oraz odcinek autostrady A4.

Fot. 38, 39, 40. Funkcjonariusze PSG w Zakopanem podczas wykonywania czynności służbowych; fot. Alina Tymczyszyn

Na terenie służbowej odpowiedzialności placówki znajduje się obszar atrakcyjny turystycznie, co powoduje masowy napływ osób, w tym również cudzoziemców, zarówno w celach turystycznych, jak również pracujących przy obsłudze ruchu turystycznego.

W strukturze komendy Karpackiego Oddziału SG znajdują się dwa unikalne wydziały tj. Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej oraz Wydział Odwodowy (Reprezentacyjny).

Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej kultywuje tradycje słynnej Orkiestry I. Pułku Strzelców Podhalańskich powstałej 1 grudnia 1918 roku. Funkcjonariusze orkiestry występują w charakterystycznych dla polskich formacji górskich paradnych pelerynach i kapeluszach z orlimi piórami, dzięki którym wyróżniają się wśród pozostałych orkiestr różnych formacji i wojsk. Orkiestra jest ambasadorem nie tylko Straży Granicznej, ale poprzez częste występy za granicą również Polski. Godnie reprezentuje naszą formację i region w licznych uroczystościach, trudno je wymieniść. Zespół występował w Stanach Zjednoczonych oraz w Europie, między innymi w: Austrii na Wzgórzu Kahlenberg, Belgii, Czechach, Francji, Holandii, Niemczech, Norwegii, Słowacji, Szwajcarii,

Szwecji, Węgrzech, Wielkiej Brytanii, Włoszech. Był specjalnym gościem prywatnej audiencji Papieża Jana Pawła II. Zespół był zaproszony do wykonania uroczystego koncertu z okazji wejścia polski do NATO oraz inaugurował wejście Polski do Unii Europejskiej. Ponadto swoim koncertem uświetnił uroczyste objęcie przez Wrocław tytułu Europejskiej Stolicy Kultury. Orkiestra wielokrotnie brała udział w festiwalach orkiestr wojskowych, ale również muzycznych w kraju i zagranicą. Jest znana wśród znawców muzyki jako doskonały interpretator muzyki symfonicznej oraz akompaniamentów klasycznych w transkrypcjach na wielką orkiestrę dętą.

*Fot. 41, 42, 43. Funkcjonariusze Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej;
fot. Alina Tymczyszyn*

Historia Wydziału Odwodowego (Reprezentacyjna) sięga 1996 roku, kiedy w Karpackim Oddziale SG utworzono Kompanię Reprezentacyjną Straży Granicznej. Do podstawowych zadań wydziału należy: reprezentowanie Straży Granicznej w uroczystościach państwowych, resortowych, patriotyczno-religijnych w kraju i za granicą, wspieranie granicznych jednostek organizacyjnych w ramach nietatowego odwodu Komendanta Głównego SG w realizacji ustawowych zadań Straży Granicznej, udział w usuwaniu skutków klęsk żywiołowych, wspieranie komórek Karpackiego Oddziału SG i innych instytucji w realizacji ich zadań. Funkcjonariusze WO(R) są świetnie wyszkoleni z musztry, a swoje umiejętności wykorzystują reprezentując Straż Graniczną w centralnych uroczystościach państwowych takich jak: Uroczyste Odprawy Wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie z okazji Narodowego Święta Niepodległości 11 Listopada, Capstrzyk Niepodległości 10 Listopada, obchody rocznicy wybuchu II Wojny Światowej w Węgierskiej Górcie zwanej „Westerplatte Południa”, coroczne obchody Święta Straży Granicznej oraz innych służb mundurowych tj. Policji, Straży Pożarnej, Służby Więziennej. Funkcjonariusze występują w charakterystycznym

paradnym, indywidualnie dopasowanym umundurowaniu wraz z karabinkami MSBS-P 5,56 i szablami paradnymi WP lub umundurowaniu nawiązującym do historycznych mundurów Korpusu Ochrony Pograniczna i Straży Granicznej z okresu międzywojennego i karabinami Zastawa M 48 wzorowanymi na karabinie Mauser 98k. Miarą doskonałości wyszkolenia funkcjonariuszy WO(R) jest pokaz musztry paradnej przy współdziałaniu Orkiestry Reprezentacyjnej SG, który był wielokrotnie prezentowany najwyższym władzom państwowym, resortowym, gościom zagranicznym oraz mieszkańcom wielu miast naszego kraju.

Wielkim wyróżnieniem jest cykliczny udział pododdziału reprezentującego Straż Graniczną w Uroczystych Zmianach Posterunku Honorowego przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie tzw. Zmianach Niedzielnym, do których zaproszenia otrzymują jedynie najlepsze pododdziały reprezentacyjne Wojska Polskiego, Policji, Służby Więziennej. Oprócz wystąpień krajowych funkcjonariusze wydziału brali udział w uroczystościach zagranicznych m.in. w Czechach, na Ukrainie i Białorusi, czy w katedrze Notre Dame w Paryżu.

Fot. 44, 45, 46. Funkcjonariusze Wydziału Odwodowego (Reprezentacyjnego);
– ze zbiorów Archiwum KaOSG

Funkcjonariusze WO(R) oprócz działalności reprezentacyjnej pełnią również służbę graniczną zarówno w kraju, wspierając graniczne jednostki organizacyjne SG w ochronie zewnętrznej granicy Unii Europejskiej, jak również pełnią służbę w Polskich kontyngentach zagranicznych m.in. w Grecji, Macedonii i Bułgarii wspierając służby graniczne państw wspólnotowych szczególnie zagrożonych nielegalną migracją. Ponadto pełnią służbę wspierając placówki KaOSG, Policję, Straż Leśną oraz Straż Parków Narodowych. Zabezpieczają imprezy masowe, takie jak: Światowe Dni Młodzieży, Forum Ekonomiczne, Festiwale Biegowe czy Puchar Skoków Narciarskich w Zakopanem. Celem utrzymania wysokiego poziomu wyszkolenia Wydział Odwodowy (Reprezentacyjny) współpracuje z 21. Brygadą Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa

uczestnicząc w szkoleniach poligonowych w Nowej Dębie i Trzciancu oraz z Wydziałem Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Kompania Reprezentacyjna Straży Granicznej wraz z Orkiestrą Reprezentacyjną SG jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych wizytówek Straży Granicznej, a w szczególności Karpackiego Oddziału SG z Nowego Sącza.

W strukturze KaOSG funkcjonuje bardzo dobrze wyszkolony i wyposażony Wydział Zabezpieczenia Działań, którego funkcjonariusze biorą udział w zabezpieczaniu różnego rodzaju przedsięwzięć o randze krajowej i międzynarodowej we współdziałaniu ze Służbą Ochrony Państwa.

Fot. 47, 48, 49. Funkcjonariusze WZD KaOSG podczas wykonywania czynności służbowych; fot. Piotr Rams, Alina Tymczyszyn

Wydział posiada pełne wyposażenie taktyczne i nowoczesne uzbrojenie, a jego funkcjonariusze gotowi są do niezwłocznego wykonywania najcięższych gatunkowo zadań. Załoga posiada wieloletnie doświadczenie i jest wspierana przez własne komponenty zabezpieczenia medycznego, psychologicznego, mediacyjnego oraz pirotechnicznego. Funkcjonariusze wydziału zabezpieczali ochronę wizyt głów państw, pielgrzymek papieskich (w tym Światowych Dni Młodzieży w Krakowie), czy konferencji międzynarodowych (m.in. Konferencji Narodów Zjednoczonych COP 24 w Katowicach, Szczytu NATO w Warszawie, Konferencji Ministrów Spraw Zagranicznych w sprawie budowy pokoju i bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie w Krakowie).

Karpacki Oddział Straży Granicznej prowadzi szeroko rozumianą profilaktykę wśród dzieci i młodzieży. Współpracuje z wieloma szkołami, w tym szkołami noszącymi imię Karpackiego Oddziału Straży Granicznej tj. SP nr 14 w Nowym Sączu oraz SP Nr 1 w Ropie. Zarówno funkcjonariusze komendy oddziału, jak i podległych oddziałowi placówek przeprowadzają pogadanki, podczas których przypominają najmłodszym

o zasadach bezpieczeństwa oraz zapoznają ich ze sprzętem służbowym wykorzystywanym w SG. Ponadto prowadzą w szkołach zajęcia fakultatywne związane z tematyką graniczną, zadaniami i funkcjonowaniem Straży Granicznej oraz udzielaniem pierwszej pomocy. Powyższe działania mają na celu kreowanie pozytywnego wizerunku Straży Granicznej. Karpacki Oddział Straży Granicznej organizuje również dni otwarte dla dzieci i młodzieży, zapraszając do współpracy żołnierzy z 1. Batalionu Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa. To przedsięwzięcie cieszy się dużym zainteresowaniem. W 2019 roku podczas Dni Otwartych do komendy Karpackiego Oddziału SG przybyło blisko 1200 dzieci.

*Fot. 50, 51, 52. Dni Otwarte w KaOSG;
fot. Alina Tymczyszyn, Krystian Koziółek*

Goście odwiedzający Komendę KaOSG mogą zapoznać się z historią oddziału zwiedzając Izbę Tradycji KaOSG, której ekspozycja przybliża dzieje 1. Pułku Strzelców Podhalańskich oraz formacji granicznych od okresu międzywojennego do współczesności. Prezentowana wystawa obejmuje sztandary, umundurowanie, odznaki, materiały archiwalne, książki pamiątkowe oraz fotografie i pamiątki. Materiały multimedialne ułatwiają odbiór wystawy i ożywiają jej narrację. Najcenniejszymi eksponatami Izby Tradycji są maska pośmiertna Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz oryginalny dziennik bojowy jednego z żołnierzy 3. Batalionu 1. Pułku Strzelców Podhalańskich z okresu 17.04–23.10.1920 roku. Dużą część eksponatów stanowią materiały historyczne wypożyczone przez Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, które sprawuje nadzór merytoryczny nad wystawą oraz przez Muzeum Armii Krajowej w Krakowie. Utworzenie nowej Izby Tradycji w siedzibie KaOSG było możliwe dzięki uzyskaniu wsparcia z Województwa Małopolskiego. Uroczystego otwarcia Izby Tradycji KaOSG dokonano w dniu 15 listopada 2019 roku.

Fot. 53, 54, 55. Uroczyste otwarcie Izby Tradycji KaOSG poprzedzone Mszą Świętą odprawioną przez Kapelana por. SG Roberta Młynarczyka w Kaplicy SG pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego w Nowym Sączu mieszczącej się w komendzie KaOSG; fot. Alina Tymczyszyn

Fot. 56. Funkcjonariusze i pracownicy komendy Karpackiego Oddziału Straży Granicznej w 2018 r.; fot. Alina Tymczyszyn

st. chor. sztab. SG Ryszard Kominek

ŚIOSG w Raciborzu

XXX LAT SG ŚLĄSKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ IM. NADKOM. JÓZEFA BOCHENSKIEGO

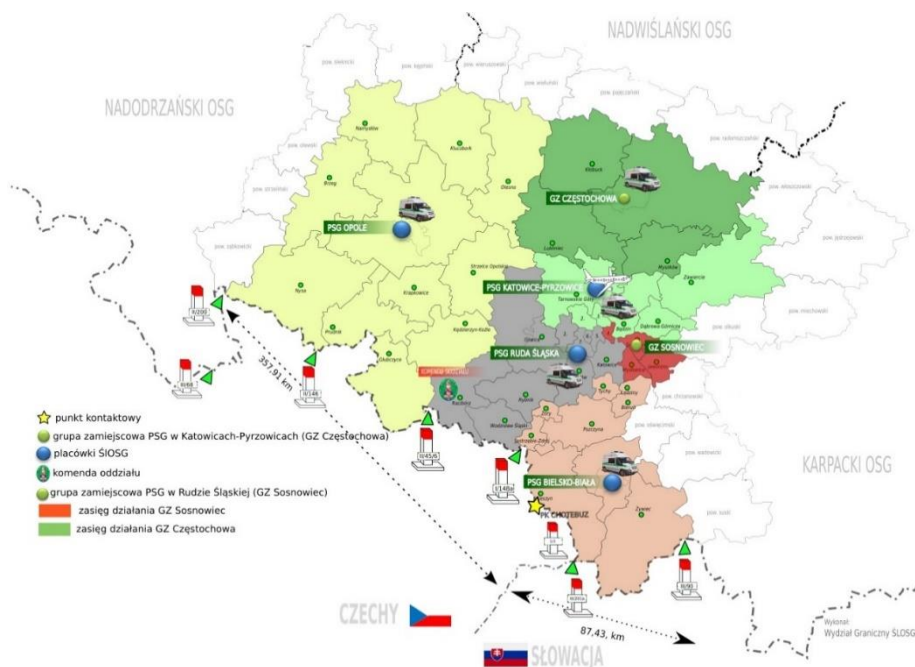

Fot. 1. Medal Zasłużony dla Śląskiego Oddziału Straży Granicznej

Siedzibą Oddziału jest Racibórz, miasto, w którym Straż Graniczna obecna jest od 1991 roku. To jedna z historycznych stolic Górnego Śląska, gdzie rezydowali książęta piastowscy. Śląski Oddział Straży Granicznej od zachodu sąsiaduje z Nadodrzańskim Oddziałem Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim, na północy z Nadwiślańskim Oddziałem Straży Granicznej w Warszawie, a od wschodu z Karpackim Oddziałem Straży Granicznej w Nowym Sączu. Terytorialny zasięg działania obejmuje obszar dwóch województw: śląskiego i opolskiego.

Województwo śląskie ze stolicą w Katowicach, położone na południu Polski, jest najbardziej uprzemysłowionym i zurbanizowanym regionem w Polsce. Choć pod względem zajmowanego obszaru zajmuje dopiero 14 miejsce w kraju, to liczba osób zamieszkałych na tym terenie pozwala na sklasyfikowanie województwa na 2 pozycji. Na tym stosunkowo niedużym terytorium, wynoszącym 12 333 km², tj. 3,9% powierzchni Polski, w 36 powiatach żyje 4,5 mln mieszkańców, tj. ponad 12% ogólnej liczby ludności, co daje najwyższy w kraju wskaźnik gęstości zaludnienia.

Całe województwo jest bardzo dobrze skomunikowane z ogólnoeuropejską siecią transportową. Na jego obszarze krzyżują się główne transeuropejskie szlaki komunikacyjne: autostrada A1 (E75), autostrada A4 (E40), droga ekspresowa S1, droga ekspresowa S52, droga ekspresowa S86 oraz kilkanaście dróg krajowych i dróg wojewódzkich.

Mapa 1. Zasięg działania SIOSG 2021 r.

Region jest mocno zróżnicowany kulturowo, o silnym poczuciu przynależności etnicznej. Dotyczy to zarówno obszaru Górnego Śląska, Zagłębia oraz Częstochowy od północy, jak i od południa graniczącego z Czechami Śląska Cieszyńskiego i na pograniczu polsko-słowackim bekskidzkimi górami z Żywiecczyną.

Fot. 2. Patrol z PSG w Bielsku-Białej w górach Beskidu Śląskiego

Znaczna część mieszkańców wykazuje przynależność do narodowości śląskiej (w 2011 r. zadeklarowało ją 847 tys. obywateli polskich). Polega to na silnie rozwiniętym, niemalże materialnym poczuciu tożsamości, która wyraża się w więziach regionalnych, elementach kultury i szcze-

gólnie używaniu gwar śląskich. Wspólnota kulturowa autochtonicznych Ślązaków została utrwalona w wyniku zmiennych losów historycznych, a także pogranicznego charakteru społeczności. Do tego dochodzi znaczny udział ludności „napływowej”, zarówno przesiedlonych po II wojnie światowej z tzw. Kresów Wschodnich, jak i tych co przyjechali na Śląsk za pracą w drugiej połowie XX wieku. Na terenie województwa do dziś zauważalne są również różnice kulturowe, społeczne i gospodarcze, związane z przebiegiem granic byłych zaborców oddzielających m.in. Górny Śląsk (Prusy) od Śląska Cieszyńskiego (Austro-Węgry) i Zagłębia (Rosja). Na południu występują ponadto silne powiązania i pokrewieństwa po obu stronach polsko-czeskiej granicy, szczególnie na kierunku Zaolzia, wzmocnione aktualnie dużą liczbą pracowników transgranicznych.

Niewątpliwym wpływem na funkcjonowanie i strukturę narodowościową tego regionu, co może być odczuwalne i w czasach współczesnych, miały walki o kształtowanie granic II Rzeczypospolitej (trzy Powstania Śląskie w latach 1919, 1920, 1921 oraz konflikt polsko-czeski o Śląsk Cieszyński w 1919 r.).

Z kolei województwo opolskie jest położone w południowo-zachodnim regionie Polski – graniczy z Czechami oraz czterema polskimi województwami: dolnośląskim, wielkopolskim, łódzkim i śląskim. Obszar regionu to 9411 km² (3% powierzchni kraju), a mieszka tutaj około miliona osób (co stanowi około 2,6 % ludności kraju).

Atutem Opolszczyzny jest jej położenie na trasie ważnych linii komunikacyjnych – drogowych, kolejowych, a także odrzańskiego szlaku wodnego. Przez teren województwa przebiega najważniejsza dla południowej części kraju autostrada A4.

Na terenie województwa opolskiego mieszka największa w Polsce liczba obywateli deklarujących przynależność do mniejszości niemieckiej, około 10% populacji. Ponadto po II wojnie światowej przesiedlono tutaj znaczną ilość ludności kresowej bądź z innych regionów Polski, potrzebną do pracy w rolnictwie. Region ten był silnie zmilitaryzowany w okresie PRL-u.

Powołanie Straży Granicznej

Ustawa o Straży Granicznej z 12 października 1990 roku spowodowała, iż 15 maja 1991 roku rozformowano Górnośląską Brygadę WOP im. Bohaterów Powstań Śląskich i stworzono na jej bazie 2 nowe struktury:

- Beskidzki Oddział Straży Granicznej w Cieszynie;
- Śląski Oddział Straży Granicznej w Raciborzu.

Beskidzki Oddział Straży Granicznej (16.05.1991–31.12.1998)

Beskidzki OSG z siedzibą w Cieszynie zabezpieczał odcinek granicy o łącznej długości 164 km, od Zebrzydowic po Korbielów. Przy czym 76 km stanowiła granica z Czechami, a 88 km – ze Słowacją. Na terenie Oddziału znajdowało się 11 Strażnic: Korbielów, Soblówka, Rycerka Górna, Zwardoń, Jaworzynka, Wisła, Ustroń – Poniwiec, Leszna Górna, Cieszyn, Pogwizdów, Zebrzydowice i 4 Graniczne Placówki Kontrolne z przejściami granicznymi: Korbielów (drogowe), Zwardoń (drogowe i kolejowe), Cieszyn (drogowe) i Zebrzydowice (kolejowe).

19 maja 1991 roku odbyło się uroczyste otwarcie największego i najnowocześniejszego ówczesnie w Polsce drogowego przejścia granicznego Cieszyn – Boguszowice – Chotěbuz.

*Fot. 3. Przejście graniczne Cieszyn –
Boguszowice – Chotěbuz,
kierunek wyjazdowy z RP AD 1992*

*Fot. 4. Cieszyn,
Most Przyjaźni, wyjazd z RP,
AD 2007*

Oddział został rozwiązany wraz z końcem roku 1998, na podstawie Decyzji nr 277 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 05.08.1998 roku w sprawie likwidacji Beskidzkiego Oddziału SG.

Komendantami Beskidzkiego Oddziału SG byli:

- płk SG Józef Gil (15.02.1991 r. –04.08.1997 r.);
- płk SG Mirosław Orawiec † (05.08.1997 r.–31.12.1998 r.).

Śląski Oddział Straży Granicznej im. Powstańców Śląskich (16.05.1991–30.06.2013)

Z chwilą przejęcia 16 maja 1991 roku ochrony granicy przez Straż Graniczną, Śląski Oddział SG z siedzibą w Raciborzu nadzorował 243 km odcinka granicy południowej na terenie dwóch ówczesnych województw: katowickiego i opolskiego. Przejął on nie tylko infrastrukturę po GB WOP im. Bohaterów Powstań Śląskich, ale także wraz z otrzymaniem sztandaru otrzymał imię „Powstańców Śląskich”. Uroczyste wręczenie sztandaru miało miejsce 10 listopada 1993 roku na Górze św. Anny.

ŚIOSG dysponował 13 Strażnicami: Godów, Gorzyce, Chałupki, Krzanowice, Kietrz, Pilszcz, Bliszczycze (rozwiązana w 1998 r.), Krasne Pole, Pomorzowice (rozwiązana w 1998 r.), Trzebinia, Pokrzywna, Konradów, Gierałcice. Do tego 5 GPK z przejściami granicznymi: Chałupki (drogowe i kolejowe), Katowice – Pyrzowice (lotnicze), Pietraszyn (drogowe), Pietrowice Głubczyckie (drogowe), Głuchołazy (drogowe i kolejowe).

W historii regionu i oddziału pamiętny był 1997 rok, w którym funkcjonariusze ŚIOSG brali czynny udział w zwalczaniu skutków „Powodzi Tysiąclecia”, w czasie której ucierpiała również infrastruktura Straży Granicznej. Ewakuowano m.in. zalaną przez nurt rzeki Opawa Strażnicę w Bliszczycach do obiektów Policji w Branicach. Strażnica w Bliszczycach została rozformowana w 1998 roku.

Fot. 5. Działania w trakcie „Powodzi Tysiąclecia” – lipiec 1997 r.

Z dniem 1 grudnia 1998 roku Śląski Oddział przejął pod ochronę dalsze 76 km odcinka granicy z likwidowanego Beskidzkiego Oddziału, w tym 7 Strażnic: Jaworzynka, Wisła, Ustroń – Poniwiec, Leszna Górna, Cieszyn, Zebrzydowice, Pogwizdów i 2 GPK z przejściami granicznymi: Zebrzydowice (kolejowe) oraz Cieszyn (drogowe). Cały odcinek do ochrony granicy z Czechami wynosił 320 km.

1 marca 2000 roku utworzono nową Graniczną Placówkę Kontrolną w Lesznej Górnej. Natomiast w marcu 2001 roku rozwiązano Strażnicę SG w Pokrzywniej.

W 2002 roku Śląski Oddział Straży Granicznej realizował przede wszystkim zadania w zakresie ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz rozpoznawania i zwalczania przestępczości granicznej na odcinku granicy państwowej, który od 12 stycznia 2002 roku miał długość 352,270 km. Z dniem 12 stycznia 2002 roku z Sudeckiego OSG, oddziałowi podporządkowano Strażnice w Jasienicy Górnej i Gościcach oraz GPK w Paczkowie. 15 lutego 2002 roku otworzono nowe przejście graniczne na Opolszczyźnie Trzebina – Bartultovice podległe GPK Głuchołazy. W ramach realizacji w Straży Granicznej pilotażowego programu integrowania struktur ochrony granicy państwowej 15 października 2002 roku zniesiono Strażnicę w Cieszynie, przydzielając jej odcinek odpowiedzialności GPK w Cieszynie.

Od grudnia 2002 roku realizowane były przedsięwzięcia przygotowujące wprowadzenie III etapu wdrażania zintegrowanych struktur ochrony granicy państwowej. W efekcie zmian organizacyjnych od 2 stycznia 2003 roku odcinek granicy państwowej powierzony oddziałowi ochraniało 7 Strażnic (zniesiono strażnice: Wisła, Leszna Górna, Zebrzydowice, Chałupki, Krzanowice, Krasne Pole, Trzebina, Konradów, Gierałcice, Gościce) i 9 GPK.

Rok 2004 wiązał się z wejściem Polski do Unii Europejskiej, wydarzenie to pierwotnie nie miało większego wpływu na transformację struktur ŚIOSG.

W tym samym roku powołano Samodzielną Sekcję Szkolenia i związaną z nią Kompanię Szkolną w Cieszynie, która 5 lipca 2004 roku przyjęła w swoje mury pierwszych funkcjonariuszy. Zakończyła ona swoją działalność dydaktyczną na potrzeby całej Straży Granicznej z dniem 1 czerwca 2009 roku.

Kolejnym ważnym wydarzeniem w rozwoju SG było wejście Polski 21 grudnia 2007 roku do Układu z Schengen, co diametralnie zmieniło funkcjonowanie formacji. Zniesiono kontrolę ruchu granicznego w przejściach oraz liniową ochronę na granicy wewnętrznej Unii Europejskiej. Kontynuowano reorganizację ŚIOSG i związaną z tym realizację nowych zadań i wyzwań.

1 stycznia 2008 roku utworzono Wspólną Placówkę polsko-czeską w miejscowości Chotěbuz/Kocobędz (dawne przejście graniczne Cieszyn – Boguszowice – Chotěbuz), wchodzącą w struktury Wydziału Granicznego ŚIOSG. Wtedy to funkcjonariusze Straży Granicznej oraz Policji do Spraw Cudzoziemców Republiki Czeskiej rozpoczęli wspólną służbę, polegającą głównie na wymianie informacji dotyczącej szeroko pojętego bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenach przygranicznych. Na przestrzeni lat do Placówki dołączyły inne służby – Policja Polska oraz służby celne z Polski i Czech. Obecnie pełni tam służbę 37 funkcjonariuszy, którzy 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu służą pomocą i wsparciem jednostkom granicznym, policyjnym i celnym nie tylko na terytorium RP i RC, ale również całej Unii Europejskiej.

15 stycznia 2008 roku decyzją Komendanta Głównego SG zostały powołane, zgodnie z nowym nazewnictwem, dwie nowe Placówki Straży Granicznej: w Nysie i w Opolu, których siedziby (do czasu przejścia obiektów w tych miastach) mieściły się w Konradowie i Krasnym Polu. Nowe PSG ze względu na usytuowanie swym zasięgiem objęły obszar województwa opolskiego.

1 stycznia 2010 roku zlikwidowano PSG w Pietraszynie i na jej bazie utworzono PSG w Raciborzu. Po zniesieniu PSG w Nysie jej obowiązki przejęła PSG w Opolu. 14 maja 2010 roku zlikwidowana została PSG w Zebrzydowicach, położona na granicy państwowej z Czechami, a więc wewnętrznej granicy UE. Po 21 grudnia 2007 roku Placówka ta obejmowała swoim zasięgiem terytorialnym 31 powiatów i miast na prawach powiatu na terenie woj. śląskiego. Jej umiejscowienie nie było zbyt praktyczne względem nowych pełnionych zadań. 28 maja 2010 roku na jej bazie powstała PSG w Rudzie Śląskiej, obejmująca działaniem 23 powiaty i miasta na prawach powiatu, z terenu woj. śląskiego.

Ważnym wydarzeniem w historii ŚIOSG był czynny udział w zabezpieczeniu bezpiecznego przebiegu Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej 2012, w związku tymczasowym przywróceniem kontroli granicznej od dnia 4 czerwca 2012 roku do dnia 1 lipca 2012 roku.

*Fot. 6. Nieetatowy Pluton
Odwodowy ŚIOSG
w trakcie zabezpieczenia EURO 2012*

Od 16 grudnia 2010 roku do 30 czerwca 2013 roku Śląski Oddział Straży Granicznej ochraniał i administrował odcinkiem granicy z Republiką Czeską o łącznej długości 358,04 km, a w terytorialnym zasięgu służbowej działalności funkcjonowało 5 PSG: w Cieszynie, w Raciborzu, w Opolu, w Rudzie Śląskiej i w Katowicach – Pyrzowicach z lotniczym przejściem granicznym.

Komendantami Śląskiego Oddziału SG byli:

- płk SG Mieczysław Podhorodyński (11.03.1991–04.04.2001);
- płk SG Wiesław Świętosławski (p.o. 05.04.2001–11.07.2001, 12.07.2001–25.06.2007);
- mjr SG Piotr Patla (p.o. 26.06.2007–25.09.2007, 26.09.2007–02.03.2008);
- płk SG Piotr Pysz (03.03.2008–31.10.2009);
- płk SG Wojciech Skowronek (01.11.2009–14.06.2013);
- ppłk SG Waldemar Hołodniuk (15.05.2013–30.06.2013).

**Śląsko-Małopolski Oddział Straży Granicznej
im. nadkom. Józefa Bocheńskiego
(01.07.2013–31.08.2016)**

Śląsko-Małopolski Oddział Straży Granicznej powstał 1 lipca 2013 roku na bazie Śląskiego Oddziału Straży Granicznej.

1 stycznia 2014 roku został przyłączony teren po rozwiązaniu Karpackim Oddziale Straży Granicznej.

Z dniem 31 grudnia 2013 roku zniesiona zastała PSG w Cieszynie (Ś-MOSG) oraz PSG w Żywcu (KaOSG), w miejsce których z dniem 1 stycznia 2014 roku utworzona została PSG w Bielsku-Białej, z tymczasową siedzibą w Cieszynie.

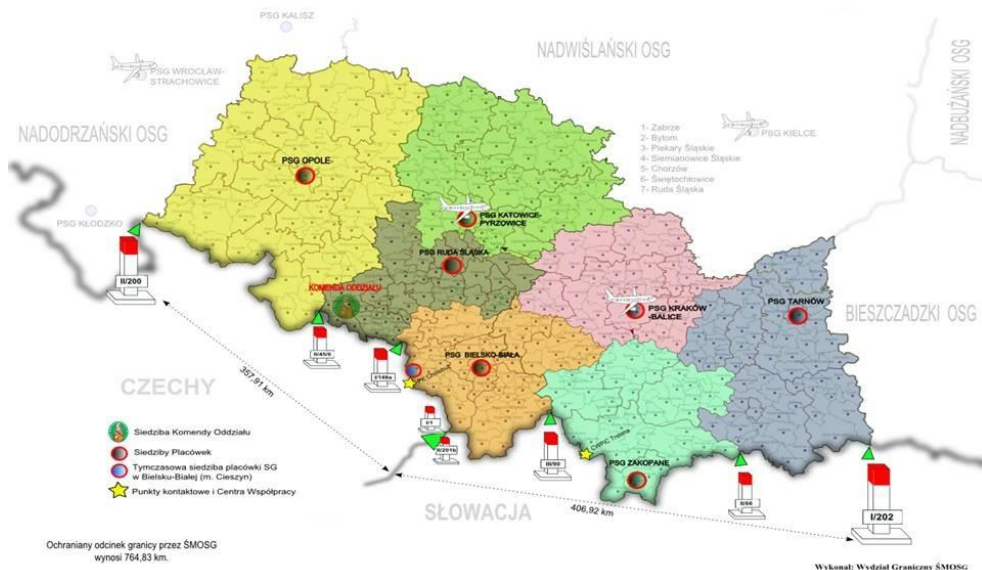
Funkcjonariusze nowego oddziału już od 8 do 23 listopada 2013 roku brali czynny udział w przywróceniu kontroli granicznej na granicy z Czechami i Słowacją, spowodowane koniecznością zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa podczas Konferencji Klimatycznej ONZ, która odbyła się w Warszawie w dniach 11–22 listopada.

23 maja 2014 roku, Decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych Śląsko-Małopolski Oddział Straży Granicznej otrzymał sztandar, a patronem został nadkom. Józef Bocheński. Uroczystości odbyły się na dziedzińcu Zamku Piastowskiego w Raciborzu.

Fot. 7. Patron Śląskiego Oddziału SG

Zasięg terytorialny Ś-MOSG obejmował trzy województwa: opolskie, śląskie i od 1 stycznia 2014 roku małopolskie. Odpowiadał on za administrowanie odcinka południowej granicy Rzeczypospolitej Polskiej o długości blisko 765 km, z czego 358,04 km z Republiką Czeską i 406,92 km granicy z Republiką Słowacką.

Mapa 2. Zasięg działania Ś-MOSG od 01.01.2014 r.

Placówki Straży Granicznej będące w strukturze Ś-MOSG:

- PSG w Raciborzu, do 31 października 2013 r.;
- PSG w Cieszynie, do 31 grudnia 2013 r.;
- PSG w Opolu;
- PSG w Rudzie Śląskiej;
- PSG w Katowicach – Pyrzowicach wraz z lotniczym przejściem granicznym;
- PSG w Bielsku-Białej, od 1 stycznia 2014 r.;
- PSG w Tarnowie, od 1 stycznia 2014 r. do 15 maja 2016 r.;
- PSG w Zakopanem, od 1 stycznia 2014 r. do 15 maja 2016 r.;
- PSG w Krakowie – Balicach wraz z lotniczym przejściem granicznym, od 1 stycznia 2014 r. do 15 maja 2016 r.

27 lutego 2015 roku budynki byłej siedziby Beskidzkiego OSG zostały przekazane Starostwu Powiatowemu w Cieszynie. Dzień ten przeszedł do historii jako data pożegnania formacji granicznej ze stałym miejscem stacjonowania na Śląsku Cieszyńskim. Kilkanaście dni później, 25 marca, odbyło się uroczyste otwarcie Placówki Straży Granicznej w Bielsku-Białej, w świeżo wyremontowanym budynku przy ul. Komorowickiej 164, której funkcjonariusze pochodzili z rozformowanych jednostek z Cieszyna i z Żywca.

Funkcjonariusze Śląsko-Małopolskiego OSG wzięli udział między innymi w zabezpieczeniu Światowych Dni Młodzieży w Krakowie oraz wizyty Papieża Franciszka na Jasnej Górze w Częstochowie. Na terenie Śląska i Opolszczyzny prowadzili działania związane z tymczasowym przywróceniem kontroli granicznej w dniach od 4 lipca do 2 sierpnia 2016 roku.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie utworzenia Karpackiego Oddziału Straży Granicznej oraz zmiany rozporządzenia w sprawie utworzenia oddziałów Straży Granicznej (Dz.U. z dnia 2 maja 2016 r.) Śląsko-Małopolski Oddział Straży Granicznej z dniem 1 września zmienił nazwę na Śląski Oddział Straży Granicznej.

Komendantami Śląsko-Małopolskiego Oddziału SG byli:

- ppłk SG Waldemar Hołodniuk (01.07.2013–09.07.2014);
- płk SG Jacek Gartman (10.07.2014–31.08.2016).

**Śląski Oddział Straży Granicznej
im. nadkom. Józefa Bocheńskiego
(od 01.09.2016 r.)**

Z dniem 1 września 2016 roku nastąpiła zmiana nazwy Oddziału tj. Śląsko-Małopolski Oddział Straży Granicznej przekształcono na Śląski Oddział Straży Granicznej. Pożegnano również sztandar zmieniającej nazwę jednostki organizacyjnej Straży Granicznej. Wraz z tworzeniem nowej struktury nastąpiła zmiana na stanowisku Komendanta ŚIOSG. Nowym Komendantem został płk SG Adam Jopek, dotychczasowy Komendant Placówki Straży Granicznej w Kuźnicy (Podlaski OSG), który zastąpił na tym stanowisku płk. SG Jacka Gartmana.

*Fot. 8. Komendant ŚIOSG
płk SG Adam Jopek*

1 maja 2017 roku Premier Beata Szydło wraz z szefem MSWiA Mariuszem Błaszczakiem odwiedzili Placówkę Straży Granicznej w Bielsku-Białej. W spotkaniu uczestniczyli także Komendant Główny Straży Granicznej płk SG Marek Łapiński oraz Komendant Śląskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Adam Jopek.

Fot. 9. Wizyta Premier RP i Ministra SWiA w PSG w Bielsku-Białej – 1 maja 2017 r.

30 maja 2017 roku na Zamku Piastowskim w Raciborzu odbyły się XXVI obchody rocznicy powstania Straży Granicznej połączone z nadaniem Śląskiemu Oddziałowi Straży Granicznej imienia nadkomisarza Józefa Bocheńskiego oraz wręczeniem nowego sztandaru przez Komendanta Głównego Straży Granicznej gen. bryg. SG Marka Łapińskiego.

Fot. 10. Komendant Główny SG gen. bryg. SG Marek Łapiński wręcza sztandar ŚIOSG – 30 maja 2017 r.

15 grudnia 2017 roku została utworzona Grupa Zamiejscowa w Częstochowie, usytuowana w strukturze PSG w Katowicach – Pyrzowicach.

Od kwietnia 2018 roku poszerzono infrastrukturę PSG w Bielsku-Białej o budynek administracyjno-biurowy, który przeznaczony jest do przeprowadzania czynności administracyjnych i krótkotrwałego pobytu osób przekazywanych w ramach Rozporządzenia Dublin III oraz realizacji umów o readmisji. 14 listopada 2018 roku w Opolu odbyła się uroczystość z okazji nadania imienia Powstańców Śląskich Placówce Straży Granicznej w Opolu.

Fot. 11. Tablica pamiątkowa na ścianie budynku PSG w Opolu

Funkcjonariusze Śląskiego Oddziału Straży Granicznej od 22 listopada do 16 grudnia 2018 roku prowadzili czynności związane z tymczasowym przywróceniem kontroli granicznej na terenie województwa śląskiego i opolskiego. Działania prowadzono ze względu na Szczyt Klimatyczny COP24 wraz z towarzyszącymi jej wydarzeniami, który odbywał się od 3 do 14 grudnia w Katowicach.

Fot. 12, 13. Funkcjonariusze ŚIOSG w trakcie pełnienia służby na terenie Górnego Śląska i autostrady A4

15 października 2019 roku rozpoczęła funkcjonowanie Grupa Zamiejscowa w Sosnowcu, będąca w strukturze PSG w Rudzie Śląskiej. Pamiętny 2020 rok dla Straży Granicznej stał pod znakiem walki z pandemią COVID-19.

Od 15 marca do 12 czerwca funkcjonariusze ŚIOSG realizowali zadania związane z tymczasowym przywróceniem kontroli granicznej na terenie Śląska i Opolszczyzny. W związku z zagrożeniem epidemicznym i rozprzestrzenianiem się w Polsce koronawirusa prawie przez trzy miesiące prowadzona była tymczasowa kontrola graniczna i sanitarna na granicy wewnętrznej. W tym czasie funkcjonariusze ŚIOSG dokonali kontroli 262 569 osób. Skontrolowano także 191 139 środków transportu. Podczas prowadzonych działań związanych z tymczasowym przywróceniem kontroli granicznej ujawniono 104 osoby, które przekroczyły granicę polsko-czeską niezgodnie z obowiązującymi przepisami. Funkcjonariuszy SG wspierali żołnierze Wojska Polskiego (13 ŚBOT, 10 BLOG, 6 bpd, 18 bpd), funkcjonariusze Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Krajowej Administracji Skarbowej oraz Państwowa Straż Pożarna.

Fot. 14, 15. TPKG: po prawej COP24 2018 r.; po lewej COVID-19 2020 r.

W dniu 1 września 2020 roku w Bielsku-Białej odbyła się uroczystość z okazji nadania imienia 3. Pułku Strzelców Podhalańskich Placówce Straży Granicznej w Bielsku-Białej.

Fot. 16. Tablica pamiątkowa na ścianie budynku PSG w Bielsku-Białej

W strukturze Oddziału jest jedno przejście graniczne obsługujące ruch lotniczy przez PSG w Katowicach – Pyrzowicach. Niezwykle istotną rolę pełnią w niej funkcjonariusze Grupy Bezpieczeństwa Lotów. Realizują m.in. zabezpieczenie pirotechniczne związane z zabezpieczeniem lotów najważniejszych osób w państwie (posiadających Status HEAD, w tym Prezydenta i Premiera), a także uczestników ważnych przedsięwzięć i uroczystości odbywających się w regionie jak m.in. wydarzenia w Międzynarodowym Centrum Konferencyjnym w Katowicach, "Marszu Żywych", czy ruchu pielgrzymkowego na Jasną Górę w Częstochowie. W 2020 roku pododdział ten został wyposażony w nowoczesny sprzęt m.in. w postaci specjalistycznego ambulansu pirotechnicznego i mobilnego robota pirotechnicznego.

Fot. 17, 18. Funkcjonariusze ZIS z PSG w Katowicach – Pyrzowicach

Również 2021 rok rozpoczął się od walki z koronawirusem. Od 27 lutego, w związku z obowiązującymi w Polsce nowymi obostrzeniami dotyczącymi m.in. osób przekraczających granicę Rzeczypospolitej Polskiej w ruchu lotniczym oraz na odcinku z Czechami i Słowacją, funkcjonariusze Śląskiego Oddziału Straży Granicznej przystąpili do intensywnych działań w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2. Kontrola sanitarna realizowana jest przez wszystkie Placówki przy wsparciu funkcjonariuszy z Komendy ŚIOSG w Raciborzu oraz z innych Oddziałów (Podlaskiego, Nadbużańskiego i Nadwiślańskiego).

Śląski Oddział Straży Granicznej cyklicznie bierze udział w wielu uroczystościach patriotycznych, których jest współorganizatorem. Są to wydarzenia upamiętniające rocznice szczególnie ważne dla historii Polski oraz lokalnej społeczności:

- walk w obronie Śląska Cieszyńskiego 1919 (styczeń),
- Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych (marzec),
- Dzień Patrona nadkom. Józefa Bocheńskiego oraz rocznica jego urodzin (marzec),
- sakry biskupiej gen. dyw. abp. Józefa Gawliny – Biskupa Polowego WP urodzonego w Strzybniku koło Raciborza (marzec),
- Zbrodni Katyńskiej, ku czci patrona oraz innych funkcjonariuszy SG i żołnierzy KOP zamordowanych przez NKWD (kwiecień),
- wybuchu II wojny światowej w Węgierskiej Górze, Mokrej, Wyrach, Częstochowie, Opolu, Woźnikach i Praszce (wrzesień),
- Bitwy nad Niemnem 1921, gdzie walczył 3. Pułk Strzelców Podhalańskich, patron PSG w Bielsku-Białej (wrzesień),
- przybycia I transportu Powstańców Warszawskich do Stalagu 344 Lamsdorf – Łambinowice (październik),
- Narodowego Święta Niepodległości oraz Balu Niepodległości (listopad),

- urodzin Marszałka Józefa Piłsudskiego (grudzień).

ŚIOSG współpracuje ze szkołami, w których prowadzone są patronackie klasy o profilu Straży Granicznej, według stworzonego przez funkcjonariuszy programu nauczania:

- Zespół Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu;
- Zespół Szkół Techniczno-Usługowych im. Jana Pawła II w Tarnowskich Górach.

ŚIOSG również intensywnie działa na niwie kultury i oświaty. Współpracuje m.in. z Zespołem Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny, Muzeum w Praszce, Muzeum 4. Pułku Strzelców Podhalańskich w Cieszynie, Instytutem Pamięci Narodowej, Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Opolu, Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Nieśłyszących i Słabosłyszących w Raciborzu.

Fot. 19. Funkcjonariusze ŚIOSG wykonują Hymn Państwowy wraz z członkami Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”, z okazji 100. Rocznicy Odzyskania Niepodległości – 2018 r.

W 2018 roku, w dowód uznania za wsparcie udzielane oddziałowi, ustanowiono „Medal Zasłużony dla Śląskiego Oddziału Straży Granicznej”, który przyznawany jest zarówno funkcjonariuszom, jak i osobom z zewnątrz oraz instytucjom.

Funkcjonariusze ŚIOSG chętnie oddają najcenniejszy dar – krew, biorą m.in. udział w akcjach typu zbiórka krwi pod hasłem „Na Straży Życia” czy „SpoKREWnieni służbą”.

Fot. 20. 8 września 2020 r., w związku z obecną sytuacją epidemiczną, okresową odprawę służbową kadry kierowniczej ŚIOSG przeprowadzono na Hali Mędralowej w Beskidzie Makowskim (1169 m n.p.m.), w rejonie służbowej odpowiedzialności Placówki Straży Granicznej w Bielsku-Białej (rejon znaku granicznego III/90/3)

Biorą również udział we wspólnych operacjach koordynowanych przez Agencję Frontex pełniąc służbę w: Bułgarii, Grecji, Włoszech, Chorwacji, Albanii, Mołdawii, na Węgrzech oraz na Ukrainie. Ponadto w ramach porozumienia bilateralnego Straż Graniczna uczestniczy również w operacjach wsparcia Policji Republiki Macedonii Północnej. W maju tego roku ŚIOSG, jako pierwszy w kraju Oddział, otrzymał zaszczytne zadanie samodzielnej organizacji I misji w ramach operacji wsparcia Policji Republiki Słowenii na granicy z Chorwacją przed presją migracyjną z południa Europy.

Aktualnie obsada etatowa Oddziału wynosi 728 funkcjonariuszy oraz 218 pracowników cywilnych.

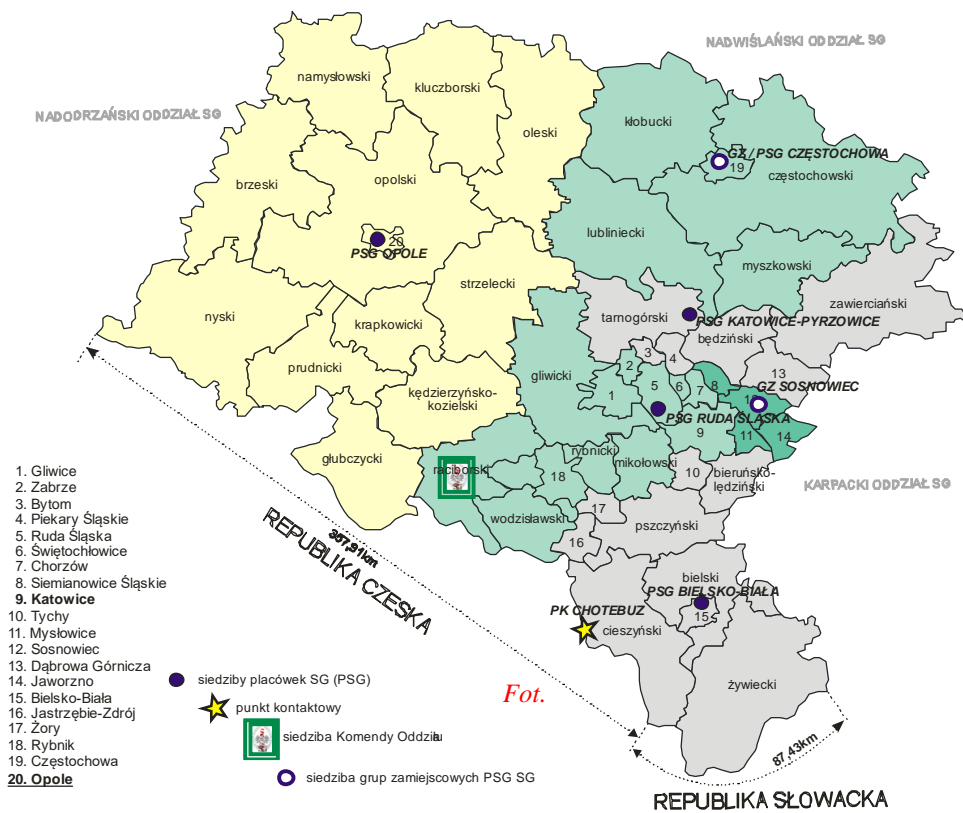
ŚIOSG wychodząc naprzeciw aktualnym zagrożeniom, ale i oczekiwaniom wynikającym z rozwoju naszej formacji, pozyskał teren pod budowę nowych obiektów na potrzeby przyszłych Placówek w Częstochowie (inwestycję rozpoczęto w marcu 2021 r.) i w Sosnowcu, a także pod rozbudowę infrastruktury w PSG w Opolu.

W 2021 roku pozyskano obiekt w Sosnowcu, który po zakończeniu procesu inwestycyjnego będzie siedzibą nowej placówki na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, co jest jednym z priorytetów wpisanych w plan rozwoju formacji i tworzenia aglomeracyjnych placówek Straży Granicznej.

W planie inwestycji ujęto również budowę nowego budynku koszarowego w Raciborzu. Ponadto wystąpiono z wnioskiem o powołanie w tym roku Wydziału Zabezpieczenia Działań.

Fot. 21. Budynek Komendy Oddziału ŚIOSG w Raciborzu

Mapa 3. Zasięg działania ŚIOSG od 15.10.2019 r.

pplk SG Piotr Wojtunik

NoOSG w Krośnie Odrzańskim

HISTORIA NADODRZAŃSKIEGO ODDZIAŁU STRAŻY GRANICZNEJ W KROŚNIE ODRZAŃSKIM

Jubileusz 30-lecia Straży Granicznej to wspaniała okazja, by przedstawić i podsumować historię jednostki, która była i jest istotnym ogniwem w systemie ochrony granicy państwowej, zwalczania nielegalnej migracji oraz szeroko pojętego systemu bezpieczeństwa państwa. Usytuowanie jednostki, jej rozwój i przemiany na przestrzeni lat uwarunkowane były wieloma względami – rozpoczynając od geograficznych i strategicznych, poprzez polityczne, gospodarcze i ekonomiczne, aż po migracyjne i organizacyjne.

Historia Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim sięga czasu bezpośredniego zakończenia II wojny światowej. Już 17 maja 1945 roku naczelne dowództwo Wojska Polskiego wydzieliło jednostki 2 Armii do zorganizowania ochrony zachodniej granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej. Wyznaczone jednostki rozpoczęły swoją służbę 10 czerwca 1945 roku. Poznański Okręg Wojskowy organizował 2 oddział Wojsk Ochrony Pogranicza i przystąpił do organizowania odcinków ochrony oraz wyznaczał obiekty, w których zgrupowani mieli być żołnierze wykonujący swoje zadania na granicy. Dla potrzeb sztabu zostały zajęte koszary w Krośnie Odrzańskim wybudowane na potrzeby 8 i 12 Regimentu Grenadierów Brandenburskich w 1914 roku. Obiekt koszarowy po I wojnie światowej był wykorzystywany w niemilitarny sposób, mieściła się tutaj m.in. wytwórnia koszy wiklinowych. Dla potrzeb WOP koszary nadawały się wyśmienicie, stanowiąc bazę mieszkalną, biurową i zaplecze techniczne. Żołnierze poza obowiązkami związanymi z ochroną granicy, zwalczaniem szabrownictwa i codziennym szkoleniem i służbą, realizowali wiele zadań przydatnych ludności, która w znakomitej większości składała się z osadników i przesiedleńców przybywających z różnych stron Polski na Ziemię Odzyskaną. Zaraz po wojnie były to działania związane z rozminowaniem, odbudową, transportem zaopatrzenia. Po ustabilizowaniu sytuacji i odbudowie przepraw mostowych na dwóch rzekach granicznych podjęto decyzję o włączeniu do zadań WOP kontroli ruchu granicznego, co spowodowało konieczność zmian strukturalnych w Lubuskiej Brygadzie i potrzebę szkolenia

kadr do realizacji tego zadania. Działania Brygady opierały się na współpracy i współdziałaniu z sąsiednimi jednostkami: na południu z Łużycką i na północy Pomorską Brygadą WOP. Zabezpieczany odcinek to granica z Niemcami oparta o Nysę Łużycką i Odrę w jej środkowym biegu. W roku 1989 rozformowano Lubuską Brygadę WOP, ochraniając odcinki przekazano sąsiednim Brygadam, a w Krośnie Odrzańskim utworzony został Ośrodek Szkolenia.

Kolejnym etapem przemian służb odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej była zmiana ustrojowa w Polsce, która spowodowała rozformowanie Wojsk Ochrony Pogranicza i powołanie ustawą z 12 października 1990 roku jednolitej, umundurowanej i uzbrojonej formacji – Straży Granicznej. Ustawa powoływała do życia w miejsce Brygad – Oddziały Straży Granicznej, w tym Lubuski Oddział SG w Krośnie Odrzańskim. Formacja o charakterze policyjnym podjęła realizację zadań związanych z ochroną granicy państwowej, organizowaniem i kontrolą ruchu granicznego, zwalczaniem nielegalnej migracji, przemytu oraz innych przestępstw będących w jej właściwości. W dniu 20 marca 1991 roku został powołany Komendant Lubuskiego Oddziału Straży Granicznej – płk dypl. Marek Kamiński, którego zadaniem było utworzenie struktur nowo powołanej jednostki. Już 15 maja 1991 roku proces został zakończony i w tym dniu rozwiązaniu uległ Ośrodek Szkolenia WOP w Krośnie Odrzańskim.

Lubuski OSG w dniu utworzenia odpowiadał za ochronę 208-kilometrowego odcinka granicy z Niemcami, którą realizował w oparciu o 15 strażnic i 6 granicznych placówek kontrolnych w 5 drogowych przejściach granicznych, 4 kolejowych, 2 rzecznych i 1 lotniczym:

- Strażnice – w Namyślinie, Kostrzynie nad Odrą, Górzycy, Ślubicach, Rybolicach, Cybince, Żytowaniu, Gubinie, Polanowicach, Strzegowie, Zasiękach, Tuplicach, Łęknicy, Przewozie, Sobolicach;
- Graniczne Placówki Kontrolne – w Kostrzynie nad Odrą, Świecku, Kunowicach, Gubinie, Olszynie, Poznaniu – Ławicy.

Obszar służbowej odpowiedzialności Oddziału to najbardziej zalesiony teren w Polsce, powierzchnia lasów to ponad 60% powierzchni. Naturalne granice, jakie stanowią rzeki graniczne były zaporą, ale także stwarzały problemy, szczególnie z powodu podtopień i rozlewisk. Graniczna Odra zasilana wodami Bobru i Warty stanowiła drogę wodną z południa na północ kraju, do portów bałtyckich. Główny nacisk kładziono jednak na kontrolę drogowych szlaków komunikacyjnych: autostrada A2, droga E-65 (obecnie S3) Szczecin – Praga, droga E-36 (dzisiaj część autostrady A18) Wrocław – Berlin, droga nr 36 (dzisiaj DK 22) Gdańsk – Kostrzyn – Berlin. Istotnym elementem transportu była także

kolej, której główne szlaki biegnące przez ochraniający odcinek to: trasa Moskwa – Warszawa – Poznań – Frankfurt n/O – Berlin i dalej Europa Zachodnia, Kaliningrad – Kostrzyn n/O – Berlin.

Nowy oddział Straży Granicznej otrzymał ufundowany przez społeczeństwo ziemi lubuskiej sztandar, który uroczystie przyjęto w dniu Święta Niepodległości – 11 listopada 1992 roku.

Fot. 1. Uroczystość nadania sztandaru ufundowanego przez społeczeństwo ziemi lubuskiej

Ochrona granicy państwowej, jak i kontrola ruchu granicznego realizowane były przez funkcjonariuszy strażnic, granicznych placówek kontrolnych wspieranych funkcjonariuszami służby kandydackiej oraz zapleczem w postaci komendy oddziału, w skład której wchodziły Wydziały: ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego, dochodzeniowo-śledczy, łączności, kadr i szkolenia, finansów, techniki i zaopatrzenia, prezydyalny, samodzielna sekcja kontroli, dwie kompanie odwodowe, kompania zabezpieczenia i kompania szkolna. Rozwój zadań i zmiana podległości oraz konieczność sprostania nowym zagrożeniom spowodowały konieczność przekształceń struktur organizacyjnych. I tak na przestrzeni lat powstały: Wydział Operacyjno-Śledczy, Graniczny, Wydział do Spraw Cudzoziemców, Koordynacji Działań, Kontroli, Ochrony Informacji, Techniki Operacyjnej – dzisiaj: Zabezpieczenia Działań, Wydział Analiz, Informacji i Współpracy Międzynarodowej, Wydział Łączności i Informatyki, Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców, służba zdrowia. W latach 2000–2008 w strukturach Lubuskiego OSG funkcjonował Wydział Lotniczy, który podlegał pod Biuro Lotnicze KGSG. Na wyposażeniu posiadał samolot Wilga oraz śmigłowiec Mi 2. Statki powietrzne stacjonowały na lotnisku Aeroklubu Zielonogórskiego w Przylepie i stanowiły istotne wsparcie dla podejmowanych działań na granicy państwa. Wykonywały też loty rozpoznawcze na rzecz Łużyckiego i Pomorskiego OSG.

System ochrony granicy państwowej opierał się w początkowej fazie rozwoju Straży Granicznej na działaniu strażnic usytuowanych w pobliżu granicy, w często małych miejscowościach, oddalonych od siebie o około 30 kilometrów. Pozwalało to na szybkie reagowanie i wspieranie sąsiednich jednostek w sytuacjach tego wymagających. O sile działania strażnic stanowili funkcjonariusze służby kandydackiej, młodzi ludzie, którzy zasadniczą służbę w wojsku zamieniali na służbę graniczną. Pod kierunkiem nielicznej kadry zawodowej strażnicy (komendant, jego zastępca, szef strażnicy, kilku chorążych i podoficerów) funkcjonariusze kompanii odwodowych pełnili służbę nie zważając na porę roku, dnia i warunki atmosferyczne. Praktycznie całą dobę, w różnych, dogodnych do przekroczenia granicy rejonach czuwali wyszkoleni funkcjonariusze, by nie dopuścić do nielegalnego przekroczenia granicy, przemytu towarów (w szczególności papierosów) i przetrzutu cudzoziemców. Służba była trudna, wyposażenie początkowo skromne, a przestępcy dobrze przygotowani i wyposażeni. Jednak sprawność i wyszkolenie funkcjonariuszy w zielonych otokach stanowiły wielokrotnie zaporę nie do pokonania. Udaremniony przemyt, czy przetrzut osób stały się codziennością. Z biegiem lat doposażenie w nowoczesny sprzęt, szczególnie samochody, noktowizory, radiotelefony oraz coraz lepsze poznanie metod działania sprawców, czy prowadzone rozpoznawanie przynosiły coraz większe efekty.

Ważnym narzędziem zwalczania przestępczości granicznej stała się współpraca ze służbami granicznymi Niemiec. Początki to wspólne patrole realizowane po polskiej i niemieckiej stronie, uzgadnianie współdziałania w zakresie zabezpieczania poszczególnych odcinków przed przestępczością graniczną, wspólne odprawy, wymiana informacji na temat działania grup na poszczególnych odcinkach, wreszcie wspólne szkolenia i wzajemne wsparcie w realizacji zadań na granicy. Wymienione działania realizowane początkowo kilka razy w miesiącu, później praktycznie codziennie, doprowadziły do podpisania stosownych porozumień i sformalizowania współpracy.

Fot. 2. Wspólna kontrola dokumentów w przejściu granicznym

Kontrola ruchu granicznego to szereg czynności, którym poddawano podróżnych, ich pojazdy i przewożone towary, by przeciwdziałać przemieszczaniu się osób poszukiwanych nieposiadających uprawnień do przekroczenia granicy, próbujących przewieźć niedozwolony towar lub towar w niedozwolonych ilościach. Realizowane tu zadania dotyczyły także przeciwdziałania przewozowi bez wymaganego zezwolenia dzieł sztuki, wwozu do Polski odpadów, przerzutu kradzionych pojazdów, maszyn i urządzeń, ochrony przed porwaniem osób, szczególnie dzieci. Funkcjonariusze GPK wspólnie ze Służbą Celną kontrolowali legalność transportów towarów dbając o interesy ekonomiczne państwa. Służba ciekawa i wymagająca szczególnych predyspozycji, by zweryfikować legalność przedstawianych do kontroli dokumentów, nie dać się zwieść różnym wybiegom i przygotowanym specjalnie skrytkom w pojazdach, wyczuć w zachowaniu podejrzanego podróżnego coś, co on sam chciałby ukryć. W masie tysięcy pojazdów i podróżnych wskazać i skierować do kontroli tego, który może mieć coś na sumieniu, to było rzeczywiście bardzo trudne, jednak nie niewykonalne.

Fot. 3, 4. Centralne obchody święta SG (2003 r.) – Zielona Góra

Olbrzymi wpływ na kierunki działania i przeobrażenia w strukturze Straży Granicznej miało dążenie władz polskich, popieranym przez ogół obywateli, do zjednoczenia się z Unią Europejską. Wieloletni plan dostosowania prawodawstwa i instytucji dotyczył także służb granicznych. Stało się oczywistym, że udział w strukturach Unijnych spowoduje przewartościowanie priorytetów i metod ochrony granicy. Kraje – strony – Układu Warszawskiego za jeden z celów bezpieczeństwa przyjęły ochronę zachodnich granic swoich krajów. Stąd gęsta sieć strażnic, wszelkiego rodzaju urzędów granicznych i niewielka dotąd ilość przejść granicznych na granicy z Niemcami. Dodatkowo ograniczenia w dostępności do dokumentów podróży, trudności z ich uzyskaniem i szczegółowa inwigilacja podróżnych. Wejście do Unii Europejskiej (1 maja 2004 r.)

warunkowało przejście z ochrony fizycznej, siłowej, do ochrony technicznej, z zastosowaniem metod policyjnych. Zachodnia granica odczuła to szczególnie. Z jednej strony likwidacja większości strażnic, łączenie odcinków odpowiedzialności z GPK, a w konsekwencji utworzenie Placówek Straży Granicznej, których zadania wchodziły w głąb terytorium Polski i nie skupiały się jedynie na działaniach przy samej linii granicy, z drugiej strony szeroki strumień środków finansowych na wyposażenie i co chyba ważniejsze eksplozja szkoleń, warsztatów i wizyt studyjnych ze służbami państw zachodnich. Ich celem było poznanie standardów, jakie funkcjonują w tej sferze bezpieczeństwa.

Fot. 5. Wejście Polski do Unii Europejskiej (01.05.2004 r.) – Świecko

Jedną z konsekwencji wstąpienia Polski do Unii Europejskiej było utworzenie w dniu 15 września 2004 roku nowego oddziału w strukturach Straży Granicznej – Oddziału Nadwiślańskiego. Straż Graniczna otrzymała uprawnienie do realizowania swoich ustawowych zadań na terenie całego kraju. Nowy oddział wpisał się w tę logikę znakomicie – najważniejszym jego zadaniem stała się obsługa ruchu granicznego w portach lotniczych w województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim, świętokrzyskim i wielkopolskim. Ta decyzja spowodowała przejście GPK w Poznaniu – Ławicy do oddziału Nadwiślańskiego i zmniejszenie zasięgu terytorialnego Lubuskiego Oddziału SG. Taka sytuacja trwała do 1 września 2007 roku, kiedy to GPK Poznań – Ławica wraz z całym województwem wielkopolskim powróciły do Oddziału Lubuskiego. W związku z tą zmianą zapadła decyzja o utworzeniu Placówki SG w Kaliszu, która rozpoczęła realizację powierzonych jej zadań 1 grudnia 2007 roku. Zadania tej placówki to nowe podejście do powierzonych SG zadań – placówka wewnątrz kraju, która nie odpowiada za ochronę granicy państwowej ma przede wszystkim zadania migracyjne – kontrola legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców na terenie kraju.

Istotną zmianą w historii LOSG była decyzja władz Polski o zakończeniu zasadniczej służby wojskowej, a tym samym służby kandydackiej w SG. Od 1 stycznia 2007 roku stany etatowe oddziałów SG zmieniły się diametralnie, choć w końcowym okresie funkcjonowania służby kandydackiej zwiększony został nabór kandydatów do służby zawodowej. Jednak wiele czynności i zadań realizowanych dotąd przez funkcjonariuszy kompanii zabezpieczenia i odwodowej spadło z całym bagażem odpowiedzialności i fachowości na zawodowców. A były to m.in. zadania: zabezpieczenia obiektu komendy oddziału poprzez patrole i posterunki stałe, kierowanie pojazdami osobowymi i ciężarowymi oraz innym sprzętem (ciągniki), czynności konwojowe, zadania patrolowe w strażnicach, realizacja zadań blokadowych i pościgowych podczas działań granicznych, wsparcie GPK jako zabezpieczenie miejsc kontroli pojazdów, wykonywanie wreszcie zwykłych czynności porządkowych w obiektach SG. Wówczas, by zrekompensować brak służby kandydackiej, zwiększono również liczbę pracowników cywilnych w SG, którzy przejęli wiele zadań w sektorze logistycznym, kadrowym i finansowym, jako pracownicy i urzędnicy. W dalszej perspektywie okazało się, że bez tego wsparcia wiele zadań specyficznych dla funkcjonariuszy w mundurach mogłoby być niewykonanych lub odwołanych z powodu braku wsparcia przez pracowników.

Wejście Polski do Unii Europejskiej to pierwszy krok na drodze do pełnej integracji naszego kraju z ogólnie pojętym systemem bezpieczeństwa i współpracy w Europie. W dalszej perspektywie jawiła się kosmiczna wizja – strefa Schengen. Nieskrępowana podróż po całej Europie, wymiana towarowa i dostęp do dóbr kultury i nauki dla każdego Polaka. Jednym słowem otwarcie na świat. Europa dając taką perspektywę wnikliwie testowała i weryfikowała podejmowane działania. Tu w obszarze granicznym zrobiliśmy wiele. Doświadczenia wspólnych patroli na granicy niemieckiej, wymiana informacji, pomysły tworzenia wspólnych grup do spraw dochodzeniowych, ćwiczenia i szkolenia były jednym z argumentów do podpisania polsko-niemieckiej umowy o małym ruchu granicznym, usankcjonowania wspólnej odprawy podróżnych w przejściach granicznych – przy jednym zatrzymaniu pojazdu kontroli dokonywali funkcjonariusze służb granicznych obu krajów, powstania Polsko-Niemieckiego Centrum Współpracy w Świecku, aż po utworzenie tzw. polsko-niemieckich placówek z mieszaną obsadą. Są to osiągnięcia stanowiące dzisiaj wzór dla innych państw europejskich borykających się z falą nielegalnej migracji i poszukujących rozwiązań mających na celu szybkie współdziałanie służb, wymianę informacji i przeciwdziałanie przestępczości transgranicznej.

Fot. 6. Polsko-Niemieckie Centrum Współpracy Służb Granicznych, Policyjnych i Celnych w Świecku

Osiągnięcie takiej skali współpracy i jej rozwój nie byłyby możliwe bez zaangażowania ludzi z wizją, którzy nie bali się podejmować wyzwań i być ich propagatorami w kręgach służbowych i międzynarodowych. Trzeba tu przyznać, że dzięki nim dwie wspólne placówki działają na terenie obecnego nadodrzańskiego OSG, PNCW umiejscowione jest w strukturach i obiektach NoOSG, a niemiecki partner współpracę z polską SG stawia za wzór dla innych krajów na forum europejskim. Potwierdzeniem dobrych relacji i potrzeby dalszego rozwoju współpracy są realizowane i planowane projekty z funduszy unijnych mające na celu doposażenie, szkolenie i podnoszenie poziomu wykonywania zadań na wspólnej granicy.

Zmiany, jakie zaszły w sposobie działania SG po wejściu do strefy Schengen (21 grudnia 2007 r.), miały niestety także negatywne aspekty. Szczególnie chodzi tutaj o potencjał ludzki, czyli krótko mówiąc funkcjonariuszy. Zmniejszenie liczby jednostek granicznych wiązało się niestety ze zmniejszeniem ich stanów ilościowych i pomimo zabezpieczenia w pewnym momencie 100% obsady placówek i wydziałów w komendzie oddziału ruchu kadrowe w ciągu kilku lat spowodowały znaczny spadek uкомплектовania. Dodatkowo nowa wizja zabezpieczenia granicy zachodniej spowodowała rozformowanie (likwidację) najpierw Łużyckiego Oddziału SG w Lubaniu (2009 r.), a później Pomorskiego Oddziału SG w Szczecinie (2010 r.) oraz powołanie w dniu 1 czerwca 2009 roku Nadodrzańskiego Oddziału SG z siedzibą w Krośnie Odrzańskim. To właśnie ten oddział przejął całość ochrony granicy z Niemcami na odcinku od trójstyku do znaku 892 (zalew szczeciński) o długości 436 km

włączając w swoje struktury odcinek PSG w Zgorzelcu, a później odcinek PSG w Szczecinie. Zarządzanie takim odcinkiem wymagało sporo zmian organizacyjnych w sposobie kierowania. W jednym ręku skupiona była wiedza i decyzje dotyczące współpracy i współdziałania ze stroną niemiecką, jednak rozległość i oddalenie placówek od siebie i od siedziby komendy oddziału stwarzało problemy logistyczne. Dodatkowo trzeba było pogodzić współpracę ze służbami współdziałającymi czterech województw i ich wojewodami (lubuskie, zachodniopomorskie, dolnośląskie i wielkopolskie). Ujednoczenie trzech organizmów – jakimi były trzy oddziały – ze swoimi tradycjami, procedurami i zwyczajami może ocenić jedynie ten, kto w tym czasie był w środku całego działania. Inwentaryzacje, przyjmowanie i wydawanie sprzętu, dokumentacji i wszelkich uzgodnień, tak by nie zatrzymać działania organizacji, ujednoczyć procedury i rozumienie siebie nawzajem, to wysiłek wszystkich od przełożonych do najmłodszych kontrolerów.

Nowo powstały Nadodrzański Oddział już 10 listopada 2010 roku otrzymał swój sztandar ufundowany przez społeczeństwo trzech województw. Uroczystość na placu św. Jadwigi w Krośnie Odrzańskim zgromadziła wiele osób i była wyrazem przywiązania do tradycji i służby granicznej w tym regionie. Jednostka zabezpieczająca tak ważny odcinek granicy państwowej miała przed sobą wielkie wyzwania i podołała im.

Fot. 7. Uroczystość nadania sztandaru – Plac św. Jadwigi w Krośnie Odrzańskim

1 czerwca 2011 roku otwarto uroczystie siedzibę Placówki SG w Zielonej Górze – Babimoście, która od tego dnia mieści się w samym sercu Zielonej Góry. Wcześniej, od momentu utworzenia placówki (16.03.2009 r.) z połączenia załóg GPK w Gubinku i strażnic Strzegów, Polanowice, Gubin i Żytowań, funkcjonariusze tej placówki mieli siedzibę w obiekcie komendy oddziału. Samo wydarzenie uświetnił swoją obecnością Zastępca KGSG – świeżo mianowany gen. bryg. SG Marek Borkowski. Z tej okazji na centralnym Placu Obrońców Westerplatte zagrała koncert dla mieszkańców Orkiestra Reprezentacyjna SG z Nowego Sącza. Był to początek obchodów święta SG i 20. rocznicy powołania do życia tej formacji. Główne uroczystości zorganizowano 01.06.2011 roku w Krośnie Odrzańskim, gdzie po uroczystej Mszy św. w kościele garnizonowym nastąpił przemarsz pododdziałów do komendy oddziału ulicami miasta przy akompaniamencie orkiestry. Na placu apelowym wręczono odznaczenia, wyróżnienia i awanse funkcjonariuszom i pracownikom oddziału, odsłonięto pamiątkową tablicę z okazji 20-lecia SG. W uroczystości wzięło udział 6 generałów związanych służbą w NoOSG: przedstawiciel KGSG – gen. bryg. SG Marek Borkowski – zastępca Komendanta Głównego SG, komendant BioSG – gen. bryg. SG Dominik Tracz, komendant NbOSG – gen. bryg. SG Jarosław Frączyk, były komendant LOSG – gen. bryg. SG Szymon Wieczorek, były komendant LOSG – gen. bryg. SG Jacek Bogdan oraz gen. bryg. SG Marek Dominiak.

Ważnym przedsięwzięciem organizowanym w ramach przewodnictwa Polski w Radzie Unii Europejskiej było zorganizowane 30 listopada 2011 roku, w ramach kalendarza spotkań, na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich 36. posiedzenia Zarządu Agencji FRONTEX, na które przybyli szefowie służb granicznych z 34 państw oraz przedstawiciele Komisji Europejskiej. Łącznie w Poznaniu gościło osiemdziesięciu delegatów. Spotkanie miało na celu omówienie bieżącej sytuacji na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej, a jednym z istotnych punktów posiedzenia był wybór nowego przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego Zarządu. W obradach uczestniczyli Komendant Główny SG gen. bryg. SG Leszek Elas i Dyrektor BWM KGSG mjr SG Aleksandra Świątecka. Spotkanie organizowało Biuro Współpracy Międzynarodowej KGSG wspierane przez Nadodrzański Oddział Straży Granicznej. Funkcjonariusze i pracownicy cywilni dbali o zabezpieczenie logistyczne spotkania wraz z ochroną obiektu. Komendant Główny podziękował funkcjonariuszom Oddziału za profesjonalne przygotowanie i obsługę spotkania.

Fot. 8. Uczestnicy konferencji FRONTEX

Rok 2012 to poważne wyzwanie dla służb oddziału związane z zapewnieniem bezpieczeństwa w trakcie organizowanych w Polsce i na Ukrainie Mistrzostw Europy w piłce nożnej. Rozporządzeniem MSWiA z dnia 17 maja 2012 roku przywrócono kontrolę graniczną osób na granicach wewnętrznych strefy Schengen między innymi z Niemcami i Czechami w dniach 4 czerwca – 1 lipca 2012 roku. Przygotowania do wprowadzenia tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej dotyczyły przede wszystkim wytypowania i przygotowania miejsc dogodnych do prowadzenia kontroli oraz zapewniających jak największą skuteczność wobec przemieszczających się dużych grup kibiców. Inne uwarunkowania miały porty lotnicze, gdzie wycararterowane samoloty dowoziły zorganizowane grupy kibiców (Poznań), zaś stadiony w tych miastach były jednocześnie arenami zmagani piłkarskich. Inaczej przygotowania wyglądały na międzynarodowych szlakach komunikacyjnych – szczególnie autostrady A2 i A4, gdzie spodziewano się dużej liczby kibiców podróżujących w sposób niezorganizowany na wybrane mecze, przemieszczających się w obydwu kierunkach. Napięcie związane z niedawnymi zamachami w Nowym Jorku oraz trwającą w tym czasie wojną sił koalicji na Bliskim Wschodzie potęgowane było różnymi informacjami o możliwych zamachach w różnych częściach Europy. Zaplanowane działania kontrolne, wsparcie placówek lotniczych przez funkcjonariuszy z komendy oddziału oraz wnikliwa analiza ryzyka wsparta współdziałaniem z policją pozwoliły na wzorowe przeprowadzenie tymczasowego przy-

wrócenia kontroli granicznej w czasie trwania rozgrywek piłkarskich. Kontrolę graniczną poprzedzono również ćwiczeniami, podczas których służby współdziałające z SG (w tym funkcjonariusze niemieckiej BPOI) sprawdzili w działaniu procedury na wypadek zatrzymania osób niebezpiecznych, zakłócenia porządku podczas kontroli oraz konieczności dokonania pościgu za osobami próbującymi uniknąć kontroli. W czasie trwania kontroli granicznej odprawiono prawie 11 000 osób – głównie obywatele Niemiec, Czech, Holandii, Grecji, Irlandii, Ukrainy i Rosji. Byli to głównie kibice drużyn grających w Poznaniu, Wrocławiu i Gdańsku. Odpowiednie przeprowadzenie tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej pozwoliło bezpiecznie przeprowadzić tę ważną dla Polski i Ukrainy imprezę sportową.

Na początku 2013 roku doszło do wymiany kadry kierowniczej oddziału – 21 lutego odeszli ze służby komendant płk SG Michał Kogut i dwaj jego zastępcy – płk SG Wiesław Rokicki oraz ppłk SG Piotr Perszke, a na ich miejsce powołani zostali p.o. komendanta oddziału płk SG Andrzej Kamiński (mianowany komendantem oddziału z dniem 07.05.2013 r.) oraz ppłk SG Tomasz Michalski – zastępca komendanta oddziału. Przebudowa SG na południu i zachodzie Polski jednak nie została zakończona. Kolejnym etapem prac koncepcyjnych było przeprowadzone w 2013 roku połączenie trzech placówek zlokalizowanych w rejonie Szczecina. W dniu 1 października 2013 roku połączono PSG w Szczecinie – Goleniowie (lotnisko) z PSG w Szczecinie – Porcie (port morski) i PSG w Szczecinie (odcinek lądowy ok 158 km). Ta eksperymentalna placówka miała być wzorem dla innych planowanych później połączeń tego typu na wewnętrznej granicy.

W związku z koniecznością uporządkowania współpracy z przedstawicielami administracji rządowej w województwach już 16 października 2013 roku postanowiono Placówkę w Szczecinie podporządkować Morskiemu OSG i w ten sposób całe województwo zachodniopomorskie włączyć w podległość tego oddziału. Kolejnym krokiem było rozformowanie 15 listopada 2013 roku Sudeckiego OSG w Kłodzku i włączenie z dniem 16 listopada 2013 roku całego województwa dolnośląskiego w terytorialny zasięg NoOSG. Tak więc Nadodrzański Oddział SG z końcem 2013 roku obejmował swoim zasięgiem woj. lubuskie, wielkopolskie i dolnośląskie, a na ich terenie posiadał 11 placówek w: Kostrzynie nad Odrą, Świecku, Zielonej Górze – Babimoście, Tuplicach, Zgorzelcu, Jeleniej Górze, Kłodzku, Legnicy, Wrocławiu – Strachowicach, Poznaniu – Ławicy i Kaliszu i ochraniał odcinek granicy z Czechami i Niemcami o łącznej długości 715 kilometrów.

Rozwój i podejmowanie kolejnych wyzwań przez kierownictwo i funkcjonariuszy NoOSG zostało dostrzeżone przez kierownictwo SG, czego wyrazem było zorganizowanie w 2014 roku centralnych obchodów święta Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim. Dwudniowe uroczystości z udziałem Ministrów Stachańczyka i Sienkiewicza oraz Komendantów wszystkich oddziałów SG i Dyrektorów KGSG obejmowały uroczysty koncert Orkiestry Reprezentacyjnej SG w Filharmonii Zielonogórskiej w dniu 15 maja, Mszę św. pod przewodnictwem JE bpa polowego Józefa Guzdko w Krośnie Odrzańskim oraz uroczysty apel z promocją oficerską w komendzie oddziału w dniu 16 maja. Zaproszeni goście – przedstawiciele władz rządowych i samorządowych, szefowie służb (w tym z Czech i Niemiec), byli komendanci główni i byli komendanci lubuskiego i nadodrzańskiego oddziału mogli obejrzeć przygotowane miasteczko mundurowe, pokaz musztry paradnej oraz efektowną defiladę funkcjonariuszy, sprzętu służbowego SG, sprzętu wojskowego oraz służb współdziałających. To duże wydarzenie o charakterze ogólnopolskim długo pozostało w pamięci funkcjonariuszy i mieszkańców Krosna Odrzańskiego.

Fot. 9, 10, 11, 12. Centralne obchody święta Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim

Ważnym elementem domykającym przekształcenia strukturalne w Nadodrzańskim Oddziale SG była decyzja o zniesieniu z dniem 31 grudnia 2013 roku PSG w Kostrzynie nad Odrą i powołanie z dniem 1 stycznia 2014 roku PSG w Gorzowie Wielkopolskim. Jeszcze do 30 października funkcjonariusze realizowali swoje czynności służbowe w obiektach byłej PSG w Kostrzynie. Jednak po ukończeniu adaptacji budynku właśnie 30 października 2014 roku otwarto oficjalnie siedzibę PSG w Gorzowie Wielkopolskim. W uroczystości wziął udział Komendant Główny SG gen. dyw. SG Dominik Tracz, przedstawiciele służb i administracji rządowej województwa lubuskiego.

Ukształtowana, stabilna struktura oddziału zaczynała powoli zająć swoje działania. Duża liczba szkoleń i wizyt monitorujących, zaangażowanie komendantów placówek i kadry kierowniczej komendy oddziału oraz poszczególnych funkcjonariuszy pozwoliły na dopracowanie procedur, kolejne ujednoczenie form działania, a także zmiany personalne, które doprowadziły do coraz lepszych wyników osiąganych w służbie. Zmiany geopolityczne wskazywały na kolejny istotny problem, jakim zająć się miała Straż Graniczna. Poszukiwanie przez mieszkańców wschodniej Europy oraz krajów byłego ZSRR drogi do dobrobytu, w większości prowadziło przez Polskę. Otwartość państw Unii na pomoc osobom uciekającym od tłących się latami konfliktów zachęcała wielu do szukania drogi do pokoju i lepszego życia. Jednak wraz z uchodźcami do Europy zachodniej udawali się ludzie szukający łatwego zysku, rozboju, czy wręcz mafijni wysłannicy. Tym zjawiskom czoło stawić musiała SG.

Szlaki rozpoznawane przez funkcjonariuszy prowadziły od granicy wschodniej, poprzez terytorium Polski dalej na Zachód. Stworzone dla uciekinierów i uchodźców ośrodki na terenie naszego kraju okazały się jedynie przystankiem przesiadkowym w drodze do Niemiec, Belgii, Francji. Zniesiona kontrola graniczna na granicach zachodnich dawała olbrzymie możliwości organizatorom procederu przerzutu cudzoziemców. Angażowane przez nich środki, sposoby prowadzenia rozpoznania, organizacja i samo dokonywanie przerzutów starczyłyby na nie jeden scenariusz filmowy. Szczególnie Rosjanie narodowości czeczeńskiej specjalizowali się w organizacji przerzutu swoich rodaków, ale nie gardzili także pomocą dla innych nacji. Problem narastał, służby niemieckie sygnalizowały rozwój problemu, więc podjęto zorganizowane działania. Po pierwsze dokładniej przyglądano się powodom, jakimi kierują się uchodźcy chcący znaleźć schronienie w Polsce. Następnie wprowadzono mechanizmy w ośrodkach strzeżonych, które pozwalały na monitorowanie kontaktów i zachowania przebywających tam osób. Wreszcie podjęto bardziej ofensywne metody zmierzające do zatrzymywania organizatorów przerzutu. Trzeba sobie zdać sprawę, że na biegnącej przez granicę

autostradzie w Świecku codziennie przejeżdża z Polski do Niemiec około 30 tysięcy pojazdów. Wyłapanie w tym miejscu samochodu z uchodźcami to prawdziwe mistrzostwo świata i profesjonalizm funkcjonariuszy. Oczywiście analiza ryzyka, tworzenie profili pojazdów i organizatorów dawały odpowiednią wiedzę, ale na samym końcu tego łańcuszka był umundurowany człowiek, który decydował o przystąpieniu do kontroli pojazdu. A te były specjalnie przygotowywane, miały polskie lub unijne znaki rejestracyjne, by nie wzbudzać podejrzeń, często zamontowane bagażniki dachowe lub rowery, by stworzyć wrażenie wyjazdu na urlop, wielokrotnie pochodziły z wypożyczalni na terenie Polski. A kierowcami byli bardzo często młodzi ludzie, którzy za kilkaset euro mieli tylko wykonać kurs do określonej miejscowości w Niemczech. Te pojazdy, często poruszające się w grupach, były prowadzone przez pojazdy zabezpieczające i stosowały wiele trików, jakie można obejrzeć w filmach o działaniach służb specjalnych. Zaangażowanie wielu osób, współdziałanie kilku oddziałów i służb niemieckich oraz skoordynowanie prowadzonych działań spowodowało powstrzymanie presji migracyjnej ze strony obywateli Rosji narodowości czeczeńskiej.

Wysiłki i odnoszone sukcesy w służbie NoOSG dostrzeżone zostały przez władze ministerialne, które skierowały do Prezydenta RP wnioski o nominację generalską dla Komendanta NoOSG. Uroczystość nominacji generalskiej odbyła się w Pałacu Prezydenckim dnia 2 maja 2015 roku, podczas której awans na stopień generała brygady z rąk Prezydenta Bronisława Komorowskiego odebrał płk SG Andrzej Kamiński. Długo funkcjonariusze NoOSG czekali na takie wyróżnienie swojego przełożonego.

Istotnym wydarzeniem dla rozwoju i umocnienia współpracy polskich i niemieckich służb granicznych było wejście w życie z dniem 9 lipca 2015 roku Umowy o współpracy służb granicznych, policyjnych i celnych, która podpisana została w Zgorzelcu 15 maja 2014 roku. Realizując jej założenia w dniu 11 lipca 2015 roku w Polsko-Niemieckim Centrum Współpracy Służb Policyjnych i Celnych w Świecku odbyły się uroczystości, w których wzięli udział wysocy przedstawiciele obydwu stron umowy i przedstawiciele służb w tym m.in.: Ambasador nadzwyczajny i pełnomocny RP w RFN, Podsekretarz stanu w MF, wojewodowie, Premier Kraju Związkowego Brandenburgii oraz Minister Spraw Wewnętrznych Kraju Związkowego Brandenburgii. Symbolicznym wprowadzeniem w życie przepisów umowy było odprawienie wspólnych polsko-niemieckich patroli do służby, które odtąd stały się codziennością na polsko-niemieckim pograniczu.

Zaangażowanie i profesjonalizm funkcjonariuszy SG zostały dostrzeżone i docenione również przez władze województwa lubuskiego. W dniu 13 maja 2016 roku na zaproszenie wojewody lubuskiego Pana

Władysław Dajczaka przybył na ziemię lubuską Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Pan Mariusz Błaszczak. Spotkanie Ministra z Wojewodą i szefami służb podległych ministrowi zorganizowano w Komedzie NoOSG. Pan Minister oprócz spraw związanych z przygotowaniem do zabezpieczenia szczytu NATO i Światowych Dni Młodzieży żywo interesował się wyposażeniem, systemem szkolenia i służbą funkcjonariuszy SG.

Fot. 13. Wizyta Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Pana Mariusza Błaszczaka

Kolejnym ważnym wyzwaniem, jakie stanęło przed Nadodrzańskim Oddziałem SG, było tymczasowe przywrócenie kontroli granicznej związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczestnikom zorganizowanego w Warszawie szczytu państw NATO oraz Światowych Dni Młodzieży, które odbyły się w Krakowie z udziałem Papieża Franciszka. Doświadczenia zdobyte we wcześniejszych latach, przeprowadzone ćwiczenia oraz bardzo intensywna i ścisła współpraca w przygotowaniach z policją zaowocowały sprawnym i skutecznym działaniem, które prowadzono w dniach od 4 lipca do 2 sierpnia 2016 roku. Wielu funkcjonariuszy wspierało zabezpieczenie szczytu NATO w Warszawie dokonując kontroli i zabezpieczając poszczególne kolumny VIP oraz prowadząc rozpoznanie i kontrolę bezpieczeństwa na lotniskach. Poprzez wyznaczone miejsca do Polski wjechało ponad 62 tysiące uczestników Światowych Dni Młodzieży. Współpraca i przekazywane do KGSG uwagi zaowocowały utworzeniem mobilnych punktów konsularnych w Krakowie dla cudzoziemców, którzy mogliby utracić w różnych okolicznościach dokumenty. Wielu funkcjonariuszy brało udział również w pracach sztabów

powoływanych w poszczególnych województwach, które gościły uczestników Światowych Dni Młodzieży. Wiele informacji dotyczących dokumentów i przebywania na terenie kraju grup cudzoziemców przekazano policji, ABW oraz organizatorom ze strony kościelnej. Wysilek ten zaowocował również właściwym zabezpieczeniem organizowanego na terenie województwa lubuskiego – w Kostrzynie nad Odrą – festiwalu Przystanek Woodstock. Tutaj funkcjonariusze pełnili swoje zadania na kolejowym i drogowym przejściu granicznym w celu kontroli cudzoziemców wjeżdżających do Polski na festiwal. Czujność i profesjonalizm realizowanych zadań doprowadziły do zawrócenia kilkudziesięciu osób nie mających prawa wjechać do Polski. Wysokie standardy bezpieczeństwa narzucone organizatorom pozwoliły na spokojny i bezpieczny przebieg festiwalu, w którym wzięło udział około 200 tys. osób.

Dzień 1 września 2016 roku był dniem ważnym nie tylko z powodu kolejnej rocznicy wybuchu II wojny światowej. Tego dnia decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji nastąpiła zmiana na stanowisku Komendanta NoOSG w Krośnie Odrzańskim. Odwołano gen. bryg. SG Andrzeja Kamińskiego, a na jego miejsce powołano ppłk SG Jacka Szcząchora – byłego komendanta PSG w Medyce BiOSG.

W październiku 2016 roku funkcjonariusze i kadra kierownicza oddziału wzięła udział w dwóch odprawach służbowych przedstawicieli służb podległych ministrowi z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji. Pierwsza z nich zorganizowana została w Zielonej Górze (dla woj. lubuskiego) druga w Ostrowie Wielkopolskim (dla woj. wielkopolskiego). W drugiej odprawie wzięła udział Pani Premier Beata Szydło. Spotkania były możliwością do przedstawienia planów i zamierzeń rządu co programu modernizacji służb oraz sposobnością do wyróżnienia szczególnie zaangażowanych funkcjonariuszy policji, państwowej straży pożarnej i straży granicznej.

Fot. 14. Odprawa służbowa przedstawicieli służb podległych MSWiA w Ostrowie Wielkopolskim

Dzień 22 sierpnia 2017 roku to kolejna zmiana na stanowisku Komendanta NoOSG. Była to pewnego rodzaju zamiana – do Krosna Odrzańskiego z Chełma (NbOSG) przybył gen. bryg. SG Wojciech Skowronek, a do Chełma z Krosna Odrzańskiego przeniesiony został płk SG Jacek Szcząchor. Uroczyste przekazanie obowiązków i sztandaru jednostki odbyło się w obecności Zastępcy Komendanta Głównego SG gen. bryg. SG Tomasza Pragi.

Rok 2018 to rok wielu rocznic, które wskazują na trafność podjętych decyzji o tworzeniu właściwych przedsięwzięć oraz o trwałości i rozwoju założeń przyjętych za podstawę ich działania. Chodzi tu o dwie instytucje działające obecnie w strukturach Wydziału Granicznego NoOSG, których zadaniem jest przekazywanie informacji pomiędzy służbami krajów europejskich.

W dniu 11 stycznia 2018 roku obchodzono 10-lecie otwarcia Polsko-Niemieckiego Centrum Współpracy Służb Granicznych, Policyjnych i Celnych w Świecku (dokładna rocznica przypadała w grudniu 2017 r.). Co roku pracujące w Centrum służby wymieniają kilka tysięcy informacji dotyczących osób, pojazdów i zdarzeń, i co roku dzięki przekazywanym informacjom Straż Graniczna ujawnia kilkadziesiąt kradzionych pojazdów, setki sfalszowanych dokumentów oraz setki utraconych i skradzionych rzeczy. W uroczystościach wzięli udział przedstawiciele ze strony polskiej i niemieckiej. Obecni byli przedstawiciele Straży Granicznej, Policji i Krajowej Administracji Skarbowej z przygranicznych województw oraz przedstawiciele niemieckich krajów związkowych, Policji Federalnej, Niemieckiego Urzędu Celnego oraz oficerowie łącznikowi Straży Granicznej i Policji przy Ambasadzie RP w Berlinie. W czasie uroczystości funkcjonariusze, którzy na co dzień pełnią służbę w Centrum otrzymali pamiątkowe medale.

Natomiast 10 maja odbyły się obchody 10. rocznicy powstania Wspólnej Polsko-Czeskiej Placówki w Kudowie – Słonem. W uroczystości wzięli udział przełożeni wszystkich służb działających we Wspólnej Placówce z Polski i Czech – Straży Granicznej, Policji RP, Policji RCz, Polskiej Służby Celno-Skarbowej oraz Administracji Celnej Republiki Czeskiej. W obchodach wzięli również udział przedstawiciele władz rządowych oraz samorządowych obu państw.

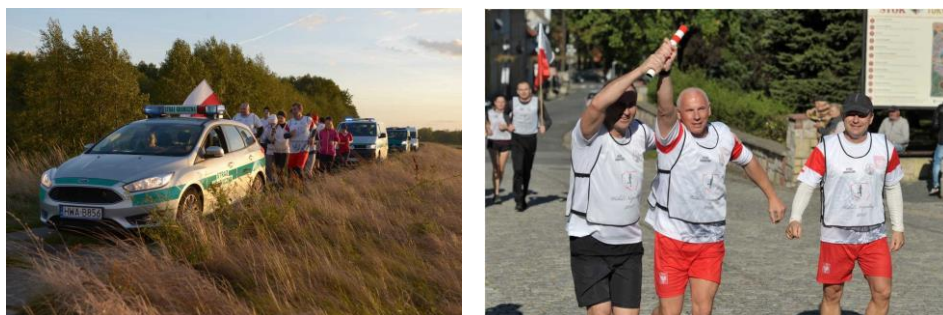
Wspólna Polsko-Czeska Placówka rozpoczęła działalność 21 grudnia 2007 roku po zniesieniu przez Polskę kontroli granicznej i przystąpieniu do strefy Schengen. W Placówce koordynowane są wspólne działania podnoszące poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców miast i miejscowości położonych wzdłuż granicy. Za pośrednictwem wspólnej Polsko-Czeskiej Placówki wymieniane są informacje dotyczące zwalczania szeroko rozumianej przestępczości transgranicznej, a w razie ko-

nieczności również informacje dotyczące klęsk żywiołowych, czy przestojów drogowych. Funkcjonariusze Placówki są w stanie błyskawicznie przekazać informacje w przypadku zdarzeń drogowych, zaginięcia osób, mienia, poszukiwań osób czy pościgów transgranicznych. Realizowane są ponadto tzw. zapytania łańcuskowe przez inne europejskie centra współpracy, które związane są z pilną potrzebą uzyskania informacji.

Dla uczczenia 100. rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości funkcjonariusze SG podjęli wyzwanie przebiegnięcia w jak najkrótszym czasie, bez postoju trasy wzdłuż granic Polski – „Wokół Niepodległej”. VI etap biegu na odcinku Nadodrzańskiego Oddziału SG rozpoczął się 30 września w miejscowości Złoty Stok, na granicy województwa opolskiego i dolnośląskiego. Komendant Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej gen. bryg. SG Wojciech Skowronek przejął pałeczkę sztafety od Zastępcy Komendanta Śląskiego Oddziału i w towarzystwie swoich zastępców ppor. SG Małgorzaty Węglarskiej-Przepióry i płk. SG Tomasa Michalskiego pokonał pierwszy odcinek na tym etapie. W dniu 4 października 2018 roku w nocy sztafeta biegu dotarła do Kostrzyna nad Odrą.

Trasa sztafety biegła przez dwa województwa: dolnośląskie i lubuskie. Był to jeden z najdłuższych i najtrudniejszych odcinków. Biegacze – funkcjonariusze NoOSG, a także KGSG, NwOSG, OSS SG w Lubaniu oraz zaproszeni uczniowie, samorządowcy, przedstawiciele służb współdziałających pokonywali trasę w górach, wzdłuż rzek, lasami, polami i drogami biegnącymi wzdłuż granicy z Czechami i Niemcami. Zawodnicy sztafety pokonali trasę od Złotego Stoku przez Białą Górę, Łądek Zdrój, Międzyzlesie, Duszniki Zdrój, Kudowę Zdrój, Lubawkę, Kowary, Świeradów Zdrój, Bogatynię, Olszynę, Gubinek, Łomy, Świecko aż do Kostrzyna nad Odrą.

Podczas biegu niesiona była pałeczka biegowa z rozkazem o biegu oraz urządzenie GPS, które wskazywało w czasie rzeczywistym miejsce biegacza, a także mierzyło trasę biegu. Każdy aktywny uczestnik otrzymał medal pamiątkowy. W Kudowie, w punkcie honorowym medale uczestnikom biegu wręczył Wojewoda Dolnośląski Pan Paweł Hreniak, a na Wyspie Teatralnej w Gubinie przedstawiciel Wojewody Lubuskiego Pan Ireneusz Madej. Ostatnie metry VI etapu miały miejsce w Kostrzynie nad Odrą, gdzie o godz. 2:42 nastąpiło uroczyste przekazanie pałeczki sztafetowej, z którą biegła płk. SG Edyta Lewandowska-Ślipko – Główny Księgowy Nadodrzańskiego Oddziału SG funkcjonariuszom Morskiego Oddziału SG z Placówki w Szczecinie.

Fot. 15, 16. Bieg sztafetowy „Wokół Niepodległej”

Realizacja tego przedsięwzięcia wymagała dużego zaangażowania w przygotowanie trasy, przygotowanie i rozstawienie uczestników biegu, zabezpieczenie logistyczne i medyczne (tu wsparcia udzielił zespół medyczny z Karpackiego OSG z ambulansem), uzyskanie zgód na korzystanie z dróg publicznych, wreszcie całodobowe zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom biegu.

Istotnym i doniosłym akcentem obchodów 100. rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości było nadanie Placówce SG w Poznaniu – Ławicy imienia Powstańców Wielkopolskich. 21 grudnia 2018 roku w Międzynarodowym Porcie Lotniczym w Poznaniu – Ławicy odbyły się uroczystości związane z tym wydarzeniem. Uczczono w ten sposób również 100. rocznicę Powstania Wielkopolskiego, którego uczestnicy walczyli i zdobyli także lotnisko na poznańskiej Ławicy. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele władz i służb województwa wielkopolskiego.

Fot. 17. Tablica pamiątkowa – nadanie Placówce SG w Poznaniu – Ławicy imienia Powstańców Wielkopolskich

Rok 2019 upłynął pod znakiem zwiększania zaangażowania i poszukiwania nowych form promowania i zachęcania do służby młodych ludzi. Funkcjonariusze placówek i komendy oddziału brali udział w wielu spotkaniach w szkołach średnich i wyższych, w targach pracy, a także w innych działaniach mających na celu informowanie o trwającym stale naborze do służby, a także przybliżających specyfikę zadań, strukturę, przebieg szkolenia i samą służbę w Straży Granicznej. Zadanie to realizowane jest po dzień dzisiejszy jako priorytet mający na celu zachowanie odpowiedniej równowagi pomiędzy realizacją zadań a właściwymi zasobami kadrowymi.

Nadodrzański Oddział SG w 2019 roku obchodził swoje 10-lecie powstania. Z tej okazji i na pamiątkę tak doniosłej rocznicy 29 maja 2019 roku podczas zbiórki na terenie komendy NoOSG posadzony został Dąb Dziesięciolecia (*dąb szypułkowy Quercus robur*). Uroczystego zasadzenia drzewa dokonał Komendant Nadodrzańskiego Oddziału SG gen. bryg. SG Wojciech Skowronek wraz z Zastępcą płk. SG Tomaszem Michalskim oraz funkcjonariuszami i pracownikami oddziału.

Fot. 18, 19. Uroczyste zasadzenie Dębu Dziesięciolecia

Ważnym wydarzeniem tego roku było zorganizowanie w Poznaniu Szczytu Bałkanów Zachodnich. W dniach 03–05.07.2019 roku na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich spotkali się przedstawiciele 16 państw: Albanii, Austrii, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Czarnogóry, Grecji, Francji, Kosowa, Macedonii Północnej, Niemiec, Serbii, Słowenii, Włoch, Wielkiej Brytanii oraz Polski. Rozważano podczas obrad najważniejsze sprawy dla regionu Bałkanów Zachodnich. W rozmowach wzięli udział także szefowie państw i rządów partnerów Procesu Berlińskiego.

*Fot. 20. Powitanie
uczestnika Szczytu
Bałkanów Zachodnich*

Wydarzenie o tak wysokiej randze wymagało przede wszystkim zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom Szczytu. To zadanie realizowali funkcjonariusze Placówki Straży Granicznej w Poznaniu – Ławicy wspierani przez wyznaczonych funkcjonariuszy z innych Placówek SG Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej oraz z Wydziałów Zabezpieczenia Działania Nadodrzańskiego, Morskiego, Nadwiślańskiego i Karpackiego Oddziału Straży Granicznej oraz Komendy Głównej Straży Granicznej. Dzięki zaangażowaniu oraz profesjonalizmowi osób biorących udział w zabezpieczeniu tego wydarzenia impreza przebiegła zgodnie z planem, bez żadnych zakłóceń. W okresie od 2 do 5 lipca dokonano sprawdzeń minersko-pirotechnicznych 226 samochodów, którymi poruszali się członkowie delegacji, odprawiono 62 samoloty oraz odprawiono 316 członków delegacji a ochroną objętych było łącznie 360 osób biorących udział w Szczycie.

Ciągła i rozwijająca się współpraca Straży Granicznej i Policji Federalnej Niemiec wkroczyła w tym roku na kolejny poziom. W ramach Wspólnych Polsko-Niemieckich Placówek (czyli wspólnych polsko-niemieckich partoli realizowanych po polskiej lub niemieckiej stronie, odprawianych wspólnie w trzech placówkach: Zgorzelec – siedziba w Ludwigsdorf; Świecko – siedziba Świecko; Szczecin – siedziba Kołbaskowo – Pomellen) powstała możliwość zwalczania przestępczości transgranicznej przy zoptymalizowaniu wykorzystania sił i środków, dostosowania się do tempa rozwoju integracji europejskiej, a także zwiększenia poczucia bezpieczeństwa ludności na terenach przygranicznych. Organizowanie wspólnych patroli w ramach Wspólnych Polsko-Niemieckich Placówek podniosło efektywność działań obu służb w szczególności poprzez:

- unikanie powtórnych kontroli (po stronie niemieckiej i polskiej);
- wczesne ujawnianie zjawisk przestępczych;
- lepsze wykorzystywanie umiejętności funkcjonariuszy obu stron w zakresie współpracy transgranicznej;
- zachowanie kontroli prewencyjnej i gotowości do podjęcia natychmiastowych działań pomimo zmniejszającej się obsady etatowej placówek SG,
- wspieranie i uzupełnianie działania innych służb w zakresie wykonywania czynności transgranicznych.

Od 1 stycznia 2019 roku mocą aneksu nr 3/74 do Porozumienia nr 29 zawartego pomiędzy Komendantem Głównym Straży Granicznej a Prezydentem Policji Federalnej Republiki Federalnej Niemiec o powołaniu Wspólnych Polsko-Niemieckich Placówek, ww. placówki przeszły w stały tryb funkcjonowania.

Ważnym elementem wspierającym i ugruntowującym funkcjonowanie tej formy współpracy była realizacja projektu wsparcia finansowego Wspólnych Polsko-Niemieckich Placówek z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego UE („*International Security Found*” ISF), która miała na celu wsparcie działań na polsko-niemieckim pograniczu wspólnych placówek służb granicznych obu krajów. Całkowita wartość przedsięwzięcia to 679 tys. euro, przy dofinansowaniu unijnym na poziomie ponad 600 tys. Euro. W ramach projektu zaplanowano i przeprowadzono szereg warsztatów dotyczących prawa obydwu krajów, szkolenia z prowadzenia działań i interwencji przez wspólne patrole, szkolenia językowe, zakup sprzętu, w tym 6 nowych pojazdów. Uroczyste przekazanie samochodów miało miejsce w dniu 24 października 2019 roku na terenie Collegium Polonicum w Ślubicach. Pojazdy trafiły do Wspólnych Placówek w Świecku, Ludwigsdorfie i Pomellen.

Fot. 21. Wspólny patrol na polsko-niemieckim pograniczu

Nowe samochody – 3 Mercedesy Vito Tourer oraz 3 Land Rover Discovery zostały uroczyście przekazane przez Koordynatora Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Pana Arnoud Heeres. Nowoczesne pojazdy wyposażone zostały w środki łączności, sprzęt do weryfikacji autentyczności dokumentów i prowadzenia czynności kontrolnych. Zwiększy to swobodę podejmowania działań po obu stronach polsko-niemieckiej granicy, umożliwi szybszą wymianę informacji, co wpłynie na skuteczniejsze ściganie sprawców przestępstw. Dodatkowo jednolite dwujęzyczne oznakowanie samochodów umożliwi lepszą widoczność wspólnych patroli i przysłuży się zwiększeniu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców przygranicznych terenów.

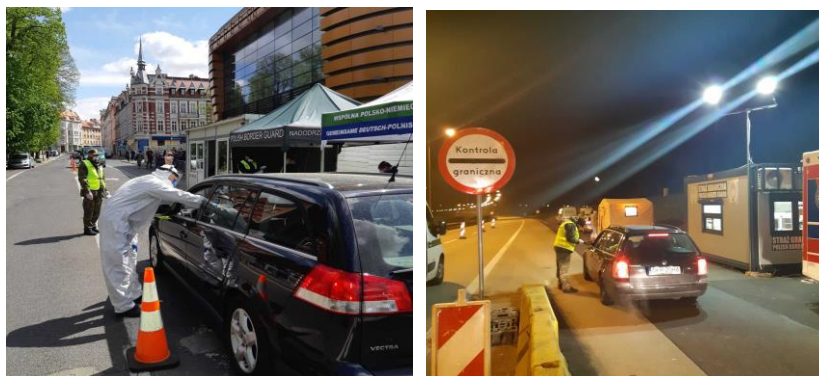
Koniec roku 2019 to także zakończenie dowodzenia Nadodrzańskim Oddziałem SG przez gen. bryg. SG Wojciecha Skowronka. Uroczyste przekazanie obowiązków Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału SG miało miejsce w komendzie NoOSG. Decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji gen. bryg. SG Wojciech Skowronek odszedł z zajmowanego stanowiska. W uroczystości wzięła udział Zastępca Komendanta Głównego SG gen. bryg. SG Wioleta Gorzkowska, kadra kierownicza oddziału, funkcjonariusze, pracownicy, przedstawiciele władz i służb. Gen. bryg. SG Wojciech Skowronek podczas uroczystości pożegnał się ze sztandarem NoOSG i przekazał obowiązki Komendanta Oddziału płk. SG Tomaszowi Michalskiemu.

Rok 2020 przejdzie do historii Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej jako rok tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej w związku z epidemią koronawirusa. Szybko podejmowane decyzje przez rządzących naszym krajem w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się zakażenia wymagały także nadzwyczajnie szybkiej reakcji kierownictwa i funkcjonariuszy oddziału. Zagrożenie dynamicznie rozprzestrzeniającym się na świecie wirusem SARS-CoV-2, wywołującym groźną chorobę COVID-19 spowodowało, że została podjęta przez Polskę decyzja o przywróceniu kontroli granicznej na granicach wewnętrznych. Nadodrzański Oddział SG prowadził kontrole na odcinku granicy zachodniej z Niemcami oraz na odcinku południowym granicy z Czechami. Trzeba pamiętać, że w większości miejsc wyznaczonych do przekraczania granicy Straż Graniczna nie posiada w tej chwili żadnej infrastruktury biurowej i sanitarnej. Potężne zaangażowanie służb, szerokie wsparcie udzielone przez wojewodów, samorządy i służby pozwoliło na przygotowanie posterunków kontrolnych wyposażonych w podstawowe zaplecze do dokonywania kontroli sanitarnej. Funkcjonariuszy SG wspierały służby medyczne oraz Państwowa Straż Pożarna, które odpowiedzialne były za kontrolę sanitarną. W działaniach kontrolnych brali udział ponadto oddelegowani funkcjonariusze SG z Nadwiślańskiego,

Bieszczadzkiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG oraz z Ośrodków szkolenia SG z Kętrzyna i Lubania. Żołnierze Wojska Polskiego z 11 Lubuskiej Dywizji Kawalerii Pancерnej zwanej potocznie „Czarną Dywizją” i Wojsk Ochrony Terytorialnej oraz policjanci, zabezpieczali miejsca dogodne do przekraczania granicy oraz drogi biegnące przez granicę, które nie były wytypowane do jej przekraczania. Liczby wspierających, to w ciągu trzech miesięcy około 300 funkcjonariuszy SG delegowanych do NoOSG oraz ponad 400 żołnierzy na dobę pełniących służbę na zielonej granicy i posterunkach blokadowych. Wielkim wsparciem służyli również funkcjonariusze KAS, ITD oraz SOK.

Była to trudna sytuacja dla mieszkańców rejonów przygranicznych, dla których od czasu wejścia Polski do Układu z Schengen było rzeczą naturalną swobodne przemieszczanie się, bez kontroli przez polsko-niemiecką, czy polsko-czeską granicę w celu wykonywania pracy, nauki czy odwiedzania rodzin, które często są mieszane.

W czasie trzymiesięcznej kontroli, która odbywała się w 10 wyznaczonych miejscach funkcjonariusze Nadodrzańskiego Oddziału SG dokonali weryfikacji dokumentów 1 741 232 podróźnych. Odprawiono ponad 800 tys. środków transportu (busy, samochody osobowe i autokary). Zawrócono 6 800 cudzoziemców, którzy nie spełniali warunków wjazdu. Nałożono kwarantannę wobec 210 tys. osób. W czasie działań ujawniono również ponad 800 osób, które pomimo nałożonej kwarantanny przekraczały granicę państwową.

Fot. 22, 23. Kontrola podróźnych przez funkcjonariuszy NoOSG

Podsumowując – Nadodrzański Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Krośnie Odrzańskim, pomimo wielu przemian strukturalnych i osobowych przez całe trzydzieści lat funkcjonowania w strukturach Straży Granicznej był i jest ważnym elementem w systemie bezpieczeństwa państwa. Działania podejmowane na terenie trzech województw, przez

które będą najważniejsze szlaki komunikacyjne ze Wschodu na Zachód, w specyficznym terenie przygranicznym oraz dużych aglomeracjach miejskich są realizowane właściwie i skutecznie przez profesjonalnych i wyszkolonych funkcjonariuszy. Nie do końca właściwa struktura organizacyjna (brak pionu granicznego w placówkach), a także braki kadrowe to wyzwania, jakim musi sprostać kadra kierownicza, by zapewnić kontynuację chlubnych tradycji i utrzymanie wysokiego poziomu realizacji zadań. Przyszłość Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej to koncentracja na zwalczaniu nielegalnej migracji w znanych i nowych formach, jakie mogą pojawić się w każdej chwili oraz zwiększenie obsady etatowej w celu właściwego zapewnienia możliwości przywrócenia tymczasowej kontroli granicznej na znacznym obszarze granicy państwowej z Czechami i Niemcami oraz wzmocnienia placówek lotniczych i na terytorium kraju.

Komendanci LOSG:

- płk SG Marek Kamiński (20.03.1991 – 15.11.1996)
- płk SG Szymon Wieczorek (21.11.1996 – 02.04.2001)
- płk SG Józef Ostapkowicz (03.04.2001 – 11.04.2002)
- gen. bryg. SG Jacek Bogdan (12.04.2002 – 16.03.2006)
- płk SG Jarosław Frączyk (19.04.2006 – 31.05.2009)

Komendanci NoOSG:

- płk SG Jarosław Frączyk (01.06.2009 – 11.04.2011)
- płk SG Michał Kogut (12.04.2011 – 22.02.2013)
- gen. bryg. SG Andrzej Kamiński (23.02.2013 – 01.09.2016)
- płk SG Jacek Szcząchor (01.09.2016 – 22.08.2017)
- gen. bryg. SG Wojciech Skowronek (23.08.2017 – 17.12.2019)
- płk SG Tomasz Michalski (17.12.2019 – obecnie)

kmdr ppor. SG Andrzej Juźwiak

MOSG w Gdańsku

MORSKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ. LUDZIE I WYDARZENIA

Morski Oddział Straży Granicznej (MOSG), którego funkcjonariusze codziennie wykonują nałożone ustawą zadania związane z ochroną granicy państwowej, kontrolą ruchu granicznego oraz przeciwdziałaniem i zwalczaniem nielegalnej migracji, łączy w sobie płynnie kilka komponentów umożliwiających sprawną realizację tych obowiązków. Należą do nich przede wszystkim ochrona granicy morskiej oraz nadzór nad bezpieczeństwem i eksploatacją polskich obszarów morskich. W tym miejscu trzeba jednak podkreślić, że funkcjonariusze MOSG ochraniają również granicę lądową, czyli liczący ponad osiemset metrów odcinek granicy państwowej Polski z Federacją Rosyjską, który przebiega przez Mierzęję Wiślaną i jest jednocześnie zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Drugi ustawowy obszar działalności MOSG to kontrola ruchu granicznego prowadzona na morskich i lotniczych przejściach granicznych znajdujących się w zasięgu działania Oddziału. Trzecim wreszcie aspektem, szczególnie w ostatnich latach istotnym, jest zapobieganie i przeciwdziałanie nielegalnej migracji. Co oczywiste, bez wzajemnego przenikania się tych obszarów nie będzie możliwe funkcjonowanie struktur żadnego oddziału Straży Granicznej. Kiedy jednak z perspektywy trzydziestu lat przyjrzymy się początkom, a potem dalszemu funkcjonowaniu MOSG okazuje się, że stworzenie tego jednolitego dziś organizmu wcale nie było proste.

Zanim 16 maja 1991 roku powstała Straż Graniczna, morską granicę Polski chroniły trzy brygady Wojsk Ochrony Pogranicza rozlokowane wzdłuż wybrzeża Bałtyku¹. Była to Pomorska Brygada WOP z siedzibą w Szczecinie, Bałtycka Brygada WOP z siedzibą w Koszalinie i Kaszubska Brygada WOP w Gdańsku. Działania związane z ochroną morskiej granicy państwa prowadziła również Morska Brygada Okrętów Pograni-

---

¹ Informacje o powstaniu, rozwoju i funkcjonowaniu MOSG można znaleźć m.in., [w:] *Straż Graniczna w dwudziestoleciu 1991–2011. Materiały pogramyaryjne*, Koszalin 19–20.05.2011, t. 2; „Przegląd Morski” nr 10, październik 2003; „Przegląd Morski” nr 5, maj 2006; „Przegląd Morski” nr 5, maj 2011; *Komunikaty Instytutu Bałtyckiego*, Zeszyt 49, Gdańsk 2012, a także na stronach internetowych oddziału (morski.strazgraniczna.pl) oraz Muzeum Polskich Formacji Granicznych im. mjr. Władysława Raginisa (muzeumsg.strazgraniczna.pl).

cza (MBOP), czyli sformowany na początku 1966 roku związek taktyczny okrętów, który od końca 1971 roku funkcjonował w strukturach Marynarki Wojennej². Tym samym do 1991 roku to właśnie Marynarka Wojenna była formacją odpowiedzialną za ochronę morskiej granicy państwa, w tym kontrolę polskiej strefy odpowiedzialności ekonomicznej. Z kolei porty i plaże Wybrzeża znajdowały się w strefie odpowiedzialności trzech nadmorskich brygad WOP³.

Z dniem powstania Straży Granicznej nadmorskie brygady WOP przekształcono w oddziały nowej formacji, odpowiednio: Pomorski, Bałtycki i Kaszubski. Pierwszymi ich komendantami byli: płk SG Stanisław Głąb (Pomorski Oddział SG w Szczecinie), mjr dypl. SG Tadeusz Frydrych (Bałtycki Oddział SG w Koszalinie) i ppłk SG Tadeusz Kaczyński (Kaszubski Oddział SG). Dopiero jednak po przeszło dwóch miesiącach, bo 1 sierpnia 1991 roku w strukturach formacji pojawił się Morski Oddział Straży Granicznej. Było to efektem porozumienia podpisanego przez ówczesnych ministrów obrony narodowej i spraw wewnętrznych. W swoim układzie i funkcjonowaniu nowy oddział jednak w niewielkiej tylko części przypominał ten obecny, ponieważ powstał on na bazie rozformowanej Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza, przejmując część jej okrętów i niektórych żołnierzy, którzy niemalże z dnia na dzień stali się funkcjonariuszami innej formacji. Profesor dr hab. inż. Marek Lisiecki, pułkownik, współtwórca i pierwszy Komendant Główny Straży Granicznej, mówił nawet wprost o przekształceniu Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza w Morski Oddział Straży Granicznej⁴.

Nieopodal pomnika Obrońców Wybrzeża na terenie Kaszubskiego Dywizjonu Straży Granicznej w Gdańsku Westerplatte 1 sierpnia 1991 roku odbyła się uroczystość z udziałem m.in. szefa Sztabu Marynarki Wojennej kontradmirała Ryszarda Łukasika i Komendanta Głównego SG płk. SG Marka Lisieckiego. Z zachowanych zdjęć wynika, że był to piękny słoneczny dzień, co potwierdzają również świadectwa osób uczestniczących w tym wydarzeniu. Obecni usłyszeli dwa meldunki. W pierwszym kmdr Ludwik Siwek zameldował o zakończeniu działalności dowodzonej przez niego do tego dnia Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza, z kolei kmdr Stanisław Lisak meldował rozpoczęcie funkcjonowania Morskiego Oddziału Straży Granicznej.

---

² R. Rochowicz, *Bandera z zielonym otokiem w MW*, „Morze, Statki i Okręty” nr 3-4/2020, Warszawa, wyd. Magnum X.

³ *Ibidem*, s. 52.

⁴ M. Lisiecki, *Okoliczności utworzenia Straży Granicznej. Miejsce i rola Straży Granicznej w systemie bezpieczeństwa narodowego po zmianach ustrojowych w Polsce*, Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL, t. VIII-IX, zeszyt 1, 2012-2013.

Fot. 1. Uroczystość rozpoczęcia funkcjonowania MOSG; na pierwszym planie od lewej: kmdr S. Lisak, kmdr. L. Siwek – 1 sierpnia 1991 r.; ze zbiorów kontradmirała SG w st. sp. S. Lisaka

W sierpniu 1991 roku mamy zatem w Gdańsku dwa istniejące w sąsiednich budynkach na terenie dzisiejszej Komendy MOSG w Gdańsku Nowym Porcie oddziały Straży Granicznej: Kaszubski – o charakterze lądowym – i Morski, w którego strukturach funkcjonowały jedynie komenda oraz trzy dywizjony: Kaszubski w Gdańsku, Bałtycki w Kołobrzegu i Pomorski w Świnoujściu. Nie podlegały mu graniczne jednostki organizacyjne (strażnice i graniczne placówki kontrolne), realizujące w terenie zadania Straży Granicznej. Do nowego oddziału trafiła część okrętów przejętych z MBOP oraz jednostki pływające nadmorskich brygad WOP i niektóre z urzędów morskich.

Te początki do łatwych nie należały. Jak podkreślał pierwszy komendant MOSG, mający za zadanie stworzyć nowy jakościowo organizm, podstawowa trudność dotyczyła kadry⁵. Jego podwładni przestali być żołnierzami i – jak to zwykle bywa przy zmianie podległości – część ludzi odeszła na emeryturę, część nie chciała wykonywać swoich obowiązków w nowej strukturze. Co ciekawe, jak wskazuje przywołany już wcześniej Marek Lisiecki, żołnierze WOP nie stawali się automatycznie funkcjonariuszami Straży Granicznej. Każdy kandydat chcący służyć w nowej formacji musiał przejść wewnętrzną weryfikację przez powołane do tego zespoły⁶.

⁵ Rozmowa z kontradmirałem SG w st. sp. S. Lisakiem przeprowadzona 25.05.2016 r. w Komendzie MOSG podczas konferencji historycznej z okazji 25-lecia Straży Granicznej.

⁶ M. Lisiecki, op. cit., s. 218.

15 września 1991 roku z funkcji komendanta Kaszubskiego Oddziału SG odwołany został ppłk SG Tadeusz Kaczyński⁷. Jego obowiązki przejął wówczas kmr SG Stanisław Lisak (od maja 1997 r. kontradmirał SG), pełniąc je przez kilka miesięcy do wiosny 1992 roku. Przez cały ten czas do południa jako komendant MOSG urzędował „w białym sztabie”, po południu zaś przenosił się do oddalonego kilkadziesiąt metrów gabinetu komendanta Kaszubskiego Oddziału SG „w sztabie czerwonym”. Tam, jak zauważa, „czas pracy był nieograniczony”. Pełniąc obowiązki komendanta Kaszubskiego, *de facto* „lądowego” Oddziału SG, należało zmierzyć się z wyzwaniem diametralnie różnymi od tych znanych z „marynarskiej” przeszłości, takimi jak: praca operacyjno-śledcza, infrastruktura i funkcjonowanie przejść granicznych czy kontrola ruchu granicznego. Jak mówił kontradmirał SG Lisak, tak właśnie rodziła się rzeczywistość i powstanie prawdziwego Morskiego Oddziału SG. Wyraźnie przy tym zaznaczył, że od samego początku czuł wielką odpowiedzialność, która tym bardziej towarzyszyła mu w okresie pełnienia obowiązków komendantów dwóch oddziałów.

Istotna zmiana nastąpiła w marcu 1992 roku Morski Oddział SG „wchłonął” rozformowany właśnie Bałtycki (Koszalin) i Kaszubski (Gdańsk) Oddział Straży Granicznej, powiększając się również o część Pomorskiego (Szczecin) Oddziału SG. Na Wybrzeżu powstał wówczas jeden oddział łączący w sobie komponenty morski i lądowy. To również moment wypracowania struktur nowego modelu szkolnictwa w Straży Granicznej. W budynkach Bałtyckiego Oddziału SG w Koszalinie rozpoczęła również funkcjonowanie Centralny Ośrodek Szkolenia SG.

Za jedno z najważniejszych zadań kontradmirał SG Lisak uznał wypracowanie jedności wśród kierowanych przez niego podwładnych. Elementem tego procesu miało być wprowadzenie jednolitego wzoru granatowego umundurowania. To noszone dotychczas, zdaniem ówczesnego szefa MOSG, nie pozwalało funkcjonariuszom na budowanie jedności. Pomimo wielu sprzeciwów i przeszkód ostatecznie udało się osiągnąć kompromis. Odtąd funkcjonariusze MOSG obsługujący przejścia graniczne i chroniący granicę lądową noszą zielone, pozostali zaś granatowe mundury. I ta zasada obowiązuje do dziś.

21 października 1998 roku stanowisko komendanta MOSG objął kmr SG Konrad Wiśniowski (od maja 2002 r. kontradmirał SG). Najważniejszym zadaniem dla kolejnego szefa MOSG było dostosowanie kierowanego przez niego oddziału do nowej sytuacji, w jakiej za chwilę miał się znaleźć kraj po wejściu do Unii Europejskiej. Konieczne były

---

⁷ I. Bieniecki, *Komendanci Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku (1991–2012)*, Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych AMW, Kwartalnik II/2012.

zmiany przepisów i struktur, a przede wszystkim wypracowanie koncepcji umożliwiającej właściwe funkcjonowanie oddziału przystępującego wkrótce do ochrony już zewnętrznych granic unijnych. Jak wspominał po latach, było to trochę jak zderzenie z rzeczywistością i konkretnymi wysokimi wymaganiami różnorodnych komisji wnikliwie sprawdzających poziom przygotowania oddziału do pełnienia nowej roli⁸. Należało głęboko zastanowić się nad formułą wprowadzania zmian i bardzo szybko przystąpić do pracy. Punktem odniesienia były m.in. pomysły oraz realizacja zadań w ochronie granic przez inne państwa członkowskie, bowiem rozpoczęły się wyjazdy funkcjonariuszy do Niemiec, Francji, Finlandii czy Szwecji. Dodajmy, że w tych latach pierwszej dekady transformacji kraju również budżet oddziału był różny, należało więc w umiejętny sposób operować środkami finansowymi.

Przygotowanie oddziału do ochrony granic po przyjęciu członkostwa w UE pociągało za sobą konieczność gruntownej reorganizacji jego struktur. To było kolejne wyzwanie, z którym musiał zmierzyć się kmdr SG Wiśniowski. Jak przyznał, przystąpił do niego nie bez obaw dlatego, że reorganizacja bez zapewnionego potencjału ludzkiego, technicznego i finansowego mogła skończyć się fiaskiem. Pod kierownictwem szefa MOSG grupa oficerów rozpoczęła intensywne prace nad opracowaniem zupełnie nowej wizji funkcjonowania oddziału na następną dekadę, z uwzględnieniem miejsca w rzeczywistości unijnej. Pojawiły się różnorodne pomysły, zażarte dyskusje, niejednokrotnie też spory. W efekcie tych prac powstał nowatorski dokument pod nazwą „Koncepcja ochrony morskiego odcinka granicy państwowej i sprawowania nadzoru nad polskimi obszarami morskimi”. Zawierał on propozycję struktury oraz wyposażenia technicznego MOSG niezbędnego do skutecznej ochrony granicy zewnętrznej UE na morskim odcinku granicy Polski. Po akceptacji położonych, opracowanie zostało zatwierdzone na szczeblu rządowym 4 czerwca 2000 roku. Przedstawianym przez komendanta Wiśniowskiego propozycjom zawartym w „Koncepcji ...” osobiście przysłuchiwał się ówczesny Premier Rządu RP Jerzy Buzek.

W wyniku zmian organizacyjnych przeprowadzonych w końcu 1999 roku MOSG od 1 stycznia 2000 roku funkcjonował w nowej strukturze. Zniesiono cztery Graniczne Placówki Kontrolne: w Dziwnowie, Darłowie, Łebie i w Helu oraz Bałtycki Dywizjon SG w Kołobrzegu. 31 grudnia 1999 roku GPK w Elblągu przekazano do Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej. Na początku 2000 roku utworzono trzy nowe strażnice: w Rewalu, Darłowie i w Gdańsku. 15 paź-

---

⁸ Rozmowa z kontradmirałem SG rez. Konradem Wiśniowskim przeprowadzona w dn. 11.03.2021 r. (notatki w zbiorach autora).

dzielnika 2002 roku Strażnica i GPK we Władysławowie zostały połączone w jeden organ Straży Granicznej pod nazwą Graniczna Placówka Kontrolna we Władysławowie. 2 stycznia 2003 roku nastąpiło połączenie podległych MOSG wybranych strażnic z Granicznymi Placówkami Kontrolnymi w jeden organ SG. Powstały one w Kołobrzegu, Uście, Gdańsku, Darłowie i Łebie.

1 stycznia 2004 roku zmienił się terytorialny zasięg działania MOSG. W skład oddziału zostały włączone dwie GPK: w Elblągu oraz w Świnoujściu. Wszystkie zmiany, zwłaszcza te dotyczące znoszenia bądź łączenia poszczególnych jednostek organizacyjnych MOSG, poprzedzały obawy związane z przyjęciem ich przez funkcjonariuszy. Znikały pewne etaty, nierzadko pojawiała się konieczność zmiany miejsca pełnienia służby i potrzeba przemodelowania – przynajmniej w pewnym stopniu – standardów również osobistego życia. Celem komendanta MOSG stało się przekonanie podległych mu funkcjonariuszy do zatwierdzonych już zmian. Później podkreślał, że starał się spotkać z każdym, by porozmawiać, zachęcić i rozwiązać wątpliwości, których wśród ludzi było bardzo dużo. Niewiedza tworzyła niepewność, ta zaś niejednokrotnie była jednym z pierwszych czynników, aby podjąć decyzję o odejściu ze służby. To z kolei mogło spowodować niepowodzenie przyjętych koncepcji i zaplanowanych zmian. Dochodziło nawet do sytuacji, że w emocjach funkcjonariusze początkowo nie zgadzali się nawet na propozycję zmiany etatu na lepszy. O jednym takim zdarzeniu tak opowiadał kontradmirał SG Konrad Wiśniowski.

„Obawa przed zmianami po stronie kolegów, którzy pracowali wtedy w MOSG, była duża. Pamiętam jak dziś rozmowę z jednym funkcjonariuszem. On na propozycję przedstawioną przez nas powiedział: nie. A propozycja, jeżeli chodzi o niego, była wybitnie korzystna, wiązała się z awansem i w stopniu, i w zaszerogowaniu. Jego komendant aż zbladł z wrażenia, kiedy to usłyszał. Rozstrzygnięcie przyniosła dopiero rozmowa na korytarzu, gdy ten człowiek wrócił, mówiąc, że ta obawa i zdemotywowanie spowodowały, że nie myślał logicznie. Dzięki zaangażowaniu naprawdę całego stanu osobowego oddziału udało się przejść na ten nowy model zarządzania granicą. Bo to nie była zasługa jednego człowieka, nawet nie dwóch czy trzech”⁹.

Jeszcze w trakcie kierowania oddziałem kontradmirał SG Wiśniowski wyraźnie podkreślał niesłychanie istotną rolę podległych mu funkcjonariuszy oraz ich kompetencje.

„Miałem przyjemność kierowania oddziałem ze wspaniałymi ludźmi – mówił w 2007 roku. – Nasza koncepcja, opracowana pod koniec lat

---

⁹ Ibidem.

dziewięćdziesiątych, dała nam tę swobodę, że bardziej postawiono na fachowość, realizację zadań, natomiast udało się nam omijać styczność z polityką. To były bardzo ważne zadania: modernizacja całego odcinka morskiego granicy państwowej, wejście do Unii Europejskiej, przygotowanie do realizacji stosowania prawnego dorobku Schengen, modernizacja floty (...). Postawiono na kompetencje, żeby w ciszy można było wszystko zrealizować”¹⁰.

W podobnym tonie wypowiadał się podczas pożegnania z oddziałem.

„Trzydzieści lat temu, jako młody chłopiec z dalekiego Podbeskidzia, zafascynowany literaturą Conrada, Borchardta, Kosiarza postanowiłem zrealizować swoje marzenia tu, nad polskim Bałtykiem. Nauczył mnie on szacunku dla pracy, ale przede wszystkim przestrzegania jednej z podstawowych zasad, że prawym jest tylko ten, kto tak samo myśli, mówi i czyni. W czasie swojej przygody spotkałem wspaniałych ludzi, do których Państwa zaliczam. Służenie Polsce z Wami to prawdziwy zaszczyt i przyjemność, to dzięki waszemu zaangażowaniu i profesjonalizmowi mogłem osiągnąć to, co osiągnąłem”¹¹.

Tymczasem funkcjonariusze MOSG dysponowali już coraz lepszymi narzędziami i sprzętem do wykorzystywania w codziennej pracy. W 2000 roku do służby weszły dwie nowe jednostki pływające typu SAR 1500: to SG-211 „Strażnik 1” i SG-212 „Strażnik 2”. W Gdańsku rozpoczął działalność Wydział Lotniczy, do którego w grudniu trafił samolot PZL M-20 „Mewa”. Ale sprzęt do ochrony granic świetnie sprawdza się także w realizacji innych zadań. Mobilne zespoły funkcjonariuszy ze specjalistycznym wyposażeniem kilkakrotnie prowadziły ewakuację powodzian i pomagały w usuwaniu skutków powodzi. Tak było w 1997 roku na Dolnym Śląsku, cztery lata później w Gdańsku i Pruszczu Gdańskim oraz w 2010 roku na Mazowszu i Lubelszczyźnie.

W maju 2002 roku w Gdańsku odbyły się centralne obchody święta Straży Granicznej, miesiąc później Oddział objął przewodnictwo w Konferencji Współpracy Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego (BSRBCC). To właśnie w Komendzie MOSG powstało Międzynarodowe Centrum Koordynacyjne dla służb granicznych współdziałających w basenie Morza Bałtyckiego. W lutym 2004 roku została podpisana umowa na budowę pilotażowego odcinka Zautomatyzowanego Systemu Radarowego Nadzoru (ZSRN), który docelowo miał objąć całą strefę podległą MOSG. Było to efektem przyjętej wcześniej przez Radę

¹⁰ *Odchodzę. Z kontradmirałem Konradem Wiśniowskim rozmawia Tadeusz Gruchalla, Biuletyn „Na morskiej granicy” 2/2007, Gdańsk 2007.*

¹¹ *Uroczyste zdanie i objęcie komendy nad MOSG, Biuletyn „Na morskiej granicy”, op. cit.*

Ministrów inicjatywy Straży Granicznej o konieczności wybudowania wspólnego dla służb systemu obserwacji polskich obszarów morskich zwięźzionej porozumieniem pomiędzy ministrami spraw wewnętrznych i administracji, infrastruktury oraz obrony narodowej.

5 listopada 2004 roku Morski Oddział Straży Granicznej otrzymał imię pułkownika Karola Bacza. To Żołnierz Legionów Polskich, oficer odrodzonego Wojska Polskiego, Korpusu Ochrony Pogranicza, Straży Granicznej i Wojsk Ochrony Pogranicza, kierownik Inspektoratu Straży Granicznej w Gdyni (1936–1937), komendant Pomorskiego Okręgu Straży Granicznej w Bydgoszczy (1937). Dwa lata później, 27 listopada 2006 roku, do oddziału trafił nowy sztandar ufundowany przez społeczeństwo Wybrzeża.

Nowy rozdział w ochronie odcinka granicy z Federacją Rosyjską na Zalewie Wiślanym otworzył się z chwilą wprowadzenia do służby w 2006 roku dwóch poduszkowców, których zakup sfinansowano z funduszu Schengen. Nowoczesne jednostki doskonale poradziły sobie na tym specyficznym akwenie, wzmacniając potencjał MOSG tak w ochronie samej granicy, jak i prowadzeniu działań ratowniczych z obszaru ratownictwa morskiego SAR, w którym to systemie Straż Graniczna jest usytuowana.

*Fot. 2. Poduszkowiec SG-412 podczas patrolu na Zalewie Wiślanym;
w tle widoczne Wzgórze Katedralne we Fromborku;
fot. A. Juźwiak – ze zbiorów Archiwum MOSG*

Z funduszu Schengen pochodził także zakup śmigłowca W-3AM „Anakonda”, który w 2007 roku pojawił się na niebie Pomorza, dołączając w ten sposób do patrolowania polskich obszarów morskich prowadzonych już przez „Mewę” i samolot PZL M28 „Skytruck”. W szwedz-

kiej stoczni trwała budowa czterech, przeznaczonych do działań interwencyjno-pościgowych, nowych jednostek pływających projektu IC 16M, które zasilły flotę MOSG w 2007 roku.

Pierwsza dekada lat dwutysięcznych to dla MOSG głębokie zmiany, przeobrażenia, nowoczesny sprzęt, zasilenie kadr nowymi funkcjonariuszami. Ale pojawiały się też chwile pełne napięcia. Zdarzeniem wtedy bez precedensu było niewątpliwie użycie broni pokładowej przez polską Straż Graniczną na Zatoce Pomorskiej. Dwie jednostki z Pomorskiego Dywizjonu SG 17 października 2006 roku interweniowały wobec statku wycieczkowego bandery niemieckiej „Adler Dania”, który nie stosował się do poleceń Kapitanatu Portu w Świnoujściu i uciekał w kierunku niemieckich wód terytorialnych.

„Mamy Unię Europejską, mamy wspólne granice, a jednak konflikty na morzu się zdarzają. Nasze jednostki otwierają ogień, zgodnie zresztą z zasadami, zgodnie z ustawą o Straży Granicznej i ustawą o polskich obszarach morskich, do tych, którzy nie chcieli poddać się kontroli i podporządkować rozkazom dowódcy. Potem, na spotkaniu z pełnomocnikiem niemieckim, wyjaśnialiśmy to zdarzenie i w głowie mu się nie mieściło, że w dwudziestym pierwszym wieku dwaj najbliżsi sąsiedzi, w dobrych relacjach, a jednak takie sytuacje też się między nimi zdarzają i trzeba je wyjaśniać. Bo jak sami dobrze wiemy, ta granica żyje, bez względu na to czy zewnętrzna, czy wewnętrzna, ona ma swoje prawa, które pisze prawo, i prawa, które pisze życie. One nie zawsze są ze sobą tożsame”¹².

Fot. 3. Interwencyjno-pościgowa jednostka pływająca SG-215 „Strażnik 5”, jedna z czterech przyjętych do służby w 2007 r.; fot. A. Juźwiak – ze zbiorów Archiwum MOSG

¹² Rozmowa z kontradmirałem SG rez. Konradem Wiśniowskim..., op. cit..

Dodajmy, że w efekcie tego zdarzenia dwa lata później kapitan statku został skazany przez niemiecki sąd na grzywnę.

1 lipca 2007 roku, niemalże w przededniu wejścia Polski do strefy Schengen, stanowisko komendanta MOSG objął kmdr SG Piotr Stocki (od sierpnia 2010 r. kontradmirał SG). Kilka miesięcy później, w nocy z 20 na 21 grudnia, nastąpił ten historyczny moment. O północy na polsko-niemieckim drogowym przejściu granicznym Świnoujście – Ahlbeck podniesiony został szlaban. W ten sposób uroczyście zniesiono tam kontrole graniczne w ramach wstąpienia Polski do Schengen.

Ceniąc sobie dorobek swoich poprzedników i kontynuując wizję funkcjonowania oddziału opartą na opracowanej wcześniej „Koncepcji...”, kmdr SG Stocki definiował wprost jego cztery zasadnicze komponenty. Pierwszy to lądowy, obejmujący placówki działające w głębi lądu w swoich terytorialnych zasięgach oraz obsługujące ZSRN. Kolejnym jest komponent morski, czyli zgrupowane w dwóch dywizjonach jednostki pływające wykonujące zadania na morzu. Trzecim jest komponent powietrzny ze stacjonującymi w Gdańsku Rębiechowie statkami powietrznymi podległymi wydziałowi lotnictwa. I ostatni – specjalny, tworzony przez Wydział Zabezpieczenia Działań MOSG. Kontradmirał SG rez. Piotr Stocki tak po latach uzasadniał swoją wizję funkcjonowania MOSG pod jego kierunkiem:

„Należy podkreślić, że zgodnie z *Konwencją o prawie morza z 1982 roku* każde państwo nadmorskie ma prawo do określenia sobie podległych obszarów morskich, ich eksploatacji oraz zapewnienia porządku prawnego i jego egzekucji na tych obszarach. W Polsce takie zadania wykonuje MOSG i aby skutecznie je realizować, za kolejny priorytet uznałem operacyjną integrację wspomnianych czterech komponentów. Polegała ona przede wszystkim na ich wzajemnym rozumieniu zadań i sposobu ich realizacji. Przykładowo, jednostka pływająca działająca w morzu uzyskiwała wsparcie ZSRN w zakresie wykrywania obiektów i naprowadzania na nie, rozpoznanie lotnicze prowadzone było na rzecz jednostek pływających, szczególnie w Wyłącznej Strefie Ekonomicznej, oraz na rzecz placówek podczas ich działań na lądzie. W sytuacjach o większej skali ryzyka, zarówno na lądzie, jak i w morzu, wsparcie zapewniał Wydział Zabezpieczenia Działań, którego szkolenie zostało mocno zintensyfikowane z udziałem jednostek specjalnych krajowych i zagranicznych. Nadrzędnym celem tej integracji było osiągnięcie zdolności do prowadzenia działań granicznych z użyciem wszystkich czterech komponentów”¹³.

---

¹³ Relacja kontradmirała SG rez. Piotra Stockiego z marca 2021 r. (w zbiorach autora).

Fot. 4. Pokaz działań WZD MOSG z udziałem śmigłowca SG podczas Dni NATO w Gdyni – 9 lipca 2016 r.; fot. M. Dorochowicz – ze zbiorów Archiwum MOSG

Jak wspomina dziś ówczesny szef MOSG, w tym też czasie procedowana była w Sejmie pierwsza ustawa o modernizacji Policji i Straży Granicznej zapewniająca środki finansowe z budżetu na wymianę sprzętu czy budowę i modernizację infrastruktury na lata 2007–2010. Dodatkowo pojawiły się środki finansowe z funduszu PHARE i Schengen na modernizację i wymianę jednostek pływających, budowę ZSRN i statków powietrznych. Priorytetem więc stała się dla kontradmirała SG Stockiego sprawna realizacja procedur przetargowych i zakup jednostek pływających oraz wdrożenie ich do służby. To się udało. Flotę MOSG zasilili w tym czasie jednostki hybrydowe typu „Parker”, łodzie typu Sportis 5200 i Sportis 8900, flaga Straży Granicznej zaczęła powiewać na masztach dwóch nowoczesnych jednostek typu Patrol 240 Baltic: „Patrol 1” i „Patrol 2”.

Kolejne zadanie, jakie postawił przed oddziałem ówczesny komendant morskiej Straży Granicznej, było zaangażowanie międzynarodowe rozumiane jako naturalny i niezbędny element wynikający z członkostwa Polski w UE. Europejskim wymiarem tych działań była obecność funkcjonariuszy MOSG w operacjach prowadzonych przez unijną agencję Frontex, poprzedniczkę dzisiejszej Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej. Z kolei o wymiarze globalnym świadczyła obecność MOSG w Forum Straży Przybrzeżnych Północnego Atlantyku. Jednak najaktywniej funkcjonariusze MOSG angażowali się regionalnie w działania Konferencji Współpracy Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego (BSRBCC). Choć polska Straż Graniczna – przypomnijmy – była w niej obecna od 1997 roku, wydaje się, że pod koniec pierwszej dekady XXI wieku ta obecność była jeszcze wyraźniej widoczna. W listopadzie 2010 roku podczas XIII Konferencji Szefów BSRBCC w Sankt

Petersburgu Komendant Główny Straży Granicznej gen. bryg. SG Leszek Elas przejął od strony rosyjskiej przewodnictwo na 2011 rok w tym gremium i zadanie to przekazał do realizacji komendantowi MOSG. W efekcie pół roku później, w maju 2011 roku, wody Zatoki Gdańskiej stały się areną wspólnych ćwiczeń patrolowców służb granicznych z siedmiu nadbałtyckich państw. Później jednostki uświetniły swoją obecnością obchody Europejskiego Dnia Morza w Gdyni, gdzie zostały udostępnione do zwiedzania.

Zaledwie kilka dni wcześniej, 14 maja, na Targu Węglowym w Gdańsku odbyły się z udziałem Prezydenta RP ogólnopolskie obchody 20-lecia Straży Granicznej. W MOSG zainaugurowano je już 8 grudnia 2010 roku mszą świętą oraz okolicznościowym koncertem orkiestry w Bazylice Mariackiej w Gdańsku.

Fot. 5. W 2010 r. pojawiły się w MOSG dwie jednostki patrolowe typu Baltic 240; na fot. jedna z nich SG-111 „Patrol 1”; fot. A. Juźwiak – ze zbiorów Archiwum MOSG

16 października 2013 roku Morski Oddział SG przejął podlegającą dotychczas Nadodrzańskiemu Oddziałowi SG Placówkę SG w Szczecinie. Zgodnie z przyjętą „Koncepcją funkcjonowania SG w latach 2009-2015” zasięgi terytorialne oddziałów miały być dostosowane do podziału administracyjnego kraju, by umożliwić pełną współpracę w ramach instytucji i służb województwa, uprościć współdziałanie z wydziałami spraw obywatelskich i cudzoziemców w urzędach wojewódzkich, a tym samym przyspieszyć procedury administracyjne, głównie z zakresu kontroli zatrudnienia i pobytu cudzoziemców. Tym samym w zasięgu oddziału znalazło się teraz całe województwo zachodniopomorskie.

W czerwcu 2014 roku polskie obszary morskie w całości już zostały objęte nadzorem najnowocześniejszego systemu. Wtedy zakończył się

kolejny etap realizacji umowy na budowę przez Straż Graniczną II i III etapu Zautomatyzowanego Systemu Radarowego Nadzoru, który służy gromadzeniu, przetwarzaniu i wymianie informacji. Pozwolił on dostosować standardy ochrony zewnętrznej granicy UE do wymogów strefy Schengen. Jednym ze strategicznych celów systemu jest koordynowanie i kierowanie działaniami granicznymi z wykorzystaniem jednostek pływających SG, statków powietrznych i sił lądowych oraz stworzenie platformy wymiany informacji umożliwiającej współpracę Straży Granicznej i innych służb morskich.

1 marca 2015 roku po raz kolejny zmianie uległa struktura organizacyjna MOSG. Zniesione zostały Placówki SG w Rewalu, Darłowie, Łebie, Gdańsku i Gdańsku Rębiechowie. W miejsce placówek w Gdańsku i Gdańsku Rębiechowie powstała nowa Placówka Straży Granicznej w Gdańsku. Rewal stał się siedzibą Grupy Zamiejscowej podlegającej PSG w Świnoujściu, w Darłowie powstała Grupa Zamiejscowa znajdująca się w strukturach PSG w Kołobrzegu, z kolei w Łebie – Grupa Zamiejscowa wchodząca w skład PSG we Władysławowie. Rok później, 6 stycznia 2016 roku, działalność rozpoczęła Wspólna Polsko-Niemiecka Placówka w Pomellen (Niemcy) podlegająca PSG w Szczecinie. Wiodące po obu stronach granicy patrole złożone z funkcjonariuszy polskiej Straży Granicznej i niemieckiej Policji stanowią ważny element współdziałania w zakresie zapobiegania i zwalczania nielegalnej migracji oraz przestępczości granicznej.

Jak z perspektywy czasu ocenia kontradmirał rez. SG Stocki, nie wszystko jednak przebiegało bezproblemowo i nie brakowało sytuacji trudnych.

„Jedną z nich był dzień 6 stycznia 2009 roku, dzień podpisania umowy na budowę dwóch jednostek typu Patrol 240 na kwotę 25 mln zł. Należy przypomnieć, że pod koniec 2008 roku rozpoczął się światowy kryzys finansowy zapoczątkowany upadkiem banku Lehmann Brothers z USA, który spowodował gwałtowną utratę płynności finansów banków i wielu państw. Dokumenty podpisałem w Sopocie w Ośrodku Szkoleniowo-Konferencyjnym SG „Magnolia” o godz. 14.20 wraz z przedstawicielem stoczni Workboats z Estonii. Wracając z podpisaną umową do Komendy Oddziału, o godz. 15.40 odebrałem telefon od ówczesnego Zastępcy Komendanta Głównego SG pytającego, czy umowa została podpisana i czy jest wymagalna. Odpowiedziałem, że tak. Wtedy poinformowałem mnie, że właśnie jedzie do MSW w celu dokonania cięć w wydatkach, aby zatrzymać środki finansowe w budżecie państwa. Gdybyśmy wtedy byli choćby 5 minut przed podpisaniem umowy, zostałyby wydane polecenie odstąpienia od jej zawarcia. Osiemdziesiąt minut zdecydowało

o tym, że MOSG pozyskał kolejne nowe jednostki pływające, które służą do dzisiaj”¹⁴.

W 2007 roku nie udało się wybudować dla MOSG pełnomorskiej jednostki pływającej. Jak mówi dziś kontradmirał Stocki, Stocznia Remontowa w Gdańsku, która wygrała przetarg, odstąpiła od podpisania umowy z obawy o brak zdolności do jej zbudowania w wymaganym terminie do 2010 roku. W tej sytuacji, jako uzupełnienie braku nowej jednostki, w latach 2014–2015 zmodernizowano pozostające na wyposażeniu MOSG dwie jednostki typu SKS 40: SG-311 i SG-312.

Od 1 lutego 2017 roku do 7 marca 2018 roku Morskim Oddziałem SG kierował kmdr SG dr Piotr Patla. Jak dziś wspomina, tematem flagowym były dla niego inwestycje. W budżecie pojawiły się środki finansowe, które pozwoliły m.in. na zakup trzech nowych jednostek pływających, w tym szybkiej łodzi do zadań specjalnych dla Wydziału Zabezpieczenia Działań MOSG.

Ale nie tylko inwestycje były ważne dla ówczesnego komendanta MOSG. Jeden z priorytetów stanowiła współpraca międzynarodowa, zwłaszcza z partnerem niemieckim, głównie ze względu na działającą w Pomellen Wspólną Polsko-Niemiecką Placówkę. Z dzisiejszej perspektywy te bilateralne relacje kmdr rez. SG dr Piotr Patla ocenia bardzo dobrze.

„Narodziły się nowe pomysły na rozwój i dalsze wspólne działania. I te rozwiązania staraliśmy się wdrażać w życie. Służba funkcjonariuszy we wspólnej placówce, wspólnych pomieszczeniach, procentuje na wielu płaszczyznach. Najważniejsza jest w tym wypadku szybkość przekazywania informacji, a to z kolei przekłada się na skuteczność w zwalczaniu przestępczości transgranicznej i przeciwdziałaniu nielegalnej migracji¹⁵. – Przy czym zauważa, że w tym czasie oddział stał się liderem w obszarze kontroli legalności zatrudnienia cudzoziemców. – Wbrew swojej nazwie, Morski Oddział SG nie jest skierowany wyłącznie na morze, nie jest zamknięty na inne obszary. To oddział multidyscyplinarny, który bez wątplenia stanowi bardzo ważną, integralną część całej polskiej Straży Granicznej”.

Za niezwykle istotną kmdr rez. SG dr Piotr Patla uważa dziś kontynuację współpracy instytucjonalnej w zapewnieniu bezpieczeństwa instalacji strategicznych na morzu. Przykładem był m.in. podpisany w listopadzie 2017 roku z przedstawicielami spółki Polskie LNG list intencyjny w sprawie lokalizacji stanowisk dla jednostek pływających w Terminalu LNG im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu.

¹⁴ Relacja kontradmirała SG rez. Piotra Stockiego z marca 2021 r. (w zbiorach autora).

¹⁵ Rozmowa z kmdr. SG rez. dr. Piotrem Patłą przeprowadzona 17.03.2021 r. (notatki w zbiorach autora).

„Jednym z naszych priorytetów jest zapewnienie bezpieczeństwa, dlatego od początku powstania terminalu jednostki pływające Morskiego Oddziału Straży Granicznej asystują gazowcom transportującym LNG. Budowa stanowiska dla naszych jednostek, a co za tym idzie stała obecność Straży Granicznej w rejonie terminalu, z pewnością to bezpieczeństwo wzmocni, z korzyścią także dla portu i całej społeczności lokalnej” – mówił wtedy kmdr SG dr Piotr Patla.

Ważną rolę dla szefa MOSG odgrywało budowanie wizerunku Straży Granicznej, jednak nie tylko poprzez informowanie o efektach prowadzonych działań służbowych, lecz także dzięki podejmowaniu inicjatyw na innych polach. Takim przykładem były działania związane z przekazaniem do Agencji Mienia Wojskowego historycznego budynku Elektrowni Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, który był dotąd częścią infrastruktury Kaszubskiego Dywizjonu SG. Budynkiem dysponuje obecnie Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. W sierpniu 2017 roku, przy wsparciu Zarządu Oddziałowego NSZZ FSG przy MOSG oraz innych instytucji, zorganizowano na Pomorzu i okolicach tygodniowy pobyt w ramach kolonii dla dzieci polskiego pochodzenia z okolic Lwowa na Ukrainie. W tym samym miesiącu Straż Graniczna zaangażowała się w działania kryzysowe po tragedii, jaką spowodowały nawałnice na Pomorzu.

Od 8 marca do 5 kwietnia 2018 roku obowiązki komendanta Morskiego Oddziału Straży Granicznej pełnił zastępca komendanta MOSG kmdr SG Wojciech Heninborch. Dzień później urzędowanie jako komendant rozpoczął płk SG Andrzej Prokopski (od maja 2020 r. kontradmirał SG).

Rok 2017 rozpoczął czas niezwykle intensywnej pracy związanej z realizacją „Programu Modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2017-2020”. Nie było dotychczas w MOSG prowadzonych równoległe tyłu inwestycji budowlanych. Kontradmiral SG Andrzej Prokopski wyraźnie podkreśla, że to kontynuacja działań podjętych przez poprzedników. Do użytku została oddana nowa siedziba PSG w Elblągu i Krynicy Morskiej. Powstał nowy obiekt w bazie poduszkowców i jednostek pływających w Nowej Pasłęce oraz kryta strzelnica na terenie Komendy MOSG w Gdańsku, gdzie w innym budynku trwały jednocześnie prace związane z gruntowną przebudową pomieszczeń internatowych. Na funkcjonariuszach i pracownikach oddziału spoczął obowiązek zrealizowania inwestycji związanej z budową nowej bazy dla statków powietrznych Straży Granicznej w Gdańsku Rębiewicach. Do oddziału trafiło też kilkadziesiąt nowych pojazdów służbowych.

„Wachlarz działań formacji cały czas się poszerza i zmienia, tak jak zmieniają się standardy życia i rzeczywistości wokół nas. Żeby oddział dobrze funkcjonował, musimy się rozwijać, chociażby unowocześniając infrastrukturę, inwestując w nowe pojazdy czy jednostki pływające” – zaznacza komendant MOSG.

Rok 2018 to ogólnopolskie obchody setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, do których MOSG także się włączył. Z tej okazji odbyła się sztafeta „Wokół Niepodległej”. Funkcjonariusze i pracownicy Straży Granicznej biegli nieprzerwanie przez 18 dni wzdłuż polskiej granicy, pokonując dystans ok. 3600 km. Najdłuższy, blisko 900-kilometrowy odcinek biegu, wiódł przez teren MOSG. W tym samym roku PSG w Szczecinie otrzymała imię por. rez. kaw. Wacława Piotra Russockiego, z kolei PSG we Władysławowie przyjęła imię gen. Józefa Hallera. W maju odbyło się na Zatoce Gdańskiej ćwiczenie z udziałem jednostek pływających i statków powietrznych Straży Granicznej oraz innych służb, a wszystko w ramach obchodzonego w Sopocie Europejskiego Dnia Straży Granicznej i Przybrzeżnej.

Oprócz infrastruktury, MOSG inwestuje w jednostki pływające. Pod koniec 2019 roku została podpisana umowa na budowę małego patrolowca (do 20 metrów), który ma być wykorzystywany do działań interwencyjnych, dozorowych, eskorty jednostek z materiałami niebezpiecznymi, wspierania innych służb w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych. 2 października 2020 roku podpisano z kolei umowę na budowę nowoczesnej pełnomorskiej jednostki pływającej typu OPV (*offshore patrol vessel*) o długości około 70 m, pierwszej tego typu w historii MOSG. Ma ona służyć w ochronie zewnętrznych morskich granic Unii Europejskiej, głównie na akwenach Morza Bałtyckiego i Śródziemnego, i będzie przeznaczona do udziału w połączonych wielozadaniowych operacjach morskich koordynowanych przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex).

W 2020 roku cały świat musiał zmierzyć się z pandemią koronawirusa. W Polsce od 15 marca do 12 czerwca pojawiły się na granicach wewnętrznych związane z tym kontrole sanitarne i graniczne. Mimo że od 2007 roku tymczasowe kontrole graniczne powracały już sześciokrotnie, jeszcze nigdy nie były prowadzone na taką skalę. Wymagało to ogromnego zaangażowania sprzętowego, a przede wszystkim kadrowego. Do działań związanych z kontrolami na granicy z Niemcami skierowano setki funkcjonariuszy MOSG i innych jednostek organizacyjnych Straży Granicznej. I właśnie kapitał ludzki jest dla komendanta MOSG ogromną wartością. Przywołuje tu znaną zasadę, że żaden, nawet najnowocześniejszy, sprzęt nie zastąpi człowieka, dlatego właściwa inwestycja w ludzi jest gwarancją realizacji zadań na najwyższym poziomie. Wcie-

lając tę myśl w życie, szczególnym nadzorem objął działania związane z tak zwanym rozwojem ścieżki zawodowej funkcjonariuszy. Prowadzone są przy tym szeroko zakrojone działania związane z popularyzacją w społeczeństwie służby w Straży Granicznej, by zachęcać do wstąpienia i pozyskiwać dla formacji nowe osoby.

„Trzeba doceniać ludzi, którzy posiadają tak potrzebne nam kwalifikacje możliwe do wykorzystywania w różnych obszarach. Nieocenione doświadczenie funkcjonariusze zbierają na przykład podczas wyjazdów do pełnienia służby poza granicami kraju. Po powrocie te zdobyte nowe umiejętności, nowe kontakty i metody pracy mogą przekazać swoim kolegom, by w ten sposób rozwijać potencjał całego oddziału – mówi kontradmirał SG Prokopski. Dlatego też kontynuowana jest w MOSG współpraca międzynarodowa, w tym poprzez udział funkcjonariuszy w różnego rodzaju misjach zagranicznych. – Realizacja tak wielu przedsięwzięć, mam tu na myśli przede wszystkim codzienną służbę funkcjonariuszy, ale też inwestycje budowlane, organizację Sztafety Niepodległości czy uroczystości związanych z nadaniem imion patronów, świadczy o profesjonalnej postawie funkcjonariuszy, ich właściwym nastawieniu. Tylko z tak dobrymi ludźmi można te działania przeprowadzić” – zaznacza obecny komendant MOSG.

*Fot. 6. Kontrole sanitarne i graniczne w związku z pandemią SARS-CoV-2 były prowadzone od 15 marca do 12 czerwca 2020 r.;
fot. A. Juźwiak – ze zbiorów Archiwum MOSG*

Dzisiejszy Morski Oddział Straży Granicznej liczy ponad 1500 funkcjonariuszy i około 400 pracowników. Jako jedyny w Straży Granicznej ochrania przeszło sześciusetkilometrowy, głównie morski odcinek granicy państwa. Obszar jego działania rozciąga się od Krynicy Mor-

skiej i granicy z Federacją Rosyjską, aż po Świnoujście – granicę z Niemcami, obejmując województwo pomorskie, zachodniopomorskie i część warmińsko-mazurskiego. To także dwunastomilowy pas wód terytorialnych, strefa przyległa i polska wyłączna strefa ekonomiczna. Odcinek granicy państwowej na morzu ma długość ponad 395 km. W strukturze oddziału znajduje się obecnie 9 placówek: w Krynicy Morskiej, Elblągu, Gdańsku, Gdyni, Władysławowie – z Grupą Zamiejskową w Łebie, Ustce, Kołobrzegu – z Grupą Zamiejskową w Darłowie, Świnoujściu – z Grupą Zamiejskową w Rewalu, Szczecinie oraz 2 dywizjony: Kaszubski w Gdańsku i Pomorski w Świnoujściu.

Straż Graniczna jest formacją powołaną do ochrony granicy państwowej na lądzie i morzu, kontroli ruchu granicznego oraz przeciwdziałania i zwalczania nielegalnej migracji. Ale jednym z zadań formacji jest również stałe monitorowanie ruchu jednostek na naszym Bałtyku. Chodzi o nadzorowanie, czy morze jest właściwie eksploatowane i czy pływające po nim statki przestrzegają obowiązujących przepisów. Spośród wielu innych, to właśnie zadanie wykonuje MOSG, w którym prowadzony jest stały nadzór nad eksploatacją polskich obszarów morskich oraz przestrzeganiem przez statki przepisów obowiązujących na tych obszarach. Te działania prowadzą przede wszystkim dywizjony Straży Granicznej wyposażone w jednostki pływające różnego typu oraz poduszki. Pracę funkcjonariuszy wspiera Zautomatyzowany System Radarowego Nadzoru polskich obszarów morskich (ZSRN). Składa się on z 18 wież rozmieszczonych wzdłuż polskiego wybrzeża. Na każdej z nich znajdują się radary, kamery światła dziennego i termowizyjne. Obraz z wież przekazywany jest do operatorów, którzy przez całą dobę monitorują ruch jednostek na morzu.

W przechwytywaniu morskich kontraband i ujawnianiu poszukiwanych ludzi główną rolę spełniają specjalne zespoły wyszkolonych do tego celu funkcjonariuszy zwane grupami kontrolnymi. To one w imieniu dowódców jednostek pływających wypełniają zadania na morzu. Mają prawo wejść na pokład statku, sprawdzić dokumenty załogi i pasażerów, zbadać transportowane ładunki, czy przeszukać pomieszczenia i ładownie. Funkcjonariusze ci mogą też zatrzymać osoby podejrzewane o popełnienie przestępstw. W sytuacji podwyższonego ryzyka grupy są wpięane przez specjalny pododdział szybkiego reagowania – funkcjonariuszy Wydziału Zabezpieczenia Działań. Są oni specjalnie szkoleni, by zapewnić bezpieczeństwo przy zatrzymywaniu osób szczególnie niebezpiecznych, czy przeciwdziałać bezprawnym czynom skierowanym przeciwko statkom morskim, obiektom i instalacjom o strategicznym znaczeniu. Przygotowani są do działań na lądzie, w środowisku wodnym, prowadzenia prac podwodnych, działań abordażowych z pokładów łodzi czy

desantu ze śmigłowca. Mają do dyspozycji specjalistyczny sprzęt, umundurowanie i uzbrojenie.

Funkcjonariusze MOSG obsługują lotnicze przejścia graniczne w Gdańsku Rębiechowie i Szczecinie Goleniowie, gdzie są odpowiedzialni za prowadzenie kontroli granicznej i szeroko rozumiane bezpieczeństwo. Uczestniczą w misjach poza granicami kraju koordynowanych przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej „Frontex” oraz w ramach operacji wspierania państw bezpośrednio dotkniętych zjawiskiem kryzysu migracyjnego. Priorytetem dla Straży Granicznej, w tym także dla MOSG, jest przeciwdziałanie i zwalczanie nielegalnej migracji. Dzięki odpowiednim instrumentom prawnym formacja stała się wiodącą w Polsce służbą migracyjną. Funkcjonariusze MOSG systematycznie prowadzą kontrole legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców, podczas których ujawniają przypadki naruszania prawa nie tylko przez cudzoziemców, ale także przez ich pracodawców.

Ważne miejsce zajmuje praca operacyjna i śledcza, dzięki czemu w ciągu ostatnich 30 lat funkcjonariusze oddziału przechwytywali ogromne ilości narkotyków, towarów akcyzowych, kradzione pojazdy, sprzęt elektrotechniczny, zatrzymywali osoby zamieszane w handel ludźmi.

Trzy dekady funkcjonowania MOSG to szeroko prowadzona współpraca krajowa i zagraniczna. Wymiana informacji, analiza zagrożeń, wspólne szkolenia i operacje morskie charakteryzują współdziałanie ze służbami granicznymi państw regionu Morza Bałtyckiego m.in. w ramach Konferencji Współpracy Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego (BSRBCC). Dwukrotnie MOSG przewodniczył temu forum: w roku 2002 i 2011. Z inicjatywy MOSG w 2011 roku spotkali się w Gdańsku eksperci służb granicznych państw nadbałtyckich, by wymienić doświadczenia, a na wodach Zatoki Gdańskiej przeprowadzić wspólne ćwiczenia.

Ważna dla MOSG jest współpraca z instytucjami nauki, kultury, oświaty. To chociażby udział w projektach badawczych, a nawet wystawach. W wielu szkołach funkcjonują klasy o profilu Straż Graniczna, w których wykładowcami są m.in. funkcjonariusze oddziału. Organizowane są dni otwarte, kiedy to młodzież szkolna może osobiście porozmawiać z funkcjonariuszami, poznać ich pracę, z bliska zobaczyć sprzęt wykorzystywany w służbie. Szkoła Podstawowa w Łęczu w gminie Tolkmicko i Szkoła Podstawowa w Jantarze w gminie Stegna za swojego patrona obrały właśnie Morski Oddział Straży Granicznej.

W Morskim Oddziale SG funkcjonuje orkiestra, której muzycy w granatowych marynarskich mundurach zagrali ponad 3700 razy w trzydziestoletniej historii oddziału. Orkiestra rozpoczęła działalność w marcu

1952 roku, początkowo tworzyli ją uzdolnieni amatorzy w czynnej służbie wojskowej stopniowo zastępowani wykształconymi muzykami w mundurach. W 1991 roku została przekształcona w Orkiestrę Morskiego Oddziału Straży Granicznej. Poza utworami marszowymi, w swoim repertuarze ma muzykę popularną, filmową i musicalową w aranżacjach na orkiestrę dętą. W 2017 roku Orkiestra MOSG obchodziła jubileusz 65-lecia istnienia. W ramach jego obchodów zorganizowano w Archikatedrze Oliwskiej w Gdańsku wyjątkowy koncert z udziałem chóru, zaproszonych instrumentalistów i wokalistów, a przede wszystkim słynnych organów oliwskich. Złożona dziś z przeszło 20 muzyków orkiestra ma w swoim dorobku występy w kraju i za granicą, a także trzy wydane płyty.

*Fot. 7. Koncert Orkiestry MOSG w Archikatedrze Oliwskiej, 1 czerwca 2017 r.;
fot. S. Dorochowicz – ze zbiorów Archiwum MOSG*

W ciągu trzydziestu lat Morskim Oddziałem Straży Granicznej kierowali: kontradmirał SG Stanisław Lisak (01.08.1991–20.10.1998), kontradmirał SG Konrad Wiśniowski (21.10.1998–30.06.2007), kontradmirał SG Piotr Stocki (01.07.2007–31.01.2017), płk SG dr Piotr Patla (01.02.2017–07.03.2018). Od 8 marca do 5 kwietnia 2018 roku obowiązki komendanta MOSG pełnił zastępca komendanta kmdr SG Wojciech Heninborch. Od 6 kwietnia 2018 roku komendantem MOSG jest kontradmirał SG Andrzej Prokopski.

Obserwując funkcjonowanie Morskiego Oddziału Straży Granicznej w całym tym okresie widzimy dziś jednolity organizm, który zachowuje szacunek dla swoich tradycji, a jednocześnie nieustannie się rozwija. W jego przeobrażeniach dostrzegalna jest jednak pewna ciągłość i kon-

tynuacja przyjętych koncepcji. Funkcjonariusze oddziału, reprezentanci formacji – Straży Granicznej – na stałe już wrosli w krajobraz służb i społeczeństwa nadmorskich województw. Byli wielokrotnie doceniani za wysiłek, bezinteresowną pomoc czy troskę. Nadrzędnym celem przez wszystkie te lata było dostosowanie do aktualnych wyzwań, odpowiednie funkcjonowanie oddziału w systemie ochrony granic, co za tym idzie – bezpieczeństwa Państwa. Wszystko wskazuje na to, że w kolejne trzydziestolecie Morski Oddział Straży Granicznej wchodzi właściwie przygotowany.

***

Tytuł opracowania odzwierciedla powszechnie znaną prawdę, że historię każdej instytucji tworzą wydarzenia i ludzie będący tych wydarzeń uczestnikami, często także współtwórcami. Niniejsza publikacja powstała na podstawie zebranych materiałów, z których część wykorzystano już w innych publikacjach Morskiego Oddziału Straży Granicznej oraz ogólnodostępnych opracowań dotyczących oddziału. Do jej napisania posłużyły także wypowiedzi komendantów MOSG i innych osób, świadków powstania i ewolucji oddziału, za co im wszystkim dziękuję.

mjr SG Kamil Sikora
NwOSG w Warszawie

NADWIŚLAŃSKI ODDZIAŁ STRAŻY GRANICZNEJ IM. POWSTANIA WARSZAWSKIEGO W WARSZAWIE

W 2021 roku Nadwiślański Oddział Straży Granicznej im. Powstania Warszawskiego jest jednostką organizacyjną Straży Granicznej, która od 17 lat funkcjonuje i wykonuje ustawowe zadania wewnątrz kraju, obejmując swoim zasięgiem trzy centralne województwa: mazowieckie, łódzkie oraz kujawsko-pomorskie, które stanowią 23% powierzchni Polski, zamieszkiwanej przez 26% ludności kraju. Cechą charakterystyczną dla Oddziału jest to, iż jest jedynym Oddziałem Straży Granicznej, który nie ma bezpośredniego styku z granicą państwa.

Swoje zadania realizuje w 5 przejściach lotniczych (4 stałych i 1 dodatkowym) znajdujących się w: Placówce Straży Granicznej Warszawa – Okęcie, Placówce Straży Granicznej Warszawa – Modlin, Placówce Straży Granicznej w Łodzi, Placówce Straży Granicznej w Bydgoszczy oraz Placówce Straży Granicznej w Lesznowoli z Grupą Zamiejscową w Radomiu. W strukturach Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej znajduje się również Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców podległy wspomnianej Placówce SG w Lesznowoli oraz Placówka Straży Granicznej w Warszawie.

Na obszarze 88 powiatów centralnej Polski funkcjonariusze Oddziału realizują ustawowe zadania w zakresie kontroli legalności pobytu cudzoziemców, ich zatrudnienia w zakresie powierzenia wykonywania im pracy, jak i prowadzenia przez nich działalności gospodarczej. Prowadzą czynności związane z przyjmowaniem od cudzoziemców wniosków o ochronę międzynarodową, czy też przy wydawaniu decyzji zobowiązujących do powrotu, badają przesłanki do uzyskania przez cudzoziemców zgody na pobyt tolerowany lub na pobyt ze względów humanitarnych. Oprócz zadań związanych z ochroną nienaruszalności granicy państwowej – rozumianej nie tylko jako zapobieganie nielegalnej migracji – funkcjonariusze Oddziału przeciwdziałają i zwalczają przestępstwa o charakterze transgranicznym, ujawniają fałszerstwa dokumentów uprawniających cudzoziemców zarówno do wjazdu, jak i pobytu na terytorium naszego kraju.

Historia powstania

Nadwiślański Oddział Straży Granicznej został utworzony 15 września 2004 roku na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 czerwca 2004 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie utworzenia oddziałów Straży Granicznej (Dz. U. 2004.150.1590).

Utworzenie Oddziału związane było z podpisaniem w 2004 roku w Atenach Traktatu Akcesyjnego, na mocy którego Polska została członkiem Unii Europejskiej.

Początkowo w struktury Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej wchodziły cztery przejścia graniczne w: Bydgoszczy, Kielcach, Łodzi i Poznaniu, a obszar działania obejmował centralne województwa:

- mazowieckie (z wyłączeniem powiatu łosickiego);
- łódzkie;
- kujawsko-pomorskie;
- świętokrzyskie;
- wielkopolskie.

Od początku utworzenia Oddział był i jest jedynym Oddziałem Straży Granicznej, który nie ma bezpośredniego styku z granicą państwa.

W sierpniu 2005 roku w strukturę organizacyjną Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej włączono Placówkę SG Warszawa – Okęcie im. gen. bryg. Waleriana CZUMY.

Natomiast z dniem 1 września 2007 roku Placówka SG Poznań – Ławica została przekazana do Lubuskiego Oddziału Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim (z dniem 1 czerwca 2009 r. oddział zmienił nazwę na Nadodrzański Oddział Straży Granicznej), a zasięg odpowiedzialności służbowej Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej obejmował cztery województwa: mazowieckie (z wyłączeniem powiatu łosickiego), łódzkie, kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie.

Kolejne zmiany struktur organizacyjnych spowodowały utworzenie:

- z dniem 1 maja 2012 roku Placówki Straży Granicznej Warszawa – Modlin;
- z dniem 1 maja 2015 roku Placówki Straży Granicznej w Lesznowoli.

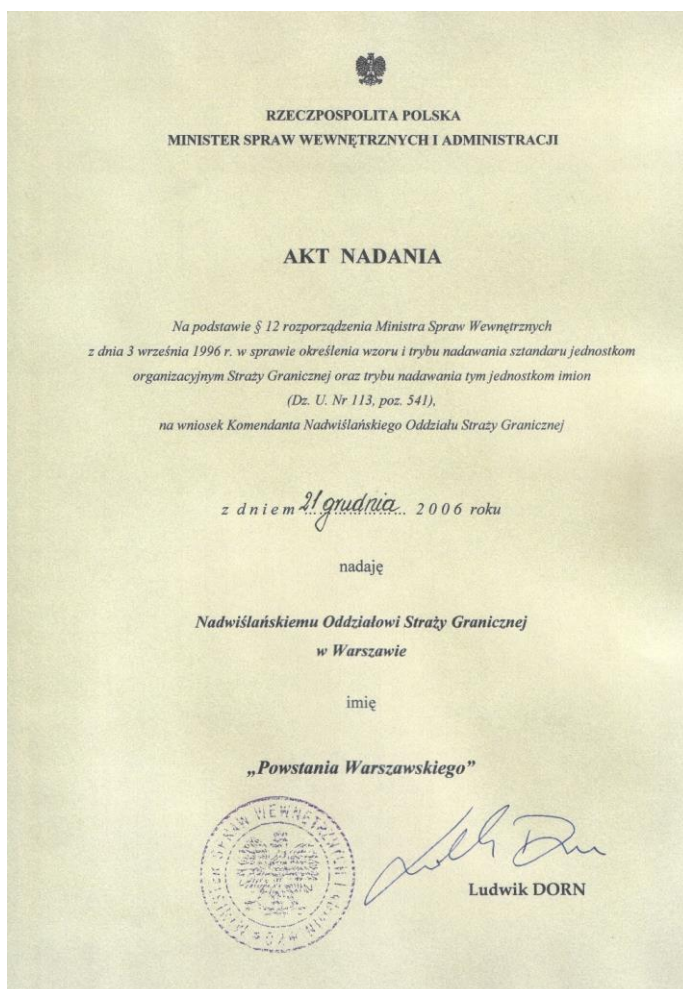
Następnie z dniem 1 listopada 2017 roku Placówka Straży Granicznej w Kielcach została włączona w struktury Karpackiego Oddziału Straży Granicznej, w skutek czego po raz kolejny uległ zmianie zasięg terytorialny Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej i obecnie obejmuje trzy centralne województwa:

- mazowieckie (z wyłączeniem powiatu łosickiego);
- kujawsko-pomorskie;
- łódzkie.

Utworzona 17 października 2018 roku Placówka Straży Granicznej w Warszawie jest najmłodszą placówką w strukturach Oddziału.

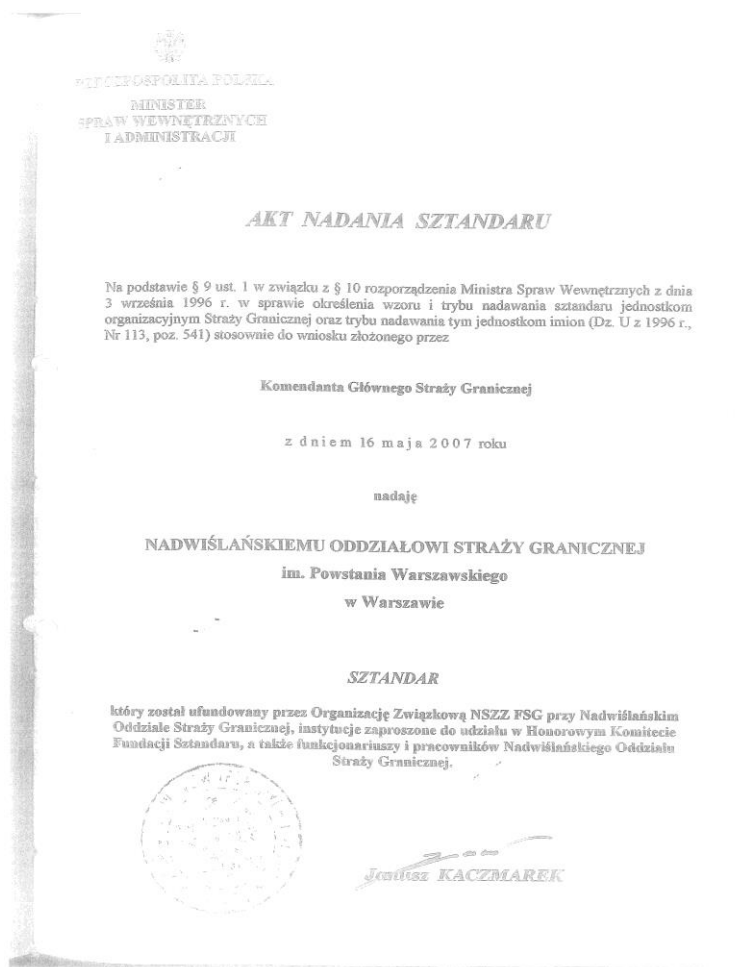
Poszanowanie tradycji narodowych, głęboko zakorzeniony patriotyzm, jak również potrzeba oddania czci walczącym za wolność naszej Ojczyzny spowodowały, iż starania funkcjonariuszy i pracowników Oddziału zaowocowały.

Na wniosek Komendanta Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej z dnia 21 grudnia 2006 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, na podstawie § 12 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 września 1996 roku w sprawie określenia wzoru i trybu nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym Straży Granicznej oraz trybu nadawania tym jednostkom imion (Dz. U. nr 113, poz. 541) nadał Nadwiślańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Warszawie imię „Powstania Warszawskiego”.

Dopełnieniem aktu tworzenia własnej tożsamości nastąpiło w maju 2007 roku wraz z nadaniem Oddziałowi sztandaru, kiedy to Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie § 9 ust. 1 w związku z § 10 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 września 1996 roku w sprawie określenia wzoru i trybu nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym Straży Granicznej oraz trybu nadawania tym jednostkom imion (Dz. U. z 1996 r. nr 113, poz. 541) stosownie do wniosku złożonego przez Komendanta Głównego Straży Granicznej z dniem 16 maja 2007 roku nadał Nadwiślańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej im. Powstania Warszawskiego Sztandar, który został ufundowany przez Organizację Związkową NSZZ FSG przy Nadwiślańskim Oddziale Straży Granicznej, instytucje zaproszone do udziału w Honorowym Komitecie Fundacji Sztandaru, a także funkcjonariuszy i pracowników Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej.

Nadanie sztandaru poprzedzone było uroczystą Mszą świętą w Katedrze Wojska Polskiego, którą koncelebrował bp gen. dyw. Tadeusz Płoski. Następnie na Pl. J. Piłsudskiego w Warszawie w ramach centralnych obchodów 16. rocznicy powstania Straży Granicznej nastąpiło wręczenie sztandaru.

W uroczystości udział wzięli między innymi:

- Szef BBN min. Władysław Stasiak;
- Szef MSWiA Janusz Kaczmarek;
- Komendant Główny SG gen. bryg. Mirosław Kuśmierczak.

W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele środowisk kombatanckich związanych między innymi ze:

- Związkiem Powstańców Warszawskich;
- Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej.

Patronat nad Sztandarem Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej im. Powstania Warszawskiego objęła Pierwsza Dama RP Maria Kaczyńska.

Współpraca z placówkami oświatowymi

Od wielu lat duże znaczenie kierownictwo Nadwiślańskiego Oddziału SG przywiązuje do współpracy ze szkołami oraz uczelniami uczestnicząc w procesie kształcenia w ramach podpisanych porozumień z placówkami oświatowymi. Mając na uwadze promocję służby w Straży Granicznej, a tym samym zapewnienie kadr dla naszej formacji, optymalne efekty kształcenia i wychowania uczniów klas o profilu – ochrona granicy państwowej, zintensyfikował współpracę ze szkołami w ramach zawartych porozumień. Od kilku lat realizowana jest współpraca z placówkami oświatowymi usytuowanymi na terenie służbowej odpowiedzialności Oddziału.

Należą do nich między innymi:

- Zespół Szkół im. Korpusu Ochrony Pogranicza w Szydłowcu;
- Liceum Ogólnokształcące im. Janusza Korczaka w Więcborku;
- Zespół Szkół im. Michała Konarskiego w Warszawie;
- Zespół Szkół Zawodowych im. Marszałka Franciszka Bieleńskiego w Górze Kalwarii;
- LXII Liceum Ogólnokształcące w Łodzi;
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 1 w Łasku.

W wymienionych szkołach, w ramach wdrażania innowacji pedagogicznych, funkcjonują klasy o profilu – ochrona granicy państwowej. Za podstawę prawną wdrażanych innowacji przyjęto Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 lutego 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej

przez publiczne szkoły i placówki. W programach kształcenia określono rodzaj innowacji (z reguły są to innowacje programowe lub metodyczne), jej zakres, motywację wprowadzenia, oczekiwania z nią związane oraz założenia.

Wskazanie w programach metod realizacji zajęć umożliwia wg autorów najbardziej optymalne osiągnięcie celów kształcenia. Podstawę programu stanowi Ustawa o Straży Granicznej i przewiduje realizację większości zajęć na terenie szkoły oraz na terenie jednostek Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej, a także w Ośrodkach Szkolenia Straży Granicznej.

Z uwagi na interdyscyplinarny charakter programu, w którym kształcone są umiejętności z różnych obszarów tematycznych (umiejętności uniwersalne i specjalistyczne), realizujący program m.in. funkcjonariusze Straży Granicznej zobligowani są do zapoznania się z całością jego zawartości. Ponadto, właściwa realizacja treści objętych programem wymaga, aby szkoła jako podmiot realizujący dysponował odpowiednimi warunkami organizacyjnymi i technicznymi.

W dniu 27 sierpnia 2010 roku w siedzibie Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej w Warszawie odbyła się Konferencja z udziałem:

- dyrektorów szkół;
- przedstawicieli władz samorządowych;
- realizatorów zajęć edukacyjnych w placówkach oświatowych.

Podczas Konferencji podsumowano dotychczasową współpracę, określono dalsze kierunki i perspektywy rozwoju.

Jednostki organizacyjne podległe Nadwiślańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej

Placówka Straży Granicznej Warszawa – Okęcie im. gen. bryg. Waleriana Czumy

- Data utworzenia: 28 października 1945 r.
- Rodzaj przejścia: lotnicze.
- Rodzaj ruchu granicznego: osobowy i towarowy, Schengen i Non Schengen.
- Usytuowanie: siedziba PSG Warszawa – Okęcie mieści się na terenie Lotniska Chopina w Warszawie – największego portu lotniczego w Polsce, obsługującego loty rozkładowe, czarterowe i cargo na wszystkie kontynenty.

Placówka jest największym lotniczym przejściem granicznym podlegającym Nadwiślańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej. 24 sierpnia 2005 roku na terenie Portu Lotniczego Warszawa – Okęcie powstała Placówka Straży Granicznej, która została wcielona w Struktury Nadwiślańskiego Oddziału SG.

Placówka wykonuje zadania w zakresie ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz kontroli legalności jedynie na terenie lotniska. Ruch lotniczy realizowany na Lotnisku Chopina w Warszawie stanowi 39% całego ruchu pasażerskiego w Polsce. W 2017 roku skala ruchu granicznego osób wzrosła o 21%, natomiast środków transportu lotniczego o 16% w stosunku do roku 2016. Skala ruchu pasażerskiego na lotnisku im. F. Chopina stale się zwiększa.

W 2019 roku Lotnisko Chopina obsłużyło 18 844 591 pasażerów. Obecnie jest największym portem lotniczym w tej części Europy, przystosowanym do przyjmowania samolotów kodu F-, czyli największych samolotów na świecie. Dla przyspieszenia i poprawienia płynności kontroli paszportowej w marcu 2019 roku zainstalowano tzw. bramki biometryczne.

Placówka Straży Granicznej Warszawa – Modlin im. płk. Jakuba Witolda „Witalisa” Chmury

- Data utworzenia: 1 maja 2012 r.
- Rodzaj przejścia: lotnicze.
- Rodzaj ruchu granicznego: osobowy i towarowy, Schengen i Non Schengen.
- Usytuowanie: siedziba PSG Warszawa – Modlin mieści się na terenie międzynarodowego portu lotniczego w Nowym Dworze Mazowieckim, drugiego dla aglomeracji warszawskiej zlokalizowanego około 35 km na północny zachód od Warszawy. Lotnisko obsługuje loty rejsowe krótkiego i średniego zasięgu tanich linii lotniczych do miast europejskich, loty krajowe i rejsy czarterowe.

PSG Warszawa – Modlin mieści się na terenie międzynarodowego portu lotniczego w Nowym Dworze Mazowieckim, drugiego dla aglomeracji warszawskiej, zlokalizowanego około 35 km na północny zachód od Warszawy. Lotnisko obsługuje loty rejsowe krótkiego i średniego zasięgu tanich linii lotniczych do miast europejskich, loty krajowe i rejsy czarterowe. Zasięg terytorialny Placówki Straży Granicznej Warszawa – Modlin obejmuje 2 miasta powiatowe: Ostrołękę i Płock oraz powiaty: ciechanowski, gostyniński, legionowski, makowski, mławski, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, płocki, płoński, pułtuski, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, sokołowski, węgrowski, wołomiński, wyszkowski, żuromiński.

Placówka Straży Granicznej Warszawa – Modlin w dniu 12 września 2019 roku otrzymała imię pułkownika Jakuba Witolda „Witalisa” Chmury. Uroczystość ustanowienia patrona wpisała się w obchody

15-lecia powołania Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej. W wydarzeniu uczestniczył Wicewojewoda Mazowiecki Artur Standowicz. Uroczystości z udziałem Kompanii i Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej odbyły się na terenie Placówki Straży Granicznej Warszawa – Modlin w Nowym Dworze Mazowieckim. W ich trakcie, oprócz odczytania aktu nadania imienia placówce, odsłonięto tablicę pamiątkową.

Placówka Straży Granicznej w Bydgoszczy

- Data utworzenia: 15 września 2004 r.
- Rodzaj przejścia: lotnicze.
- Rodzaj ruchu granicznego: osobowy i towarowy.
- Usytuowanie: siedziba PSG w Bydgoszczy usytuowana jest w Międzynarodowym Porcie Lotniczym im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy znajdującego się około 3 km od centrum miasta, na osiedlu Szwederowo, dlatego znany jest jako Port Lotniczy Bydgoszcz – Szwederowo. Lotnisko obsługuje loty rejsowe krótkiego i średniego zasięgu do miast europejskich oraz rejsy czarterowe i cargo zarówno w ruchu Schengen, jak i Non Schengen.

Funkcjonariusze ww. placówki przeciwdziałają nielegalnej migracji, przeprowadzają kontrole legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, kontrolują legalność zatrudnienia cudzoziemców, prowadzenia przez nich działalności gospodarczej i powierzania im wykonywania pracy. Znowelizowane przepisy „Ustawy o Straży Granicznej” wprowadziły nowe zadanie dla formacji związane z działaniami w ramach ochrony szlaków komunikacyjnych zarówno drogowych, jak i kolejowych. Nowe zadanie związane jest z przystąpieniem Polski do układu Schengen i jest elementem przystosowania Straży Granicznej do funkcjonowania w warunkach nowych Standardów.

Swoim zasięgiem bydgoska placówka obejmuje całe województwo kujawsko-pomorskie oraz pięć powiatów woj. mazowieckiego.

Placówka Straży Granicznej w Łodzi

- Data utworzenia: 15 września 2004 r.
- Rodzaj przejścia: lotnicze.
- Rodzaj ruchu granicznego: osobowy i towarowy.
- Usytuowanie: siedziba PSG w Łodzi mieści się na terenie międzynarodowego Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta, znajdującego się w samym centrum Polski niedaleko skrzyżowania autostrad A1 i A2. Zlokalizowany około 6 km od centrum Łodzi. Lotnisko obsługuje loty rejsowe krótkiego i średniego zasięgu tanich linii lotniczych do miast europejskich.

Placówka obejmuje swoim zasięgiem całe województwo łódzkie. Funkcjonariusze wykonują swoje ustawowe zadania na obszarze ponad 18 200 km², zamieszkiwanym przez ponad 2,5 mln osób.

Placówka SG w Łodzi odpowiedzialna jest m.in. za kontrolę ruchu granicznego w lotniczym przejściu granicznym w Porcie Lotniczym im. Wł. Reymonta w Łodzi. Port posiada dwa terminale pasażerskie i jeden towarowy.

We wrześniu 2009 roku został uruchomiony Terminal Cargo o powierzchni 750 m². Terminal wyposażony jest w sprzęt umożliwiający obsługę zarówno małych, jak i wielkogabarytowych ładunków. Oprócz zwykłych przesyłek mogą być z niego wysyłane towary specjalne, takie jak: materiały niebezpieczne, leki ratujące życie, krew, organy do transplantacji oraz próbki diagnostyczne.

Placówka SG realizuje także swoje zadania poza lotniczym przejściem granicznym. Najważniejsze z nich to: zwalczanie i przeciwdziałanie nielegalnej migracji, ochrona szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym przed przestępczością pozostającą we właściwości Straży Granicznej, kontrola legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców na terytorium RP, a także zadania związane ze zwalczaniem wszelkiego rodzaju przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców m.in. dotyczących przemieszczania towarów i wyrobów akcyzowych podlegających obowiązkowi oznaczania znakami akcyzy.

Placówka Straży Granicznej w Lesznowoli

- Data utworzenia: 1 maja 2015 r.
- Rodzaj przejścia: lotnicze (dodatkowe).
- Rodzaj ruchu granicznego: osobowy.
- Usytuowanie: PSG w Lesznowoli została utworzona na bazie istniejących wcześniej struktur organizacyjnych Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej: Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Lesznowoli oraz Grupy Zamiejscowej w Radomiu Placówki Straży Granicznej w Kielcach. Siedziba placówki znajduje się w miejscowości Lisówek k/Grójca na terenie kompleksu budynków Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców. Na początku istnienia – Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców.

Funkcjonuje w strukturach Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej od 1 września 2008 roku. Ośrodek powstał na mocy Zarządzenia nr 45 MSWiA z dnia 4 kwietnia 1996 roku. Przez okres 12 lat znajdował się w strukturach Policji.

Od 1 września 2010 roku zgodnie z poleceniem Zastępcy Komendanta Głównego SG o wdrożeniu nowego modelu procesu powrotu cu-

dzwoziemców, strzeżone ośrodki dla cudzoziemców przejęły część zadań realizowanych przez wydziały graniczne i grupy ds. cudzoziemców.

Placówka SG w Lesznowoli została utworzona 1 maja 2015 roku Zarządzeniem nr 24 z dnia 09.04.2014 roku Komendanta Głównego SG na bazie istniejących wcześniej struktur organizacyjnych Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej: Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Lesznowoli oraz Grupy Zamiejscowej w Radomiu Placówki Straży Granicznej w Kielcach.

Zasięg terytorialny Placówki Straży Granicznej w Lesznowoli obejmuje 8 powiatów południowego województwa mazowieckiego: przysuski, szydłowiecki, radomski, lipski, zwoleński, kozienicki, białobrzegi i grójecki oraz miasto Radom. Łączna powierzchnia obszaru będącego w terytorialnym zasięgu działania PSG Lesznowola wynosi 6919,23 km², co stanowi 19,5% powierzchni województwa mazowieckiego, są to w przeważającej części tereny rolnicze, gdzie dominuje sadownictwo.

Placówka Straży Granicznej w Warszawie

- Data utworzenia: 17 października 2018 r.
- Usytuowanie: siedziba placówki mieści się w bezpośrednim sąsiedztwie Lotniska F. Chopina w Warszawie.

Jest pierwszą placówką, która powstała w wyniku rozdzielenia już istniejącej placówki Straży Granicznej posiadającej w swojej właściwości zarówno zasięg terytorialny jak i lotnisko, jaką była Placówka Straży Granicznej Warszawa – Okęcie. Celem było skoncentrowanie działań nowo powstałej placówki na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem i zwalczaniem nielegalnej migracji wewnątrz kraju.

Placówka swoim służbowym zasięgiem działania objęła powiaty: garwoliński, grodziski, miński, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, siedlecki, warszawski zachodni, żyrardowski oraz miasta na prawach powiatu: Siedlce i Warszawę z wyłączeniem Lotniska Chopina w Warszawie.

Łączna powierzchnia obszaru będącego w terytorialnym zasięgu działania Placówki Straży Granicznej w Warszawie wynosi 7518 km², co stanowi 21,14% całego województwa mazowieckiego. Obszar będący w właściwości terytorialnej Placówki zamieszkują 2 982 582 osoby, co stanowi 55% ludności całego województwa. Największym miastem jest miasto stołeczne Warszawa (517 km²), zamieszkiwane przez 1 790 658 osób. Do największych powiatów pod kątem powierzchni zaliczamy powiaty: siedlecki (1603 km²), garwoliński (1285 km²) oraz miński (1164 km²), pod kątem zaś liczby ludności: powiat piaseczyński (188 281 osób), pruszkowski (165 912 osób) oraz miński (154 526 osób).

Komendanci Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej

- płk SG Jerzy Stec (15.09.2004 – 14.02.2006);
- płk SG Wiesław Rokicki p.o. K-ta (15.02.2006 – 15.05.2006);
- płk SG Ryszard Pawlak (15.05.2006 – 16.06.2008);
- ppłk SG Mariusz Piętka (17.06.2008 – 02.10.2014);
- gen. bryg. SG Jarosław Frączyk (03.10.2014 – 01.09.2016);
- płk SG Andrzej Rytwiński (01.09.2016 – 26.09.2019);
- płk SG Robert Bagan (26.09.2019 – obecnie).

ppłk SG Arletta Skorek
COSSG w Koszalinie

CENTRALNY OŚRODEK SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ W KOSZALINIE PRZYKŁADEM EWOLUCJI SYSTEMU SZKOLENIA FUNKCJONARIUSZY STRAŻY GRANICZNEJ W 30. ROCZNICĘ POWOŁANIA FORMACJI

Mijający czas zawsze skłania do refleksji nad tym co się zdarzyło, co zmieniło, jak zrealizowane zostały plany, zamierzenia i marzenia. 30 lat od powołania do działania Straży Granicznej, formacji nawiązującej do przedwojennych struktur, których głównym zadaniem była ochrona granicy państwowej, również jest przyczynkiem do zastanowienia się nad miejscem Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie na przestrzeni tych lat.

W niespełna rok od powołania 16 maja 1991 roku Straży Granicznej, rozpoczyna swoją działalność Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej im. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w Koszalinie. W zabytkowych XIX-wiecznych koszarach, po likwidacji Bałtyckiego Oddziału SG i Ośrodka Szkolenia SG, 19 marca 1992 roku powstaje Ośrodek, którego pierwszym Komendantem został ppłk dypl. Tadeusz Frydrych, od 2002 roku generał brygady Straży Granicznej, który rok później został przeniesiony do Komendy Głównej SG w Warszawie na stanowisko Zastępcy Komendanta Głównego ds. logistycznych. Następnie funkcję Komendanta Ośrodka pełnili: płk SG Przemysław Schielke, płk SG Grzegorz Skorupski – i obecnie piastujący to stanowisko – płk SG dr Piotr Boćko.

*Fot. 1.
Reprodukcja kartki
pocztowej
z wizerunkiem Szkoły
Kadetów (XIX w.) –
źródło:
<https://szczecin.fotopolska.eu>*

Zmiany dokonujące się w Ośrodku jak w soczewce pokazują, jakim przemianom ulegał system szkolenia w całej formacji. Ośrodek powstał po zakończeniu działania Ośrodka Szkolenia Podoficerów i Młodszych Specjalistów Łączności i Radiolokacji WOP, istniejącego początkowo przy Bałtyckiej Brygadzie Wojsk Ochrony Pogranicza, a później przy Oddziale o tej samej nazwie. To w nim swoje pierwsze kroki stawiali nowo przyjęci funkcjonariusze służby kandydackiej już nowej formacji – Straży Granicznej. Początkowo prowadzone były 3 kursy dla specjalistów łączności, radiolokacji oraz kutrzystów. Ponadto w latach 1992-1994 Ośrodek przygotowywał funkcjonariuszy służby kandydackiej na kursach dowódców drużyn, techników i młodszych specjalistów, w 28 specjalnościach (m.in. dowódca drużyny granicznej, kontroli ruchu granicznego, transportowej, operator radiolokacji, sternik okrętowy, artylerzysta okrętowy, mechanik okrętowy).

W 1993 roku w Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej wyszkolono 1053 funkcjonariuszy służby kandydackiej w następujących specjalnościach:

- operator sprzętu radiolokacyjnego,
- specjalista łączności,
- specjalista jednostek pływających MOSG,
- zwiadowca,
- kierowca,
- kucharz,
- kutrzysta śródlądowy.

Natomiast na kursach instruktorsko-metodycznych, wiedzę zdobyło łącznie 755 funkcjonariuszy w specjalnościach:

- dowódca drużyny odwodowej,
- dowódca drużyny KRG,
- dowódca drużyny granicznej,
- dowódca drużyny transportowej,
- dowódca drużyny ochrony,
- technik łączności strażnicy,
- technik łączności CA.

Łącznie więc w samym tylko 1993 roku przeszkolono w COSSG 1808 funkcjonariuszy służby kandydackiej dla potrzeb wszystkich jednostek organizacyjnych Straży Granicznej¹.

---

¹ W. Grobelski, Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej im. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego [w:] *Straż Graniczna w dwudziestoleciu 1991–2011. Materiały pokonferencyjne*, COSSG Koszalin 2011.

Szkolenie w swoim charakterze oparte było na wzorcach szkolenia wojskowego, zarówno dotyczących organizacji, planowania, dokumentowania i prowadzenia zajęć, a także całokształtu pobytu słuchaczy w Ośrodku szkolenia. Pełnienie służby wartowniczej, jak również dyżury na stołówce były codziennością. Funkcjonariusze służby kandydackiej składali w Ośrodku uroczyste ślubowanie, na które przybywali najbliżsi. Było to święto dla całej Szkoły. W późniejszym okresie uroczystości wręczano także świadectwa absolwentom szkolenia podoficerskiego i chorążych, a promocje oficerskie stały się świętem nie tylko Szkoły, formacji ale także naszego miasta.

Wracając do początków, rok 1993 przyniósł z sobą podjęcie starań zmierzających do budowania systemu szkoleń zawodowych funkcjonariuszy Straży Granicznej. Wizja uzawodowienia formacji była jeszcze odległa, ale tym samym motywowała do intensywnych działań, m.in. przygotowania kadry dydaktycznej do realizacji szkoleń na wszystkich poziomach kształcenia. Kolejne lata to podjęcie przez wielu wykładowców studiów magisterskich, podyplomowych, często z zakresu pedagogiki, ale także różnego rodzaju kursów i szkoleń w instytucjach zewnętrznych mających na celu podniesienie kompetencji zawodowych z zakresu metodyki nauczania.

Rozpoczęto także przygotowania „Ramowego programu szkolenia funkcjonariuszy służby kandydackiej”. Dokument ten zawierał ogólne założenia szkoleniowe i stanowił podstawę do tworzenia kolejnych programów szkolenia zawierających organizację oraz treści szkoleniowe. Opracowywanie programów szkolenia stało się jednym z priorytetowych zadań Ośrodka. Tym samym koniecznym stało się wypracowanie jednolitej formuły programów oraz dokumentacji szkoleniowej.

Od listopada 1993 roku rozpoczęto szkolenie funkcjonariuszy służby przygotowawczej – na poziomie podoficerskim, a następnie chorążych, w pionach łączności, techniki i zaopatrzenia, w specjalnościach radiolokacja, radiokomunikacja, telekomunikacja, transport, technika specjalna, szef pododdziału, zaopatrzenie mundurowe i żywnościowe.

Kolejny rok to podjęcie prac nad programem szkolenia adresowanym do funkcjonariuszy poszczególnych korpusów Straży Granicznej, w tym przewidzianych do objęcia stanowisk oficerskich w pionie granicznym oraz operacyjnym Straży Granicznej. Był to moment rozpoczęcia budowy szkolnictwa zawodowego formacji. Oprócz szkolenia funkcjonariuszy służby kandydackiej przygotowane zostały programy dla funkcjonariuszy zawodowych Straży Granicznej. Należy podkreślić, że pełne uzawodowienie formacji to początek XXI wieku.

Przełomowym w dziejach Szkoły, a zarazem formacji okazał się rok 1995, w którym 8 kwietnia zainaugurowano po raz pierwszy w historii

Ośrodka szkolenie funkcjonariuszy w ramach Studium Oficerskiego. 11 grudnia 1995 roku odbyła się pierwsza uroczysta promocja oficerska 45 absolwentów Studium. Od tego momentu w sposób wyjątkowy wzrosła ranga Szkoły, gdyż oficerską tradycję w mieście kontynuował Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej, po likwidacji Wyższej Szkoły Oficerskiej.

*Fot. 2, 3. Promocja oficerska na Placu Józefa Piłsudskiego w Koszalinie –
– ze zbiorów COSSG*

W dniu 6 kwietnia 1994 roku Minister Spraw Wewnętrznych zarządzeniem nr 16 określił szczegółowe zasady przeszkolenia specjalistycznego wymaganego do mianowania na pierwszy stopień oficerski w Straży Granicznej. Szkoła otrzymała zadanie kształcenia funkcjonariuszy na poziomie oficerskim w pionie operacyjno-rozpoznawczym². Rozpoczęto prace nad programem szkolenia adresowanym do funkcjonariuszy poszczególnych korpusów Straży Granicznej, w tym przewidzianych do objęcia stanowisk oficerskich w pionie granicznym oraz operacyjnym Straży Granicznej. Był to moment rozpoczęcia budowy szkolnictwa zawodowego formacji. Oprócz szkolenia funkcjonariuszy służby kandydackiej przygotowane zostały programy dla funkcjonariuszy zawodowych Straży Granicznej. Należy podkreślić, że pełne uzawodowienie formacji to rok 2004.

Ośrodek we współpracy z Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie oraz Ośrodkiem Tresury Psów Służbowych w Żarce do grudnia 1995 roku pracował nad modelem szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej. Lata 1995–1996 to okres intensywnej działalności szkoleniowej oraz praca nad projektami programów szkolenia w myśl nowej koncepcji obowiązującej w SG. Zakończono ją w 1996 roku

² J. Gacek, J. Suszek, *V rocznica powstania Straży Granicznej. Biuletyn informacyjny*, COSSG, Koszalin 1996.

wdrożeniem zatwierdzonych programów szkolenia Studium Oficerskiego oraz I i II etapu Studium Służby Granicznej, które było odpowiednikiem szkolenia na poziomie podoficerskim oraz chorążych. Tym samym zakończono prace nad pierwszym kompletnym modelem szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej, który obejmował funkcjonariuszy w służbie przygotowawczej i stałej. Szkolenia odbywały się w oparciu o programy szkolenia, w których opracowane były treści szkolenia specjalistycznego dla głównych specjalizacji charakterystycznych dla danej Szkoły.

W tabeli 1. przedstawiono obszary specjalności realizowane w ośrodkach szkolenia SG, tj. w Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie (CS), Centralnym Ośrodku Szkolenia SG w Koszalinie (COS) i Ośrodku Tresury Psów Służbowych w Żarce (OTPS) w latach 1995–2002. W kolejnych latach specjalności ulegały modyfikacjom, przemianom w zależności od potrzeb formacji.

Dla porządku należy przypomnieć, że szkolenia realizowane były w trybie stacjonarnym oraz zaocznym. Natomiast szkolenia z zakresu tresury psów służbowych realizowane były w Ośrodku Tresury Psów Służbowych w Żarce, przy czym funkcjonariuszy – przewodników psów służbowych, po zmianie zaszeregowania i wymogu ukończenia szkoły chorążych, kształcono również w Koszalinie w ramach dedykowanego im szkolenia.

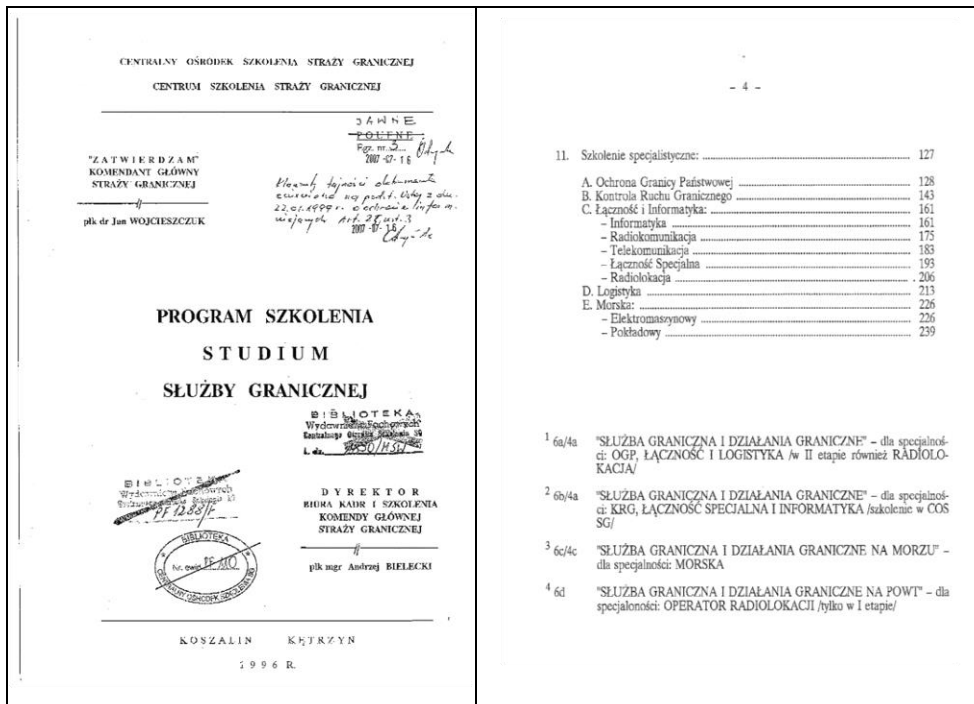
Tabela 1.

Obszary specjalności szkoleniowych realizowane w ośrodkach szkoleniowych Straży Granicznej

Specjalności szkoleniowe	Ośrodek szkolenia odpowiedzialny za realizację
ochrona granicy państwowej	COS
kontrola ruchu granicznego	CS
łączność i informatyka	COS i CS
logistyka	COS
kynologia służbowa	OTPS
specjalności morskie	COS

Źródło: oprac. własne

Od tego momentu Ośrodek przygotowywał funkcjonariuszy do wykonywania zadań służbowych na wszystkich poziomach szkolenia, zarówno służby kandydackiej, jak i przygotowawczej oraz stałej. Szeroki wachlarz szkoleń, a także zwiększająca się liczba słuchaczy niosła nowe wyzwania dla Ośrodka. Jednym z nich było nieustanne dążenie do usprawnienia procesu organizacji szkolenia, w tym planowania zajęć dydaktycznych. Liczba grup szkoleniowych, specjalności, a także specjalizacja kadry dydaktycznej, spowodowały konieczność rozpoczęcia prac nad informatyzacją tej sfery działalności Szkoły. Dziś trudno sobie wyobrazić pracę bez komputera, Internetu, dostępu do baz danych, czy informacji z różnych źródeł, a w pracy wykładowcy bez możliwości korzystania z prezentacji multimedialnych. Był to czas wytężonej pracy pań maszynistek, telefonii analogowej i rzutników pisma.

Fot. 4. Skan strony tytułowej z Programu Studium Służby Granicznej (1996 r.);
skan strony spisu treści z Programu Studium Służby Granicznej (1997 r.)
- ze zbiorów Biblioteki COSSG

W 1996 roku dużego znaczenia w działalności Ośrodka nabrały zadania związane z prowadzeniem działalności metodycznej, w tym szkoleń adresowanych do kadry dydaktycznej Ośrodka, dokonywaniem oceny

jakości szkolenia, prowadzeniem badań związanych z jego efektywnością.

Rozpoczęto pracę dotyczącą wdrożenia zmian związanych z metodyką nauczania zachodzących w oświacie cywilnej na grunt działalności szkoleniowej w formacji. W obowiązujących programach efekty kształcenia formułowane były w sposób wskazujący co funkcjonariusz ma „znać”, z czym „zapoznać się” i co „umieć”.

Wynikiem tych działań będzie w przyszłości podmiotowe podejście do osoby uczącej się, która będzie osiągać cele kształcenia określone w programie szkolenia sformułowane w sposób jednoznacznie wskazujący na oczekiwania prowadzącego (organizacji) po zakończeniu szkolenia. Ale na taką zmianę jeszcze musieliśmy poczekać ...

Schemat 1

Model szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej – rok 1996

Szkolenie podstawowe	<ul style="list-style-type: none"> • 1,5-miesięczne szkolenie realizowane w jednostkach organizacyjnych SG lub ośrodku szkolenia SG • realizowane w okresie do 6 miesięcy od dnia przyjęcia do Straży Granicznej
Studium Służby Granicznej - I etap (szkoła podoficerska)	<ul style="list-style-type: none"> • realizowane w ośrodku szkolenia SG • trwało 5 miesięcy, w tym 1 miesiąc praktyki • specjalności
Studium Służby Granicznej - II etap (szkoła chorążych)	<ul style="list-style-type: none"> • realizowane w ośrodku szkolenia SG • trwało 3 miesiące • specjalności • warunek: zajmowanie stanowiska chorążego
Studium Oficerskie	<ul style="list-style-type: none"> • 12-miesięczne szkolenie w ośrodku szkolenia SG, w tym 3-miesięczna praktyka • warunek: wykształcenie wyższe zajmowanie stanowiska oficerskiego • specjalności: ogp, krg i logistyka

Źródło: oprac. własne

Kolejne lata to działania zmierzające do przygotowania formacji do przyjęcia naszego kraju do Unii Europejskiej. Rozumiano, że będzie to proces długotrwały, w którym uczestniczyć będzie również formacja. W celu należytego przygotowania się do zmian, a następnie ich skutecznego i efektywnego wdrożenia koniecznym stało się kształcenie kadr i zdobywanie nowych kompetencji, a także gromadzenie doświadczeń z innych krajów związanych z ochroną granicy państwowej. Perspektywa przyjęcia przez Polskę odpowiedzialności za skuteczną ochronę najdłuższego odcinka lądowego zewnętrznej granicy Wspólnot Europejskich mobilizowała do podejmowania działań również w obszarze szkoleniowym.

Przesłanki do ewolucji obowiązującego modelu szkolenia płynęły z przyjętego założenia zmiany charakteru formacji z wojskowego na policyjny, w tym stopniowe odchodzenie od służby kandydackiej na rzecz funkcjonariuszy zawodowych. Ponadto nawiązanie współpracy międzynarodowej, w szczególności z BGS, pozwoliło podjąć kroki zmierzające do uruchomienia różnych form doskonalenia zawodowego dla funkcjonariuszy już pełniących służbę.

Szkolenie realizowane w ośrodkach nadal miało charakter specjalizacyjny (profilowany). W programach szkoleń kwalifikowanych oprócz przedmiotów wspólnych dla wszystkich słuchaczy np. wychowanie fizyczne, szkolenie strzeleckie, musztra, terenoznawstwo, język obcy czy etyka lub historia formacji granicznych, znajdowały się przedmioty specjalistyczne w rozszerzonym wymiarze, w zależności od planowanego miejsca pełnienia służby danego funkcjonariusza. Tym samym, już w momencie kierowania na szkolenie funkcjonariusz był ukierunkowywany i kształcony w określonej specjalności.

Podobnie było również w przypadku kształcenia kadr oficerskich. Szkolenie realizowane było w 3 głównych specjalnościach, w których wyodrębniono profile:

- a) ochrona granicy państwowej, profil:
  - operacyjny,
  - graniczny;
- b) logistyka, profil:
  - łączność i informatyka,
  - technika i zaopatrzenie;
- c) kontrola ruchu granicznego.

Funkcjonariusze Ośrodka w ramach programu Twinning'99 uczestniczyli w stażach, szkoleniach, warsztatach, wizytach studyjnych, których celem było nabycie wiadomości, umiejętności i doświadczeń związanych z obszarem szkoleniowym realizowanym w państwach europejskich.

skich. Program współpracy międzynarodowej, w którym brała udział Polska, przyczynił się do nabycia koniecznych kompetencji do kształcenia funkcjonariuszy Straży Granicznej zgodnie ze standardami europejskimi oraz podjęcia działań w 2002 roku zmierzających do uzawodowienia formacji.

Efektom tych działań było wypracowanie nowego modelu szkolenia funkcjonariuszy SG. Głównym jego założeniem była realizacja tzw. szkoleń kwalifikowanych, nadających kwalifikacje do objęcia stanowisk służbowych w określonych korpusach, w ośrodkach szkolenia SG. Potrzeby kadrowe i rosnące zapotrzebowanie na specjalistów spowodowało że funkcjonariusze legitymujący się w dniu przyjęcia do służby wyższym wykształceniem byli kierowani na szkolenie w zakresie szkoły podoficerskiej bezpośrednio po szkoleniu podstawowym. Tym samym w jednym czasie kadrowo zasilany był korpus chorążych i podoficerów w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej.

Uszczelnienie granicy wschodniej, czyli przyszłej granicy zewnętrznej UE, wprowadzenie europejskich standardów polityki migracyjnej, postępowania z cudzoziemcami, stworzenie kompatybilnej z europejską siecią informatyczną oraz przygotowanie do stosowania procedur przyjętych na wewnętrznych granicach UE, były jednymi z wielu warunków, które musiała spełnić Polska dążąc do członkostwa w rodzinie narodów europejskich. Sformułowane cele znalazły również odzwierciedlenie w działalności szkoleniowej ośrodków szkolenia SG. Opracowywane programy szkolenia musiały odpowiadać potrzebom i przygotowywać funkcjonariuszy do realizacji zadań teraźniejszych oraz przyszłych. Był to czas wyętej pracy, ale również satysfakcji, ogromnej motywacji do podejmowania nowych, niejednokrotnie trudnych zadań.

Fot. 5, 6. Zajęcia z legitymowania i kontroli drogowej w ramach szkoleń kwalifikowanych: teren Góry Chełmskiej – ze zbiorów Biblioteki COSSG

W tym okresie zmienił się również charakter służby. Formacja dążąca do policyjnego charakteru działania, rozpoczęła budowę systemu doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy SG, który uzupełniałby ich kompetencje zawodowe, ale także wyposażał w nowe, obejmujące także kompetencje miękkie, w tym kierowanie i zarządzanie.

Perspektywa wejścia do Unii Europejskiej oraz strefy Schengen to również włączenie szkolnictwa Straży Granicznej do systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy służb granicznych krajów UE. Nawiązana współpraca międzynarodowa, udział w szkoleniach Twinningowych oraz analiza tematyki szkoleń pod względem zgodności z *Minimum programowym szkolenia podstawowego formacji granicznych państw Unii Europejskiej* (tzw. CCC) – to działania zmierzające do przystosowania szkolnictwa Straży Granicznej do standardów europejskich.

Przedstawiony poniżej schemat prezentuje ogólny model szkolenia obowiązujący w 2002 roku.

Schemat 2

Model szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej – rok 2002

Źródło: oprac. własne na podstawie Zarządzenia nr 30 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej (z późn. zm.)

W 2002 roku przeprowadzono pierwsze szkolenie specjalistyczne z zakresu kształcenia kompetencji kierowniczych i dowódczych. Można stwierdzić, że był to kolejny milowy krok w działalności szkoleniowej Ośrodka rozpoczynający budowę systemu doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy Straży Granicznej.

1 maja 2004 roku – dzień wejścia Polski do Unii Europejskiej – dzień oczekiwany, pełen nadziei, ale i obaw. Z perspektywy czasu można stwierdzić, że na miarę ówczesnych możliwości przygotowanie do tego dnia było optymalne. Kolejny wytyczony cel to wejście Polski do strefy krajów Schengen. Dostosowanie funkcjonowania formacji, procedur oraz struktur do otwarcia granic stanowiło wyzwanie również dla szkolnictwa SG. Dynamicznie rozwijał się obszar doskonalenia zawodowego, przybierającego formę szkoleń specjalistycznych i kursów doskonalących. W tym okresie w ofercie szkoleniowej Ośrodka było już ponad 60 tytułów z nw. zakresów:

- służby granicznej,
- kontroli ruchu granicznego,
- działań operacyjno-śledczych i techniki kryminalistycznej,
- kształcenie kompetencji kierowniczych,
- logistyki (technika i zaopatrzenie, łączność),
- kształcenia językowego,
- eksploatacji sprzętu,
- stosowania prawa w pragmatyce służbowej.

Fot. 7, 8, 9, 10. Kompetencją Ośrodka jest nauka i doskonalenie jazdy pojazdami służbowymi – ze zbiorów COSSG

Szkoła była kreatorem zmian systemu szkolenia dostosowanego do standardów Unii Europejskiej, co w pełni pozwoliło na przyjęcie Polski do strefy Schengen. Przemiany społeczne i ekonomiczne w kraju dotyczyły również Straży Granicznej i Ośrodka. Wychodząc naprzeciw nowym wyzwaniom, dzięki kadrze Ośrodka, wdrożono do systemu szkolnictwa Straży Granicznej zarządzanie zasobami ludzkimi w oparciu o kompetencje zawodowe, co do dziś odpowiada trendom szkolnictwa w Unii Europejskiej.

Po przystąpieniu do Unii Europejskiej zintensyfikowane zostały kontakty ze służbami granicznymi, czy też policyjnymi krajów Europy Zachodniej, a współpraca na różnych płaszczyznach stała się codziennością. Ośrodek w Koszalinie szczególnie blisko współpracował i nadal współpracuje z Centrum Szkolenia i Doskonalenia Policji Federalnej w Neustrelitz (organizacja corocznych Seminariów Kadry Kierowniczej, dni wspólnego szkolenia młodych funkcjonariuszy, szkoleń z zakresu technik interwencji, warsztatów w zakresie obserwacji). Ponadto utrzymywane są partnerskie stosunki z ośrodkami szkoleniowymi Czech, Litwy, Ukrainy.

Z dzisiejszej perspektywy ponad 15 lat, był to czas dynamicznych zmian, szybkiego uczenia się, ale także włączenia się funkcjonariuszy Ośrodka w działania organizowane przez instytucje międzynarodowe.

Kadra Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży Granicznej aktywnie uczestniczyła w licznych projektach, takich jak IOM, FRONTEX czy COSPOL VOIC, a także brała udział w konferencjach, seminariach, warsztatach i spotkaniach roboczych m.in. z zakresu walki oraz zapobiegania handlowi ludźmi czy nielegalnej migracji. Od 2006 roku, w charakterze ekspertów, funkcjonariusze Szkoły wzięli udział w programie wsparcia ukraińskiej służby ochrony granic – HUREMAS I i HUREMAS II. Podobny charakter ma udział Ośrodka w pomocy w podnoszeniu sprawności działań operacyjnych ukraińskich i mołdawskich służb celnych i straży granicznej w ramach misji EUBAM.

Zdobyte doświadczenia pozwoliły zainicjować kolejny etap zmian w przygotowaniu zawodowym funkcjonariuszy Straży Granicznej. Działania te rozpoczęły się w latach 2008/2009. W 2009 roku utworzony został najmłodszy ośrodek szkolenia w Straży Granicznej – Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu (rozpoczęcie działalności w 2010 r.). Podstawowym przedmiotem jego działalności jest przygotowywanie i doskonalenie kompetencji zawodowych funkcjonariuszy w zakresie postępowań w sprawach cudzoziemców oraz prowa-

dzenie szkoleń w zakresie kształcenia zawodowego przewodników psów służbowych Straży Granicznej³.

Przesłankami do podjęcia prac była zmiana charakteru służby na granicy wewnętrznej i zewnętrznej UE, rozszerzenie działań formacji na terytorium całego kraju, perspektywa i otrzymanie nowych zadań związanych z przeciwdziałaniem nielegalnej migracji, kontroli zatrudnienia, zmiana struktury formacji oraz odejście od specjalizacji w szkoleniach kwalifikowanych. Również podjęto decyzję o przejściu na kształcenie kompetencyjne w miejsce przedmiotowego, co oznaczało ogromną zmianę w dotychczasowym ujęciu szkolenia zawodowego. W celu określenia kompetencji zawodowych niezbędnych do realizacji zadań przez podoficera, chorążego i oficera Straży Granicznej, podjęto pracę nad opisaniami kompetencji poszczególnych stanowisk w strukturze Straży Granicznej. Tym samym powstały opisy: strażnika granicznego, starszego strażnika granicznego oraz opis odpowiadający pierwszemu stanowisku oficerskiemu w Straży Granicznej. Metodologia pracy nad opisem stanowiska, a następnie opracowaniem programów szkolenia została określona przez kadrę Ośrodka na bazie doświadczeń ze współpracy z Państwowym Instytutem ds. Szkoleń Policji w Clermont – Ferrand we Francji.

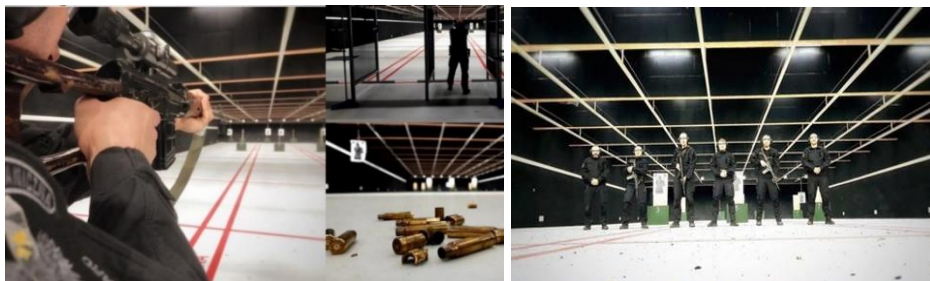
Przeprowadzono liczne konsultacje, badania ankietowe, analizy materiałów źródłowych, a przede wszystkim zgromadzono grupę reprezentatywną składającą się z funkcjonariuszy realizujących bezpośrednio zadania służbowe oraz ich przełożonych, którzy pod kierunkiem moderatorów sformułowali zadania i określili niezbędną wiedzę, umiejętności i podstawy do ich realizacji.

Opracowane w latach 2009–2010 programy szkolenia stanowiły odpowiedź na potrzeby szkoleniowe granicy. W miejsce przedmiotów pojawiły się moduły (obecnie działy), które odpowiadały określonym kompetencjom zawodowym, np. „Kontrola tożsamości osób i kontrola ruchu drogowego, Patrol i rozpoznanie” itd. Kształcenie zawodowe zawarte w modułach (działach) uzupełniane jest przedmiotami wspierającymi ukierunkowanymi na kształtowanie m.in. sprawności np. umiejętności strzeleckich, czy taktyki i techniki interwencji. Również egzamin końcowy przybrał nową postać. Stał się egzaminem interdyscyplinarnym, który obejmował wszystkie zakresy szkolenia zawodowego w ujęciu teoretycznym oraz praktycznym. Elementy praktyczne podczas egzaminu to ćwiczenia wykonane przez funkcjonariuszy, które w swej istocie bezpo-

---

³ R. Onoszko, Ośrodek Szkoleń specjalistycznych Straży Granicznej, [w:] *Straż Graniczna w dwudziestoleciu...*, op. cit.

średnio nawiązują do czynności prowadzonych w realnych warunkach służby, np. legitymowanie osoby, kontrola drogowa, zatrzymanie, sporządzenie dokumentacji służbowej, czy kontrola dokumentów.

*Fot. 11, 12. Strzelnica COSSG oddana do użytku w 2020 r.
– ze zbiorów COSSG*

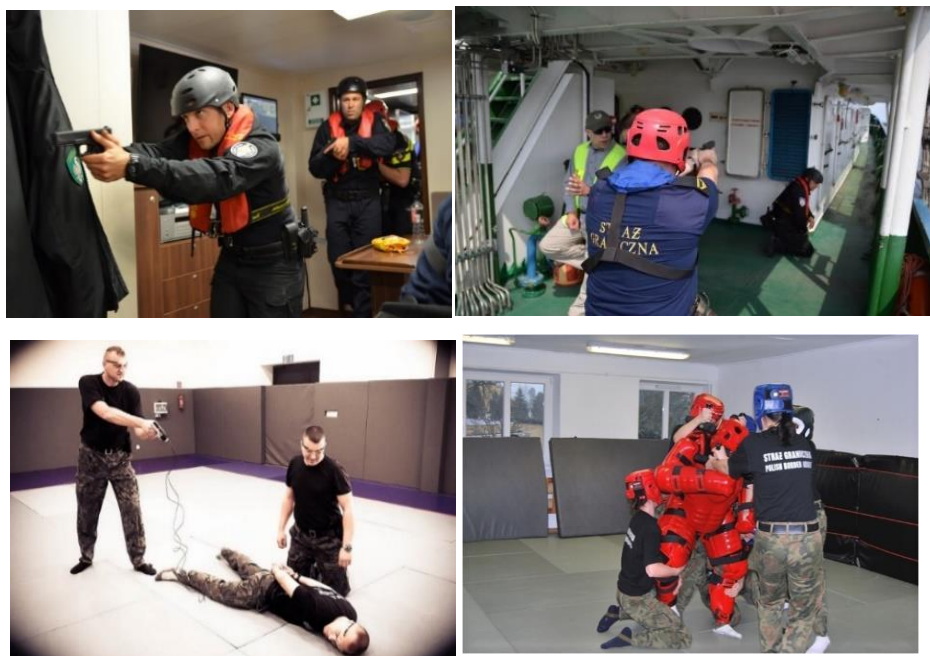
Uzupełnieniem szkoleń kwalifikowanych stało się doskonalenie zawodowe realizowane w ośrodkach szkolenia SG (doskonalenie centralne) oraz lokalne, prowadzone w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej oraz doskonalenie zewnętrzne poza formacją⁴. Uregulowanie kwestii związanych z organizacją, dokumentowaniem i realizacją doskonalenia zawodowego stanowiło ważny element w ewoluowaniu modelu szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej, jako formacji uczącej się.

W tym czasie, z uwagi na zmieniający się charakter służby oraz nowe zadania stawiane formacji, w strukturze Straży Granicznej wyodrębnione zostały trzy specjalistyczne pionosy: graniczny – zajmujący się ochroną granicy i kontrolą ruchu granicznego, operacyjno-śledczy – rozpoznający i zwalczający zorganizowaną przestępczość graniczną oraz pionos do spraw cudzoziemców – wykonujący czynności administracyjne w stosunku do obcokrajowców przybywających do Polski. Zmiany w polskim prawodawstwie nadające formacji nowe uprawnienia niezbędne do realizacji zadań w ww. obszarach pozwalają stwierdzić, że obecnie Straż Graniczna jest formacją graniczno-migracyjną. Konsekwencją takiego charakteru służby jest również włączenie katalogu zadań formacji m.in. zwalczanie handlu ludźmi i niewolnictwa, przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej i cyberprzestępczości. Zagadnienia te znajdują się w obszarze merytorycznej odpowiedzialności naszej Szkoły.

W celu efektywnego projektowania i zarządzania zasobami kadrowymi szkół podjęto decyzję o ich profilowaniu. Wypracowane zostały

⁴ Zarządzenie nr 54 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dn. 10.09.2010 r. w sprawie zakresu oraz szczegółowych zasad szkolenia funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej (z późn. zm.).

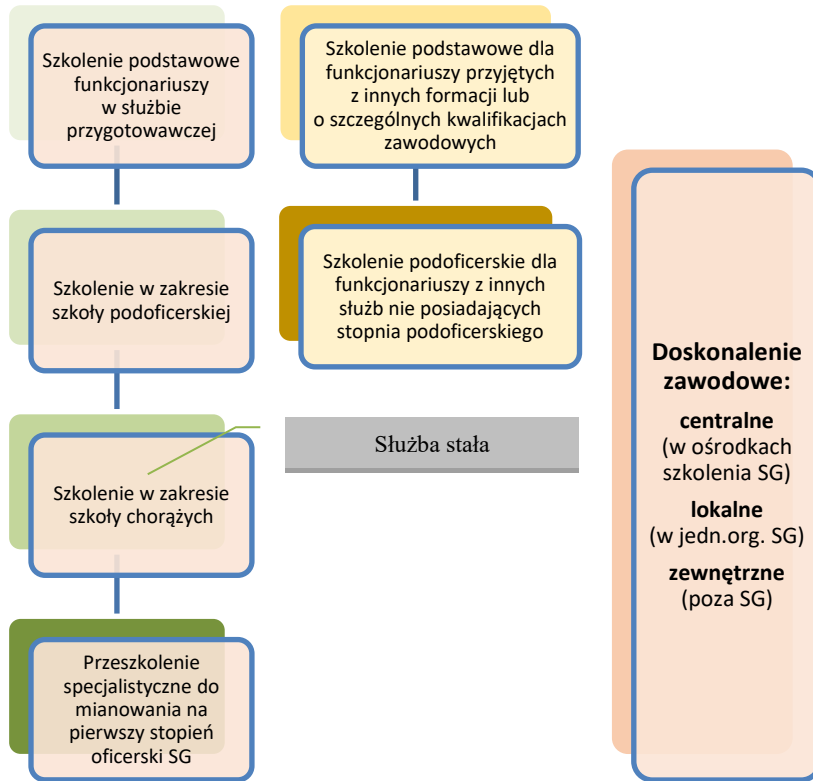
obszary wspólne, które realizowane są przez wszystkie ośrodki szkolenia oraz w szczególności do centralnego doskonalenia zawodowego wskazano zakresy merytoryczne, za które odpowiedzialne są poszczególne Szkoły. W październiku 2013 roku Komendant Główny Straży Granicznej zaakceptował podział obszarów szkoleń w Straży Granicznej. Tym samym określił profile działalności edukacyjnej ośrodków szkolenia w Straży Granicznej⁵.

Fot. 13, 14, 15, 16. Kształcenie instruktorów w zakresie taktyki i techniki interwencji, w tym także interwencji na jednostkach pływających SG, to specjalność COSSG – ze zbiorów COSSG

⁵ P. Gawroński, D. Hryszkiewicz, J. Truchan, *System szkolenia w Policji i Straży Granicznej – funkcja założona i rzeczywista*, WSPol, Szczytno 2015.

Model szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej – rok 2021

Źródło: oprac. własne na podstawie Zarządzenia nr 106 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 19 grudnia 2014 r., w sprawie szczegółowego zakresu i zasad szkolenia funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej (z późn. zm.)

Zgodnie z obowiązującym podziałem obszarów kompetencji pomiędzy ośrodkami szkolenia Straży Granicznej, COSSG specjalizuje się w następujących domenach:

- realizacja czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz dochodzeniowo-śledczych na poziomie przestępczości zorganizowanej z uwzględnieniem zagadnień związanych z terroryzmem, handlem ludźmi oraz ochroną dóbr kultury,
- kontrola radiometryczna i ochrona radiologiczna,
- przewóz towarów niebezpiecznych, transgraniczne przemieszczanie odpadów, kontrola transportu drogowego,

- kształcenie kompetencji kierowniczych, zarządzanie zasobami ludzkimi, rozwój potencjału własnego kierownika,
- przygotowanie funkcjonariuszy do pełnienia służby w ochronie morskiej granicy państwowej oraz realizacja kursów dla funkcjonariuszy jednostek pływających Straży Granicznej w oparciu o wymogi konwencji STCW,
- przygotowanie do egzaminów na sternika motorowodnego oraz motorowodnego sternika morskiego,
- kształcenie z zakresu logistyki (gospodarowanie mieniem, realizacja zamówień publicznych, gospodarka finansowa),
- doskonalenie techniki jazdy pojazdami służbowymi (samochody osobowe, terenowe i motocykle),
- szkolenie i doskonalenie umiejętności z zakresu taktyki i techniki interwencji (w tym szkolenia dla instruktorów TTI),
- szkolenia informatyczne z użytkowania programów komputerowych.

Fot. 17, 18. Specjalistyczna sala do kształcenia operatorów i oficerów Zautomatyzowanego Systemu Radarowego Nadzoru (ZSRN) – ze zbiorów COSSG

Fot. 19, 20. Bliskość morza i jeziora Jamno umożliwia kształcenie kompetencji zawodowych funkcjonariuszy morskiego OSG – ze zbiorów COSSG

Fot. 21, 22. Zajęcia na ośrodkowym basenie również wpływają na kształcenie kompetencji zawodowych funkcjonariuszy morskiego OSG – ze zbiorów COSSG

W blisko 30-letniej historii funkcjonowania Straży Granicznej, COSSG przeszkolił łącznie ponad 122 tys. funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej (wg danych na dzień 08.03.2021 r.).

Działania podjęte przez Ośrodek dotyczące szkolenia kompetencyjnego oraz wprowadzenie tych założeń do systemu szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej zbiegły się z zacieśnieniem współpracy formacji z Agencją FRONTEX. Wymogi stawiane szkolnictwu formacji granicznych UE zostały określone w podstawie programowej (Common Core Curriculum – CCC) oraz w Sektorowych Ramach Kwalifikacji dla funkcjonariuszy służb granicznych (SQF). We współpracy z CSSG oraz OSSSG „ramy kwalifikacji” zostały przetłumaczone i zweryfikowane pod względem poprawności pojęć, nomenklatury oraz zgodności z zadaniami realizowanymi przez naszą formację i obecnie stanowią jedną z podstaw podczas opracowywania programów szkolenia obowiązujących w Straży Granicznej.

Śmiało można stwierdzić, że o poziomie realizowanego szkolenia w naszej formacji może świadczyć fakt zorganizowania przez Agencję FRONTEX w obiektach CSSG i COSSG szkolenia podstawowego dla funkcjonariuszy stałej służby Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej, kategoria 1. W realizacji zajęć brali udział również trenerzy i instruktorzy z obu ośrodków szkolenia SG.

Fot. 23. Współpraca z Agencją FRONTEX
– ze zbiorów FRONTEX i COSSG

Działalność Ośrodka to również konferencje naukowe, seminaria, a także prace naukowo-badawcze, np. projekt Figas – projekt badawczy z zakresu możliwości identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi przez Straż Graniczną, projekty NCBiR „Społeczno-kulturowa identyfikacja cudzoziemców” oraz „SIC – modułowy wielozadaniowy system identyfikacji cudzoziemców wraz z modułem analizy ryzyka ofiar przestępstwa handlu ludźmi”. W ramach Funduszu Granic Zewnętrznych, w 2011 roku, COSSG uzyskał dofinansowanie na przeprowadzenie studiów podyplomowych „Współczesne migracje międzynarodowe dla funkcjonariuszy SG” oraz „Szkolenia z zakresu migracji międzynarodowych dla funkcjonariuszy Straży Granicznej”. Należy podkreślić, że powyższe studia były w naszej formacji pierwszą inicjatywą, w której do podniesienia kompetencji funkcjonariuszy Straży Granicznej z zakresu problematyki migracji zaangażowana została kadra uniwersytecka.

Fot. 24. Projekt nr 16/NMF PL 15/14 w ramach projektu finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego pt. „Wzmocnienie potencjału Straży Granicznej w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej, w tym handlu ludźmi” (2015 r.) – ze zbiorów COSSG

W ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014, przedmiotem studiów podyplomowych nt. „Kryminologiczne, wiktymologiczne i społeczno-kulturowe aspekty migracji i handlu ludźmi” był inny obszar. Studia kierowane były do funkcjonariuszy pionu operacyjno-sledczego Straży Granicznej w celu zdobycia nowej wiedzy i poszerzenia posiadanych już kompetencji w zakresie szeroko pojętej problematyki przestępczości cudzoziemców oraz zapobiegania i zwalczania przestępczości zorganizowanej i transgranicznej.

Ośrodek realizuje również projekty przy wsparciu funduszy krajowych. W odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby szkoleniowe prowadzone były szkolenia np. z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów, kontroli środków transportu.

Fot. 25, 26, 27, 28. Bramki radiometryczne, w które wyposażony został Ośrodek w ramach programu pomocowego „Second Line of Defense” przez Departament Energii Stanów Zjednoczonych Ameryki – ze zbiorów COSSG

Funkcjonariusze, którzy realizują szkolenia w Ośrodku mogą zaobserwować zmiany w infrastrukturze szkoleniowej, jak i logistycznej. Na uwagę zasługują inwestycje w obiekty sportowe, w tym oddaną w 2020 roku nowoczesną strzelnicę, czy funkcjonujący w Ośrodku Centralny

Magazyn Mundurowy, w którym zaopatruje się w przedmioty umundurowania każdy funkcjonariusz rozpoczynający służbę.

Nie sposób w pełni scharakteryzować inicjatyw, zmian i wszystkich działań podjętych i zrealizowanych w Centralnym Ośrodku Straży Granicznej w Koszalinie na przestrzeni 30 lat. Jednak na zakończenie należy podkreślić, że Ośrodek to przede wszystkim ludzie, którzy mieli i mają wytyczone cele, wizję ewolucji, którzy przyczyniają się do profesjonalnego i efektywnego przygotowania kolejnych pokoleń funkcjonariuszy Straży Granicznej. To im należy się szczególne podziękowanie za zaangażowanie, otwartość i dbałość o efekty w codziennej służbie.

Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej
im. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego

ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 92
75-531 Koszalin
komendant.cossg@strazgraniczna.pl

st. chor. SG Tomasz Kaniak

OSS SG w Lubaniu

OŚRODEK SZKOLEŃ SPECJALISTYCZNYCH STRAŻY GRANICZNEJ IM. GEN. BRYG. WILHELMA ORLIKA-RÜCKEMANNA W LUBANIU

Powstanie Ośrodka

Idea utworzenia nowego ośrodka szkolenia została zapisana w „Koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej w latach 2009–2015”.

Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej (OSS SG) w Lubaniu powołano 1 października 2009 roku na mocy Zarządzenia nr 68 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 30 września 2009 roku w oparciu o kadre i infrastrukturę Łużyckiego Oddziału Straży Granicznej oraz Ośrodka Tresury Psów Służbowych Straży Granicznej.

*Budynek nr 14,
w którym znajduje się
Zakład ds. Cudzoziemców*

*Budynek nr 5, w którym znajdują się
Zakład Kynologii
i Zakład Ogólnozawodowy*

Poszukiwanie tożsamości

Od marca 2010 roku OSS SG w Lubaniu rozpoczął działalność szkoleniową, specjalizując się w kynologii służbowej oraz tematyce związanej z przeciwdziałaniem i zwalczaniem nielegalnej migracji, dlatego też w tym obszarze trwały poszukiwania pierwszych partnerów do współpracy szkoleniowej.

8 lipca 2010 roku Komendant Ośrodka Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu podpisał porozumienie z polskim oddziałem Międzynarodowej Organizacji do spraw Migracji (IOM).

1 marca 2011 roku Komendant Główny SG podpisał deklarację o ustanowieniu OSS SG w Lubaniu Akademią Partnerską Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich (FRONTEX).

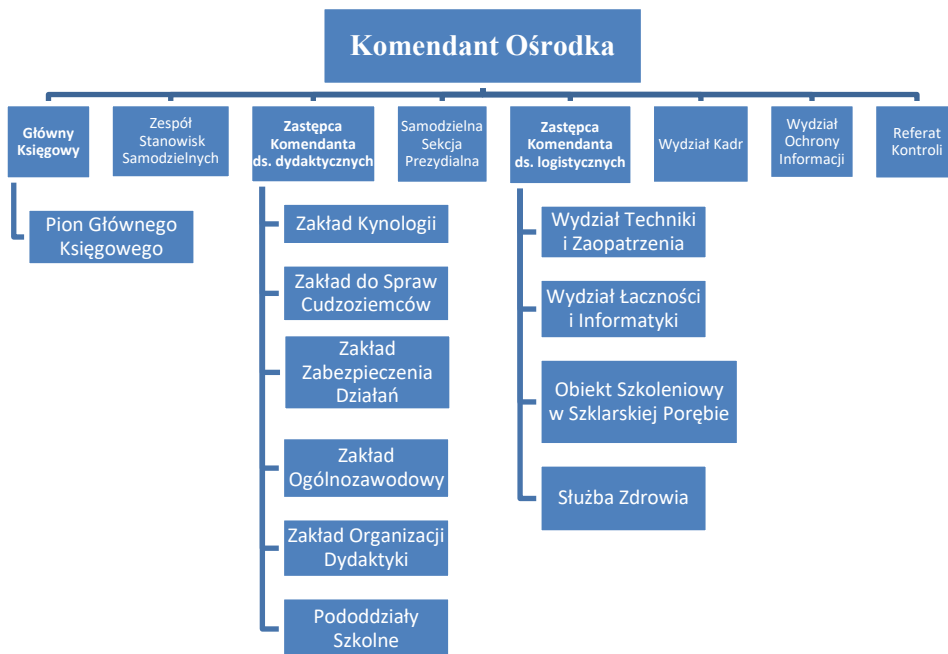
Sztandar i patron

Sztandar nadany OSS SG oraz fotografia patrona Ośrodka

26 lipca 2017 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nadał Ośrodkowi Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej sztandar oraz imię. Patronem ośrodka został gen. bryg. Wilhelm Orlik-Rückemann – ostatni dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza.

Struktura i zadania

Podstawowe zadania Ośrodka Szkoleń Specjalistycznych SG są realizowane przez zakłady dydaktyczne.

Zakład do Spraw Cudzoziemców prowadzi szkolenia z zakresu działań podejmowanych przez Straż Graniczną wobec cudzoziemców, w szczególności: prowadzenia czynności kontrolnych i weryfikacyjnych, postępowań administracyjnych, powrotów cudzoziemców, ochrony międzynarodowej cudzoziemców oraz ich kulturowej identyfikacji.

Zakład Kynologii szkoli funkcjonariuszy – przewodników psów służbowych oraz ich podopiecznych w specjalnościach:

- psy patrolowo-obronne,
- psy tropiące,
- psy do wyszukiwania materiałów wybuchowych i broni,
- psy do wyszukiwania narkotyków.

Zakład Zabezpieczenia Działaniań prowadzi zajęcia z zakresu zarządzania kryzysowego (w tym przygotowuje funkcjonariuszy do służby w ramach współpracy transgranicznej z Państwami Członkowskimi UE oraz krajami trzecimi), przygotowań obronnych, wychowania fizycznego, taktyki i techniki interwencji, strzelania z broni palnej, zajęć wysokościowych.

Zakład Ogólnozawodowy realizuje zajęcia w ramach szkolenia podstawowego i podoficerskiego.

Ponadto szkoli z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy, eksploatacji pojazdów ATV i skuterów śnieżnych, zajęć z wykorzystaniem symulatora dachowania pojazdów, profilaktyki narkotykowej, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu i metod radzenia sobie ze stresem w pracy i służbie.

Zakład Organizacji Dydaktyki zajmuje się planowaniem i organizacją przedsięwzięć szkoleniowych, jak również prowadzeniem doradztwa oraz zajęć dydaktycznych z zakresu metodyki kształcenia. Dodatkowo prowadzi obsługę ewidencyjną słuchaczy oraz na bieżąco nadzoruje jakość procesu kształcenia w Ośrodku.

Pododdziały Szkolne odpowiedzialne są za organizację pobytu, a także inicjowanie przedsięwzięć kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych dla słuchaczy Ośrodka, organizowanie zajęć programowych, doskonalących oraz treningów z zakresu regulaminu musztry i ceremoniału Straży Granicznej.

Ośrodek realizuje regularne zajęcia z uczniami klas „proobronnych” ze szkół objętych patronatem oraz zabezpiecza wizyty studyjne uczniów innych szkół współpracujących.

Baza dydaktyczna i logistyczna

Nowoczesne sale wykładowe

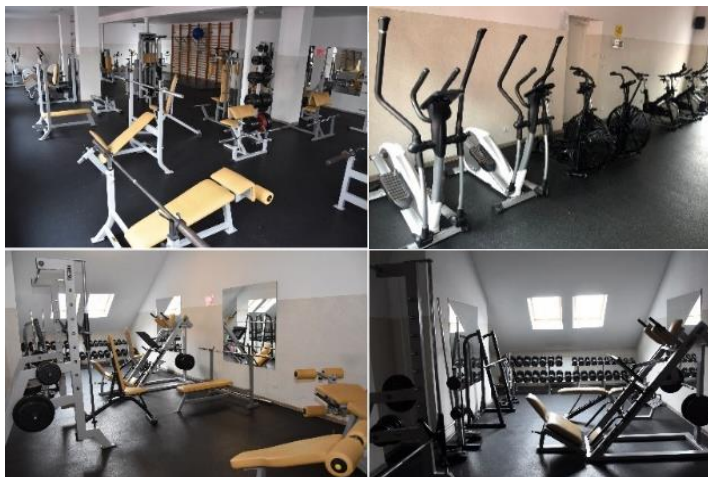

Kryta ćwiczebna strzelnica pistoletowa o zmiennej linii otwarcia ognia

Hala sportowa

Siłownia

*Obiekt szkolenia
taktycznego*

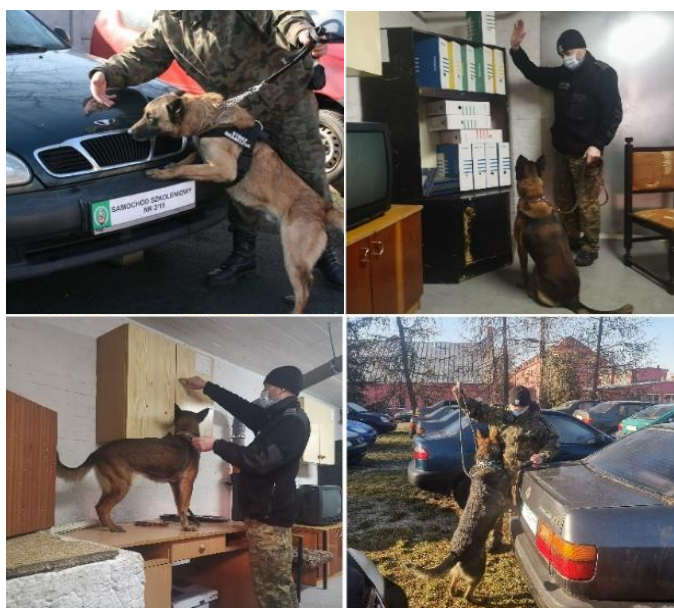

*Symulator
dachowania pojazdu*

*Kojce dla psów
służbowych
z możliwością
regulacji
temperatury podłoża*

*Pracownie
osmologiczne oraz
ponad 60 pojazdów
wycofanych
z użytkowania*

Internat

Stolówka

Kaplica ekumeniczna

*Obiekt szkoleniowy
w Szklarskiej
Porębie*

Realizacja projektów i innowacji na kwotę blisko 44 mln zł

Projekt nr 1/10-2019/BK-FAMI

„Budowa obiektu szkoleniowego i rozbudowa bazy noclegowej na potrzeby prowadzenia szkoleń z zakresu powrotów przymusowych cudzoziemców”.

Wartość całkowita projektu: 26 600 000 zł

Celem projektu jest stworzenie bazy dydaktycznej przeznaczonej do prowadzenia szkoleń rozwijających profesjonalne kompetencje oraz kwalifikacje funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz personelu innych służb z Państw Członkowskich UE i z krajów trzecich, przygotowujących się do realizacji operacji powrotowych, zarządzania procedurami powrotowymi oraz ich wdrażaniem.

- Przebudowa budynku nr 7 na potrzeby internatu posiadającego 45 miejsc noclegowych o podwyższonym standardzie.

- Budowa hangaru do celów szkoleniowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Hangar wraz z wyposażeniem (symulator statku powietrznego, sala wykładowa, sala do ćwiczeń) został zaprojektowany jako obiekt, w którym prowadzone będą szkolenia związane z organizacją i przeprowadzaniem powrotów przymusowych cudzoziemców do krajów pochodzenia drogą lotniczą i lądową.

Projekt nr 7/2018/FBW

„Szkolenie z zakresu taktyki i techniki jazdy pojazdami ATV”

Wartość całkowita projektu: 1 143 990 zł

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Zakłada przeprowadzenie 30 szkoleń dla 180 funkcjonariuszy SG, pełniących służbę w oddziałach SG odpowiedzialnych za ochronę zewnętrznej granicy UE.

W ramach projektu zakupiono 9 pojazdów ATV, przeznaczonych do realizacji powyższych szkoleń, również w warunkach zimowych.

Projekt nr DOB-BIO9/20/01/2018

„Nowoczesne metody wykrywania narkotyków z wykorzystaniem psów służbowych – referencyjny zestaw próbek substancji narkotycznych do szkolenia i atestacji psów służbowych”

Calkowity koszt realizacji projektu wynosi: 5 997 963 zł

Liderem konsorcjum (centrum naukowo-przemysłowego) jest Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji.

W ramach projektu baza dydaktyczna OSS SG została wzbogacona o trenażery „domków szkoleniowych” i trenażer „TIRa”.

Obiekt szkoleniowy pod nazwą „DOM”

Pojazd szkoleniowy Zakładu Kynologii

Projekt „System zdalnego kierowania oraz monitoringu psów służbowych do działań granicznych i specjalnych” o akronimie „Cyberdog” w ramach NCBiR

Wartość całkowita projektu: 4 365 125 zł

Celem projektu jest skonstruowanie technologicznego systemu bezprzewodowego monitoringu w zakresie rozpoznawania i zdalnego kierowania pracą psów do działań granicznych i specjalnych, pozwalającego na zastąpienie bezpośredniej obecności funkcjonariusza – przewodnika psa technologią opracowaną w ramach projektu.

Pies służbowy podczas przygotowań do zadań

*Projekt nr 1/9-2018/BK-FAMI
„Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji Straży Granicznej w obszarze powrotów – część II”*

Wartość całkowita projektu: 3 525 981 zł

Przedsięwzięcia organizowane w ramach projektu mają na celu wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji personelu Straży Granicznej

oraz osób z instytucji zaangażowanych w działania związane z problematyką powrotową:

- szkolenia merytoryczne (warsztaty/kursy doskonalące),
- konferencja pt. „Identyfikacja cudzoziemców jako element skutecznego powrotu”,
- studia podyplomowe z zakresu prowadzonych postępowań w sprawie zobowiązania cudzoziemców do powrotu.

Projekt nr PDP V

„Wzmocnienie ochrony granic UE poprzez rozwój kynologicznej działalności szkoleniowej, rozbudowę, przebudowę i doposażenie infrastrukturalne OSS SG w Lubaniu”

Wartość całkowita projektu: 2 295 919 zł

Projekt współfinansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, zakłada przygotowanie kadry instruktorów – selekcjonerów z zakresu kynologii służbowej w Placówkach Straży Granicznej, w której rozlokowani są przewodnicy z psami różnych specjalności oraz rozbudowę infrastruktury szkoleniowej OSS SG.

W ramach projektu OSS SG zostanie doposażony m.in. w 2 pojazdy przystosowane do przewozu psów służbowych.

Kierunki rozwoju

- Wzmocnienie współpracy międzynarodowej z PC UE pod kątem szkoleń w obszarze powrotów cudzoziemców, w tym realizacja doprowadzeń drogą lotniczą oraz wzmocnienie współpracy z krajami trzecimi w zakresie zarządzania migracjami.
- Nawiązywanie lub rozwijanie współpracy z podmiotami krajowymi i zagranicznymi, posiadającymi pożądane doświadczenie w obszarze pojawiających się przed Strażą Graniczną wyzwań.
- Doskonalenie umiejętności funkcjonariuszy SG w zakresie wykorzystywania krajowych oraz międzynarodowych baz danych i systemów informatycznych użytkowanych przez Straż Graniczną – jako czynnik kluczowy przy planowaniu bieżących działań oraz długofalowych strategii. Poza Centralną Bazą Danych Straży Granicznej (CBD SG), szczególna uwaga Ośrodka jest skierowana na Europejski System Nadzorowania Granic (EUROSUR) oraz

Europejski System Informacji o Podróżach i Zezwoleniach na Podróż (ETIAS).

- Dynamiczne dostosowanie oferty szkoleniowej do pojawiających się potrzeb edukacyjnych oraz rozwijanie bazy dydaktycznej Ośrodka – jako proces ciągły, podlegający bieżącemu monitorowaniu.

st. chor. sztab. SG Piotr Prochwicz

CSSG w Kętrzynie

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ IM. KORPUSU OCHRONY POGRANICZA

Historia ośrodka szkolącego formacje graniczne w Kętrzynie datuje się od 1949 roku, kiedy to Centrum Wyszukolenia Wojsk Ochrony Pogranicza znajdujące się w Ostródzie przemianowano na Oficerską Szkołę Wojsk Ochrony Pogranicza i przeniesiono do Kętrzyna. Siedzibą szkoły został kompleks koszarowy na obrzeżach Kętrzyna powstały w latach 1897–1898. Stacjonowały w nim m.in. jednostki piechoty 4 Wschodniopruskiego Pułku Grenadierów im. Króla Fryderyka II.

Zapoczątkowane w 1989 roku zmiany ustrojowe w Polsce wpłynęły między innymi na decyzje władz odnośnie przebudowy i przystosowania systemu ochrony granic do nowych warunków społeczno-politycznych państwa. Wiązało się to z koniecznością przebudowy nie tylko systemu ochrony granicy państwowej, ale również szkolnictwa zawodowego.

Punktem wyjścia stała się uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 12 października 1990 roku Ustawa o Straży Granicznej, w oparciu o którą Minister Spraw Wewnętrznych wydał Zarządzenie Nr 47 z dnia 16 maja 1991 roku o rozformowaniu Wojsk Ochrony Pogranicza i utworzeniu Straży Granicznej. Natomiast Komendant Główny Straży Granicznej Zarządzeniem Nr 21 z dnia 7 maja 1991 roku powołał do życia Centrum Szkolenia Straży Granicznej w miejsce Centrum Szkolenia WOP.

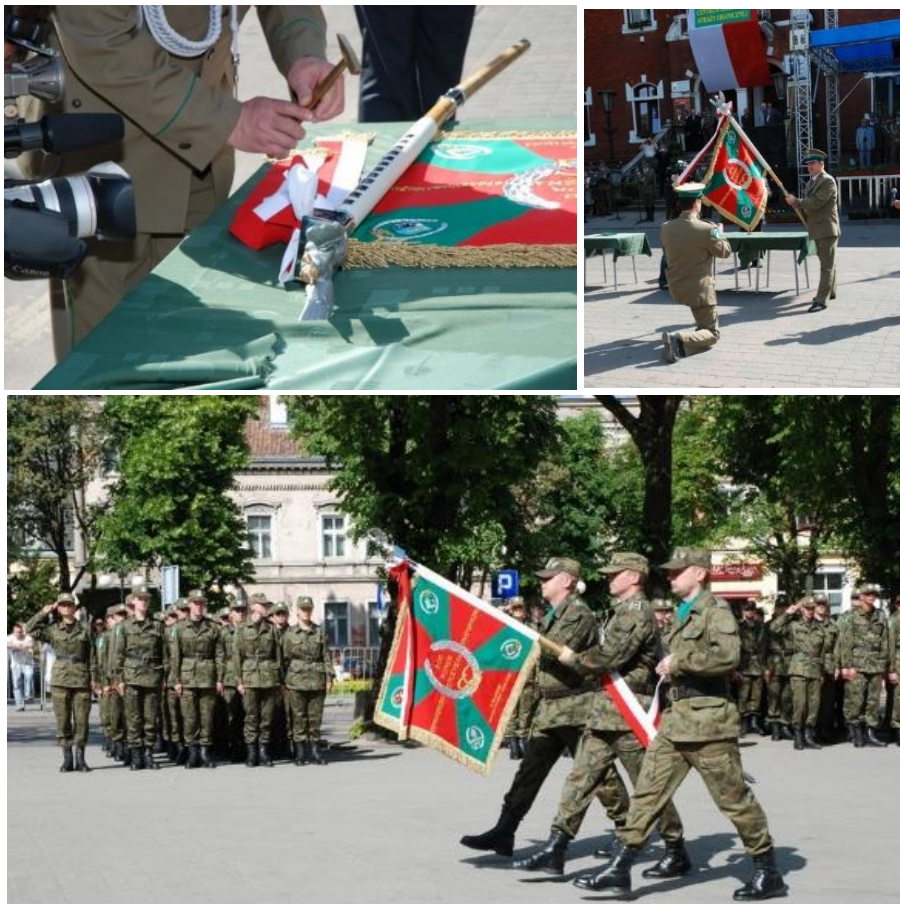
Po roku od utworzenia Centrum Komendant Główny Straży Granicznej ppłk dypl. Krzysztof Janczak decyzją z dnia 6 lipca 1992 roku nadał Centrum Szkolenia SG Sztandar, którego uroczyste wręczenie nastąpiło w dniu 14 listopada 1992 roku.

Kolejnym etapem historii ośrodka było nadanie imienia, które nastąpiło w dniu 16 maja 2007 roku. Na wniosek Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nadał Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie imię „Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza”.

Następstwem otrzymania imienia przez ośrodek szkolenia była kolejna zmiana sztandaru. W dniu 5 maja 2008 roku Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Straży Granicznej nadał Centrum nowy sztandar ufundowany przez Społeczeństwo Ziemi Warmińsko-Mazurskiej.

Gruntowne zmiany wprowadzane w nowo powołanej formacji spowodowały początkowo jedynie przebudowę programów kształcenia a dopiero później zmianę całego systemu przygotowania i doskonalenia kadr. Równoległe doszło do zmian organizacyjnych w strukturze komórek dydaktycznych CSSG. Komendant Główny Straży Granicznej w dniu 1 czerwca 1992 roku wydał Zarządzenie nr 25 „W sprawie nadania Statutu Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie”. Powołane zostały następujące komórki dydaktyczne:

- Samodzielny Zakład Podstaw Służby Granicznej;
- Zakład Prawa i Nauk Humanistycznych;
- Zakład Łączności i Informatyki;
- Zakład Ogólnozawodowy.

Model szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej – 1992 r.**PODOFICERSKA SZKOŁA ZAWODOWA**

Nauka trwała 6 m-cy,
wprowadzono 4-miesięczny cykl szkolenia dla funkcjonariuszy skierowanych
z jednostek granicznych.
Dwie specjalności: kontrola ruchu granicznego i graniczna.

SZKOŁA CHORAŻYCH

Nauka trwała: 11 m-cy – dla kandydatów nie związanych z formacją,
9 m-cy – dla kandydatów zasadniczej służby w SG,
5 m-cy – dla absolwentów podoficerskiej szkoły Zawodowej.
Trzy specjalności: łączność, graniczna, kontrola ruchu granicznego.

Źródło: oprac. własne

W programach obu szkoleń ograniczono do minimum przedmioty wojskowe, a później je wyeliminowano. W to miejsce wprowadzona została problematyka prawnicza, języki obce, zwiększono liczbę godzin przedmiotów specjalistycznych. Podstawową formą były zajęcia praktyczne.

Reorganizacją i aktualizacją programów kształcenia objęta została również Filia Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych. W 1991 roku zaprzestano naboru na pierwszy rok studiów. W Kętrzynie pozostał II, III i IV rocznik podchorążych. Nowy rok akademicki 1991/92

rozpoczęli podchorążowie w nowej sytuacji, jako funkcjonariusze Straży Granicznej, z nowymi programami. W 1994 roku odbyła się ostatnia promocja podchorążych Filii Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych, a zatem również filia wrocławskiej uczelni przestała funkcjonować w Centrum Szkolenia Straży Granicznej. Zakończył się również 4-letni tryb przygotowania kadry oficerskiej dla potrzeb Straży Granicznej.

W celu zapewnienia ciągłości dopływu kadry oficerskiej do Straży Granicznej w 1991 roku została utworzona grupa pilotażowa w liczbie 15 funkcjonariuszy na pierwszym roku trzyletnich studiów zawodowych w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Grupa ta rozpoczęła studia według wspólnie opracowanego programu przez Centrum Szkolenia SG i uczelnię policyjną, który przewidywał dwa lata nauki w Wyższej Szkole Policji, natomiast trzeci w Centrum Szkolenia SG.

W 1992 roku wprowadzona została nowa, kolejna forma kształcenia kadry oficerskiej, jaką było powołanie Studium Oficerskiego. Studium Oficerskie SG zostało określone jako wyższy kurs kształcenia kandydatów na oficerów Straży Granicznej, w formie studiów podyplomowych w sys-

temie stacjonarnym oraz zaocznym. W zdecydowanej większości zajęcia realizowane były w formie wykładów, seminariów i ćwiczeń.

W 1993 roku nastąpiła kolejna zmiana koncepcji systemu kształcenia funkcjonariuszy SG. Podstawowym założeniem nowego systemu było objęcie wszystkich funkcjonariuszy przyjmowanych do służby przygotowawczej szkoleniem na trzech poziomach.

Schemat nr 2

Model szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej – 1993 r.

Źródło: oprac. własne

Szkolenie Podstawowe w późniejszym czasie zostało skrócone do 1,5 miesiąca. Szkoleniem tym objęto wszystkich funkcjonariuszy przyjętych do służby przygotowawczej. Zwolnieni ze szkolenia podstawowego byli funkcjonariusze, którzy odbyli służbę kandydacką w Straży Granicznej, natomiast szkolenie specjalistyczne podzielone zostało na dwa etapy.

Kandydatów na Studium Oficerskie rekrutowano spośród funkcjonariuszy służby stałej, a więc z co najmniej trzyletnim stażem służby w Straży Granicznej. Kształcenie kandydatów na oficerów nie posiadających wykształcenia wyższego odbywało się na bazie Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie.

Lata 1995–1996 to okres intensywnej działalności szkoleniowej oraz praca 3 szkół (CSSG, COSSG w Koszalinie oraz Ośrodek Tresury Psów Służbowych w Żarce) nad projektami programów szkolenia w myśl nowej koncepcji obowiązującej w SG. Zakończono ją w 1996 roku wdrożeniem zatwierdzonych programów szkolenia Studium Oficerskiego oraz I i II Etapu Studium Służby Granicznej, które było odpowiednikiem szkolenia na poziomie podoficerskim oraz chorążych. Szkolenia odbywały się w oparciu o programy szkolenia, w których opracowane były treści szkolenia specjalistycznego dla głównych specjalizacji charakterystycznych dla danej Szkoły. W związku z powyższym w 1996 roku nastąpiła kolejna reorganizacja systemu szkolenia na I i II poziomie. W zamian za kursy podoficerskie i chorążych wprowadzone zostało Studium Oficerskie.

Schemat nr 3

Model szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej – 1996 r.

STUDIUM SŁUŻBY GRANICZNEJ	
<p style="text-align: center;">I ETAP</p> <p>– nauka trwała 5 miesięcy (w tym 4 m-ce w ośrodkach szkolenia i 1 miesiąc praktyki w j.o. SG) (po ukończeniu mianowanie na pierwszy stopień podoficerski)</p>	<p style="text-align: center;">II ETAP</p> <p>– nauka trwała 4 m-ce w ośrodkach szkolenia (po ukończeniu mianowanie na stopień młodszego chorążego)</p>

Źródło: oprac. własne

Studium Oficerskie zostało przedłużone do 12 miesięcy, z czego 3 miesiące przeznaczone zostały na praktykę zawodową odbywaną przez słuchaczy w macierzystych jednostkach, w trakcie trwania kursu. Kandydaci do Studium Oficerskiego mogli być funkcjonariuszami w służbie przygotowawczej. Warunkiem przyjęcia było odbycie szkolenia podstawowego.

W 2002 roku przyjęto nowy model szkolenia zawodowego funkcjonariuszy Straży Granicznej. Model ten uwzględniał przygotowanie kadr do realizacji zadań. Zakładał wykształcenie funkcjonariuszy wszechstronnie przygotowanych do ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego. Wszyscy przyjęci do służby funkcjonariusze bez względu na poziom wykształcenia odbywali szkolenie podstawowe, a następnie kontynuowali kolejne etapy szkolenia.

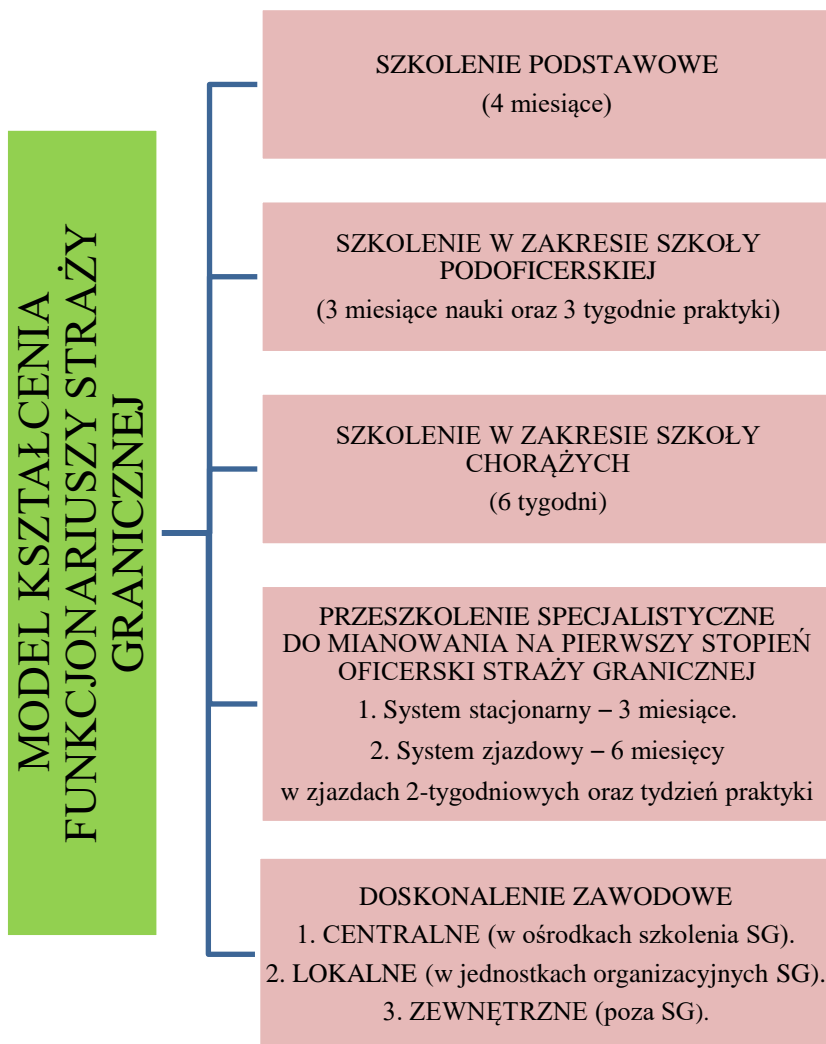
Funkcjonariusze, którzy przybyli do służby w Straży Granicznej z zawodowym wykształceniem wojskowym, policyjnym, pożarniczym lub podobnym, podlegali przeszkoleniu na poziomie podstawowym według odrębnego programu. Po odbyciu tego etapu szkolenia brali udział w następnych – szkole podoficerskiej, chorążych lub w Podyplomowym Studium Oficerskim, jak pozostali funkcjonariusze.

Schemat nr 4

**MODEL SZKOLENIA FUNKCJONARIUSZY
STRAŻY GRANICZNEJ – 2002 ROK**

Źródło: oprac. własne na podstawie Zarządzenia nr 30 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu i zasad szkolenia funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej (z późn. zm.)

AKTUALNY MODEL SZKOLENIA FUNKCJONARIUSZY STRAŻY GRANICZNEJ

Źródło: oprac. własne na podstawie Zarządzenia nr 106 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 19 grudnia 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu i zasad szkolenia funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej (z późn. zm.)

Konieczność dostosowania Straży Granicznej do standardów Unii Europejskiej to nieustanna potrzeba przeciwdziałania, ujawniania i zwalczania przestępczości związanej z ruchem granicznym, nielegalną migracją, aktami terroru, fałszerstwami dokumentów, przemytem narkotyków, szkodliwych substancji promieniotwórczych, chemicznych i biologicz-

nych odpadów, przemitem towarów i skradzionych samochodów. Zwiększający się ruch graniczny oraz wyposażanie Straży Granicznej w coraz nowocześniejszy sprzęt techniczny sprawiło, że Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie w procesie kształcenia skupia swój wysiłek na jak najlepszym, profesjonalnym przygotowaniu funkcjonariuszy do ochrony granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

W ciągu 30 lat od powołania Straży Granicznej Centrum Szkolenia SG przeszkoliło dotychczas ponad 126 tys. słuchaczy (stan na 30.04.2021 r.).

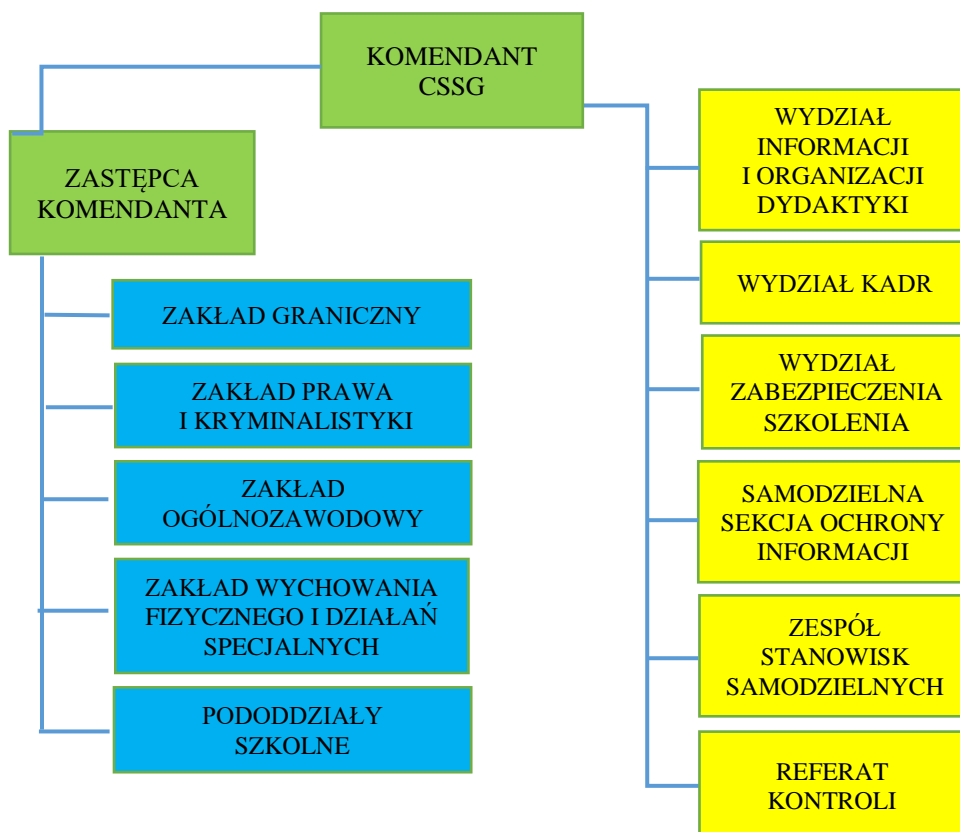
W Centrum Szkolenia SG realizowane są zajęcia z zakresu ochrony granicy państwowej, prawa, kryminalistyki, fałszerstw dokumentów, pirotechniki, bezpieczeństwa w komunikacji lotniczej, taktyki i techniki interwencji oraz języków obcych. Wszystkie szkolenia, oprócz wyposażenia słuchaczy w określoną specjalistyczną wiedzę, mają za zadanie wyrobienie określonych nawyków i umiejętności koniecznych podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych. Zajęcia prowadzone są w bardzo dobrze wyposażonych w sprzęt salach specjalistycznych, jak również w realnych warunkach służby granicznej jednostek organizacyjnych Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

Na przestrzeni 30 lat istnienia ośrodka wraz ze wzrostem zadań z zakresu ochrony granicy państwowej oraz zwalczania przestępczości zorganizowanej, a także przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym struktura Centrum Szkolenia Straży Granicznej podlegała modyfikacjom. Poniżej zostały przedstawione ostatnie zmiany struktur ośrodka:

**STRUKTURA ORGANIZACYJNA
CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
STAN NA DZIEŃ 31.07.2015 R.**

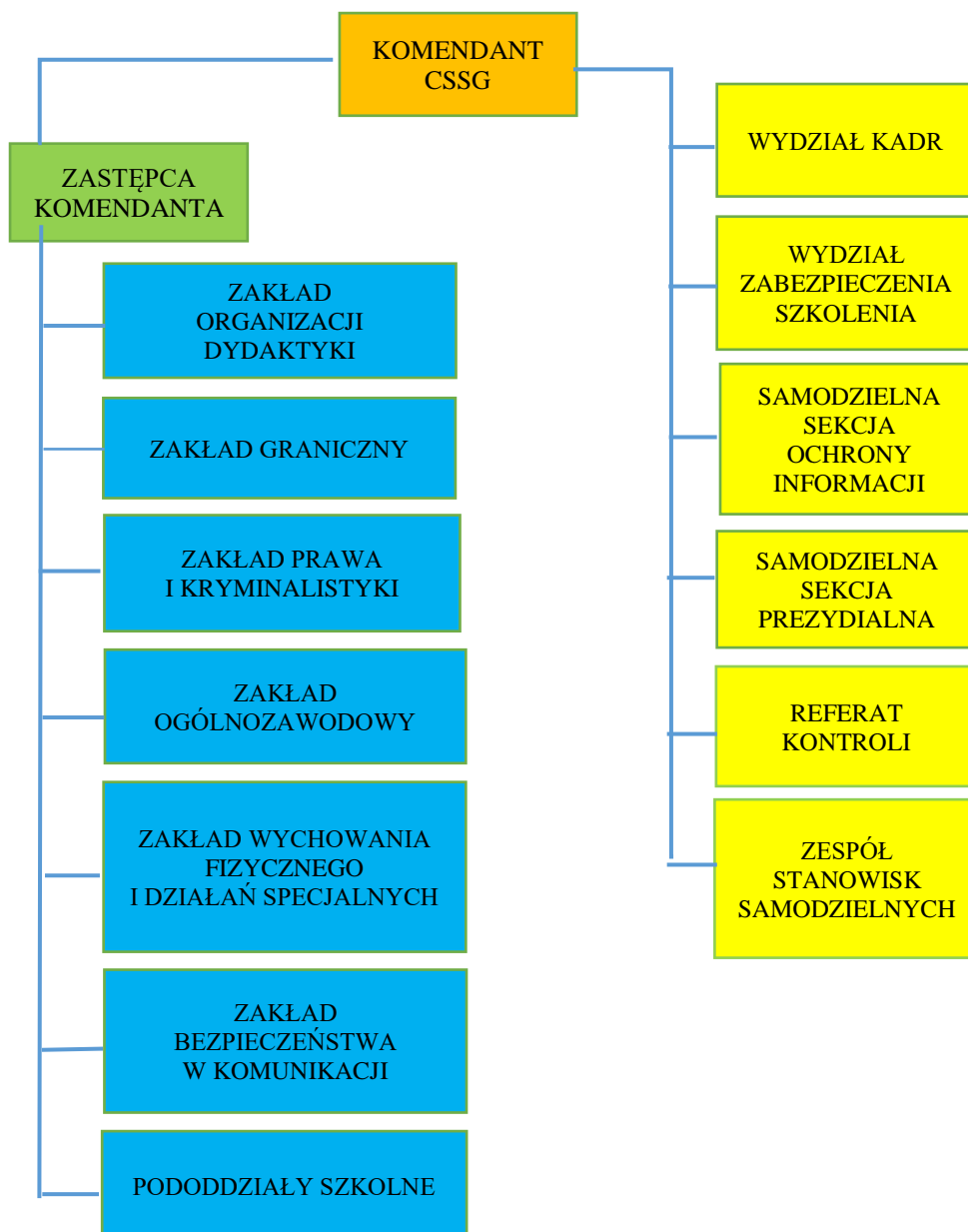

Źródło: oprac. własne na podstawie Zarządzenia nr 57 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 30 lipca 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie utworzenia, organizacji i zakresu działania Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie (z późn. zm.)

Aktualnie strukturę organizacyjną Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie tworzą następujące komórki organizacyjne realizujące zadania dydaktyczne, wspomagające proces szkolenia oraz prowadzące działalność administracyjną:

Schemat nr 7

**STRUKTURA ORGANIZACYJNA
CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
STAN NA DZIEŃ 16.05.2021 r.**

Źródło: oprac. własne na podstawie Zarządzenia nr 61 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 12 września 2019 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia, organizacji i zakresu działania Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie (z późn. zm.)

Podstawowe zadanie Centrum Szkolenia Straży Granicznej to głównie prowadzenie szkoleń kwalifikowanych na wszystkich poziomach tj. szkolenia podstawowego, szkolenia w zakresie Szkoły Podoficerskiej, szkolenia w zakresie Szkoły Chorążych oraz przeszkolenia specjalistycznego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej (kurs oficerski), a także poprzez doskonalenie zawodowe centralne realizowane w formie szkoleń specjalistycznych i kursów doskonalących. Najmocniejszą stroną ośrodka jest jej doświadczona kadra dydaktyczna. Wysokie kwalifikacje i umiejętności oraz ciągłe doskonalenie skutkuje wysoką oceną wystawianą przez słuchaczy, a także inne podmioty przeszkolone przez kadre ośrodka. Kadra dydaktyczna posiada również uprawnienia Eksperta Kryminalistyki Straży Granicznej. Eksperci znajdują się w wykazie biegłych sądowych Sądu Okręgowego w Olsztynie z dziedziny technicznego badania dokumentów. Wiedza i umiejętności pozwalają na wdrażanie nowatorskich rozwiązań ułatwiających proces szkoleniowy. Jednym z wielu rozwiązań jest wdrożenie we wszystkich ośrodkach szkoleniowych SG aplikacji E-DZIENNIK do ewidencji elektronicznej procesu szkolenia. Aplikacja ułatwia użytkownikom szybszy proces ewidencji szkoleń oraz łatwiejszą kontrolę całego procesu dydaktycznego. Kolejnym rozwiązaniem wdrożonym w naszym ośrodku są „Standardy służby funkcjonariuszy Centrum Szkolenia Straży Granicznej”, które mają na celu wspomóc system motywacyjny, stanowią źródło wiedzy do planowania przedsięwzięć szkoleniowych, będących w ofercie CSSG, a także oferowania nowych propozycji podnoszących atrakcyjność i wszechstronność ośrodka.

CSSG podążając z duchem czasu w ostatnim okresie dostosowało założenia organizacyjno-metodyczne realizowanych kursów i szkoleń do ograniczeń wywołanych między innymi poprzez stan pandemii. Ośrodek dysponuje programami szkolenia i odpowiednią infrastrukturą techniczną dającą możliwość prowadzenia zajęć z zachowaniem reżimu sanitarnego zarówno w formie tradycyjnej, stacjonarnej, jak również na odległość w formie e-learningu oraz zdalnego nauczania.

Schemat nr 8

OBSZARY SZKOLENIOWE PRZYPORZĄDKOWANE CSSG

OCHRONA GRANICY PAŃSTWOWEJ

KONTROLA RUCHU GRANICZNEGO

BEZPIECZEŃSTWO W KOMUNIKACJI, PIROTECHNIKA

CZYNNOŚCI DOCHODZENIOWO-ŚLEDTCZE

KRYMINALISTYKA

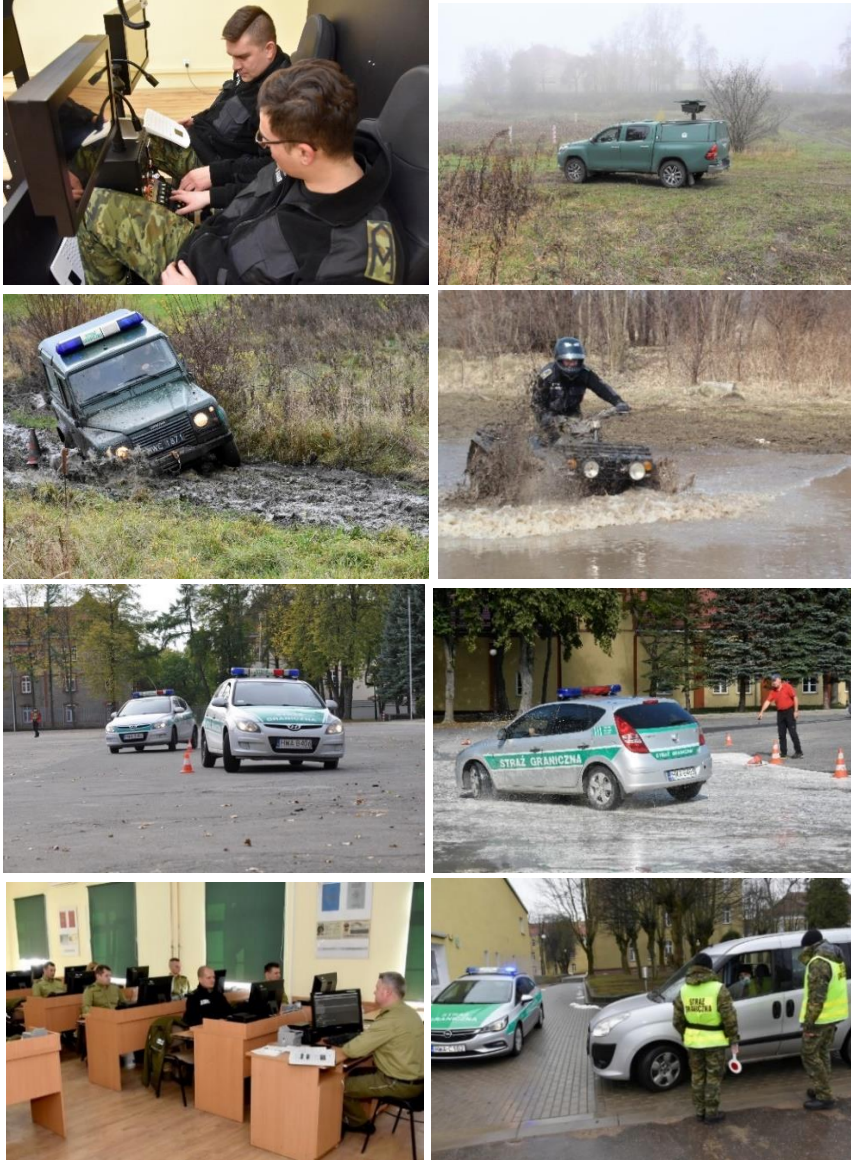
KRYMINALNA ANALIZA OPERACYJNA I ANALIZA RYZYKA

ŁĄCZNOŚĆ SPECJALNA

WARTY OCHRONNE NA POKŁADACH STATKÓW POWIETRZNYCH

Proponowane szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego centralnego pozwalają nabyć i doskonalić wiele specjalistycznych umiejętności niezbędnych do realizacji ustawowych zadań Straży Granicznej. W ramach struktury organizacyjnej Centrum Szkolenia SG funkcjonuje sześć zakładów realizujących stricte dydaktyczne zadania, leżące w ich właściwości merytorycznej.

Zakład Graniczny przygotowuje funkcjonariuszy SG do prowadzenia kontroli ruchu granicznego, kontroli ruchu drogowego oraz przeciwdziałania i zwalczania nielegalnej migracji. Udział w poszczególnych szkoleniach i kursach stwarza możliwość nabycia lub doskonalenia umiejętności operatora pojazdów obserwacyjnych, umiejętności związanych z wykorzystaniem pojazdów służbowych np. prowadzenia pościgów pojazdami uprzywilejowanymi, obsługi sprzętu optoelektronicznego, w tym kamer termowizyjnych. Przygotowuje do realizacji ustawowych zadań SG na zewnętrznej granicy UE.

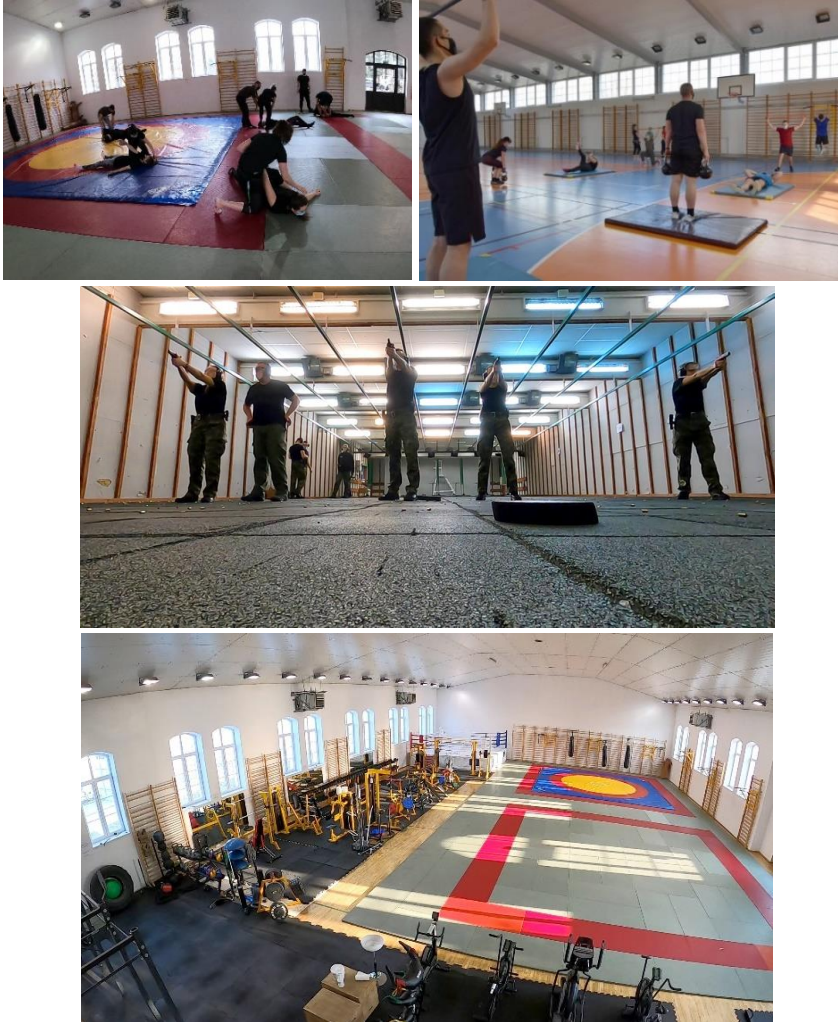

Zakład Prawa i Kryminalistyki zabezpiecza potrzeby szkoleniowe całej formacji w kontekście zadań informatyczno-analitycznych. Centrum Szkolenia SG jest jedynym ośrodkiem szkolenia Straży Granicznej specjalizującym się w kryminalnej analizie operacyjnej, analizie ryzyka według Modelu CIRAM oraz analizie strategicznej. Jest również jedynym ośrodkiem kompleksowo przygotowującym techników kryminalistyki Straży Granicznej. Kadra Zakładu od lat kładzie silny nacisk na zapewnienie rozwoju szkolnictwa Straży Granicznej w obszarze weryfikacji autentyczności dokumentów.

Domeną **Zakładu Wychowania Fizycznego i Działań Specjalnych** obok prowadzenia zajęć dydaktycznych z wychowania fizycznego oraz strzelań z broni strzeleckiej, jest stale doskonalona oferta szkoleniowa przygotowująca do prowadzenia działań specjalnych. Realizowane zajęcia dydaktyczne dotyczą tematyki konwojowania przesyłek wartościowych, przesyłek niejawnych, broni i amunicji, doprowadzania osób zatrzymanych, podejmowania działań interwencyjnych wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa w porcie lotniczym oraz na pokładzie statku powietrznego.

Zakład Bezpieczeństwa w Komunikacji – powstał w wyniku wzrostu zagrożenia terrorystycznego w kraju i na świecie, wyodrębniony został ze struktur Zakładu Granicznego (2018 r.). Jako jedyny w całej formacji specjalizuje się w szkoleniach z obszaru minersko-pirotechnicznego. W oparciu o stale rozbudowywaną *Polową Bazę Szkoleń Minersko-Pirotechnicznych*, kadra dydaktyczna Zakładu przygotowuje funkcjonariuszy SG oraz przedstawicieli innych służb do realizacji zadań w zakresie rozpoznawania, neutralizacji oraz instruktorsko-metodycznym. Drugim kierunkiem dydaktycznym zabezpieczanym przez Zakład jest przygotowanie funkcjonariuszy SG do realizacji zróżnicowanych specjalistycznych zadań w zakresie bezpieczeństwa w komunikacji lotniczej, z uwzględnieniem przepisów prawa krajowego i międzynarodowego. Centrum współpracuje w tym zakresie z Urzędem Lotnictwa Cywilnego.

Właściwość merytoryczna **Zakładu Ogólnozawodowego** charakteryzuje się dużą różnorodnością. Zakład ten realizuje zajęcia dydaktyczne z kilku obszarów m.in. z języków obcych, teleinformatyki oraz łączności specjalnej, ale także z udzielania pierwszej pomocy, bezpieczeństwa i higieny służby i pracy.

Niewątpliwym atutem Centrum Szkolenia Straży Granicznej w prowadzonej działalności dydaktycznej jest zlokalizowanie ośrodka na terenie Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG i około 30-kilometrowa odległość ośrodka szkolenia od granicy RP z Federacją Rosyjską. Stwarza to możliwość nabywania i doskonalenia umiejętności niezbędnych do realizacji ustawowych zadań Straży Granicznej w realnych warunkach służby.

Infrastruktura kompleksu dydaktyczno-noclegowego pozwala na realizację zajęć w optymalnych warunkach. Szkolenia prowadzone są w salach wykładowych i specjalistycznych laboratoriach wyposażonych w nowoczesny sprzęt techniczny. Ponadto Centrum dysponuje dwiema halami sportowymi, pełnowymiarowym boiskiem, strzelnicą krytą oraz bazą noclegową na 300 miejsc.

W swojej bieżącej działalności Centrum Szkolenia Straży Granicznej współpracuje ze szkołami resortowymi: Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Centralnym Ośrodkiem Szkolenia Służb Więziennych w Kulach. W przeszłości Centrum Szkolenia współpracowało z ośrodkami akademickimi m.in. Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytetem w Białymstoku oraz Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Centrum Szkolenia Straży Granicznej prowadzi szeroką współpracę szkoleniową z licznymi krajowymi służbami, urządami i instytucjami. Przedsięwzięcia szkoleniowe realizowane były między innymi na rzecz następujących podmiotów:

Schemat nr 9

WSPÓLPRACA SZKOLENIOWA Z INSTYTUCJAMI ZEWNĘTRZNYMI

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

AGENCJA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

CENTRALNE BIURO ANTYKORUPCYJNE

INSPEKCJA TRANSPORTU DROGOWEGO

KRAJOWA ADMINISTRACJA SKARBOWA

PAŃSTWOWA STRAŻ POŻARNA

POLICJA

POLSKA WYTWÓRNIA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE

PROKURATURA

SŁUŻBA KONTRWYWIADU WOJSKOWEGO

SŁUŻBA OCHRONY PAŃSTWA

STRAŻ MARSZAŁKOWSKA

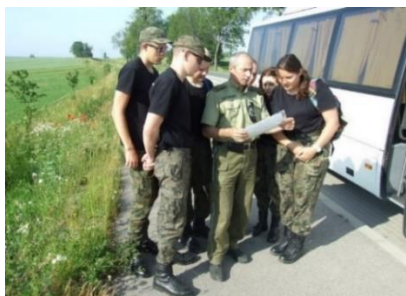
URZĘDY WOJEWÓDZKIE

WOJSKO POLSKIE

Źródło: oprac. własne

Kętrzyński Ośrodek realizuje współpracę w oparciu o porozumienia ze szkołami średnimi: w Bieżuniu, w Białymstoku i Szydłowcu w zakresie:

- udziału funkcjonariuszy Centrum w istotnych uroczystościach szkoły,
- przeprowadzenia zajęć na rzecz szkoły,
- wspierania procesu dydaktycznego jawnymi wydawnictwami Centrum,
- pomocy w organizacji przedsięwzięć dydaktyczno-wychowawczych.

Stale miejsce w kalendarzu przedsięwzięć Centrum zyskują międzynarodowe moduły szkoleniowe Zintegrowanego Zarządzania Granicami (IBM), odbywające się dotychczas naprzemiennie w fińskiej Akademii Straży Granicznej i Ochrony Wybrzeża w Imatrze oraz w Centrum Szkolenia Straży Granicznej. Ośrodek współpracuje również z Agencją FRONTEX, współpracowało z organizacjami międzynarodowymi tj. ICMPD (Międzynarodowe Centrum Rozwoju Polityki Migracyjnej) oraz IOM (Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji).

Obok realizacji zadań służbowych o stricte szkoleniowym charakterze Centrum Szkolenia SG systematycznie wnosi wkład na rzecz rozwiązania kryzysu migracyjnego w Europie poprzez realizację zobowiązań wynikających z protokołów wykonawczych do Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Macedonii o współpracy

w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i innego rodzaju przestępczości, poprzez udział funkcjonariuszy Centrum w kolejnych edycjach wspólnych operacji z funkcjonariuszami Policji Republiki Macedonii.

Kętrzyński ośrodek szkolenia SG ma swoich reprezentantów w składzie Krajowej Rezerwy Ekspertów wchodzących w szeregi Zespołów Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej, kierowanych m.in. do udziału we wspólnych operacjach, szybkich interwencjach na granicy oraz do zespołów wspierających zarządzanie migracjami, koordynowanych przez FRONTEX np. w Grecji czy Bułgarii.

Ponadto w Centrum Szkolenia SG odbyło się pierwsze Szkolenie Podstawowe Kategorii I Europejskiej Służby Stałej FRONTEX, w którym uczestniczyło 128 funkcjonariuszy (ukończyło 127).

CSSG wykorzystuje potencjał własny w ramach działań szkoleniowych finansowanych ze środków unijnych oraz środków zewnętrznych. Kilkakrotnie włączyło się w realizację programów rozwojowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych – Polska Pomoc – oferując cykle szkoleń ukierunkowanych na zabezpieczenie potrzeb służb granicznych innych państw, takich jak: Ukraina, Gruzja czy Mołdawia.

Schemat nr 10

WSPÓLPRACA Z OŚRODKAMI ZAGRANICZNYMI

LITWA	Szkoła Służby Ochrony Granicy Państwowej Republiki Litewskiej w Medininkai	
ŁOTWA	Państwowa Szkoła Straży Granicznej Republiki Łotwy w Rzekne	
ESTONIA	College Policji i Straży Granicznej Akademii Bezpieczeństwa Wewnętrznego Republiki Estonii w Tallinie	
FINLANDIA	Akademia Straży Granicznej i Ochrony Wybrzeża w Imatrze	
UKRAINA	Akademia Narodowa Państwowej Służby Granicznej Ukrainy im. B. Chmielnickiego w Chmielnicim	

Równoległe z głównymi statutowymi zadaniami, Centrum Szkolenia Straży Granicznej od lat angażuje się w wiele przedsięwzięć realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej. Z racji położenia oraz własnego profilu działalności Centrum utrzymuje kontakty z instytucjami zagranicznymi odpowiedzialnymi za szkolenie służb granicznych Litwy, Łotwy, Estonii, Finlandii i Ukrainy. Podpisywane co roku plany współpracy bilateralnej z poszczególnymi podmiotami zagranicznymi stanowią podstawę do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w dziedzinie ochrony granicy państwowej oraz szkolnictwa poprzez udział we wspólnych konferencjach, szkoleniach, warsztatach czy odprawach organizowanych w celu podsumowania dotychczasowych inicjatyw.

W ramach współpracy wielostronnej Centrum Szkolenia Straży Granicznej już jedenaście razy było głównym organizatorem, obok Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych S.A., Międzynarodowego Sympozjum Ekspertów Kryminalistyki Służb Granicznych, nieodmiennie skupiającego w Kętrzynie szeroką reprezentację przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, podległych służb, naukowców oraz funkcjonariuszy służb granicznych z innych krajów.

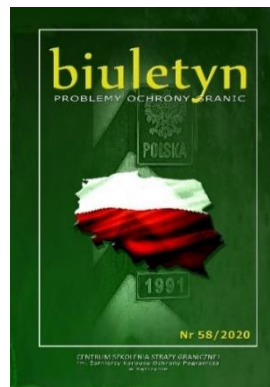
Ośrodek znany jest również w cywilnych środowiskach akademickich z organizacji licznych sympozjów i konferencji naukowych, których efektem są publikacje pokonferencyjne, artykuły i skrypty oraz filmowe materiały dydaktyczne.

Działalność wydawnicza Centrum Szkolenia SG jest ściśle związana ze sferą dydaktyki oraz funkcjonowaniem Centrum jako jednostki organizacyjnej Straży Granicznej. Ukazujące się nakładem Centrum Szkolenia SG publikacje, to zarówno opracowania naukowe, jak i pomoce służące celom szkoleniowym, które odzwierciedlają treści programowe kursów i szkoleń.

Z organizowanych w Centrum konferencji, także międzynarodowych, wydawane są materiały pokonferencyjne sygnowane numerem ISBN, które zasilają zasoby bibliotek na terenie naszego kraju.

Prezentacji mniejszych objętościowo opracowań służy wydawany od kwietnia 1993 roku Biuletyn – „Problemy Ochrony Granic” oznaczony symbolem ISSN. Publikacje w nim zamieszczane znajdują się w międzynarodowym systemie informacji o wydawnictwach ciągłych, który jest źródłem informacji w kraju i za granicą. Biuletyn CSSG jest periodykiem, w którym zamieszczane są nie tylko artykuły kadry SG, ale również autorów reprezentujących krajowe ośrodki akademickie.

Działalność Centrum Szkolenia SG nie ogranicza się jedynie do realizacji zadań typowo szkoleniowych. Kadra inicjuje oraz angażuje się w wiele różnych przedsięwzięć kształtujących postawy pożądane w służbie oraz budujących etos służby. Istotnym kierunkiem działania jest tworzenie warunków do osiągnięcia wysokiej sprawności fizycznej zarówno wśród kadry, jak i słuchaczy Centrum. Sztandarowym przedsięwzięciem sportowym wpisanym w roczny kalendarz imprez sportowych całej formacji są Mistrzostwa SG w Piłce Siatkowej oraz zawody sprawnościowe „Bezgranicznie Silni”.

Wieloletnia obecność CSSG w Kętrzynie sprawia, że ośrodek stał się zarówno integralnym elementem lokalnej społeczności, jak i jednostką dostrzeganą w regionie. Wzajemne więzi zacieśniane są na wielu płaszczyznach, wśród których stałe miejsce zajmuje udział kadry i słuchaczy Centrum w akcjach krwiodawstwa pod patronatem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendanta Głównego Straży Granicznej. Centrum inicjuje oraz wspiera akcje charytatywne, włącza się w ogólnopolskie kampanie społeczne, uczestniczy w życiu społeczności lokalnej poprzez organizowanie imprez okolicznościowych i pikników rodzinnych.

Cyklicznie organizowane są Dni otwarte w Centrum, w trakcie których dzieci i młodzież zapoznają się ze specyfiką służby w Straży Granicznej. Jedną z form współpracy Centrum ze szkołami podstawowymi i średnimi są przedsięwzięcia dydaktyczno-szkoleniowe, głównie klas mundurowych.

Centrum pielęgnuje pamięć o wydarzeniach historycznych poprzez gromadzenie własnej ekspozycji historycznej, organizowanie wystaw, udział w opracowywaniu różnego rodzaju publikacji oraz inicjowanie i udział w uroczystościach o charakterze patriotycznym. Szczególna oprawa zawsze towarzyszy obchodom świąt państwowych i resortowych, które Centrum Szkolenia SG często organizuje wspólnie z Warmińsko-Mazurskim Oddziałem SG na terenie naszych jednostek organizacyjnych lub na terenie Kętrzyna. Niepowtarzalnego wyrazu artystycznego niejednokrotnie nadawały tym wydarzeniom występy Orkiestry Reprezentacyjnej SG z Nowego Sącza, Orkiestry Morskiego Oddziału SG czy Kompanii Reprezentacyjnej SG.

Komendanci Centrum Szkolenia Straży Granicznej:

- płk dypl. Marek Śmiałkowski (07.05.1991 – 29.02.1992);
- płk dypl. Stanisław Manek (01.03.1992 – 30.09.1994);
- ppłk SG dr Lech Grochowski (01.10.1994 – 23.09.1998);
- płk SG Jarosław Suszek (24.09.1998 – 18.05.2003),
- płk SG dypl. Wiesław Mrugała (19.05.2003 – 07.05.2007);
- płk SG Henryk Raczkowski (08.05.2007 – 02.03.2010);
- płk SG Andrzej Rytwiński (03.03.2010 – 04.11.2013);
- płk SG Dariusz Lutyński (p.o. 05.11.2013 – 07.01.2014);
- płk SG Sławomir Kowalewski (08.01.2014 – 29.02.2016);
- płk SG Michał Stachyra (01.03.2016 – 22.11.2016);
- płk SG Roman Łubiński (23.11.2016 – 05.10.2017);
- płk SG Mirosław Doroszkiewicz (p.o. 06.10.2017 – 11.10.2017);
- płk SG Andrzej Prokopski (12.10.2017 – 05.04.2018);
- płk SG Grzegorz Skorupski (p.o. 06.04.2018 – 09.09.2018).

Od 10 września 2018 roku funkcję Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej pełni **płk SG Adam PACUK**.

Zastępcy Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej:

- ppłk SG dr Lech Grochowski (26.04.1991–29.02.1996),
- kpt. SG Dariusz Młynarkiewicz (07.05.1996–06.05.1997),
- ppłk SG Ryszard Rzepiejewski (01.09.1997–23.09.1998),
- płk SG Marek Waszczuk (24.09.1998–31.07.2007),
- płk SG Andrzej Rytwiński (01.08.2007–01.03.2010),
- płk SG Dariusz Lutyński (17.09.2010–31.01.2017).

Od 1 lutego 2017 roku funkcję Zastępcy Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej pełni **płk SG Mirosław DOROSZKIEWICZ**.

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
ul. Gen. Władysława Sikorskiego 78
11-400 Kętrzyn
centrala tel. +48 89 750 3000
sekretariat tel. +48 89 750 3102
fax. +48 89 750 3741
e-mail: cssg@strazgraniczna.pl